

The Project Gutenberg eBook of Äiti, by Victoria Benedictsson and Axel Lundegård

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Äiti

Author: Victoria Benedictsson

Author: Axel Lundegård

Release date: February 25, 2014 [EBook #44999]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ÄITI ***

E-text prepared by Tapio Riikonen

ÄITI

Kertomus

Kirj.

ERNST AHLGREN [Victoria Benedictsson] ja AXEL LUNDEGÅRD

Suomennos.

G. W. Edlund, Helsinki, 1899.

Finsk Tidskriftin Kirjapaino Osakeyhtiö.

"Käyn haudan partaalla jo, kirjoittaessani näitä rivejä. Tunnen ettei ole minulle suotu viimeistellä työtäni, jonka toivoin valmiina voivani jättää, ja johon suunnittelu selvänä kuvastui mielessäni, vaikka sairaus esti minua antamasta työni ajatukselle muotoa sillä uutteruudella ja voimalla, jota sellainen työ vaatii. Mutta, kun tehdessäni viimeistä puhdistusta kirjallisessa kuolinpesässäni, nämät omistamani ainekset tuntuivat liian arvokkaille joutavina vain poisviskattaviksi, valitsin keinon, pikaisesti ja muutamien piirtein muovaella rungon siihen, mitä olin aikonut täyttää ja tehtyäni tämän, jätän veistimen sille, joka on nuori ja jolla on ne voimat, jotka minulta puuttuvat. Antakoon hän eloa tälle hengettömälle raaka-aineelle, jonka täten jätän hänelle."

Koska ei ole tämä ensi kerta kun yhdessä työskentelemme, ja koska ei ole pienintäkään kohtaa, jossa toisiemme ymmärtäminen olisi meille mahdotonta ja jossa toisen täytyisi hyljätä mitä toinen on tehnyt, niin toivon, ettei hänellä ole mitään syytä luopua tämän kirjallisen testamenttini perintöoikeudesta.

Näillä sanoilla, jotka löytyvät Ernst Ahlgrenin jälkeenjättämien paperien joukossa, parilla paperipalalla, kääreessä, jonka päällä salakirjoituksella kirjoitettuna luetaan: *Kuoltuani* — jätän minä

"Äidin" yleisön käsiin.

Kööpenhaminassa marraskuulla 1888.

Axel Lundegård.

ENSIMMÄINEN LUKU.

Keskusasemahuoneen etehisessä seisojaksi kaksi nuorta miestä katsellen ulos torille, joka tänä sumeana lokakuun aamuna näytti koleaan yksitoikkoiselta. Harvakseen liiteli lumihuitaleita alas, kiinnittyen puolisolaneina ikkunaruuduille ja juosten kiemurtelevina purosina pitkin huurteista lasia.

"Se harmittaa minua", lausui toinen heistä ikäänkuin jatkona ennen alottetulle keskustelulle. "Siksi vaan, että hän on äitini, katsoo hän itsellensä olevan oikeuden tunkeutua minun asioihini. Hän vaatii tuttavallisuutta ja luottavaisuutta, tuo vieras ihminen, jota en tunne; hän on pyytävä rakkautta ja hellyyttä ja miksi kaikeksi sanottaneenkin sitä, jota äidit vaativat kilteiltä pojiltaan. — Sillä hän luulee tietysti, että olen hyvä poika! Niinhän äidit aina luulevat — — — ja hän ei edes tunnekaan minua. En ole nähnyt häntä moneen herran vuoteen; hän on minulle yhtä vieras kuin tuo mulattinainen, joka hänellä on mukanaan.

"Sano — käsitätkö nyt, että tämä on kiusallista?"

"No kyllä."

"Täytyy siis poimia hänestä pois vaan toinen turha toive toisensa perästä."

Toveri katsahti häneen veitikkamaisesti naurahtaen.

"Et sano tuntevasi häntä", sanoi hän. "Mutta kun kaikki hyvin käy, niin kukaties saatkin pienen kelpo äidin näin vaan lahjaksi vanhoilla päivilläsi."

"Pienen? Hän on kolme kyynärää pitkä. Hän on vaellellut ympäri maailmaa anatoomisen kokoelman kanssa. Voithan ajatella millaiseksi ihmisen täytyy tulla kierrellessään maailmaa parisen kymmentä vuotta, näytellen anatoomista kokoelmaa. Ylimyksetär kyllä — pinnalta. Mutta sisältä? Minua värityttää. Sisältönä varmaankin tuota suurkaupunkilaisten julkeutta, joka on hyvin tavallista sirkustaitelijoissa ja sen semmoisissa. Ja kenties päälle päätteeksi rahoillaan ylvästelemistä, sitä, joka tavallisesti jää kuonaksi sitte, kun rikkaus on loppunut. Huu!... Tuota kehastelemista kaikella sillä, mitä on omannut ja mitä on ollut, mitä on syönyt ja mitä on juonut ja mitä kaikkea on nähnyt..."

Toinen kuunteli hymyillen vaan yhtä hyväntahtoisesti.

"Se on oikein! Kuvittele vaan äitiäsi aika paholaiseksi, sen hauskeampi on hämmästyksesi huomattessasi sitte, että hän onkin vain aivan tavallinen tusina-äiti, joka ei hennoisi tehdä pahaa kissallekaan."

"Muistan kuinka ennenmuinoin jonkunmoisella hämmästyksellä ihailin hänen pukujansa ja mielestäni oli hän niin ulkomaalaisen näköinen. Ei silloin ollut ymmärrystä ajattelemaan, että tuo kaikki voi hyvinkin peittää tyhjyyttä, jopa raakuuttakin. — — — Nuot siteet, joita vastaan koko luonto nousee, ovat kerrassaan inhottavia."

"No — herranen aika — siteet? Eihän sitä nyt toki koko elämänsä ajaksi ole sidottu siltä, vaikka sattuukin äiti elämään."

"Mutta kun hänellä nyt kerran ei ole ketään muutakaan kuin minä!" äännähti harmistunut poika kärsimättömästi. "Hänen isänsä on kuollut ja muitakaan sukulaisia ei hänellä ole."

"No, mitäpä sitte! Monen kyllä täytyy olla yksinään ja elävät he kumminkin."

"Mutta jos hän ei sitä voi! Kuuluu kyllä lapselliselta, mutta mielestäni kumminkin on velvollisuuteni pitää hänestä huolta. Ja siinäpä se juuri onkin pula — sillä tuo huolenpito tulee minua kiusaamaan ja myöskin se, jos en taas hänestä välittäisi."

"No, kyllä myönnän että tämä on tuskallinen asema. 'Mutta kyllä tästä vielä selvittäään, sanoi se, jolla oli tukka tulella'."

Samassa tuli kolmas nuori mies rappuja ylös, tervehti heitä, ja pian sai keskustelu toisen suunnan.

* * * * *

Pohjoiseen päin rientävässä pikajunassa, joka tulla kolisti aamu-usvan läpi, istui äskeisen keskustelun esine erään toisen luokan vaunun nurkkaan painautuneena.

Katsellessansa ulos ikkunasta kävi kylmä puistatus hänen ruumiinsa läpi ja hän kohotti pitsiliinansa korkeammalle kaulansa ympäri. Ainoana matkatoverina oli hänellä vanha mulattinainen, joka monin tavoin irvistellen koki saada matkaremmiä ulottumaan tyynyjen ja vilttien ympärille. Kun se vihdoinkin oli onnistunut, asettui hän istumaan hiljaa sohvalle vastapäätä emäntäänsä, tuijotellen hänkin ulos harmahtavien ikkunaruutujen läpi.

Emäntä näytti olevan noin kolmen — neljäkymmenen vuoden vaiheilla.

Iho oli tasainen, pronssinvärinen, jonka hieno kalpeus antoi sille oranssi-vivahduksen. Hän oli unettomuudesta ja kivihiilisavusta väsyneen näköinen. Musta, pukeva matkamyyssi oli lujaan painettu korkean otsatukan päälle ja niskasta valui harso väljänä leuan alle, ikäänkuin suruharsokehystä noiden ankaroiden kasvojen ympärillä, joista pari, syvällä olevaa ruskeaa silmää katseli tummina, synkän ja päättäväisen näköisinä.

Hän istui ilman päällysvaattetta, yllään oli vaan musta verkanen matkapuku. Vartalo oli voimakas osottaen terveyttä ja kestävyyttä, puku solui hyvin sen muotojen mukaisesti ja hänen asennossaan, sellaisena kuin hän siinä istui, oli hienoutta ja luonnollisuutta.

Kun juna pysähtyi ja ovet avattiin, hyppäsi hän notkeasti ulos vaunuista ja loi etsivän silmäyksen ympärilleen.

Poika kulki aivan hänen ohitsensa, mutta tulija ei häntä tuntenut. Tuokion tarkasteltuaan sivulta äitiään, kääntyi hän ja tervehti:

"Äiti?"

"William?"

He pudistivat kättä, kuten kaksi tuttavaa, jotka aivan odottamatta tapaavat toisensa.

"Et tuntenut minua enää?"

"En, parta muuttaa niin."

"Minulla on hevonen odottamassa."

He menivät yhdessä ulkokäytävää kohti. Mulatti seurasi jälestä, kantaen matkakapineita.

"Ajat kai Grandin hotelliin?" jatkoi poika keskustelua heidän tavaroita odotellessaan.

"En, johonkin halvempaan."

"Brunkebergin torille sitte", sanoi hän ajurille samalla kun hän astui vaunuihin, istuutuen äidin viereen. Musta palvelushenki oli jo asettunut istuimelle.

* * * * *

Molemmat nuoret miehet, jotka olivat etehisessä, läksivät yhdessä kaupungille päin.

"Kuka se oli, jota vastassa Ville Zimmermann oli?" kysyi viimeksi tullut, pitkäsäärinen, muljosilmäinen olento, jonka huulet eivät tahtoneet riittää peittämään hampaita, ja josta syystä hän saikin vaeltaa maailmassa ainainen kummastuksen leima kasvoillaan.

"Se oli hänen äitinsä."

"Hänenkö äitinsä! Onko Vilellä äitikin? Sitä en ole tiennyt."

"On paljon sellaista, jota et tiedä."

"Niin — Hän sitäpäitse oli hyvin kummallisen näköinen."

"Tarkoitat varmaan tuota neekerinaista."

"Enkä, mutta miksi matkustaa hän sellaisen linnunpelätin kanssa", jatkoi muljosilmäinen, vähääkään huolimatta toisen pistopuheista.

"Linnunpelätiin? Etpä sinä Pelle taida ollakaan sivistynyt mies, kun et älynnyt, että tämä oli vallan erinomainen neekerityyppi."

"En, mutta sinä varmaan olet sivistynyt?"

"Minä olen nälkäinen minä. Tekisipä melkein mieleni teurastaa sinut, ellet olisi niin raaka."

"No, mitä raakuuteen tulee — — —"

"Niin, ja sitä paitse en pidä lampaan päästä."

"Etkö? Sinä, joka olet niin itserakas."

"En, se on pahinta, mitä tiedän. Etkä ole koskaan sitä huomannut?"

"Kyllä, kun on kysymys ruuasta. Muutoin kyllä et pidä niinkään tarkkaa väliä, sellaisessa, joka ei näy."

"Mutta silläpä on väli" — hän heitti sivulle tarkoittavaisen katseen.

"Uh, tämä on jo niin vanhalle tämä."

"Eikä asia kumminkaan paremmaksi tule."

"Voitko pysyä aisoissasi sen verran aikaa, että kertoisit, mitä tiedät Villen äidistä?"

"Täytyy kai koettaa. Oletko kuullut puhuttavan Zimmermannin anatoomisesta kokoelmasta?"

"En."

"Seiso hiljaa sitte hetkinen, että saat sen päähäsi."

"*Meidän* Zimmermannimme isoisä kulki näytellen anatoomista kokoelmaa, jonka hän oli perustanut ja sen, joka ei sitä tuntisi, täytyy todellakin olla nuoren ja mitään tietämättömän, kuten sinä."

"Hänen isoisänsä? Mikä hänen nimensä oli?"

"Zimmermann, Zimmermann! Seiso yhdessä kohdin, muutoin et saa sitä koskaan päähäsi, tällä vanhalla — esi Zimmermanilla, jos niin saa sanoa — oli apulaisena nuori lääketieteen tutkija, joka matkusteli mukana nähdäksensä maailmaa, ja joka lopuksi sai sitte koko homman haltuunsa. Vanha Janne oli ollut naimisessa erään kreolittaren kanssa, mutta oli nyt leski ja hänellä oli yksi ainoa tytär, aivan kuten romaaneissa. Kun tuo tyttö oli 16-vuotias, meni hän lääketieteilijän kanssa naimisiin. Vanhus oli väsynyt vaeltelemiseen ja antoi nuorten jatkaa kiertelemistä laatikoineen. Itse asettui hän asumaan erääseen huvilaan Helsingborgiin ja eleli rauhassa osakseen tulevilla tuloilla. Mukavuuden vuoksi otti lääketieteilijä, jonka nimi kenties oli vain Pettersson — tuon upean nimen Zimmermann, ja sepä se varmaan onkin ainoa, mitä Ville on saanut periä koko komeudesta."

"Onko ukko kuollut?"

"Häinkö? Molemmat ovat kuolleet sekä numero ensimmäinen että numero toinen. Ja tämä nainen oli siis ensimmäisen tytär, toisen leski ja kolmannen äiti. Hän seurasi aina miestänsä, mutta poika jätettiin vanhuksen luo Helsingborgiin, ettei hänen kasvatuksensa tulisi kovin kirjavaksi. Sen vuoksi ei hän juuri ollenkaan tunne äitiänsä, eikä ollut sen tutumpi isänsäkään kanssa. — — Nyt on kokoelma myyty ja leski asettuu tänne pitääksensä vaarin Villystänsä, joka kyllä sitä tarvitsee, jos hän on sukuunsa. Tuo numero toinen vainajista oli varmaankin kevytmielinen mies; kaikessa tapauksessa teki hän lopun rahoista, mitä hän vaan käsiinsä sai; eipä taida olla paljoa jällellä. — — No, käsitätkö jo?"

"Kyllä."

"Jumalan kiitos! Sitte voin katsoa tehneeni jo kelpo työn näin aamun liepehellä — — — ja nyt saat tarjota aamiaista."

Hotellissa olivat äiti ja poika saaneet matkatavarat järjestykseen ja olivat nyt kahdenkesken kylmässä huoneessa, jonka uunissa vastasytytetty valkea vastenmielisesti kituutti.

Kumpikaan ei tuntunut oikein tietävän, mitä piti sanoa.

Äiti seisoi ikkunan vieressä katsellen ulos torille: poika, joka istui kauempana, tarkasteli häntä puoleksi suljetuin silmin, pilkallisen näköisenä, ikäänkuin hän sanoisi: tämä kuvaa nyt perhe-elämää.

Ei kummassakaan havaittu merkkiäkään hellempiin tunteisiin. Poika päinvastoin oli aivan

vihollismielinen. Ikkunasta virtaavaa valoa vasten näki hän äidin seisovan ikäänkuin ebenholtsiin veistettynä. Pää kohosi hänen olkapäistään lujannäköisenä, kuin ei sitä koskaan voisi taivuttaa.

Viimeinkin kääntyi hän, katsoi poikaansa ja sanoi:

"Me olemme vieraita toisillemme."

"Niin olemme."

Poika istui kiikutellen jalkaansa ja katsellen yhäti häntä yhtä ivallisen näköisenä.

"Se on ollut minun syyni", jatkoi äiti tyyneellä, selvällä äänellensä, melkein puhuen liiankin säännöllistä kirjakieltä.

"Jumalan tähden! jättäkäämme selvittelyt!" keskeytti tämä hermostuneesti. "Sanat sellaiset kuin 'syy' ja 'velvollisuus' ovat nyt kerrassaan pannaan julistetut ajatuspiiristäni. Jokainen toimikoon luontonsa mukaisesti. Niin teen minä ja kun muut tekevät samoin, ei siinä mielestäni ole mitään merkillistä."

"Antauduin niin kokonaan isällesi, ettei mitään jäänyt sinulle."

"Niin sinun pitikin tehdä, kun se oli luonnollista sinulle."

"Tunnetko vastenmielisyyttä minua kohtaan?"

"En, jumal' auttakoon! Mutta tästä keskustelusta emme viisastu mitään; se vaivaa vaan meitä molempia. Puhelkaamme jostakin muusta. Kuinka oli matkalla?"

"Kiitos hyvin."

"Aiotko jäädä tänne asumaan?"

"Muutamaksi aikaa ainakin."

Seurasi vaitiolo.

"Et ole kirjoittanut minulle kertaakaan näinä viime vuosina?"

"En ole. Mitäpä kirjoittelu maksaisi, kun kumminkin jää vieraaksi toisillensa."

"On niinkin. Mutta älkäämme olko sitä enää. Minulla on paljon takaisin voitettavaa."

"Kuuluupa siltä kuin puhuisit jostakin laiminlyödyistä velvollisuudesta. Koska puhe on osunut tälle alalle, niin tahdon sanoa sinulle suoraan ajatukseni. Minkälaiseksi suhde välillämme muodostuneeseen, täytyy sen ensi ehtona olla vapaus. Välillämme ei saa olla mitään tavanmukaista velvollisuudentuntoa. Ei mitään vaatimuksia! Ei mitään oikeuksia! Ei pakkoa minkäänmoista!"

"Kuka puhukaan pakosta?" sanoi äiti. "Älä ole peloissasi; minulla ei ole suhteesi mitään liikoja toiveita. Aluksi soisin vaan, ettet tarkoituksella minua väistäisi"

"Sitä en teekään, niin kauvan kuin huomaa, ettet minulta mitään vaadi — sukulaisuutemme nojalla." Viime sanat lausuttiin hieman ivallisella painolla. — "Mutta siinä tapauksessa tiedän kyllä luontoni nousevan vastaan — tahtomattainikin."

"Se on siis päätetty", sanoi äiti iloisesti. Taaskin seurasi tuokion vaitiolo, kunnes hän jatkoi:

"Tahtoisitko, koskapa tiedän sinusta niin vähän — vastata aivan lyhyesti vaan muutamiin kysymyksiin, jotka eivät ole kovin tunkeilevia?"

"Kyllä. Kysy vaan."

"Oletko jo aivan lopettanut lukusi?"

"Yliopistolukujani tarkoitat kai?"

"Niin."

"Ne lopetin jo kaksi vuotta sitte."

"Sinunhan piti suorittaa kandidaattitutkinto, kuulin ma?"

"Kyllä, mutta en sitä suorittanut."

Hän koetti kaikin tavoin näyttää niin epäystävälliseltä kuin suinkin. Erityisesti antoi hän painoa

sanalle "sinä", huomauttaaksensa tasa-arvoisuussuhteesta heidän välillään. Koko hänen tavassaan oli jotakin teennäistä kömpelyyttä.

"Ja mitä olet tehnyt koko tämän kolmen vuoden ajan? Kirjoittanut teatterille — niinkö?"

"Niin, yhden yksinäytöksisen kappaleen."

"Yksinäytöksisen kappaleen, kolmessa vuodessa?"

"Niin, ja yhden pienen novellikokoelman" — hän antoi painoa sanoille yhden ja pienen, ikäänkuin uhallalla.

Äiti hymyili.

"Ja mitä *aijot* nyt?"

"En aijo koskaan mitään."

"No, mitä *teet* sitte?"

"Elelen vaan."

"Eikö mitään muuta?"

"Eikö siinä ole kylliksi? — Sitäpaitsi kirjoittelen myös erästä romaania — joskus."

"Entä raha-asiasi?"

"Niitä en sekoita koskaan sinun asioihisi. Ne kyllä hoidan itse."

Äiti näytti koko ajan siltä kuin ei pojan epäkohteliaisuus ollenkaan häntä liikuttaisi, — vasta viime sanoja kuullessansa vavahti hän.

"Voinko jollain tavoin olla sinulle avuksi?" sanoi poika ja nousi.

"Kiitos. En tarvitse."

"Suvaitset kai siis että lähden kotiini."

"Tee niin. Etsin asunnon itselleni, sitte pistäydyn kai luonasi."

"Mutta ennen teatteriin menoa."

"Kyllä."

"Olen teatterin arvostelija ja tänään on premieeri."

"Tulen aikasemmin."

Hän kumarsi kylmästi ja meni. Hänen mentyään huokasi äiti syvään, kuin voitetun tuskan jälkeen. Mutta hänen hillityissä kasvoissaan ei näkynyt merkkiäkään mielenliikutuksesta. Hän katseli hänen menoaan torin poikki ja kumartui, voidaksensa seurata häntä vielä sittenkin, kun hän kääntyi kadun kulmasta.

Myöhään iltapäivällä koputti rouva Zimmermann poikansa ovelle, joka istui lepotuolissa ja luki. Kun hän astui sisälle, nousi hän tarjoten paikkaa äidille, mutta hän kieltäysi.

"Minulla on kiire", sanoi hän hyvin asiallisesti. "Tulin tänne ainoastansa sanoakseni sinulle, että olen löytänyt juuri, mitä etsin; asunnon Södernillä, helpon, osaksi kalustetun ja josta on avara näköala. Muutoin se on kaksikerroksinen, kapea, erityinen rakennus. Siinä on viisi huonetta; niistä kaksi, alakerrassa olevaa aijoin vuokrata pois. Nyt menen johonkin ilmoituskonttoriin ilmoittamaan kielitunneista. Saanee kai aina jotakin työtä."

"Saa nähdä", kuului epäilevä vastaus. "Jospa ei onnistuisikaan, niin eihän tuo vielä olisi mikään onnettomuus."

"Ei. Hätätilassa voisin hyvin tulla toimeen eläkkeelläni, mutta olen liian tottunut työhön viihtyäkseni ilman sitä."

Puhuessaan selaili hän jotakin muistoonpanokirjaa, otti sieltä esille käyntikortin ja pani sen pöydälle.

"Tämä on uusi osoitteeni. Muutan heti hotellista, täytyy huolehtia että saan huonekalut, mitä puuttuu

ja muuta sellaista. Tämän iltaa ja koko huomispäivän on minulla kaikenlaista puuhaa, mutta tahdotko juoda teet luonani huomeniltana kello 8?"

"Kiitos."

Äiti ei sanonut enempää. Hän loi tarkan, tutkivan silmäyksen ympäri huonetta. Täällä oli aiheita hienouteen ja mukavuuteen — kylliksi osoittamaan omistajan makua.

"Tarvitset uudet uutimet", huomautti hän lyhyesti, järjestellen muutamia irtopapereita muistokirjassaan. Sitte otti hän hansikkaansa ja läksi nyykäyttäen vähän päätänsä hyvästiksi pojalleen, joka jäi seisoen katselemaan, kun hän notkeasti ja varmasti asteli ovea kohti. Vieraan mentyä heittihe silloin mukavaan asentoon tuoliinsa ja alkoi jälleen lukea Zola'an l'Oeuvreä.

Samassa koputettiin ovelle ja eräs nuori mies hyökkäsi sisälle sellaisella vauhdilla että hän melkein oli lennähtää nokalleen laattialle.

"Kuulehan! Mikä se oli tuo, jonka tapasin rappusissa!" kuiskasi hän salamyhkäisesti. "Hienoutta! Pariisilais-asento — ja pariisittaren jalat."

"Pariisilaisjalkineet, kai tarkoitat", vastasi isäntä katsahtaen tulokkaasen jotenkin samallaisella tarkkaavaisuudella, jonka suo karpäsellekkin. "Niin, se oli äitini."

"Äitisi?" huudahti toinen nolona, kääntyen oveen päin, ikäänkuin hän sen läpi vielä voisi nähdä tuota poistuvaa.

"Valehtelet nytkin kai, kuten tavallisesti", lisäsi hän epäillen.

"Tuossa on hänen korttinsa." — Kun toinen katseli sitä, käytti isäntä tilaisuutta lukeakseen muutamia rivejä kirjastaan.

"Ei, en ymmärrä. Tämä tietysti on pilaa." Hän asetti päänsä odottavasti kallelleen kuin koiranpentu, joka jännityksellä kuulostelee rottia.

Vähääkään siitä välittämättä jatkoi isäntä *lukuansa*.

"Hän näytti aivan liika nuorelta."

"Vai niin", sanoi hän lyhyesti heittäen kärsimättömästi kirjan kädestään. "Hän oli seitsentoista vuotia saadessaan minut ja nyt hän on 42 vuotta — jaksatko käsittää sen?"

"Mutta — ethän ole koskaan maininnut, että sinulla äitiä onkaan."

"Pyydän anteeksi! Mutta se tavallisesti on tarpeetonta älykkäiden ihmisten kesken. Se riemuhan tapahtuu kerran jokaisen nuoren miehen osaksi, että hänellä on äiti. Toivon, että voit ottaa asian tyynesti."

"Hm — mutta — — kun et ole koskaan maininnut, missä hän oleskelee."

"Ja minäkö istuisin Grandin ravintolassa selitellen perheolojani!"

"Hän oli hienon näköinen", muistutti nuorempi heistä miettiväisenä.

"Euroopan ilma sen tavallisesti vaikuttaa."

"Luulenpa melkein niin." Vastatullut kyhentelihe itsetuntoisesti, nosti huolellisesti päällystakkinsa liepeen ja istuutui leposohvalle.

"Niin, mutta eipä sitä juuri uskoisi, kun näkee miten jäljettämiin sinun kuusiviikkoinen olosi Pariisissa on mennyt."

"Tässä on taas tuo vanha juttu ketusta ja pihlajamarjoista. — Mutta jos voit lainata minulle kymmenisen markkaa, niin olkoon unohduksissa kaikki muut?"

"Ei ole äyriäkään! Jos äitini ei olisi niin hienonnäköinen niin lainaisin häneltä."

"Hän on kuin espanjatar."

"Vai niin, ja sinä olet kuin — —" sopivaa sanaa hän ei samassa löytänyt.

Toinen nousi sanoen:

"Mietihän asiaa siksi kunnes tapaamme. Pidän huolta että saamme pöydän teatterin lämpiössä."

Molemmat nyykäyttivät päätään ja vieras katosi.

Seuraavana iltana kahdeksan seudussa meni Ville Zimmermann pienen, huonosti kivitetyin pihan poikki, nousi kivirappuja ylös ja soitti äitinsä ovelle. Mulatti aukasi.

"Rouva on tuolla ylhäällä", sanoi hän huonolla ruotsinkielellä, pistäytyen sisälle ja ottaen lampun keittiön pöydältä. "Minä käyn edellä ja näytän tietä."

Ville seurasi häntä pakollisesti ja vastenmielisesti. Hän mieluummin olisi toivonut jotakin syytä pois kääntymiseen.

Mulatti aukasi oven valaistuun huoneeseen ja mennä lönkytteli sitte pehmoisin, kömpelöin askelin alas rappusia omaan valtakuntaansa.

Rouva Zimmermann seisoi asetellen uudinta akkunaan. Kun poika astui sisälle, heitti hän vasaran ja naulat kädestään.

"En ole vielä ehtinyt saada kaikkea järjestykseen", lausui hän ojentaen hänelle kätensä, "mutta minusta tuntuu kuin tulisin täällä viihtymään. Olen ollut kuin uutterassa päivätyössä, vaeltaessani huonekalukauppiain, puutarhurien ja kaikenmoisten väliä. Miltä luulet täällä alkavan näyttää?"

Voimakkaalla, mutta ei juuri kauniilla liikkeellä vei hän kätensä lantiolleen, samalla osoittaen toisella huonetta.

"Hauskalta."

Hän katseli ympärilleen hieman hämmästyneen näköisenä. Nähtävästikin oli hän odottanut jotakin aivan toista.

Huoneessa, joka oli kummallisen vanhan-aikuinen huone, oli kolme, kahdelle eri suunnille antautuvaa kaariakkunaa ja sen seinät olivat paperien asemasta peitetyt tummalla laudoituksella.

"Talonmistaja on varmaankin hyvin omituinen", virkkoi äiti. "Näkee kaikesta sen, ettei hän tahdo samanlaista kuin muilla ihmisillä on, ja se hänessä minua miellyttää. Noita paljaita kylmiä seiniä en kumminkaan voinut sinänsä sietää, en myöskään akkunoita aivan verhoitta, vaikka alaruudut lasimosaiikkineen ovatkin kauniit. Siksi olen laitellut näin. Tämähän näyttääkin oikein itämaalaiselta. Koko varastoni kankaita, tyynyjä ja mattoja onkin ollut nyt hyvään tarpeeseen. Täällä juuri näyttävät ne joltakin."

"Kyllä. Mutta kuinka tällaista taloa ollenkaan vuokrataan?"

"Omistaja on näet pistäytynyt pienelle kiertomatikalle Afriikkaan. Sekin jo osoittaa, että hän on vähän eriskummallinen."

"Ja kaikkea tätä olet kuletellut mukanasi?"

"Niin tietenkä. Ne ovat kyllä helppoja kuletella. Isäsi olikin oikea asiantuntija, kun oli kysymys kankaista ja muusta sellaisesta; hän ei koskaan voinut jättää ostamatta, kun hän tapasi jotakin oikein erikoista. Onhan se sentään kuin kulettaisi kodin mukanaan matkalaukussa, sanoi hän."

Pojan katse kulki hyväillen paksuja mattoja ja aistikkaasti asetettuja kankaita pitkin, jotka melkein kokonaan verhosivat seinän, nurkassa olevaan kasviryhmään ja renkailla vedettäviin akkunaverhoihin.

"Että tällaisenkin komeron löytää poroporvarillisessa Tukholmassamme!" huudahti hän. "Seisoin ja kuvittelen, että olenkin Konstantinoopolissa."

"Älähän! kyllä olemme Tukholmassa. Katsos!"

Äiti kohotti akkuna-uudinta ja osoitti ulos.

Kartanon huimaavasta korkeudesta näkyi Norrström ja kaupunki toisella puolella. Laajana ja tasaisena levisi se tuolla alhaalla välkytellen kirkkaita tuliensa virran tummassa kuvastimessa. Kaasulyhtyjien säännöllisistä riveistä loistivat Skeppsbroon sähkölamput sinertävällä valolla — ikäänkuin suuret säihkyvät jalokivet jättiläiskaulanauhassa.

Tähän yksinäiseen kaupunginosaan, tänne kallionkieleltä katsovaan huoneeseen eivät mitkään äänet ulottuneet tuolta alhaalta levottomasta maailmasta; ilta oli pimeä ja hiljainen, ei näkynyt kuuta ei tähtiä, tuhannet suurkaupungin vilkkuvat silmät loistivat vain, kylminä, sydämettöminä.

Hän katseli hetkisen sinne alas, mutta sitte kääntyi hän hiljaa luoden katseen äitiinsä.

Liikkumatonna kuin kuvapatsas, nostetuin käsivarsin seisoi hän siinä pitäen uudinta sivulla ja katsellen kaupunkia. Tuntui kuin ei hän koskaan olisi nähnyt mitään niin totista kuin nämät kasvot, joidenka piirteet omituisen selvästi esiintyivät huoneesta virtaavassa valaistuksessa.

Hän oli puettu keskiaikaiseen surupukuun, mutta vaikka se olikin huolimaton, ompeleista kulunut ja melkein repaleinen, näytti se kumminkin hyvältä. Tuntui kuin tuo vartalo voisi kaiken kaunistaa.

"Täällä vallitsee niin syvä hiljaisuus, että tuntu kuin olisi kaukana kaikista ihmisistä, ikäänkuin koki talo voisi jäädä unohduksiin kuin rannalle joutunut laivanhylky", sanoi hän laskien akkunaverhon kädestään, samalla heidän molempien astuessa sisemmä. Ääni oli täyteläinen ja syvä alttoääni, jolla oli melkein miehekäs kaiku. Hän meni keskellä laattiaa olevan pöydän luo, jossa upea kattolamppu levitti valoansa ja alkoi keräillä kangaskappaleita ja nauhanpätkiä, joita hän työnsä aikana oli heitellyt sinne, tänne. Sitte otti hän sukankudelman istuutuen pöydän ääreen.

"Kun et koskaan lähettänyt minulle novellejasi", sanoi hän hymyillen.

"Ei se olisi maksanut vaivaa. Ne käsittelevät sinulle aivan vieraita oloja, ne ovat kuvia ruotsalaisen pikkukaupungin ylioppilaselämästä. Sinä olet elänyt tuolla suuressa, vapaassa maailmassa ja minä olen istunut oloissa, jossa kaikki on omaansa tukahduttamaan. Täällä täytyy joko pysähtyä kasvussaan, tai tulla kokonaan kirjoista pois pyyhityksi. Tätä tuskin voit käsittääkään."

"Olen lukenut novellisi."

"Milloinkapa olisi sinulla ollut aikaa siihen?"

Äänessä oli melkein kuin syytös valheesta, mutta hän ei ollut sitä huomaavinaan.

"Viime yönä", oli vastaus. Ja niin vaikenivat molemmat hetkeksi.

"Oikeastaan on hyvin merkillistä, että minä paremmin muistan isää kuin sinua", lausui poika vihdoin.

"Se ei ole ollenkaan merkillistä. Kaikki lapset jumaloivat häntä. Hän valloitti yhtä helposti pienet kuin suuretkin."

"Olin aivan liian kehittymätön kun viimeksi hänet näin, voidakseni muodostaa oman mielipiteen hänestä, mutta voin nyt käsittää, että hän varmaan oli hyvin tottunut seuramies."

"Enemmän kuin seuramies. Hän oli syvä, hieno luonne. Joka kerran oli häneen kiintynyt, se ei voinut koskaan enää irroittaa itseään hänestä."

"Liijoittelet ihailussasi nyt — jälkeinpäin."

Äiti vavahti, kuin jos nuot sanat olisivat häntä pistäneet ja noista ruskeista silmistä välähti nuhde, ylpeä ja loukkaantunut.

Poika punastui hiukan.

"Niinhän aina tehdään", sanoi hän sovittaen. "Ja sitä paitsi eivät naiset koskaan ymmärrä arvostella miehiä, he eivät voi katsella heitä puolueettomasti."

"En lupaakaan arvostella häntä puolueettomasti", vastasi hän katsahtaen ylös, "sillä siksi oli hän minulle liian rakas."

Seurasi taas vaitiolo.

"Mietiskelen ettetköhän sittenkin ole muodostellut joitakin kuvitteluita suhteeni", lausui poika yht'äkkiä, kuten tuntui, aivan aiheettomasti. "Sillä älä sitä tee! En voi pitää kenestäkään. En sinusta enempi kuin muistakaan. Minulla tietysti myös on joskus ollut tuo tunteellisuuden halu, jota kumminkaan ei koskaan voi tyydyttää, sillä ihminen on ja jää yksinäiseksi elipä hän sitte vaikka ijankaikkisesta ijankaikkiseen. Se oli kuvittelua vain sekun, kuten kaikki muukin — jotakin lapsellisuutta, joka käy perintönä vielä menneiltä alkuperäisiltä sukupolvilta — — mutta minulle tuo on jo voitettu aste. Olen siksi liian paljon taipuvainen havaintojen tekoon ja näen liiankin selvään tuon salaperäisen koneiston kussakin ihmisessä. Olen, kuten useimmat muutkin nykyisestä sukupolvesta melkein ylenmäärin mietiskelevä sielunsilpoja. Hajoittelen erilleen kunkin teon vaikuttimet ja tutkistelen tarkoin niiden aineosat; se tekee minut niin kylmäksi. En voi katsella sinua toisilla silmillä, sentähden että olet äitini. Minulle olet sinä vaan ihminen, kuten muutkin, monimutkainen sielukoneisto, jota tutkin samalla uteliaalla kirjailijan silmällä kuin muitakin. En voi antaa sinulle kunnioitusta enempi kuin muitakaan lapsentunteita — — aivan yksinkertaisesti syystä siitä, ettei siinä suhteessa minulle ole

mitään antamista. Ja ruvetakseni ilveilijäksi, olen liian hyvä."

"Et olekaan minulle mitään velkaa. En tahdo enempää kuin mitä voin voittaa."

"Voittaa? En ole voitettavan veroinen. Olen ontto — tyhjä, aivan toisenlainen kuin miksi luulet. Kuta enemmän opit minua tuntemaan, sen vähemmin pidät minusta."

"Niin silloin käymme kumpikin tietämme. Siinä kaikki."

Äiti hymyili ja ojensi hänelle kätensä. Ihastuksella katsahti poika äitiänsä ja pudisti hänen kättänsä ikäänkuin sopimuksen merkiksi.

"Nyt jo minuakin ihaillet liaksi", sanoi hän leikillisesti. "Te naiset pidätte meitä aina parempina kuin olemme."

"Kenties luonteemme on sellainen — — ja sitähän on aina seurattava! Kenties se juuri onkin tarpeesen." Tämän sanoi hän veitikkamaisella äänellä, kumartuen työnsä yli. Mutta hymyilystä viivähti hänen kasvoillansa jotakin niin aurinkoista ja lämmintä.

Poika istui katsellen häntä. Tuo vieras nainen, joka oli hänen äitinsä, oli tehnyt häneen kummallisen vaikutuksen, jota hän ei voinut vastustaa. Hänet vallitsi palava halu oppia tuntemaan hänet perinpohjin, hänen ajatuksensa, hänen olentonsa, kaikki hänen menneisyytensä salaisimmat sopukatkin — niin, koko hänen luonteensa. Hänestä tuntui kuin tuo nainen omistaisi juuri sitä, mitä hän aina oli kaivannut: nimittäin tasapainon tahtomisen ja sen toteuttamisen välillä.

"Olet kuin muotokuva keskiajalta, todellisen mestarin tekemä", sanoi hän hiljaa, aivan toisenlaisella äänellä kuin tavallisesti. "Voit käydä vanhaksi ja repaleiseksi, mutta et milloinkaan jokapäiväiseksi."

TOINEN LUKU.

Sataa tihuutti hiljakseen. Keltaisina, kuihtuneina ja kuolemaan tuomittuina loistivat puiden ja pensaiden märät lehdet kaasuvälillä.

Kuninkaallisen puutarhan poikki, Moliinin suihkulähteen sivuitse kulki William Zimmermann kädet päällystakin taskuissa ja keppi kainalossa.

"Mihin matkalla, jos saat oman pääsi pitää", kuului ääni hänen takanaan, samassa kuin käsi pistettiin hänen kainaloonsa.

"Katriinalle päin."

Hänen ei tarvinnut kääntyä saadaksensa tietää, kuka se oli, siksi oli Kalle Hedström'in ääni hänelle kyllin tuttu. Mutta kaikessa tapauksessa nyykähytti hän tuttavallisesti sivullepäin.

"Aijotko kävellä koko tuon pitkän matkan?"

"Kyllä. On oikein suloista saada vähän liikutella jalkojaan. Ajatukset luistavat niin hyvin kävellessä."

"Siitä on jo kauan kun olen sinua nähnyt."

"Niin, minunhan piti koettaa saada jotakin tehdyksi, ja sitte on minulle tullut tavaksi käydä äitini luona joka ilta, kun en ole teatterissa. Hänellä on niin oivallisia tuoleja — on oikein lepo istua niissä. Jospa minullakin olisi kotona pari sellaista."

"Tuolienko vuoksi vain käyt sinä siellä?" sanoi toinen hymyillen.

"En tiedä itsekään. Johonkinhan täytyy mennä, kun väsyyn omaan neljään nurkkaansa ja tämä on taas uusinta. Sitä paitsi saa pian tottumuksia, jos ei ole varoillaan. Katson kyllä, että tämä loppuu ajoissa."

"No miksikä?"

"Siksi, ettei ylipäänsä ole hyödyllistä saada tottumuksia. Sitä paitsi huomaa, että hän koettaa voittaa minua, hienosti tekee hän sen tietysti, mutta huomaa sen kumminkin. Hän teroittaa yhä, että minun tulisi tuntea itseni täydellisesti vapaaksi, ja etten tulisi muulloin, kuin milloin minua vaan haluttaa, mutta tunnen tämän kumminkin jonkunmoisena vaatimuksena ja siitä tunteesta minun täytyy päästä."

"Jahah. Mitä muuten pidät hänestä?"

"Kyllä. Hän on omituinen ilmiö, olen huvitettu hänestä. Etkö ole koskaan häntä nähnyt?"

"Näin vivahdukselta hänet asemalla — muistathan..."

"Hän on merkillinen. Hänessä on jotakin alku-ihmisestä, jotakin niin voimakasta ja lujaa. Kun hän liikuttaa käsivarsiansa, pelkään vaatteiden halkeavan. Jos olisin kuvanveistäjä, saisi hän seistä mallina edessäni — barbaarikansojen kuningattarena... Hänen sielunelämänsä on jotakin niin keskitettyä ja kokonaista, jotakin, joka on kotoisin toiselta aikakaudelta kuin meidän. Hän ei turhia mietiskele, ei kaivertele rikki koskaan, ei milloinkaan ole hän päättämätön ja epävarma. Hän ottaa asian juuri sellaisena kuin se on. Ennen oli miehensä koko hänen maailmansa keskuspiiste, mutta nyt pelkään, että siksi tulen minä. Hän ei voi tunteitansa jakaa, hän lahjoittaa ne kokonaan yhdelle. Muuten on hän ihminen, ajatustavaltaan erittäin vapaa ja ajanmukainen — ja se vetää minua puoleensa. Hän on sekä nähnyt että kokenut paljon — hänen kanssaan voi puhella kaikesta. Ja huolimatta barbaarilaisuudesta on hänessä jotakin niin tunteellisen hienoa, että hän heti käsittää pienimmänkin väreän toisen mielialassa. Niin, hän tavallaan on kuin ajattelematon, suuri läpsi; olen pari kertaa kuullut hänen nauravan ja se oli jotakin niin vapauttavaa ja virkistävää. Hän nauraa niin raikkaasti ja sydämenkyllyydestä kuin olisi hänellä sisällänsä syvä varasto elämän iloa. Mutta kun hän käy totiseksi, on kuin koko maailma hänen silmissänsä olisi musta ja kuollut. Hän on niin erilainen kuin sinä ja minä ja kaikki nuo muut. Hän on niin kadehdittavan todellinen ja suora."

"Mikä ylistyslaulu!" nauroi Hedström, muistaen heidän keskusteluaan asemahuoneen etehisessä. "Hän ei siis ollenkaan ole sellainen, joksi häntä pelkäsit?"

"Eipä sentään ole aivan ilmankaan — muutamissa suhteissa. Tuo säännötön kiertolaiselämä on jättänyt jälkiä häneen. Tuntuu väliin kuin museon johtajatar pilkistäisi esiin — jotakin epähienoutta, joka minua vaivaa. Hän, joka on niin erikoinen ja näyttää niin hienolta kadulla ja vieraiden ihmisten parissa, ei voi olla käymättä huolimattomasti puettuna kotonaan. Hän, joka osaa asettaa kaikki niin aistikkaasti ja kauniisti, antaa tomun maata nurkissa ja sitä on hänen vaatteillaankin. Hän voi olla välinpitämättömästi, huolimattomasti, jopa resuisestikin puettuna. Hän on koettanut välttää sitä, huomattuansa, miten se minua vaivaa; näen kuinka hän taistelee sitä vastaan — mutta se on väkivaltaa hänen tavoilleen ja luonnolle. Mutta — kuules! — sittenkin on hänellä mitä huolellisemmin hoidetut kädet, jotka koskaan olen nähnyt; suuret kauniit kädet, joita voisi kuvitella muinaisaikaiseen jättiäisveistokuvaan kuuluviksi, ja joilla olisi kyllin voimaa heiluttamaan sepänvasaraa. Sellainen hän on."

"Tahtoisin mielelläni tutustua häneen?"

"Voithan seurata minua nyt."

"Kiitos. Tänä iltana en jouda. Minun täytyy mennä kirjapainolle."

"No, jonakin toisena sitte. Tule sinne ylös vaan ja kysy minua."

"No teenpä niin. Hyvästi siksi!"

"Hyvästi."

Kun Ville jonkun ajan perästä astui sisälle äitinsä luo, tapasi hän hänet salissa istumassa kirjoituspöydän ääressä.

"Eipä tunnu saavan oppilaita kielissä", sanoi hän ylöskatsahtaen ja nojaten käsillään kirjoituspöydän aukivedetyn laatikon laitoihin, jossa hän oli pengoskellut papereita. "Olen liian tuntematon ja sitäpaitse on niin paljon tuntien antajoina. Mutta eiköhän venäläinen kirjallisuus liene täälläkin muodissa kuten Parisissa. Jospa koettaisin saada käännöstyötä."

"Ei siitä tule mitään. Ei riitä, että osaa vaan vierasta kieltä, täytyy myös osata omaansakin."

Äiti hymyili.

"Etkö luule minun sitä osaavan?"

"No, kyllä noin auttavasti, kotitarpeiksi. Sinähän puhut niin säännöllisesti ja kieliopillisesti, että on oikein liikuttavaa — ethän henno edes koskaan sanoa 'inte', vaan aina sanot 'icke' — mutta tämä kaikki ei ole kylliksi. Vaaditaan vielä jotakin, jota kutsutaan 'stiiliksi'."

"Mitä en osaa, sitä voin kyllä opetella."

Poika kohautti olkapäitään.

"Miks'ei. Sinullahan ainakin on voimaa ja pontta", mutta äänessä oli hyvin epäilevä väre.

"Olen sitä kyllä elämässäni tarvinnut", vastasi hän.

"Vahinko vain, ettei sitä vähääkään minulle ole ylettynyt."

"Sinä varmaan et ole koskaan sitä tarvinnut, etkä siis tiedä, jos sitä hyvinkin on."

"Tarvitseisin kyllä voidakseni tehdä jotakin kunnollista ja päästäkseni johonkin päämaaliin."

"Kyllä sitä tulee."

"En tiedä. Joskus luulen niin itsekkin; mutta toiste en. Joskus tuntuu kuin sitä kumminkin tulisi, jos elämä uhkaisi kuristaa minut kovalla kourallansa ja pakoittaisi minut jännittämään kaikki hermoni. Mutta joskus taas tuntuu kuin ei sekään mitään hyödyttäisi. En katsoisi maksavan vaivaa ponnistella, taivuttaisin vaan pääni hymyillen taaksepäin — ja vaipuisin."

"Tarkoitatko, ettet voi tehdä työtä?"

Ääni oli karkea ja kova, kun hän taisteli naamioijaksensa tuskaa, joka pojan puhussa oli vähitellen hänet valloittanut.

"Niin", oli vastaus.

"Odotahan. Annahan elämän vaan oikein rajusti käydä sinuun käsiksi."

Hymyillen kuunteli poika millä innolla äiti tahtoi vakuuttaa sitä hänelle — ja itsellensä.

"Pelkään, ettei elämä voi käydä minuun käsiksi, olen halvattu sisällisesti. En tunne koskaan mitään — en koskaan mitään."

Äiti katseli häntä totisilla silmillänsä; noilla silmillään, joidenka elinvoimaa uhkuvaan pohjasäveleeseen yhtyi nyt toinenkin ilme. Niin toivottomana ja autiona soi hänen korvissaan tuo tunnus, joka sanottiin niin keveästi ja näennäisesti niin huolettomalla äänellä. Se ahdisti hänen rintaansa — tuo nuori ihminen, joka sanoi olevansa sisällisesti hervoton, oli vasta 25-vuotias ja se oli hänen poikansa.

"Tahtoisin mieluummin kärsiä", jatkoi tämä, "vaikkapa mitä tahansa, kun todella voisın jotakin tuntea."

Tuli hetken hiljaisuus.

Äiti istui ja keräili kirjoituspöytälaatikostaan joitakin papereita. Aluksi poika seurasi silmillään aivan koneellisesti hänen toimiansa, mutta lopussa tuli hänelle vastustamaton halu saada tietää, mitä nuo paperipalaset oikeastaan sisälsivät. Ystävällisen näköisenä, jonka ilmeen hänen kasvonsa joskus voivat saada, kumartui hän, otti koetteeksi yhden paperilapuista, piteli sitä sormiensa välissä ja katsoi hymyillen äitiinsä.

"Saako luvan tirkistää?"

Äiti tuli niin iloiseksi tästä lähenemisestä ja tuosta kauniista ilmeestä pojan kasvoilla, jota hän ei koskaan ennen ollut nähnyt. Hänen täytyi tavattomasti hillitä itseään voittaaksensa halunsa silitellä kädellään hänen lyhyeksi leikattua, mustaa tukkaansa, mutta vaistomaisesti aavisti hän, että tämä herättäisi jälleen pojan arkuuden.

"Olet utelias?" sanoi hän vain.

"En voi nähdä pienintäkään paperipalaa, ilman ettei jo kutittaisi sormiani; sillä aavistelen aina, että sisältö siinä jollain tavoin olisi huvittava."

"Nyt ainakin petyt. Täällä on vaan vanhoja laskuja ja muuta joutavaa."

"Eikö sinulla sitte ole mitään, joka kelpaisi?"

"No mitä sitte?"

"Jotakin ravintokelpoista näljistyneelle kirjailija-uteliaisuudelle — vanhoja kirjeitä, muistiinpanoja ja muuta sellaista."

"Niitä on kyllä yllin kyllin."

"Anna ne minulle."

"Tänä iltanako? Ne ovat vielä matka-arkuissa. Enhän ole ottanut niitä esille." [Jag har ju *inte* packat upp.]

Poika hymyili.

"Kuules — nythän sanoitkin 'inte' ensi kerran. On hyvin kiitollista olla sinun opettajasi."

"Samaa sanoi isäsikin."

"Milloin?"

"Kun hän luki, mitä olin kirjoittanut."

"Vai niin. Mitä kirjoitit sitte? Ajatuksiako? Tunnelmiako?"

Äidiltä ei jäänyt huomaamatta hienonhieno ivankärki pojan viime sanoissa ja hän hymyili.

"Ei. En kuulu noihin tavallisiin, pieniin, hentomielisiin pikkukaupunkilaisneitosiin. Muistiinpanoni eivät ole mitään tunteen purkauksia. Ne ovat enemmän maalarin reippaalla kädellä siveltyjä tuokiokuvia. Pilventakaiset mietiskelyt eivät kuulu minulle. Minähän tulin tekemisiin mitä erilaisimpien ihmisten kanssa eri maista, ja minua vaivasi, että tuo aineen ääretön runsaus jo itsessään tekisi mahdottomaksi säilyttää heitä kaikkia muistossaan."

Poika nyykkäsi innokkaan myönnytyksensä merkiksi.

"Sepä se juuri on", sanoi äiti. "Sitä näkee ja kokee eläessään niin paljon, ja enin osa kumminkin menee hukkaan."

"Niin, ja yksin kun olin, oli kirjoittaminen ikäänkuin seurana minulle. Tuntui kuin keskusteleisi jonkun kanssa, joka ei ollut saapuvilla..."

Hän vaikeni tuokion ja silmäsi pikasesti ja arasti poikaansa, joka ei huomannut, että tässä tapahtui pysäys hänen ajatussuunnassaan.

"Minulla on hyvin kehittynyt kieliäisti", jatkoi hän, "on oikein huvittavaa leikitellä sanasovituksilla ja lauselmilla, kuten lapsi leikkii pehmoisen savipalasan kanssa; sen voi muodostaa jos jonkinlaiseksi, hieroa kokoon ja muodostella taas uudelleen."

"No sitte olenkin perinyt muoto-aistini ja kirjoituskykyni sinulta."

"Joutavia! Minun kirjoitelmani olivat vaan ilman aikosiaan pikkukyhäyksiä — — pensselipyyhettä. Eipähän tuo juuri ollut vaivaksi minulle antaa kynän luistaa. — Olinhan siihen kyllä saanut tottua."

"Kuinka niin?"

"Kirjoittelin aina isällesi."

"Kirjoitit hänelle?"

"Niin."

"Mitä sitte?"

"Kirjeitä. Kaikenlaista."

"Oliko hänellä niin paljon kirjoittelemisia?"

"Kyllä. Oikeastaan hänestä olisikin pitänyt tulla tiedemies — oppinut — professori."

Poika veti suutansa hymyyn viime sanoille.

"Professori?" toisti hän ylenkatseellisesti — "'Peruukkipölkky?' — Sekö mielestäsi on kaikkein korkeinta?"

Hän ei vastannut, jatkoi vaan. "Hänen asemansa anatoomisen kokoelman omistajana oli aivan sopimaton hänenlaiselleen ihmiselle, senpätähden pyrkikin hän mielellään pois kaikesta sellaisesta, mikä satoi häntä alemmille asteille kuin mihin hän kuului. Hänen laajat tietonsa, monet matkansa, sekä hänen verraton kykynsä vetää ihmisiä puoleensa, vaikuttivat, että hänellä oli monta ystävää — eteviä miehiä — ja hän oli mielellään kirjevaihdoissa."

"No! Tämähän liittyy hyvin siihen kuvaan, jonka olen hänestä muodostanut."

Pojan äänessä oli hieno halveksiva vivahdus. Äiti katsoi häneen kuin ei hän oikein olisi käsittänyt, mitä hän tarkoitti. Sitte jatkoi hän.

"Mutta sitoutua tunniksi kirjoituspöydän ääreen olisi voinut tehdä hänet hulluksi. Hänen elohopealuonteelleen oli mahdotonta pysyä yhdessä kohdin. Hänen täytyi saada vapaasti hallita käsivarsiaan, samoin kuin ajatuksiaan." "

"Siinä suhteessa ymmärrän häntä", sanoi poika vakuutuksella.

"Siksi minä olin hänen kirjurinsa ja siitä olen saanut kielitaitonikin. Hän oppi helposti vieraita kieliä puhumaan, mutta hänellä ei ollut koskaan kärsivällisyyttä opetella niitä oikein kirjoittamaan. Se jäi minun osakseni."

"Ja hänestä olisi pitänyt tulla tiedemies — oppinut — jopa professori!" kertoi poika vähän pilkallisesti naurahtaen.

Nyt ymmärsi äiti, mitä hän tarkoitti. "Niin, omalla alallaan — luonnontieteen", vastasi hän terävästi. "Hyönteistutkijana oli hän sekä tunnettu, että tunnustusta saanut."

Hän puristi huulensa lujaan ja keskustelu oli katkaistu.

Seurasi pitkä vaitiolo. William alkoi käydä hämilleen.

"Etkö tahtois ruveta myös minun kirjurikseni?" sanoi hän ja silitti hiljaa äidin kättä, joka lepäsi pöydällä. Hän katsahti ylös. Tämä oli ensimmäinen kerta kuin jotakin hyväilyn tapaista oli tullut kysymykseen heidän välillensä. Pojan tapa pyytää anteeksi oli niin miellyttävä kaikessa kömpelyydessään ja liikuttava tottumattomuudessaan, että äiti oli aivan vailla vastausta.

"Kun äiti kertoo lapsellensa, ei lapsi saa olla ilkeä", sanoi hän vain, ja hänen äänensä kaikui pehmoisena kuin adagio violoncellistä.

"Eikö?" virkkoi poika, näyttääksensä, että hän vieläkin uskalsi laskea leikkiä. "Kaikkein vähimmin satuprinssiä kohtaan", lisäsi hän hiljaa, osaksi lempeästi, osaksi ivallisesti, enemmän kumminkin lempeästi.

Äidistä tuntui, että hän ei ollut koskaan ollut poikaansa niin likellä kuin nyt. Hän tunsi, että hän oli saanut silmätä tuon kovan, kulmikkaan kuoren alle sinne, jonne hän ei koskaan antanut vieraan silmän tunkea, siksi että hän siellä kätki sen, mikä oli hienointa hänen olennessansa, sen, joka oli liian hyvää halpamaisen joukon katseltavaksi.

Ja kun äiti sinä iltana meni levolle, nukkui hän iloisempana kuin pitkään aikaan.

Kahtena seuraavana iltana odotti hän poikaansa turhaan.

Hän vaivasi päätään tuhansilla otaksumisilla, hän tuumiskeli, olisiko poika kenties voinut loukkaantua tuosta pienestä oikaisusta; hän mietti ja oli tuskissansa.

Mutta mennä hänen luokseen hän ei tahtonut; hän tiesi että pieninkin läheneminen hänen puoleltaan vaikuttaisi vastenmielisyyttä toisessa.

Oli kolmas ilta, juuri se aika, jolloin William tavallisesti tuli. Äiti käveli edestakaisin vierashuoneessa, laskien aikaa neljännes neljännekseltä. Hänestä tuntui kuin kattolamppu sammuisi, kuin hiljaisuus olisi ijäisen yön, tyhjyyden ja unhoituksen ennustaja. Hänen täytyi katsella verhojen ja koruompeluksien kirjavia kuvioita tullaksensa vakuutetuksi, ettei valo sammunut. Niin, se oli hänen oma kuollut, raskas mielialansa, joka painoi kuulon ja näönkin hermoja.

No niin, ei siis tänä iltanakaan tule odotettu.

Hän heittihe voimatonna turkkilaiselle sohvalle, laski päänsä tuskallisesti sen pehmoiseen täytteen ja painoi nyrkkiin puserretuilla käsillensä otsaansa. Hän ei nyyhkinyt, surkean tuskantyrskinänsä, rajun voihkinansa tukahdutti hän tyynyihin.

Hänen hillitsemättömään luonteeseen valtavine tunteineen vaikutti tuo raju purkaus helpoittavasti. Samassa soitettiin alakerran ovelle. Hän nousi heti ja kuunteli. Williamkohan siellä soitti? Mutta hänellähän oli etehisen avain. Kulmain välillä oli syviä ryppyjä ja karkea tukka oli poisppyhkäisty otsalta. Oli kuin nuo terävät silmät ja puoliavoin suu olisivat liittoutuneet yhteen korvien kanssa tavoittaakseen pienimmänkin äänen.

Sitte juoksi hän pian kuvastimen luo ja järjesti tukkansa. Kuului askelia rappusista. Hetkisen kuluttua koputettiin ovelle,

"Astukaa sisälle!"

"Suokaa anteeksi!... Nimeni on Hedström", lausui matalahko ääni, jonka soinnussa oli jotakin hyvántahtoista ja säveää.

Sisään astui pitkä, laiha nuori mies, jolla oli kokoparta. Rouva Zimmermann katsoi tulokasta ja hänen kasvonsa olivat tyynet, kylmät ja sovinnolliset, kuin ei koskaan mielenliikutus olisi niitä kosketellut.

Ainoastaan käsi, jota hän tuki pöytää vasten, vapisi kovasti, mutta sen tunsu hän yksin; vieras ei sitä nähnyt.

"Minä olen rouva Zimmermann. Etsittekö minua?" sanoi hän syvällä, kiihkottomalla altoäänellä.

"No tavallaan, kyllä. Tapasin joku päivä sitten Villen kadulla ja hän ehdotteli, että tulisin jonakin iltana tapaamaan häntä täältä. Tahdoin mielelläni tutustua teihin."

"Minua hyvin ilahduttaa, että tulitte."

Äänessä ja tavassa oli jotakin niin sydämellistä, ja se ikäänkuin muutti hänet toiseksi. Kaikki jäykkyys oli samassa kadonnut.

"Olette kai yksi Williamin ystäväistä?"

"Kyllä. Tosin minun kanssani hän ensin on yhdessä", sanoi vieras hiljaisesti istuutuen paikalle, minkä rouva Zimmermann oli hänelle osoittanut. "Me viihdymme niin hyvin toistemme seurassa. Sentähden varmaankin, kun olemme niin erilaiset."

"Olette varmaan tuntenut hänet kauan?"

"Siitä päivin kun hän tuli Tukholmaan. Siitä on nyt jo kolme vuotta."

"Luulen, että hän joskus kyllä on maininnut nimenne; mutta hän ei juuri liikoja ilmoittele."

"Ei. Jos häneltä jotakin tahtoo tietää, saa sitä vetää pihdillä esille — — ellei se satu jonakin erityisenä tunteellisempana hetkenä — — ja se ei tapahdu usein."

Tapa, jolla vieras puhui Williamista oli sellainen että se samassa valloitti äidin sydämen.

"Onko hän yhtä suljettu teitä kuin — — muitakin kohtaan", lausui hän keskeyttäen puheensa.

"Kyllä hän on suljettu kaikkia kohtaan." Äiti vapisi sisällisestä hermostuneesta innosta. Jos hän voisi saada tämän ihmisen puolelleen, olisi samassa sivuovi auennut hänelle pojan sisimpään, jonka tämä niin huolellisesti tahtoi häneltä sulkea.

"Hän tuntuu niin totiselta", lausui rouva Zimmermann välinpitämättömästi, ikäänkuin sattumalta. "Eli oikeammin, hänen leikillisyydessään ei ole ensinkään nuoruutta eikä iloa."

"Niin. Luulen ettei hän koskaan ole ollutkaan nuori. Kun tutustuimme, oli hän vasta 22-vuotias ja oli jo silloin valmis tyyppi."

"Tyyppi?"

"Niin. Tarkoitan tuollainen kylmä, halveksiva..."

"Luuletteko että se on teeskenneltyä?" kysäsi äiti katsahtaen ylös.

"Teeskenneltyä kenties ei ole oikea sana. Se on käynyt hänelle tavaksi. Kaikkihan me nykyajan ihmiset käyttäydymme jonkun erityisellä huolella mietityn mallin mukaisesti. Jokainen valitsee tietysti siihen nähden, minkä hän luulee parhaiten olevan sopusoinnussa luontonsa kanssa."

"Luuletteko siis, että hän luonnostaan on sellainen?"

"Ei. Mieluummin sen vastakohta. Luulen että todellisesti hän on harvinaisen herkkä ja hellätunteinen ja että hän on valinnut naamionsa siksi, että se suojeleisi."

"Luuletteko hänellä olleen mitään suruja?"

Rouva Zimmermannin suuri käsi lepäsi pöydällä, jonka pinnassa olevaa pientä tahraa hän tarkkaavaisesti katseli. Hän hieroi sen pois sormellaan, nostamatta katsettaan.

"Luultavasti on hänelläkin ollut. Kaikillahan niitä on. Kenties ne häneen ovat jättäneetkin syvemmät jäljet kuin muihin; mutta niistä minä en tiedä."

"Ette aavistakaan mitään?"

"En. Hän pitää kaikki omina tietoinaan. Hän on niin tottunut olemaan yksin."

Arka, tutkiva silmäys välähti äidin alas painetun otsan alta. Oli ikäänkuin hän olisi epäillyt puhujalla olleen sanoissansa jonkun salatarkoituksen, mutta vieraan kasvoissa ei näkynyt pienintäkään viittausta siihen. Ne olivat yhtä säveät ja hyväntahtoiset kuin ennenkin.

"Niin, se juuri onkin onnettomuus", sanoi äiti vaan.

Ja samassa näytti kuin hänet olisi vallannut tuska, jota ei voi pidättää.

"Kun en häntä nähnyt, luulin että kaikki oli hyvin..."

"Ei varmaankaan olisi auttanut, jos olisitte olleet hänen kanssaan", sanoi ystävä, joka ymmärsi hänen ajatussuuntansa.

"Kuka tietää? Pari päivää sitte sanoi hän olevansa sisällisesti halvattu. Se teki minuun — hänen äitiinsä, niin toivottoman vaikutuksen. Hän on kadottanut kyvyn pitää kenestäkään, ja kun kaikki on lopussa, on tyhjiys ainoa, mikä hänelle jää. Se on nuoruutta, vailla elvyttävää voimaansa — se on kesä ilman aurinkoa — — — Pelkään, etteivät hänen taipumuksensa koskaan pääse puhkeamaan..."

Rouva Zimmermann lopetti, voimatta jatkaa.

"Niin, on kuin jokin raskas taakka painaisi häntä alati, estäen, tukahduttaen. Hän ei voi tehdä työtä."

"No, mutta jotakin hän kumminkin tekee. Onhan hän teatteriarvostelija."

"Sitä ei hän kutsu työksi. Hän asettaa siksi suuret vaatimukset itselleen."

"Entäpä sitte novellit ja näytelmäkappale?"

"No niiden nojallahan hän nyt elää — tietysti. Tarkoitin, että niiden kauttahan hän saavutti sen hiukkasen kirjailijanimeä, mikä hänellä on, mutta hän kirjoitti ne molemmat ensi vuotena täällä ollessansa."

"Hän kirjoittaa romaania nyt."

"Hän kirjoittaisi, mutta ei voi."

"Miks'ei?"

"Niin sitäpä juuri niin tarkoin ei ole helppo sanoa. Hänhän tahtoo pitää kaikki ihmiset niin kaukana, ettei vain kukaan saisi nähdä miten asian laita on. Muut eivät edes sellaista aavistakaan ja minullekin on se vaan arvelu."

"Puuttuuko häneltä kykyä?"

"Ei. Kaukana siitä. Mutta luulen, että hän on tuota tunteettoman osaa näytellyt jo niin kauan, että hän alkaa jähmettyä sisällisesti. Hän huomaa sen itsekin — ja kärsii siitä sanomattomasti."

"Näyttää kuin alati jokin häntä ahdistaisi. Hänellä ei ole lepoa. Nyt ymmärrän — — — hän tuntee kuinka hän kuivettuu. Se lienee kauheata."

"Hänhän on nuori vielä", lausui vieras lohduttaen. "Vielä voi kaikki muuttua."

Rouva Zimmermann johti keskustelun toisille aloille. Hän sai tietää, että vieraansa oli sanomalehtimies — yksi niistä monista, jotka ovat julkaisseet kertomuksia. Ja hän muisti selvästi nyt, että William oli hänestä lausunut: "Hän kuuluu kirjallisuuden alaluokkaan. Mutta pidän hänestä."

He puhuivat ulkomaamatkasta, jonka herra Hedström oli tehnyt muutama vuosi sitte, ennen naimisiin menoansa. Hän viipyi sydämellisellä mielihyvällä ja ylpeydellä tämän matkan muisteloissa; näkyi selvästi että se oli hänen elämänsä suuri tapaus. Rouva Zimmermann oli käynyt kaikissa paikoissa mistä hän puhui. Yleensä oli hän oleskellut niissä pitemmän aikaa ja tunsu ne tarkoin. Vieras oli niin iloinen tavatessaan jonkun, jolle hän voi tyhjentää sydäntänsä, jonkun, jonka kanssa sai puhua siitä, mikä oli hänen elämänsä merkkitapaus. Hän lämpeni omituisesti, tuli vapaammaksi ja oli kuin olisi ollut vanha tuttu.

Kun hän nousi sanoaksensa hyvästi, oli hänen katseessaan jotakin niin vilpittömän sydämellistä, että rouva Zimmermann ei voinut pidättää pientä hymyilyä. Hän tunsu, että tämän ihmisen oli hän saanut puolellensa. Ja hän voisi vielä tarvita häntä.

"Tulkaa pian uudelleen!"

"Kiitos, varsin mielelläni. Tapaa niin harvoin sellaisen, jonka kanssa voi puhella elämästä — tuolla vapaassa 'suuressa maailmassa', — — Tuolla suuressa maailmassa!" — Äänessä oli jotakin niin hyväilyn tapaista.

Seuraavana aamupäivänä, kun äiti vähimmän aavisti, tuli William.

"Olen ollut Upsalassa", sanoi hän.

"Vai niin", kuului välinpitämätön vastaus.

William oli hyvällä tuulella ja katsoi äitiä iloisesti suoraan silmiin. Tämä taaskin luuli sen olevan vahingon iloa ja luuli Williamin etsivän hänen kasvoiltaan harmistuksen jälkiä siitä, kun hän ilmoitusta antamatta oli ollut niin kauan poissa — ja siksi koki hän nyt näyttää niin välinpitämättömälle kuin suinkin.

Mutta pojan päähän ei ollut edes pälkähtänyt, että äiti häntä kaipaisi, vielä vähemmän että hän oli kärsinyt hänen poissaolostaan.

Täysi vapaushan oli sovittu.

Kun he olivat puhelleet hetken hänen matkastaan ja Upsalasta, ilmaisi äiti lopuksi sen, mitä hän oli päättänyt sanoa.

"Kuulehan, olen tässä tuumiskellut, että voisinkohan sentään jollakin tavoin olla sinulle hyödyksi? Voisinko kenties kirjoittaa sinulle? Et aavista, miten siihen olen harjaantunut."

Poika kielsi sen muitta mutkitta. Mutta äiti johti keskustelun vähitellen kirjallisuuteen ja lopuksi sai kun saikin Williamin puhumaan romaanistaan. Hän innostui kuvaamaan romaaninsa pääpiirteitä, hän lämpeni ja missä sanat eivät riittäneet, koki oikea käsi liikkeillään saada tunnelmaa esille.

Ja tuossa kun hän istui, näytti siltä kuin hän esteettömästi ja laajasti maalaileisi kädellensä eteensä levitetyle, näkymättömälle kankaalle.

"Eikö sinulla ole mitään valmista vielä?" kysyi äiti.

"Ei, ainoastaan muutamia hajanaisia suunnitelmia."

"Sinähän kerrot niin hyvin. Pitäisihän kirjoituksenkin käydä sinulta helposti."

"Mutta niin pian kun alan, en pääse paikalta pälkähtämään."

"Kun nyt kumminkin olet kertonut minulle tämän, saanhan nähdä nuo suunnittelusikin?"

"Ei niissä ole mitään näkemistä."

"Kuka ties. Sitä paitsi luulen, että työsi saisi toisen vauhdin, jos sinulla olisi joku, jolle siitä puheleisit."

"No tule sitte kotiini", sanoi William yht'äkkiä ja nousi.

Äiti ei vastannut, meni vaan etehiseen ja otti päällysvaatteensa.

Tiellä näytti hänestä väliin kuin William olisi katunut, mutta kun hän ei mitään sanonut, ei äitikään ollut mitään huomaavinaan.

Kun he olivat tulleet hänen huoneesensa ja riisuneet päällysvaatteet, veti William vaieten erään kirjoituspöytälaatikkonsa auki ja otti sieltä esille järjestämättömän paperikimpun.

"Niin tässä näet", sanoi hän ja osoitti hänelle kirjoitettuja sivuja, jotka vilisivät muutoksia ja korjauksia ja joidenka yli oli suuret ristit vedetyt.

Äiti istahti kirjoituspöydän ääreen, Williamin jäädessä seisomaan hänen viereensä ja selaili papereja, mutta niistä oli mahdoton saada selkoa.

Sama lause oli alotettu uudelleen ja yhä uudelleen, oli melkein tuskallista nähdä tuota hirvittävää taistelua aineen kanssa, josta nämät tahratut sivut olivat todistajina.

"Mitä tapahtuu ensi luvussa?" kysäsi rouva Zimmermann, kastaen kynän ja ottaen eteensä puhtaan paperikaistaleen.

William alkoi luetella koneellisesti ja kuivasti ja äiti kirjoitti. Siitä tuli pitkä luettelo. Sitte otti hän uuden paperikaistaleen ja sittekös vasta kuulustelu alkoi. Poika vastasi joka kysymykseen ja se osoitti että hänellä oli kaikki päässään valmiiksi mietittynä.

Minkälainen ilma oli? Minkälainen puku hänellä oli? Mitä oli tapahtunut ennen? Mistä he juttelivat.

Mitä sanoi hän ensiksi? Mitä toinen vastasi? — — Se oli koko tutkistelua.

Vastaukset olivat lyhyet ja päättäväiset, ikäänkuin olisi hän neuvotellut lääkärin tai asianajajan kanssa, mutta hänen kasvoistaan kyllä kaiken aikaa näkyi, ettei häneltä jäänyt huomaamatta koko tämän kohtauksen hullunkurinen puoli.

Vihdoinkin kääntyi äiti ja hänen kasvonsa loistivat tyytyväisyydestä.

"Sinullahan on kaikki selvillä", sanoi hän. "Tekemättä on vain tämä orjantyo. Sinulta puuttuu tottumus työhön. Vika ei ole päässä, vain kädessä."

"Eikö?" virkkoi William hyväntahtoisesti.

"Sinun täytyy tottua sitkeään ja kestävään työhön."

"Taidat olla oikeassa. En pelkää työtä — mutta minulla ei ole kestäväisyyttä. Tahdon pitää aina lopputuloksen niin likelle, että se hämöittää silmiini. Silloin voin jännittää voimani niin, että aivot paukkuvat. Näytelmäkappaleeni kirjoitin kolmessa päivässä. Kumpikin novelleistani on ottanut päivän tai pari. Mutta jatkaa yhä, kahlehtia itsensä, tehdä työtä kun ei päämaali edes pilkotakaan — kun näyttää, ettei valmista koskaan tulisi, vaikka ijankaikkisesti kirjoittaisi — ei, sitä en voi. Joudun epätoivoon, tulen kipeäksi kun alotan ja katselen eteeni. Mitä yli-inhimillistä kestäväisyyttä vaaditaankaan saadaksean jotakin sellaista valmiiksi! Täytyy kantaa ijestänsä kuin härkä."

"Tässä olet saanut työjuhdan", sanoi äiti nousten ja kooten paperit.
"Tuletko huomen iltana luokseni?"

"Kenties jo tänä iltana. Mutta ei mitään sopimuksia sitä seuraavine pakkotunteineen."

"Olet oikeassa?" vastasi toinen hymyillen. "Tule kun haluttaa. Sillä aikaa järjestelen nämät."

Hän keräsi paperit, pisti kaikki koteloon, ja otti sen kainaloonsa, nyykähytti hyvästiksi ja meni.

Saman päivän iltana ei työtoveria näkynyt, mutta kyllä sitä seuraavana, tavalliseen aikaansa. Kun hän oli istuutunut pöydän ääreen, laski äiti muutamia täyteen kirjoitettuja paperiarkkeja hänen eteensä.

"Silmäile nyt näitä."

Hän oli kirjoittanut ensimmäisen luvun puhtaaksi silitettyänsä ja täyteltyänsä luonnoksen.

Paperit näyttivät niin hienoilta ja miellyttäviltä ja tuo soma ulkoasu veti jo aikalailla Williamia puoleensa, Hän istui, kyynärpäät pöydällä, nojaten päänsä käsiinsä ja lukea ahmi omia sanojansa.

Äiti oli istuutunut vähän kauemmaksi ja seurasi tarkkaavaisesti vaihtelevia ilmeitä lukijan kasvoilla.

William oli kokonaan syventynyt lukemiseen. "Niin. Tämä on hyvin", sanoi hän väliin ja väliin taas: "Ei, tämä ei kelpaa" — eli: "tässähän on suuri aukko; nämät eivät liity toisiinsa."

"No kirjoita sitte", sanoi äiti tyynesti. "Revi lehti irti ja kiinnitä siihen lisälehti nuppineulalla. Kyllä järjestän ne sitte!"

William otti kynän ja mustetta kirjoituspöydältä ja kirjoitti — kirjoitti niin että vilisi. Kello tuli kymmenen, mutta ei häntä kukaan häirinnyt; se oli jo puoli yksitoista ja hän nousi, keräsi paperikaistaleet ja lyöä läiskähytti ne pöytänsä.

"Kas niin", sanoi hän. "Tässä on nyt ensimmäinen luku ja koko esihistoria ja tiedän, että se on hyvin. On omituista, miten on helppoa työskennellä näin. Huomaa paljon paremmin kaikkea, kun näkee sen toisen käsialalla kirjoitettuna. Näkee heti mikä kelpaa, mikä ei."

"Hyväksytäänkö puhtaaksikirjoittaja", kysäsi äiti leikillisesti, kasvot ilosta loistavana.

"Thastuksella vallah!" sanoi poika ja tarttui hänen ojennettuun käteensä.

KOLMAS LUKU.

William oli saanut oikean työinnon puuskauksen, ja äiti koki kiihoittaa sitä kaikilla mahdollisilla keinoilla. Hän ei pelännyt vaivojansa eikä vastuksia tehdöksensä pojalleen kaikki niin mukavaksi kuin suinkin, ja tämä onnistuikin hyvin jonkun aikaa. William istui hänen pehmeässä nojatuolissaan ja sepitteli; sarjat tulivat muodottomina ja järjestymättöminä. Äiti tavoitti ne lennosta ja kirjoitti ne.

Hän sai Williamilta hänen suunnittelunsa ja sovitteli ne parhaansa mukaan valkoiselle puhtaalle paperille. Ja kun poika näki paperit hänen varmallalla käsialallaan kirjoitettuina, niin hienoina ja kauneina, leveine reunustoineen, innostui hän, tuli uteliaaksi ja alkoi lukea. Hän muutteli ja pyyhki pois, korjaili, lisäili ja kirjoitti uudestaan; näin istuen voi hän viipyä myöhään yöhön huomaamatta ajan kulkua. Silloin pysytteli äiti aina kauempana, hiljaa kuin rotta, ettei pieninkään ääni lukijaa häiritsisi. Hän kuuli kynän rapinan, näki sivun täyttyvän toisensa perästä ja hän voi seurata ilmeiden vaihtelevaa leikkii pojan kasvoilla. Joskus teki tämä ääneenkin jonkun muistutuksen, mutta äiti ei vastannut koskaan, eikä toinen vastausta odottanutkaan.

Kun hän oli saanut valmiiksi ja nousi, kasvot punoittavina ja täydellisesti tyytyväisen näköisenä, silloin voi joskus hänen harmaista silmistänsä pilkistää esille jotakin niin nuorta ja elämänkuntoista. Ja kun äiti kerran oli sen ilmeen nähnyt, etsi hän alati sitä ja sitte voi hän istua koko illan ja iloita siitä.

Näin perehtyi äiti vähitellen poikansa ajatusjuoksuun; hän alkoi tulla tutuksi hänen henkilöidensä kanssa ja käytti sitä hyväkseen houkutelukseen häntä puhumaan. Mitä William keskustelun tavoin oli kertonut, kirjoitti äiti hänen mentyänsä. Väliin oli tulos niukka, mutta kun sepittelijä oli oikealla tuulella, heryivät sanat ikäänkuin itsestään.

Sellaisina iltoina ei vaadittu äidiltä niinkään vähän vaivaa ja aivojen ponnistusta, ensin seuratakseen mukana, ja sitte muistaakseen kaikki ja saadakseen vihdoin kirjoitetuksi. Hän voi istua kirjoituspöytänsä ääressä myöhään yöhön, mutta hänen sitkeä kestäväisyytensä ei koskaan rauennut. Ja seuraavana päivänä kun poika tuli, pani äiti työnsä hänen eteensä, vaatimattoman näköisenä. William otti paperit, luki ja pisti taskuunsa, tai istuutui hän, korjaili ja muutteli.

Kiitosta ei hän koskaan lausunut, se soti hänen periaatteitansa vastaan. Ei sitä tarvittukaan; äiti kumminkin huomasi milloin hän tuli iloiseksi.

Kuten sanottu, kaikki kävi hyvin jonkun aikaa, mutta sitte William alkoi väsyä. Turhaan koki äiti houkutelulla esille tarkempia pikku piirteitä toimivista henkilöistä. Niinpian kun hän kosketti sitä kieltä, kävi William hermostuneeksi ja levottomaksi. Äiti huomasi sen ja lakkasi. Hän ei uskaltanut enää kysellä, hän tiesi että William olisi pitänyt sen jonkunlaisena kokeiluna henkisen holhousvallan saavuttamiseksi, ja silloin vetäytyisi hän jälleen kokonaan kuoreensa.

Ainoa mitä hän voi, oli odottaa ja ottaa ajasta vaarin.

Äiti sitä paitse oli melkein varma siitä, ettei poika tehnyt mitään työtä. Hänen kasvojensa ilmeeseen oli tullut jotakin niin veltoa ja halutonta ja hänen äänestään, puhuipa hän sitte mitä tahansa, kaikui jälleen tuo entinen välinpitämättömyys ja kylmä epäily.

Eräänä päivänä tuli William tavallista aikasemmin ja tuntui olevan entistä huonommalla tuulella.

Äiti oli juuri päässyt päivälliseltä ja Molly korjaili ruokia pois.

Alkoi hämärtää ja mulatti aikoi sytyttää kattolamppun, vaikkei kello ollut enempää kuin puoli viisi.

"No, älähän nyt. Anna olla sytyttämättä", sanoi William. Emäntä antoi viittauksen ja palvelijalle tuli aika kiire painaa lampunlasi paikalleen, jonka tehtyään hän vaiti, kuten tavallisesti, mennä tuputteli menojaan.

William siirsi tuolin ja istuutui kamiinin luo, jossa hiilet vielä vähän hehkuivat. Äiti istui akkunan ääressä katsellen kaupunkia, jossa ensimmäiset katulyhdyt alkoivat levittää loistettaan. Näin istuivat he vaieten hetken, kumpikin omiin katselmiinsa vaipuneina.

Lopuksi kuului tuolta kauempaa tuolilta kiusaantuneella ja hermostuneella äänellä:

"Tällainen ilmahan nyt ilkeää on. Ei kylmää eikä lämmintä — rämsyistä ja harmaata vain. Se tekee mielen niin apeaksi."

"Oh", sanoi äiti, "sellaista täytyy ravistaa päältään. Ei maksa vaivaa jättää mieltänsä ilman kommentovallanlaiseksi. Ja sitä paitse kun istuu sisällä työnsä ääressä, tuskin huomaakaan kuinka on

ulkona."

"Eipä kyllä kun laskee kaihtimet ja antaa lampun palaa koko päivän — ja sitte tehdä tuhertaa työtä. — Mutta minä en tee sitä enkä tätä."

"Kuinka se on käsitettävää, ettet sinä tee työtä?"

"En viitsi."

Äiti vaikeni. Hänellä ei ollut vastausta antaa. Oli kuin paino olisi hänen päälleen pudonnut. Sitähän hän juuri oli pelännyt.

"Mitäpä se hyödyttäisi", jatkoi William. "Mitä olen kirjoittanut, ei kelpaa mihinkään. Olen näinä päivinä lukenut kirjan, joka kelpaa. Siinä on sanottu kaikki, mitä olisin tahtonut sanoa — sanottu: verellä kirjoitettuna, käyttäkseni vanhaa romaanikieltä. Mutta tässä todellakin tämä lausetapa on paikallaan."

"Mikä kirja se on?"

"Eräs norjalainen tietysti! Nykyäänhän saammekin kaiken Norjasta. On kirottua, ettemme itse mitään saa aikaan... Sitä paitsi on sille jo osotettu erikoiskunniansa: kirja on kielletty. Kaikki hyvät kirjat kielletään; melkeinpä alkaa kohta hävettää, ettei koskaan ole päässyt siihen arvoon."

"Siihenhän sinulla kyllä on vielä aikaa", sanoi äiti, koettaen hymyillä, mutta hymy oli kuollutta ja väritöntä, hänestä itsestään tuntui kuin kuultaisi tuska sen lävitse. "Ei. En voi tehdä enää mitään. Kaikki on nyt sanottu, kaikki, mitä olisin tahtonut sanoa — minä en voi koskaan tehdä sitä paremmin ja se tunne painaa minut maahan. Se on huono kirja — niin kyllä, tavallaan, taideluomana, kokonaisuutena; tietysti jää vähempiarvoiseksi ulkonainen taiteellinen kauneus, kun syventyy yksityisseikkoihin ja kirjoittaa veristynein silmin ja vapisevin käsin. Mutta se on kirja, jollaista voi vain kirjoittaa kerran elämässään, sillä sen kirjoittamisella on tekijä piirtänyt veripiirron omaan rintaansa. Se on nykyajan nuorison surkea tunnustus; sellainen on kohtalomme, niin tuhlautuu elämämme ja itse turmellumme. Tahtoisin uhalla huutaa sen kaikkein kuultavaksi se on totta, se on totta!"

Hän puhui käheästi ja matalalla äänellä. Äiti kuunteli hänen ääntänsä, joka oli soinnuton kuin vanhuksen ja sen vaivattu väre koski häneen. Hän ei tuntenut kirjaa, josta hän puhui, mutta aivan vaistomaisesti tunkihe hänelle käsitys tuosta tyhjyydestä ja kolkkoudesta, joka oli perussävelenä pojan mielialassa. Hän näki hänen istuvan siinä kokoonlyyhistyneenä painautuen pehmeätä tuolinselystä vasten, juuri kuin häntä paleleisi. Kuinka mielellään olisikaan äiti mennyt hänen luoksensa, ottanut hänen päänsä käsiensä väliin ja painanut sen povellensa lämmittääksensä häntä oman ruumiinsa lämmöllä; mutta hän ei uskaltanut. Oli eräs sana, jota hän pelkäsi enemmän kuin piiskan lyöntiä, ja hän tiesi, että hän heti saisi sen vasten naamaansa, jos hän koettaisi ilmaista sääliänsä, joka ainiaaksi jäisi vieraaksi ja käsittämättömäksi pojan kylmälle epäilylle. Hän näki mielikuvituksessaan hänen jo vääntävän suutansa ivapuheesen ja viskaavan tuon yhden pistävän terävän sanan, jota hän pelkäsi: hentomielisyyttä. Ja kumminkin — mikä omituinen kaksoisluonne hän oli.

Istuihan hän — epäilijä itse tuolla hentomielisenä kuin kuka muu tahansa. Mutta pienimmästäkin kosketuksesta, pienimmästäkin viittauksesta siihen että hänen mielialansa ymmärrettiin ja pienimmästäkin lähenemisen kokeesta vetäyisi hän kokoon kuin tuntokasvi, suojaten itseänsä pistopuheella ja ivahymyilyllään.

Äiti nousi äänetönnä, käveli edestakaisin muutamia kertoja laattialla.

"Ei, nyt täytyy saada valoa", sanoi hän aikoen painaa soittokelloa.

William pyysi häntä odottamaan.

"Se koskee niin silmiin; ja minä menenkin pian. Tänä iltana on premieeri teatterissa — eräs saksalainen ilveily."

Kun hän oli mennyt, istui äiti kirjoittamaan herra Hedströmille ja pyysi hänen toimittamaan hänelle tuon mainitun kirjan.

Herra Hedström tuli itse tuomaan sitä. Hän katsoi velvollisuudekseen edeltäkäsän huomauttaa rouva Zimmermannia kirjan laadusta. Rouva Zimmermann ei varmaankaan tietänyt...

Rouva Zimmermann hymyili vieraansa siveelliselle innolle. Kyllä, hän tiesi kaikki. Mutta hän piti itsensä kyllin vanhana ja kokeneena voidaksensa lukea sen vahingoittamatta sieluaan.

Herra Hedström näytti miettiväiseltä. "En koskaan sallisi, että Amalia..." sanoi hän.

Rouva Zimmermann luki myöhään yöhön ja koko seuraavan päivän. Hän teki muistiinpanoja paperipalasilta, kirjoitti kaikki, mitä hänen mieleensä johtui ja teki otteita. Hänestä tuntui kuin tuo kirja olisi vihollinen, jota vastaan hänen oli taistelemisen ja hänen täytyi kerätä koko varustus aseita.

Mutta kuta edemmäksi hän tuli, sitä selvemmin hän näki, etteivät kaikki ne toteennäytteet, mitä hän voi kerätä, taitaisi rahtustakaan muuttaa tahi lauhduttaa pojan mielipidettä.

Näistä lehdistä huokui sama ikävä, iloton mieliala, sama väsymys ja uskonpuute, sama välinpitämättömyys ja sama kylmyys kuin pojan omasta olennostakin. Hän huomasi tuon erehdyttömättömän yhtäläisyyden poikansa ja kirjantekijän välillä.

Tässä kirjassa oli paljon sellaista, joka kuohutti hänen mieltänsä. Siinä ei ollut vähääkään henkistä hienoutta eikä sielun aatelia; siinä oli vaan raakuutta ja raihnaisuutta — ja tuo ammoittava tyhjyys. Äitiä ihmetytti, ettei tuo hienouden puute, joka oli kirjan pääominaisuuksia, loukannut Williamia, joka oli niin arka karttamaan kaikkia mikä oli halpamaista ja rumaa. Mutta hän oli vastannut, että raakuus oli luonnotonta kuin hysteerisen naisen nauru; se sisälsi kumminkin niin ääretöntä tuskaa, ja auttamatonta epätoivoa.

Äiti ei voinut tätä käsittää. Mutta hän ymmärsi, että tämä oli rappiolle joutuneen ihmisen viimeinen synnin tunnustus ja häntä kauhistutti ajatellessa, että tuon miehen elämänkohtalo tulisi olemaan myöskin hänen poikansa.

Tuo tyhjä, veltostuttava sylistä — syliin, ostetuin hyväilyin ilman kipinääkään muuta — kuin sitä, joka leimahtaa hetkeksi ja sammuu samassa, jättämättä pienintäkään lämmönsädettä.

Marraskuun 9 päivänä oli Williamin syntymäpäivä. Äiti oli kerran kävelyllään sattumalta nähnyt kauniin tikarinmuotoisen paperiveitsen, jonka suippoterä oli kiiltävää terästä ja pronssinen kahva uurroskuvilla kaunisteltu. Hän tiesi, että kiiltävien teräskalujen ihailu oli yksi Williamin heikkoja puolia, muun muassa piti hän liikuttavaa huolta kynäveitsestään, jota ei koskaan lainattu ja joka huolellisesti kiilloitettiin joka kerran käytettyä; niin usein oli äiti nähnyt hänen istuvan ja katselevan kirkasta terää, iloiten sen loisteesta, kun se välkkyi auringon paisteessa. Ja valmistaaaksensa pojalleen odottamattoman ilon oli hän ostanut tikarin ja antanut sen kahvaan kaivertaa hänen nimimerkinsä.

Kun William tuli äidin luokse aamupäivällä, oli se esillä pöydällä. Hän otti sen, silmäili sitä hymyillen, piti terää valoa vasten ja sanoi: "sepä on kaunis." Mutta yht'äkkiä keksi hän nimikirjaimet ja pikasesti laski hän veitsen kädestään.

Tämä aikomus ihastuttaa teki häneen sen vaikutuksen, kuin olisi se vaara, joka hänen täytyi torjua. Ja kuta suurempi halu hänellä oli päästä tuon esineen omistajaksi, sitä ankarampi oli vastavaikutuskin.

Äiti näki muutoksen hänen kasvoissaan, mutta ei aavistanut syytä. Hänen mielessänsä välähti hämärä aavistus, että hän tietämättänsä kenties oli tullut koskettaneeksi jotakin arkaa kohtaa hänen menneisyydessään ja hänen omatuntonsa moitti häntä heti ajattelemattomuudesta ja epähienoudesta.

"Etkö tahdo ottaa sitä?" kysyi hän arasti.

"En."

"No, sitte pidän sen itse. Nimikirjaimet voin kyllä saada muutetuksi."

Hän koki sanoa sen niin välinpitämättömästi kuin suinkin, mutta pettymys ja alakuloisuus tekivät hänen äänensä epävarmaksi. William huomasi sen, ja hänestä tuntui että hän karkealla ja sydämmettömällä tavalla oli saattanut äidille surua, mutta hän ei voinut itsellensä selittää millä tavoin ja sen tähden terästi hän itseänsä sitä vastaan, jota hän tavallisen tapansa mukaan kutsui sairaloiseksi hentomielisyydeksi. Ja sitte hän punnitsi mielessään tuota ajateltua ystävällisyyttä äidin puolelta ja toisaalta omia puuttuvia tunteitaan äitiä kohtaan, ja kun hän tiesi ettei hän koskaan tämän tunteita voisi maksaa, piti hän niiden vastaanottamisenkin epärehellisytenä. Hänen kokemuksensa elämästä tähän saakka oli niin yksipuolista, ettei hän vielä aavistanut, että antaminenkin voisi tuottaa iloa.

Seurasi pitkä nolo hiljaisuus. Äiti otti veitsen ja siirsi sen kauemmaksi pöydälle, ja William istui synkkänä tuijottaen eteensä; hänellä kaikessa tapauksessa oli epämiellyttävä tuntemus siitä, että hän oli ollut turhan tarkka ja pikkumainen. — Mutta hän päätti pudistaa sen tunteen pois.

"Tahdotko tulla luokseni juomaan kupin kahvia iltapäivällä?" kysyi hän.

"Luonani on pari ystävää."

Äiti oli toivonut, että hän viettäisi tämän päivän hänen luonaan ja että he yhdessä olisivat syöneet pienen juhlapäivällisen ja juoneet lasillisen hyvää viiniä. Mutta hän ei uskaltanut hiiskua kutsustaan mitään nyt, sen sijaan vastasi hän heti myöntyen hänelle.

"Sinä tulet olemaan ainoa nainen siellä — uskallatko?" jatkoi William hiukan ivallisesti ja samalla hyväntahtoisen leikkillisesti. Uskallatko! Josko hän uskaltaa mennä oman poikansa luo! Kiitos. Hän kyllä tulee. — Ville oli asettanut kaikki niin juhlalliseksi kuin mahdollista, koristanut huoneen värillisillä lyhdyillä ja punaisen lamppuvarjostimen himmentämässä valaistuksessa näytti kaikki huoneessa niin hauskalle. Kolme nuorta miestä istui pöydän ympärillä, kun rouva Zimmermann astui sisälle. William otti vastaan ja esitteli. Yksi oli herra Hedström, toinen oli eräs kalpea, rillinokkainen taidearvostelija ja kolmas herra Wahlberg, keikaritaimi ja taiteilija-aines — idiootti päälle päätteeksi. Hän oli tuo pitkäsäärinen olento, jonka huulet eivät olleet tarpeeksi pitkät. William tarjosi kahvia, oikein voimakasta ja hyvää kahvia. Hän itse oli aamupäivällä ollessaan kävelemässä ostanut puoli naulaa parasta, mitä käsiinsä sai, ja hän oli tehnyt nimenomaisen anomuksen, että emäntä huolimatta omista periaatteistaan kahvinkeitossa panisi ne kaikki samalla kertaa kiehumaan. Hän tahtoi tarjota oikeaa yläluokan kahvia. Kestitykseen kuului vielä pullo Maraschinoa ja ranskalainen päärona mieheen.

"Vähän, mutta hyvää", sanoi hän, "on periaatteeni kaikessa."

Tulikin oikein hauskat pikku kahvikekkerit, aivan rouva Zimmermannin mielenmukaiset. Oli niin miellyttävää tämä vapaus kaikesta pakollisuudesta. Rouva Zimmermann huomasi, ettei hänen läsnäolonsa sitonut seuraa vähintäkään ja se vaikutti hänessä hilpeyden, jota hän ei ollut tuntenut pitkään aikaan.

"Miten hyvällä tuulella sinä olet tänä iltana!" sanoi poika.

"On niin suloista kun saa olla ihminen!" vastasi hän. "Onpa melkein kuin ei olisikaan Tukholmassa."

"En voi käsittää, että hän on sinun äitisi, vanhus!" sanoi taidearvostelija Williamille.

"Se on tietty", vastasi William. "Sehän ei kuulu sinun alaasi."

"Ei, mutta se onkin oikein ihmeellinen ilmiö, että ukolla on niin nuori äiti."

"Missä on teidän rouvanne?" kysyi Rouva Zimmermann herra Hedströmiltä. Tämä näytti käyvän vähän hämilleen. "Hän on kotona", sanoi hän lopuksi.

"Hän ei uskalla tulla yleensä niin siveettömäksi tunnetun nuoren miehen luo kuin Ville Zimmermannin", selitti herra Wahlberg.

"Oh — uskalla..." väitti Herra Hedström vastaan sävyisästi, mutta hänestä näkyi, että toinen oli osannut oikeaan.

Sitte illalla meni koko seurue Grandin hotelliin syömään illallista. Ja kello oli liki kaksitoista kun rouva Zimmermann, nuoren herra Wahlbergin saattamana seisoj omalla portillaan Södernillä.

Herra Wahlberg koetti olla niin huvittava kuin mahdollista kotimatalla; ja kun hän ojenti kätensä hyvästiksi, sanoi hän:

"Minä varmaankaan en saa lupaa jonakin päivänä tulla luoksenne, saadakseni jatkaa tuttavuuttamme?"

"Varsin mielellä. Olette tervetullut!"

Rouva Zimmermannilla ei ollut mitään vastaan viljellä edelleen tuttavuutta herra Wahlbergin kanssa. Kaikessa hiljaisuudessa oli hän tuumitellut vetää Williamin lähimmän seurapiirin luoksensa, avata ovensa selkoselälleen näille kodittomille linnuille ja mahdollisuuden mukaan valmistaa heille yhtymäpaikka, jossa he voisivat tavata toisiansa, tuntiessansa tarpeen saada puhella ja seurustella päivätyönsä päätettyä.

"Sinullahan on oikein hieno äiti!" sanoi Pelle Wahlberg Williamille, "hitto, niin hieno muori! Värikäs ja komea! Luuletko että voisin saada maalata hänen muotokuvansa?"

Jonkun päivän perästä tuli pikku rouva Hedström aamupäivävierailulle. rouva Zimmermannin luo.

"Eikö Kaarlo ole täällä?" kysyi hän heti, ikäänkuin hän olisi pelännyt olla yksinään.

"Ei, mutta ettekö kumminkin tahtoisi astua sisään?"

"Kiitos, kyllä. Mieheni tulee jälestä. Päätimme tavata täällä."

Keskustelu kävi kankeasti. Oli niukalti yhtymäkohtia ja pikku rouva oli aina niin avuton, kun "Kaarlo" ei ollut mukana. Rouva Zimmermann kertoi, miten hauskaa heillä oli ollut toistensa seurassa muutama päivä sitte, hänellä ja Williamilla, herra Hedströmillä ja parilla muulla Williamin ystävällä.

"Miks' ette tullut mukaan?" kysyi hän lopuksi.

Pikku rouva punastui ja loi silmänsä alas. "Kaarlo ei antanut lupaa", sanoi hän.

"Kaarlo tuntuu olevan aika tyranni", lasi rouva Zimmermann leikkiä.

"Mutta totta tosiaan minä hänet läksytän kun hän tulee."

"Oi, älkää sanoko mitään", pyysi pikku rouva aivan pelästyneenä.

"Hän — — on niin arka minusta ja sitte..."

"Arka teistä? Mutta eihän nyt ollut mikään vaara kysymyksessä. Minä ainakin tulin aivan ehytnahkaisena takasin, enkä huomannut kenessäkään pienintäkään viittausta siihen suuntaan, että hän aikoi syödä minut — ja sitäpaitse olihan hän itse mukana."

"Niin ei se ollut sentähden — mutta — — niin, en tiedä."

Kaikeksi onneksi pikku rouvalle, joka tuskitteli pulassansa, soi kello ja "Kaarlon" tulo tuli avuksi ja keskustelu solui toisille aloille.

Mutta kun he olivat menneet, ei rouva Zimmermann saanut mielestään pois pikku rouvan ujosti punastuvia poskia ja alas luotuja silmiä. Ne seurasivat häntä alati, pitivät hänen aivonsa taukoamattomassa työssä ja tuskallisessa jännityksessä, jollaista tuntee miettiessään arvoitusta, jota ei voi arvata, mutta joka tuntuu tavattoman yksinkertaiselta, tai kun etsii sanaa, eikä löydä, vaikka se alati pyörii kielellä.

Vihdoin oli se selvänä ja varmana hänellä, ikäänkuin valo olisi välähtänyt. Se siis oli syynä ja vaistomaisesti oli hän sitä aavistanut. "Hän ei uskalla tulla yleensä niin siveettömäksi tunnetun nuoren miehen luo", oli herra Wahlberg sanonut. Leikillä — tietysti, mutta siinä oli totta pohjalla.

Hän ajatteli tuota kuvausta nuorten miesten elämästä, jonka oli juuri lukenut. Williamhan itse oli sanonut, että se voisi olla hänen oma tunnustuksensa. Hän ei ollut kuvitellutkaan poikaansa pyhimykseksi millään tavoin; hän kyllä oli luullut hänen siinä suhteessa elävän jotenkin samoin kuin muutkin nuoret miehet, mutta sittenkin oli hän häntä luullut paremmaksi kuin hän oli. Hän ei koskaan ollut ajatellut, että hän olisi voinut vetää tätä lokaa kotiinsakin. Hän ei ymmärtänyt, kuinka hän oli saattanut olla niin lapsellinen. Miks'eivät ne tulisi hänen kotiinsa. Meniväthän ne muidenkin luo. Mitä syytä hänellä oli luulla häntä noita muita niin paljon hienotunteisemmaksi. Hän oli raivostunut itseensä. Miksi riippuivatkin nämät ihanteellisuuden riekaleet vielä hänessä? Miksi uskoi hän vielä kaunista ja hienoutta löytyvän — uskoi kumminkin salaisuudessa, huolimatta pojan omista vakuutuksista? Miksi ei hän voinut silpoa sitä itsestään, tallata jaloillaan, kun sille ei löytynyt kumminkaan vastinetta todellisuudessa?

Hän ei voinut pysyä hiljaa. Edestakaisin käveli hän matolla, rauhatonna ja levotonna. Hän ajatteli rappukäytävää, huonetta. Samoja rappuja oli hän noussut ylös, laskenut kätensä samaan lukkoon, ripustanut päällysvaatteensa samaan naulaan. Häntä inhoitti sanomattomasti. Hän ajatteli noita naisia, joilla tuskin on sielua ja hän tunsu sisällään ivahymyilyä. Cocott romantikin magdaleenojako? — ei, niitä hän ei uskonut. Alennus, törkeys ja raakuus siinä heidän Kaininmerkkinsä! Katso vaan sellaiseen silmäpariin punasine suonineen silmänurkissa! Jos olisikin raaka nauru sivelty pois, niin pyyhkimättä kumminkin pysyy mielen raakuus, joka ei koskaan katoa, se sielunsaasta, joka eroittamattomasti seuraa, kuten ruumiillinenkin sellaista elämää.

Koko päivän tuskittelihe hän näissä ajatuksissa ja kun William tuli hänen luoksensa iltasella, oli hänen kärsimyksensä noussut siihen määrään, että hän tiesi, ettei löytyisi mitään muuta keinoa siitä päästä, kuin suoraan kysyä häneltä kaikesta. Tuntui kuin antautuisi hän leikkauspöydälle ostaaksensa itsensä vapaaksi kalvavasta kiusastansa hetken kestäväällä, yhteen kokoon kerätyllä tuskalla. William oli verrattain hyvällä tuulella ja hän istahti eräasen äidin pehmoisista tuoleista, veltona ja mukavuudestaan nauttivan näköisenä.

Äiti tarttui aineesensa hermostuneen sairaan kärsimättömyydellä. "Tahtoisin mielelläni kysyä sinulta jotakin, joka on vaivannut minua koko päivän. Et saa suuttua, ja usko minua kun sanon, etten tee tätä sinun, vaan itseni tähden."

"Suuttua?" sanoi hän. Oletko nähnyt minun joskus suuttuvan? En voi suuttua — nyt enää."

"Niin, mutta et saa panna pahaksesi."

"En, sano vaan. Olen ylpeä siitä, että olen yksi niistä ihmisistä, joiden kanssa voi puhua kaikesta."

Äiti oli vaiti hetken kerätöksensä ajatuksiansa ja muodostaaksensa kysymyksensä asialliseksi ja sattuvaksi.

"Sanoit joku aika sitte, että sinä tuon kirjan antamassa kuvauksessa nuorten miesten elämästä tunsit koko nykyisen nuoren sukupolven kohtalon... Soveltuuko tämä kuvaus yksityiskohdissaankin sinun omiin kokemuksiisi?"

"Kyllä... Luulitko minun elävän kuin munkki?"

"En ... mutta on niin suuri ero..."

"Ei mitään eroa", sanoi hän lyhyesti ja karmeasti.

"Lupaathan sanoa minulle ihan suoraan? Näes, tahtoisin niin mielelläni päästä selvyYTEEN tässä asiassa ja ei ole mitään muuta keinoa kuin puhua suoraan ja ennakkoluuloitta, kuten kaksi sivistynyttä voivat puhua. Ymmärräthän ettei tämä puoleltani ole mitään halpamaista uteliaisuutta, vaan todellista halua saada selville..."

"Ei tarvitse mitään alkusäveleitä", sanoi William ystävällisesti. "Voit kysyä minulta kaikesta, ja minä olen empimättä antava vastauksen kaikkeen."

"Tahdon niin mielelläni tietää jotakin elämästäsi."

"Elämäni on ollut kuten muidenkin nuorten miesten, ei parempi, eikä pahempi."

"Ostetuin hyväilyinkin?"

"Niin." Äänenlaatu ja sitä seuraava hiljaisuus puhuivat paljon. Ne molemmat ilmaisivat hänen väsyksiin ajatun tuskansa.

"Se on jotakin, jota me naiset emme koskaan oikein voi ymmärtää: miten on mahdollista hienotunteiselle nuorelle miehelle elää sellaista elämää."

"Voitko ajatella hienotunteisen nuoren miehen syövän rapaa, sammuttaaksensa nälkäänsä?"

"En tiedä."

"Ole varma siitä että yhdeksänkymmentäyhdeksän sadasta tekee sen. Itsensä säilyttämisvaisto on niin voimakas eikä suvunylläpittämisvaisto ole sen heikompi. Voi väännellä itseänsä iletuksesta — mutta lopuksi kumminkin sammuttaa nälkäänsä ravalla. Saat olla varma siitä."

Hän nähtävästi koetteli puhua tavalliseen pilkalliseen tapaansa, mutta äänen vieno värähtely kertoi toista. Hän jatkoi:

"Eihän löydy mitään pelastusta, olemme pakoitetut alentumaan lokaan. Oh, etkö luule että useimmat noista nuorista miehistä alussa — kenties yhä edelleenkin käyvät ja säilyttävät povessansa toivetta, niin hienoa ja kaunista, kuin kukaan noista luonnonpuhtaista, viattomista neitosista. Mutta se kaiho on jo edeltäkäs in kuolemaan tuomittu — ja apuaine asetetaan aivan suomme eteen."

Äiti istui vaiti ja kuunteli ääntä, joka tahtoi olla niin ilmeetön, mutta kumminkin ilmaisi niin paljon. Ja sydämessään tuns i hän sääliä, jonka rinnalla muu kaikki jäi vähäpätöiseksi. Perussävel pojan puheessa tuntui liian todenmukaiselta, voidaksensa olla täydellistä vakuutusta vaikuttamatta.

"Kuinka tulit tätä ajatelleeksi", kysyi poika hetken perästä.

"Pikku rouva Hedströmin tavassa oli jotain omituista, kun kysyin, eikö häntä olisi haluttanut tulla luoksesi silloin iltasella."

"Niin. Hän on arka maineestaan", sanoi William pilkallisesti.

"Mielestäsi se varmaan on tyhmää, mutta kun selveni minulle mitä hän tarkoitti, oli ikäänkuin olisin hävennyt itseäni. Ajatus että olin ollut samassa huoneessa, istunut samalla sohvalla — kuin nuo naiset — vaivasi minua hirveästi. Sinä et saa suuttua — sellaista ei voi auttaa..."

"En tietystikään. Käsitän kyllä, että sinusta täytyi tuntua siltä. Mutta olisit voinut säästää itseäsi siitä. En kuleta katuimpijä kotiini." — Oli kuin sydän olisi lakannut lyömästä hetkeksi, niin ilostui äiti. Hän ei voinut puhua, hän jokelsi vaan, ikäänkuin tahtois i hän vielä kerran kuulla sitä vakuutettavan.

"Etkö?"

"En. Se inhoittaisi minua. Kun on pakoitettu syömään rapaa, ei kateta pöytää saliin, vaan mennään keittiöön." Äidin mieleenkään ei astunut ajatus, että tämä tunnustus, tyneesti ja vähintäkään peittelemättä lausuttuna, olisi useimmille muille äideille tunnut pöyristyttävältä. Hän ei tuntenut mitään muuta kuin iloa, vapauttavaa iloa, että hänen poikansa kumminkin, kaikesta huolimatta, oli

hieno ja ylevä, kuten hän oli uskaltanut toivoa. Niin, hän oli toivonut — hän oli koko ajan sitä toivonut, mutta tuskin oli hän sitä rohjennut uskoa. Tuolla, mikä henki hänen sanoistansa ja äänestänsä, ei ollut mitään yhteistä tukahduttavan ja likaisen ilman kanssa, joka huokui norjalaisen nuorison kirjan lehdiltä.

"Sitäpäitse on minulla nykyisin rakastajatar", sanoi hän, jälleen kevyesti ja leikillisesti. "Se on hitusen ylimyksellisempää; se on melkein kuin avioliitto. Hän ei ole vertaiseni — enkä siis voi puhella hänen kanssansa, mutta ei sillä väliä, sillä se ei tule kestävämpään enempää kuin kolme kuukautta."

Äidistä itsestään tuntui että tämä oli sopimatonta, mutta hän ei mitenkään voinut olla myhähtämättä.

"Onko edeltäkäsini määrätty, kuinka kauan se kestää?"

"Kyllä, kolme kuukautta on sopimus. Mutta kumminkin yhden kuukauden pidennysajalla, jos se on molemmin puolinen toivomus."

NELJÄS LUKU.

Joulun edellä kertoi William, ettei hän saanut asua enää entisessä asunnossansa ja että hänen täytyi muuttaa kohta uudelta vuodelta.

"Minulla on sijaa täällä", sanoi äiti. "Voit saada nuo kaksi huonetta alakerrassa, ne eivät vielä ole hyyrätyt."

"En tahdo", keskeytti poika lyhyesti, mutta hän tunsu ääretöntä halua suostua tarjoukseen. "Sitä päitse eivät ne ole kalustetut."

Tästä viime käänteestä pilkisti kumminkin suostumisen mahdollisuus.

"Kalustetuksi ne voivat tulla."

"Minulla ei ole varaa huonekalujen ostamiseen, enkä tahdo että teet mitään minun tähteni."

Ääni oli päättäväinen ja ynseä, eikä äiti aavistanut, että tässä teeskennellyssä tylyydessä piili sisällinen päättämättömyys.

"No, kuten tahdot sitte." Eivätkä he puhuneet siitä sen enempää.

Siitä miten he tulisivat viettämään jouluaaton, oli heillä ollut pari neuvottelua. Äiti oli kysynyt, josko hän tahtoisu tulla hänen luoksensa, mutta hän oli jäänyt arvelemaan. Silläkin on ilkeä perhe-elämän sivumaku, tuumi hän, mutta voisihan se näin kerran käydä päinsä.

Hän elätteli itsessään juurtunutta ennakkoluuloa kaikkea sellaista kohtaan, jota nimitämme perhe-elämäksi.

Perheissä oli hän ollut juuri sen verran, että hänen puolikypsä arvostelukykynsä oli ollut tilaisuudessa iskemään kiinni laitoksen puutteisiin, vaan että siihen kaiken muodollisen ja painostavan ohella voi sisältyä paljon muutakin — tuota hienoa, lämmintä ja turvallista, joka on kodin quinta essentia — sitä ei hän koskaan ollut ymmärtänyt.

Äiti ja poika olivat nykyisin paljon yhdessä. Äiti kirjoitti puhtaaksi hänen luonnoksensa, jotka William sitte tarkasteli ja täydenteli. Romaani edistyi vitkaan, mutta varmasti. Ja suhde heidän välillään oli mitä parhain.

William oli useimmiten hyvällä tuulella ja ainoana liikavarpaana hänen elämässään nykyisin oli ajatus, että hänen täytyi jättää asuntonsa. Hän oli asunut siinä kaksi vuotta ja lähestyvä muutos vaivasi häntä. Akkunastaan oli hänellä mitä kaunein näköala Humlegård'iin. Tietämättömyys siitä, minne hän nyt osuisi, ei jättänyt häntä rauhaan ja tämä muutos tuntui hänen kovin arkatuntoiselle luonteelleen ikäänkuin kaukaiselta, muodottomalta uhkaukselta ja herätti hänessä ahdistavan tunteen. Asiain näin ollessa kasvoi kasvamistaan tuo aluksi epäselvä tunne, että hänen täytyi olla varuillaan sitä kiusausta vastaan, jona hänellä oli äidin tarjous. Mikä oli tuon tuntemuksen perussyynä, sitä ei hän koskaan itsellensä selvittänyt.

Ensiksikin oli se kyllä pelkoa siitä, että tällä tavoin vapaus heidän väliltään tulisi häviämään. Äiti saisi vaatimuksia hänen suhteensa ja niitä hän ei voisi täyttää. Mutta tämän tunteen pohjalla oli vielä

muutakin; jonkunmoista tavattoman arkaa kunniantuntoa. Hän tiesi että äiti salaisuudessa toivoi hänet tällä keinoin lopullisesti voittavansa; mutta kun hän ei voinut hänen hyvyttänsä maksaa sillä hinnalla, jota äiti — ei vaatinut, mutta toivoi kumminkin saavansa vastineeksi, ei hän katsonut voivansa ottaa vastaan, mitä hän tarjosi.

Lopuksi oli hänellä vielä liian hyvin muistossa, mikä mieliala hänellä oli äidin kaupunkiin tullessa, erittäinkin se vastenmielisyys, mitä hän tunsu ajatellessansa, että hän kenties tulisi taloudellisestikin hänen vastuksiksensa, ja siksi tahtoi hän nyt välttää, ettei tuo äidin tarjous tulisi sorahtelevaan hänen korvissansa omantunnon nuhteena.

Kun William kahdeksan aikaan joulunaattona astui äitinsä vierashuoneeseen, oli hän huonommalla tuulella kuin tavallisesti. Tuo samalla vihainen ja pilkallinen ilme, joka jonkun aikaa oli ollut niin huomattavasti liehteämpi, oli palannut jälleen hänen kasvoilleen.

Äiti näki sen heti. Hän oli heittänyt tutkivan silmäyksen pojan kasvoihin hänen sisälle astuessaan ja koki nyt tyyneydellään ja mukaantuvaisuudellaan saattaa hänet jälleen tasapainoon.

He olivat sopineet, etteivät antaisi toisilleen joululahjoja. Se oli pojan ehtoja. Hän tiesi ettei hän koskaan voisi antaa kymmenettä osaakaan siitä, mitä äidinrakkauden päähän voisi pälkähtää lahjoittaa hänelle, siksi ei hän tahtonut mitään ottaa vastaan, eikä mitään antaa. Tässäkin hänen yksipuolinen elämäkokemuksensa eksytti hänen luonnollisen tunteensa. Hän oli niin paljon nähnyt tuota itsekästä voitonhimoista anteliaisuutta, joka ahnaasti väijyy mitä se vastalahjaksi saa. Että on toisenkinlaista anteliaisuutta, joka versoi ilosta saada antaa, ei hän, kuten sanottu, tietänyt. Hän ei aavistanut, että hän vaatimuksellaan sydämmettömällä tavalla oli riistänyt äidiltä sen, mikä oli parahinta hänen jouluilossansa; hän ei aavistanut että tämä tunsu tuskaa ikäänkuin tarjottua hyväilyä pois työnnettäessä. — Pojan kasvot synkkenivät synkkenemistään heidän syödessään, mutta äiti oli päättänyt olla tyyni, eikä ollut huomaavinansakaan hänen äreyttään.

"Keinosi oli hienosti harkittu", sanoi William vihdoin, kun jälkiruoka jo oli esillä. — "Niin, se tahtoo sanoa, mielestäsi se varmaan oli hyvin hienoa, mutta minuun vaikutti se aivan päinvastaisesti."

Äiti säpsähti ja värinsä vaihtui.

"Mikä keinoni?" sanoi hän.

"Mikä? Luuletko etten ymmärrä, kuinka hienosti kaikki oli mietittyä. Kun tulin rappuja ylös oli ovi noihin huoneisiin auki, hiukan vaan raollaan, että näyttäisi huolimattomuudelta."

Hän katsoi äitiinsä ja hänen katseessaan oli ilkeää ja viekasta iloa siitä, että hän voi seurata jokaista säijettä hänen ajatusjuoksussaan.

"Menin tietysti sisälle — — ymmärsit hyvin että niin tulisin tekemään... Niin, se on pieni kaunis nuoremiehen asunto, kaunis kyllin viekotellakseen sen, joka ei ole varuillaan."

"Viekotellakseen? Mitä puhutkaan?"

"Hyvin kaunis", jatkoi hän ikäänkuin pidentääkseen nautintoaan ilkeydestään, jakaessaan sitä niin pikku annoksissa kuin mahdollista — "tuo takimmainen varsinkin on oikein mestariteos. Ensinnäkin näköala, — siinä edessä kimalteleva virta, kaupunki alhaalla kuin suuri pengeri valoinensa, lyhtyinsä, — aivan, sama näköala kuin täältä ylhäältäkin, — jota kaiken aikaa olen sinulta kadehtinut. Ja tuolta perähuoneesta tarvitsee vaan kohottaa silmänsä suuren kauniin kirjoituspöytänsä äärestä, niin on se edessä. Entä huone sitte nojatuolineen, poimukaihtimineen, leposohvineen ja kirjakaappineen... Ei puutu mitään muuta kuin lintu häkistä, tietysti!"

"Hyyryläinen, tarkoitat" — sanottiin jääkylmällä äänellä — "oh, kyllä hän tulee. Ilmoitan joulun ja uudenvuoden välillä."

Äiti oli hieman kalpeampi kuin tavallisesti, mutta aivan tyyni. Pojan pistosanat eivät tuntuneet herättävän vihaa, enempi kuin suuttumustakaan. Vieraalla, karkoittavalla ylpeydellä karisti hän ne luotaan. Mutta se juuri suututti, se oli pojalle ikäänkuin nöyryytys.

"Eikö koskaan voi loppua tämä teeskentely!" huudahti hän.

"Tahdotko kieltää, että minua varten sinä valmistit ne huoneet?"

"Ei, en kiellä rikostani", sanoi äiti, tuntien halun lyödä leikiksi, joka kumminkin heti katosi. "Mutta sinä et tahdo niitä. Niin — niin vuokraan ne jollekin toiselle. Siinä kaikki! Ja siitä ei kannata puhua."

"Ja luuletko että sellainen vaikutus pyyhkäistään pois yhtä helposti kuin sen saa? Jos tietäisit, miten

inhottavaa on minusta tuo — että alati koetat kiehtoa minua pauloihisi ja pidättää minua. Miten vastenmieliseksi, tympeyttäväksi käytkään minulle!"

"Onko niin? Menkäämme sitte kukin tietämme. Asia on yksinkertainen", sanoi äiti nousten pöydästä tyynenä, joka pojan purevaa katkeruutta vastaan esiintyi kovin silmiinpistäväenä, ollakseen luonnollista.

"Niin sanot suullasi", jatkoi poika, turhaan koettaen tavoitella entistä pilkallista ääntänsä. Mutta se vapisi väkisinkin. Äidin näennäinen tyyneys oli hänelle kuin loukkaus — ikäänkuin pitäisi peiliä jonkun kasvojen edessä vihan hänen piirteitensä väännellessä. Hän kävi hillitsemättömäksi kuin haavoitettu eläin. Hän syöksyi sokeasti eteenpäin — eteenpäin. Hän ei tuntenut, ei ajatellut mitään, hänellä oli vain tuo käsitys, että hänen täytyi saada toinen revityksi pois tyyneydestään, joka häpeänä häntä painoi.

"Mutta mielessäsi tiedät kyllä, että ellet pikastu, vaan pysyt kylmäverisenä, niin on voitto puolellasi ja on sinulla meidän luonnollisessa suhteessamme äitinä ja poikana salainen side vallassasi, josta en voi itseäni kieritellä vapaaksi. Mielessäsi ylpeänä hymyilet kokeilleni silpoa nämät siteet päältäni. Tiedät että kun et vain pikaisuudellasi pilaa asiaa, vaan pysyt tuona voittamattoman tyynenä, joka ei koskaan tunnu pyytävän mitään, joka vain on välinpitämätön, niin en voi vapauttaa itseäni. Oh, sinä tunnet minut! Mutta et tunne minua kylliksi!"

Äiti oli kalpea aina huuliin saakka, silmät olivat käyneet mustaksi kuin sysi ja hän tarttui kovasti tuolin selystään, mutta ääni oli niin syvä, selvä ja kiihkon, kuin olisi hän puhunut katselijajoukolla museossaan.

"Älä virka enempää nyt" — ja hänen sysimustat silmänsä kääntyivät kylmänä pojan hermostuneesti värähteleviin kasvoihin. — "Salli minun pitää mielenmalttini; se on parasta meille molemmille. — — Voit mennä. En pidätä sinua." — Hän teki liikkeen molemmilla käsillään ikäänkuin näyttääkseen, ettei hänen puoleltaan mikään sitonut — "ja voit tulla jälleen jos haluttaa. Me olemme siis vapaita molemmat. Mutta älä sano enempää nyt!"

"Merkitseekö se, että vihasi on niin hirvuisen?" sanoi toinen pilkallisesti.

"Se merkitsee että olen hyvin pikainen ja että kärsivällisyydelläni on raja."

"Tahdot tehdä, sanalla sanoen, tällä vaan murhenäytelmän vaikuttavammaksi", nauroi poika halveksivaisesti. Äidin kylmä ääni oli kiihoittanut hänen raivonsa kuohumapisteeseen. Maksoi mitä maksoi, mutta äidin täytyisi saada tuntea että hänellä oli voimaa haavoittaa tätä haavoittamattomuutta, joka nöyryytti häntä enempi kuin katkerimmat sanat. — "Mutta suuret intohimot ne nyt eivät kuuluukaan sinulle. Tyyni porvarillinen luonteesi kuultais kumminkin aina läpi. Älkäämme tehkö itseämme naurettaviksi."

"Etkö tahtois mennä nyt", kuului, jos mahdollista vielä tyyneemmin kuin ennen ja hän painoi katseensa alas, ikäänkuin hän tahtois, ettei poika katsoisi häntä silmiin.

"Miksikä olisi se tarpeellista? Häpeätkö hiukan, että olen päässyt sinusta selville? Ei mikään koske niin kipeästi naiseen ja — äitiin kuin se. Mutta saat kumminkin totuttautua siihen. En ole niin yksinkertainen, että tartun heti ensimmäiseen satimeen, sen täytyy olla huomattavasti hienommin keksityn kuin tämän. Koettaa uskotella minulle, että vieraalle sillä tavoin laitetaan huone järjestykseen — ei, se ei vetele!"

"En ole koskaan koettanut uskotella sitä sinulle. Se oli todella sinua varten. Oli iloni ajatella jokaista pikkuseikkaakin, kun se oli sinulle. Siksi tulikin kaikki niin hienoksi ja kauniiksi; niin täytyikin tulla, ilman mietiskelyä." Hän piti silmänsä lattiaan luotuina sellaisella tyynellä arvokkaisuudella, jolla hyvä ihminen voi tunnustaa ainoan rikoksensa. Ei ollut kyneleitä hänen silmissään, eikä vavahdellut hänen äänensä, mutta William tiesi, että arvokas tyyneys oli taisteltu. Hän tiesi, ettei hänen tarvitseisi sanoa kuin sana vain — yksi ainoa sana, joka ei ollut pistosana — niin sulattaisi se luonnottoman jäykkyyden luonnolliseksi itkuksi.

Hän tunsu yht'äkkiä kiihkeän halun voida sanoa tuon sanan; mutta samassa tuokiossa valtasi hänet epävarmuus ja hän tarttui tavalliseen keinoonsa sitä peittääkseen. Elämä ei koskaan ollut pakottanut häntä heltymään ja pelossa näyttää lapselliselta, työnsi hän siilin tavoin piikkinsä ulos, niin pian kuin hän jollain tavoin tunsu itsessään sitä, mitä hän tapansa mukaan kutsui heikkoudeksi.

"Yhdeksäntoista äitiä kahdestakymmenestä on yhtä hentomielisiä kuin sinä. Mutta joukon suuruuden tähden ei siltä tuo ylenpalttinen tunteellisuus ole vähemmän naurettavaa. Etkö usko, että tiedän sinun seisovan ja odottavan hetkeä, jolloin minä kiltin pojan tavoin tartun kaulaasi ja lupaan aina olla siivo."

"En ole hentomielinen. Mene! Nyt on jo kylliksi!"

"Mitä on kylliksi?"

"Hävyttömyksiäsi."

"Ahaa. Näyttelet loukkaantuneen osaa. Etkö huomaa, että se on naurettavaa."

"Tahdotko mennä?"

"Kyllä. Mutta tahtoisin niin mielelläni saada sinut alas korkeudestasi ja jättämään kaikki murhenäytelmät."

Äiti pusersi käsiänsä yhteen ikäänkuin väkisten pidättääksensä niitä tekemästä jotakin liikettä.

"Mene", sanoi hän vaan äänellä, joka oli niin epäselvä, kuin ei sitä voisikaan taivuttaa muuhun kuin tähän ainoaan sanaan.

Poika katsoi häntä hämmästyneenä ja hiukan hätäntyneenä. Harmahtavan kalpeat kasvot, rypistetyt kulmakarvat, kokoonpuristetut, väriänsä vailla olevat huulet ja koko tuo voimakas vartalo, jonka joka lihassäije tuntui kutistuvan kokoon väkivaltaisesti pidätetystä vihasta, ne vaikuttivat häneen niin omituisen pelästyttävästi. Tuntui kuin hän tällä kertaa seisoi sellaisen edessä, missä hänen tavallisen tunnottomuutensaakin täytyi jäädä mykäksi. Seurasi hetken hiljaisuus. Mutta hän nousi, tehden liikkeen ikäänkuin hän tahtois pudistaa pois sen tunteen.

"Teatterivihaa", sanoi hän, mutta sana tuli epäillen ja hiljaa, kuin hänen sisällisen vastustushalunsa viimeinen ilmaus.

Silloin nuolennopeudella kohotti äiti, nosti tuolin, josta hän oli pitänyt kiinni, ikään kuin seuraavassa sekunnissa lennättääksensä sen hänen päähänsä.

Poika oli ottanut ovesta kiinni ja tuijotti äänetönnä tuota ilmiötä kohti, mutta hän ei tehnyt vähintäkään torjuuksensa uhkaavaa lyöntiä.

"Se oli katalaa", mutisi hän itsekseen seisoen ja tuijottaen yhä häneen.

Mutta samassa oli äiti jälleen itsensä herra. Hän asetti tuolin laattialle välttäen pienintäkin kolinaa ikäänkuin huoneessa olisi ollut kuollut. Ja hän vaipui hitaasti paikalleen, painaen käsiänsä polviaan vasten, ollaksensa tekemättä mitään liikettä, ja sanoi.

"Tahdotteko mennä, vai ettekö?" Tätä soinnutonta, ja puserrettua ääntä ei William koskaan ennen ollut kuullut ja lienee kaikki käynyt mustaksi äidin silmissä, sillä ne katsoivat hänen sivutsensa, oli kuin olisi hän kadonnut hänen näköpiiristään.

William epäili. Hän ei tiennyt mitä tekisi; hän oli aivan neuvoton. Hän tunsu, ettei tässä hänen tavallinen pilkkansa ollut paikallaan; ja kun ei hän voinut piiloutua sen suojaan, oli hän avuton kuin lapsi.

"Tämä on minun kotini, enkä tahdo nähdä teitä enää."

Äiti nousi; nyt oli hän jälleen aivan tyyni. Silmät olivat saaneet eloa, mutta vinoon toisen posken poikki, muuten vahakalpeilla kasvoilla kulki kaksi pitkää, tummanpunasta juovaa, kuin pari veristä naarmua ulkopuolisen väkivallan perästä.

Poika seiso yhä vielä tuolla ovella, käsi lukossa kiinni, tietämättä mitä sanoa, mitä tehdä.

"Se oli kamalaa", uudisti hän kerran vielä ja niin liukui hän ulos ovesta.

Äiti kuuli hänen askeleensa etehisestä, portailta hänen alas mennessään ja — ulkoa kadulta, kunnes ne kuolivat pois ja hiljaisuus levisi hänen ympärillään kuin meri, sulkien syliinsä olennon, joka vajoo pohjaan. Hänen kasvojensa juonteet näyttivät kovilta ja tuon voimakkaan vartalon asento entistäkin jäntevämmälle. Punaiset juovat olivat vähitellen lientyneet voimakkaaksi punaksi hänen poskillensa. Hän tunsu että hänen täytyi saada jotakin koneellista työtä ja hän alkoi keräillä veitsiä, kahveleja ja lautasia pöydältä. Sitte painoi hän soittokelloa sanoaksensa Mollylle, että hän sai tyhjentää pöydän. —

Rouva Zimmermann seiso akkunan ääressä katsellen kaupunkia alhaalla, monine kirkkaine akkunoineen ja jouluvaloineen. Hänen mieltänsä painoi kuollut, lyijynraskas tuska. Nyt siis kaikki oli lopussa. Nyt vasta oli hän jäänyt aivan yksin. Koko maailmassa ei löytynyt ketään muuta kuin hän, jonka voittamisesta hän olisi välittänyt. Ja hänet oli hän karkoittanut pois. Hän näki ajatuksissaan hänen kiertelevän katuja yksinäisenä, kodittomana; ja se vihiasi hänen sieluansa nuhteena; hänhän ei koskaan ollut tietänyt, mitä koti oli.

Mutta seuraavassa tuokiossa oli harmi jälleen hänet vallannut; William oli haavoittanut häntä niin syvästi. Ei ainoastansa pistosanoillaan äskeisessä kohtauksessa, lisäksi tuli vielä muutakin. Äiti muisteli sitte, miten poikansa jo alusta alkaen epäystävällisyydellään ja kylmyydellään oli pakoittanut hänet väärään asemaan, tyrkyttänyt hänelle osan, jonka näyttelemine oli vierasta hänen luonnollensa.

Pelossa herättää Williamissa vastenmielisyyttä, oli hän pidättänyt kaiken lämpönsä, kokien hillitä jokaisen vilkkaan luonnonlaatunsa ilmauksen. Hän oli tehnyt sen oman luontonsa uhalla ja nyt luonto oli kostanut, murtaen kaikki sulut ja ruhjonut yhdessä ainoassa silmänräpäyksessä sen keinotekoisien rakennuksen, jonka hän oli pystyttänyt. Siinä seiso i hän yksin rannalla ja katseli hävitystä, hän näki kaikkien unelmien, jotka olivat kiertyneet tämän pojan ympärille, kuohahtele van hetkisen ja katoavan pyörteeseen — näki hänen itsensäkin katoavan, liukuvan pois niin kauas, ettei hän koskaan enää voisi häntä saavuttaa. Ja tyhjiys ammoitti hänelle joka puolelta — hänhän oli ainoa maailmassa, jonka hän oli tahtonut voittaa.

Voittaa? Niin, mutta hän oli pakoittanut hänet tekeytymään koneeksi, samaksi koneeksi, jonka oli tapana näytellä anatoomisen kokoelman merkillisyyksiä vieraille, usein raa'asti utelialle naisille.

Nyt oli kaikki lopussa. Luonto oli särkenyt itsehillinnön; poika oli nähnyt hänen intohimoisen kiivautensa ja hänen kylmästi epäilevälle käsitystavalleen täytyi tämän olla inhoittavinta kaikesta.

Päivät tulivat ja menivät, ilman että kumpikaan otti pienintäkään askelta sovintoon. Äiti oli osoittanut hänelle oven ja poika pysyi poissa. Tomu peitti tyynyjä ja huonekaluja. — Molly ei koskaan itsestään aikonutkaan sitä pyyhkiä pois. Emännän puku kävi huolimattommaksi kuin ennen ja hän heittihe venäjänkieliseen käännöstyöhönsä sellaisen ihmisen tuskallisella ahkeruudella, joka työssä, tukahduttaen kaiken muun, näkee ainoan mahdollisuuden elää laahustaaksensa päivästä päivään.

Kohta uuden vuoden perästä tulivat rouva ja herra Hedström vierailulle. Rouva Zimmermann tuli iloiseksi saadessaan jonkun puheto verin ja he viipyivät koko illan. Puhe osui illan kuluessa tietysti myöskin Williamiin ja äiti mainitsi, ettei hän ollut nähnyt häntä sitte jouluaaton. Herra Hedström lausui kummastuksensa.

"Ettekö tiedä mitään?" sanoi rouva Zimmermann ihastuen.

"Mitä sitte?"

"Ettekö tiedä että välimme on rikkoutunut?"

"Ei. Siitä hän ei ole sanallakaan maininnut. Kuinka se kävi?"

"Syy oli vain pikkuseikka. Mutta en voi sietää hänen pilkallista ääntään."

"Se on ikävää", sanoi herra Hedström. "Hän karkoittaa sillä kaikki ihmiset luotaan. Mutta tämä kai selvinnee. Tahdon puhua hänelle."

"Ei, älkää tehkö sitä. — Oletteko joskus ollut epäsovussa hänen kanssansa?"

"Kyllä, alussa. Mutta ei koskaan viime aikoina. Nyt tunnen hänet liian hyvin ja hänen jöröpäisyytensä ei minua ollenkaan haittaa. Siinä ei ole mitään pahaa. Mutta vieraille ihmisille..."

Rouva Zimmermann vavahti oikein sisällisesti. Vieraille ihmisille — hänelle, hänen äidillensä. Niin, siinä vika juuri olikin.

"Onko hän hyvin pitkävihainen?" kysyi äiti.

"Ei laisinkaan. Hänen mielestään kaikki on vain pikkuseikkoja ja mikään ei tee mitään vaikutusta häneen. Tahdotteko että puhun hänelle?"

Oliko mahdollista, että poika pitäisi pikkuseikkana tätä, joka hänelle oli tuottanut niin ääretöntä tuskaa! Äidin ylpeys nousi.

"Ei kiitos", sanoi hän vieraasti. William oli ymmärtänyt häntä niin huonosti ja loukannut häntä niin syvästi, että hänen oli täytynt osoittaa hänelle ovi. Äidille se ei ollut mikään pikkuseikka; ja hänen luontonsa nousi vastaan sellaista, joka näytti pienemmältäkin lähentymiseltä.

"Onko siis aivan tahtoonne vastaan, että puhun hänen kanssaan?"

"On."

"Mieheni voisi muuten niin hyvin", sanoi pieni, kalpea rouva, joka keskustelun aikana oli istunut hiljaa ja seurannut puhuvia sinisillä kyyhkyissilmillään. "Mieheni ja herra Zimmermann ovat niin hyviä

ystäviä."

Rouva Zimmermann alkoi puhua matkoistaan ja herra Hedström pörhisti korviansa, kuin vanha torvensoittajan hevonen kuullessansa ilmoitustoitotuksen.

Kun herrasväki sanoi hyvästit, täytyi rouva Zimmermannin luvata viettää joku ilta heidän luonansa. Mutta ehtona hän mainitsi, etteivät he satuttaisi yhtymystä hänen ja pojan välille. Kaikessa hiljaisuudessa toivoi hän kumminkin, että he rikkoisivat sopimuksen. Mutta tuo kovin kunnollinen herra Hedström piti sanansa.

Eräänä päivänä tammikuun keskipalkoilla tapasi äiti aivan odottamatta poikansa Norrbro'lla.

"Hyvää päivää", sanoi tämä yht'äkkiä ja ojensi kätensä äidille.

"Menetkö kotiisi?"

"Kyllä. Tuletko mukaan?" Kysymys tuli yhtä aikeettomasti kuin kohtauskin oli odottamaton.

"Niin. Minä tulen."

Molemmat ottivat asian, kuin olisivat he tavanneet toisensa edellisenä iltana ja kuin ei erinomaisempaa olisi tapahtunut.

VIIDES LUKU.

Kevät läheni lähenemistään. Rouva Zimmermannilla oli yllin kyllin työtä. Hänen käännöksiään Venäjän kielestä oli alettu julaista viivan alla eräässä pääkaupungin päivälehdessä, ja ne olivat sattuneet olemaan aivan yleisön maun mukaisia.

Päätoimittaja oli ilmoittanut ottavansa vastaan kaikki, mitä hänen kynästänsä vaan ehtisi valmistua.

Rouva Zimmermann olikin antautunut työlleen koko tarmollaan. Hän tiesi mitä hän tahtoi ja hänellä oli päämäärä selvillä. Houkutuksena hänellä ei ollut yksinomaan taloudellinen tulos, vaikka toisekseen oli hän luonteeltaan siksi käytännöllinen, että silläkin oli tärkeä sija hänen pyrinnoissään. Hän tiesi, että raha on valtaa. Hän ei rakennellut turhia tuulentupia, eikä antautunut tyhjiin haaveiluihin. Hän oli harkinnut tuumansa kylmästi ja tarkoin, ottaen huomioon kaikki asianhaarat, ja nyt pani hän koko voimansa liikkeelle päästäksensä tarkoituksensa perille. — Hän tahtoi luoda itselleen aseman, joka oli hänen kykynsä arvoinen, jota hän ei kumminkaan liian korkeaksi arvostellut.

Hän tahtoi työnsä kautta tulla tunnustetuksi tunnolliseksi ja kelvolliseksi kääntäjättäreksi, voidaksensa sitte tämän ominaisuutensa nojalla perustaa tuttavuuksia kirjailija-maailmassa; sanalla sanoen, hän tahtoi omalla työllään hankkia oikeuden päästä poikansa seurapiiriin.

Hänellä itselläänkään ei ollut oikein selvillä mitä muita tuumia, paitsi tätä, solmeusi tähän pyrintöön, mutta ensimmäinen ja tärkein oli se, ja hän oli jo hyvällä tiellä sen saavuttamiseen.

Koko hänen olentonsa ja se hauskuus, jota hän osasi levittää kodissansa, teki pian tuon eriskummallisen huoneen Södernillä yhtymäpaikaksi mitä erilaisimmille henkilöille, erilaisimmille elämäkatsannoille ja ikäkausille, sanomalehdistön, kirjallisuuden ja taiteen maailmasta. Hän miellytti erittäinkin vanhempia ja hänen sisäinen toivonsa oli saada vanhat ja nuoret lähenemään toisiansa. Hän toivoi vähitellen voivansa varman maltillisuutensa avulla näyttää molemmin puolin, ettei erilaisuuden mielipiteissä ja elämäkatsannossa tarvinnut merkitä samaa kuin vihollisuus ja että huolimatta kaikista ajatuseroavaisuuksista, voi varsin hyvin viihtyä saman katon alla ja hengittää samaa ilmaa.

Kaiken tämän takana piili ajatus pojan tulevaisuudesta. Hän rakasti tuota suljettua jöröjukkua koko luonteensa tulisuudella. Hän rakasti häntä kuin äiti lastaan, joka hänen kauttansa on käynyt raajarikoksi koko elämänsä ajaksi — rakasti häntä tuntien oman syyllisyytensä. Hän luuli hänen tulleen sellaiseksi siitä syystä, kun hän oli antanut hänen kasvaa omin päin, vailla hellyyttä ja turvaa. Ja siksi oli hänen tunteillansa poikaansa kohtaan nöyryyden leima, niin että hän voi haavoittumatta ja loukkaantumatta kestää sekä hänen tyylytensä, että pistopuheensa.

Hän uskoi vieläkin, että Hedström oli oikeassa, sanoessaan että kylmä epäily ja hänen luonnoton pilkallisuutensa oli vain ulkokuori, jonka takana hän suojeli elämän neulanpistoille arkahipiöisen ja hellätunteisen mielensä. Mutta äiti toivoi kumminkin näin omalla alttiiksiantavalla lämmöllään saavansa

vähitellen tuon kuoren sulamaan.

Hän kärsi sanomattomasti nähdessään poikansa sellaisena kun hän oli, ilman uskoa, ilman elämän halua ja ilman tarmokasta harrastusta. Mutta se, mitä äiti luuli löytäneensä hänessä ja joka oli hänen luonteensa ydin herätti hänessä syvintä kunnioitusta ja iloa.

Silloin tällöin heidän joka päivä yhdessä ollessaan, voi ikäänkuin varomattomuudesta pilkistää esille, miten oikeinajatteleva ja hienotunteinen hän oli, sielun aateli, joka sulkihe saavuttamattomaan ylhäisyytensä; hän luotti niin varmasti poikansa lahjakkaisuuteen, että hän joutui äärettömään epätoivoon ajatellessaan kaikkien noiden rikkaiden mahdollisuuksien täytyvän kuihtua ilon ja auringon puutteessa.

Jospa William vaan voisi tulla iloiseksi, jos hän kerrankaan voisi tulla sydänjuuriansa myöten iloiseksi, siinä se päähänpisto, jonka ympärillä äidin ajatukset alati häärivät.

Mutta William tuli ja meni joka päivä, eikä hänessä voinut huomata mitään muutosta. Ei sädehtinyt nuoruus koskaan hänen älykkäistä, harmaista silmistänsä, ei elämänhaluinen välähdys valaissut hänen kasvojansa. Hänen mielensä vivahdukset vaihtelivat haaleahkosta ystävällisyydestä, noine pikkupiirteineen, jotka ikäänkuin salaa heijastelivat hänen harvinaista sielunhienouttansa, tuohon kylmään äreyyteen perusteettomine pilkan ja säälimättömyyden purkauksineen.

Kaikessa tapauksessa näytti hän hyvin viihtyvän äidin seurassa. Hän tuli joka ilta ainakin hämärissä. — "Jopa melkein alkaa näyttää siltä kuin Ville Zimmermann kumminkin olisi saanut tottumuksia", nauroi Hedström hyväntahtoisesti. — "Sinulla on niin kelpo tuoleja", sanoi William kaikissa mahdollisissa tilaisuuksissa äidille, ikäänkuin jonkunmoisena heikkoutensa anteeksipyyntönä.

Mutta rouva Zimmermann hymyili salavihkaa, hän oli oppinut tuntemaan hänen menettelytapansa.

Äiti oli usein esittänyt, että he alkaisivat uudestaan katkaistun yhteistyönsä, mutta pojan aina uudistuva vastaus oli: "minä en viitsi." Pari kertaa kun he olivat olleet yhdessä teatterissa, oli William sanellut ja äiti kirjoittanut teatteriarvostelut, mutta William ei ollut koskaan tyytyväinen tulokseen.

Hän sanoi, että hänellä täytyy itsellään olla kynä kädessä, voidaksensa tuntea itsensä ajatustensa herraksi ja saadaksensa muodon taipumaan.

Mieluimmin istui hän hiljaa kuunnellen kun äiti kertoi, ja tämä tekikin usein hänen mieliksensä, sillä hänen ilonsa oli saada pitää poikansa luonansa ja hän pelkäsi yhäti, että William ikävystyisi heidän kahdenkesken oloonsa, ja menisi matkaansa. Tämä oli keino pidättää häntä luonaan ja äiti käytti sitä. Puhuminen kävi häneltä helposti ja hänen vaiherikas, kiertelevä elämänsä tarjosi tyhjentyttömän ainehaston hänen kertomuksiinsa.

William oli huomannut, että äiti niin paljon kuin mahdollista koetti olla sekoittamatta isän nimeä niihin ja että hän ei koskaan kosketellut heidän molemminpuolista suhdettaan. Se herätti hänessä epäluuloa ja uteliaisuutta.

Eräänä iltana kun äiti tapansa mukaan piti keskustelua vireillä, sanoi poika yht'äkkiä, kuten tuntui, aivan aiheettomasti.

"Vaivaako sinua kovin, jos teen sinulle kysymyksiä, isääni koskevia?"

Äiti vaikenen hetkisen kuin epäillen.

"Ei", sanoi hän vihdoin.

"Annat odottaa, kuin olisi se vastenmielistä sinulle."

"Ei. Voit kysyä mitä tahdot. Minulla ei ole mitään arkaluontoisia salaisuuksia."

"Sepä oli suuri sana."

"Tai en tahdo sellaisia pitää; se on se sama!"

Hän katsoi tutkivasti äitiänsä ja lausui hänelle sellaisella äänellä, joka ikäänkuin äidin itsensä parhaaksi neuvoisi häntä vaikenemaan.

"Sinä et tunne minua. Tahdon pistää koettimeni kaikkeen tutkiakseni syyt. Tulet varmaan vavahtamaan koskettelusta."

"Kenties. Mutta koeta."

"Olen sydämmeän."

"Ole vaan luonnollinen."

"Olen kentiesi julma... Mutta en voi jättää kysymättä."

Hän kumartui leikitellen villalangan pätkällä, joka riippui äidin ompelukorista.

"Niin miellyttävä kuin isäni olikin — sano: eikö avioliittonne kumminkin ollut onneton?"

"Ei."

Se tuli pikasesti ja tulisesti kuin ponteva vastaväite.

"Oliko hän sinulle aina uskollinen?"

Äiti viivytti vastausta tuokion.

"Uskollinen?" sanoi hän hitaasti. "Niin, hän oli minulle aina uskollinen."

Poika istui vaiti hetken katsellen saappaansa kärkeä.

"Tiesinhän sen. Et ollut kylliksi luja tunnustaaksesi totuutta."

"Kyllä, mutta minun täytyy saada sanoa se omilla sanoillani. Ei mikään, jolla on huono, kulunut ja alhainen kaiku, sovellu mielestäni hänen muistoonsa. Kun hän aina piti minusta, kun minulla oli hänen luottamuksensa kaikessa, voinko silloin muuta sanoa kuin, että hän oli minulle uskollinen?"

"Minun silmissäni olisit kunnioittanut parhaiten hänen muistoonsa, jos et olisi katsonut tarvitsevasi valehdella eli salata jotakin."

"Sitä en tarvitsekaan", sanoi äiti vakavasti katsoen samalla Williamia silmiin. "Isäsi oli vilkas luonteeltaan ja herkkä vaikutuksia vastaanottamaan — — Tiedän että hänellä oli..."

Hän hapuili sanaa ja oli hyvin kalpea.

"Erehdyksiä", täytti poika.

"Luulen, että niin suvaitseva siveellisyys tavallisesti niitä nimittää. Mutta se ei vielä ollut oikea sana. Hänellä oli liittoja — ystävyksiä, rakkausjuttuja ja mitä kaikkea ne ovatkaan. Hänen tunne-elämässään oli niin monta värytystä; se oli kuin kuuman ilmanalan kasvullisuus, kauniine kukkineen, pistävine piikkeineen. Se ei ollut luotu niin vain niitettäväksi kuin niittymme täällä. Olin oppinut rakastamaan häntä sellaisena kuin hän oli."

Poika oli taivutautunut eteenpäin ja ilon välähdys valaisi hänen kasvojaan.

"Eikö koskaan tuntunut sinusta, kuin olisi sinulla jotain hänelle anteeksi annettavaa?"

"Ei. Anteeksiannettavaa? Olen seisonut häntä niin likellä kuin ihminen voi olla toista; olen saanut jakaa hänen ilonsa, olen saanut jakaa hänen surunsa, ja minusta on tuntunut kuin olisin hänelle sydämmeästäni kiitollinen tai olisi minulla suuri rikkaus, kumman tahdot. Minulla ei koskaan ole ollut mitään anteeksi annettavaa."

William katsoi äitiin. Syvällä olevat harmaat silmät loistivat kosteina ja ääni oli saanut pehmeän, kauniin sointunsa, kun hän sanoi:

"Saan varoa, etten käy ylpeäksi sinusta. Tunnut niin kokonaiselta ja sopusointuiselta; on kuin ei mikään, mikä on pientä ja halpamaista voisi sinuun tarttua."

William istui hetken mietteisiinsä vaipuneena, sitte jatkoi hän hiljaa:

"Kirjoitan muistoon pari viimeistä lauselmaasi. Laaja, kaunis taivaanranta kaareutuu niiden yllä. Ne on kuin suun täydeltä raitista ilmaa pikkumaisuuden tukahduttamaan ilmapiiriimme."

Hetken perästä lausui hän yht'äkkiä.

"Kuule — niin entä nuo — muistiinpanosi? Ne olet varmaankin jo ottanut esille?"

"Ne ovat kyllä kirjakaapissa."

"Lupasit kerran, että saisin lukea ne?"

"Saat kyllä mielellään. Voimme teen juotuamme ottaa ne esille."

"Kiitos vaan! Onko niitä paljonkin?"

"Koko pakkoja. — — — Sattui joskus niin, että jäin yksin pitkiksi ajoiksi. Yks'kaks' tuli matkustushalu. Silloin nousi hän — sinun isäsi — ja sanoi: 'Vihaan kokoelmaa! On kuin olisi kahlittu kuolleen kiinni. Tulen kipeäksi! Tulen hulluksi! — —'

"Mitäpä muuta olisin voinut tehdä kuin sanoa: matkusta. Vanha Ruben ja minä kyllä voimme hoitaa museon. Ruben, joka oli meidän kaikki kaikessa, oli vanha eriskummallinen olento, yhtä eroittumaton kokoelmasta, kuin laivuri laivastaan; sen purkit, valmisteet ja valetut näytteet olivat kuin osia hänen omasta olennostaan.

"Kun sitte isäsi oli mennyt ja olin yksin Rubenin ja Mollyn — ja koko tuon muun homman kanssa, voin joutua tuskaan kuin jos minua raastettaisiin palasiksi; tuntui kuin en enää häntä koskaan saisi nähdä. Voi, et voi aavistaa, miltä se tuntui! Olin vapaa-ajattelija, kuten hänkin, mutta sellaisina hetkinä voin heittäytyä polvilleni, väänellä käsiäni ja rukoilla Jumalaa, että hän antaisi hänet minulle jälleen — antaisi vaan nähdä häntä, antaisi minun tavata häntä kerran vaan, niin tietäisin, että voittaisin hänet jälleen — — sillä niin rakastavainen, iloinen ja rohkea, niin notkea ja voimakas kuin minä, ei kukaan muu voinut olla. Ainoa, mitä pelkäsin koko maailmassa, oli, että hän minut unhottaisi."

Poika nojasi toisella kädellensä pöydän laitaan ja lampunvalo heijasteli kirkkaasti takaisin hänen lyhyeksi leikatusta tummasta tukastansa.

Oli yhtäläisyyttä äidin ja pojan piirteissä, mutta pojan silmät olivat harmaat ja äidin ruskeat ja se, mikä äidissä oli tunteiden tulisuuksi oli hänessä jähmettynyt ivaksi.

"Kun oppii oikein perinpohjaisesti tuntemaan vanhempansa, on ikäänkuin saisi avaimen omaan luonteeseensa", sanoi hän. "Jatka! Sinä kerrot niin hyvin."

"Minä näyttelin naisille ja Ruben miehille katselijoille. Ajattele, miltä tuntui käydä yksin lukien sielunkuolettavaa ulkoläksyään, kalvava tuska povessa, yksin Rubenin kanssa, joka ajatteli vaan kokoelmaa ja Mollyn, joka ei ajatellut lainkaan — ja muut kaikki vieraita ihmisiä, joille pitäisi näyttää iloista ja tyyntä naamaa ja olla heille huvittava. Silloin tuntui minusta kuin olisi koko maailma tyhjä kuilu, joka nielisi minut. Laahasin itseäni eteenpäin vaikeasti, väsyneenä ja ilotonna kuin elämänsä kyllästynyt vanha vaimo. Tuntui joka kerran kuin ei tästä loppua tulisikaan. En voinut elää jälleennäkemisen toivossa, minä en voi koskaan elää muussa kuin nykyisyydessä, jos nykyisyys on kuollutta, ei minulla ole mitään — ei mitään!"

"Olet niin erilainen kuin minä!" keskeytti poika. "Juuri nykyisyydessä minä en voi elää. Mielikuvitukseni on niin vilkas ja vereni niin liikkuva."

"Niin oli isäsikin. Hän voi ihastua ja iloita kuin lapsi toiveilleen ja unelmilleen, kaikille, missä vaan mielikuvituksella oli osaa. Parasta, mitä hän tiesi, oli seurustella uusien ihmisten kanssa, joiden luonnepiirteet eivät olleet vielä selvemmin ehtineet esiintyä, kuin että mielikuvitus voi niistä muovaella jotakin suurta ja omituista. Mutta kun todellisuus oli hänen kuvittelunsa korjaellut, oli harrastuskin tavallisesti loppunut."

"Oliko niin sinunkin suhteesi?" Se sanottiin leikkikäästi, mutta pohjalla virtasi hyväntahtoisuutta. Äiti vastasi samaan tapaan:

"Niin, myöskin minun." Mutta pian jatkoi hän vakavasti.

"Kestin mielelläni kaiken, mitä ero mukansa toi, vain siksi, ettei hän väsyisi minuun.

"Kun hän oli poissa, laskeusi niin vähitellen uusia vaikutelmia välillemme. Luulenpa, hän melkein unohti, minkä näköinen olin. Ja kun hän taas tuli, olin hänestä ikäänkuin toinen ihminen.

"Minulle, joka kaikessa olen niin kokonainen — kuten sanot — eli paloittelematon — jos niin tahdot, — että koko olentoni, ikäänkuin suonenvedon tapaisesti kiertyy yhden ainoaan asian ympärille, minulle olivat nämät yksinäisyyden ajat kovia koetuksia. Mutta en sano muuta, kuin että ne olivat minulle tarpeellisia. Luulen, että niiden kautta muodostui minulle luonne."

Koputettiin ovelle ja Molly tuli sanomaan, että tee on valmis.

Kun he olivat lopettaneet illallisen ja palanneet työhuoneeseen, ottivat he muistoonpanot esille. Willian alkoi heti niitä tutkia, äidin istuessa kauempana pöydän ääressä ommellen.

Hän luki puolen tunnin ajan sanaakaan virkkamatta; mutta äiti, joka tarkasteli hänen kasvojensa

ilmeitä, huomasi miten huvitettu hän oli.

"Tämähän on tunnollista työtä!" lausui hän vihdoinkin. "Tätä valtaa kielen ylitse ei voi saavuttaa ilman ahkeraa opiskelemista. Olet painiskellut kielen kanssa, ennen kuin sait sen valtaasi."

"Kyllä."

"Mutta kuinka tulit ajatelleeksikaan tätä? Minkätähden..."

"Tiedäthän sinä sen."

"Elä koetakaan luulotella minulle, että olet kirjoittanut nämät vaan omiksi muistoonpanoiksesi, sillä siksi ne ovat aivan liian tunnollisesti tehtyjä. Kenelle kerroit sinä?"

"Isällesi."

"Lukiko hän muistoonpanosi?"

"Kyllä, aina. Sentähden tulinkin panemaan niihin niin paljon huolta."

"Hänellä oli ikäänkuin halu imeä itseensä ja omistaa kaikkea; oli kuin ei olisi hänelle ollut kylliksi että olla yhdessä paikassa maapallolla. Hän ei tahtonut ainoastaan elää omaa elämäänsä, vaan myöskin minun. Hän oli kuin janoava sieni, ja elämää hän janoi."

"Oi, minä ymmärrän hänet!" sanoi poika vakuutuksella.

"Minä ymmärsin hänet myös. Hän tahtoi nähdä silmilläni, kuulla korvillani. Ei koskaan tullut hän niin iloiseksi, kuin silloin, kun voin antaa hänelle — ilmi elävänä — kaikki, mitä olin kokenut. Se teroitti katseeni ja mieleni."

"Hän, paljon lukeneena ja tarkkakorvaisena, voi olla niin tyytyväinen, kun olin onnistunut saamaan jotakin oikein, ikäänkuin naulan nenään paikalleen, niin että paikallisuussävel, väritys ja tunnelma oli säilyssä. Silloin voi hän painaa pääni olkapäätänsä vasten ja sanoa: 'Nyt en ole ollutkaan poissa; nyt olen ollut kanssasi koko ajan; nyt olen nähnyt kaiken, niinkuin sinäkin.' Usein toivoi hän myös, että panisin muistoon, missä me yhdessä olimme olleet ja joka hänen mielestään muistamista ansaitsi. — — 'Sinä olet muistini', oli hänellä tapana sanoa, 'sinä olet kirjoittava käteni, ajatteleva aivoni, kaikkeni!'"

Äiti istui äänetönnä ja hiljainen ilo valaisi hänen kasvojaan, kuin kuulisi hän vieläkin hyväilevien sanojen kaikua korvissaan.

"Etkö koskaan ole ajatellut painattaa näitä?" sanoi poika hetken kuluttua.

"En. Pari pikku pätkää toimitti isäsi saksalaiseen sanomalehteen; mutta itse en koskaan ole mitään sellaista ajatellut."

"Sinun pitäisi julaista nämät kirjana."

Äiti hymyili. Tämä pojan antama tunnustus ilahdutti häntä.

"Oi, eihän ne toki kelvanne?"

"Miksikä — ei? Kuvaus on voimakasta ja ennen kaikkea siinä on eloa. Se on selvää, todellista, juuri niinkuin itse olet nähnyt. Kun puhut ihmisistä ja paikoista, näkee ne. Sinun täytyy julaista nämät. Tarvitsee vaan vähän muodostella siellä täällä."

"En voi sitä."

"Kyllä. Minä autan sinua. Suothan sen?"

"Sinä väsyit ennen kuin kirja on valmis."

"En. Minä en väsy. Kun on kysymyksessä työskentely muiden puolesta, on minulla tavaton työkyky — itselleni kuuluvissa asioissa vain en voi mitään tehdä."

"No — koettakaamme sitte!" sanoi äiti.

He ryhtyivät työhön jo seuraavana päivänä; ja sitte tuli hän säännöllisesti joka aamupäivä kello 12 äidin luo. Useimmiten kesti työ kello kolmeen, jolloin William läksi tavalliselle kävelyllään Kuninkaalliseen puutarhaan. Silloin tällöin voi työ venyä vähän pitempäänkin ja hän pysähtyi päivällisellekin, jos Mollyllä oli jotain hyvää tarjota. Muussa tapauksessa otti hän äidin mukaansa johonkin hotelliin.

Mollyn suurena kauhistuksena oli joka kerran, kellon lähetessä viittä, kuulla nuoren herran painavan soittokelloa. Hän oli hyvin tarkkakorvainen eroittamaan kumpi soitti, hän tai rouva.

Ja nuorta herraa kohtaan tunsikin hän aivan musertavaa kunnioitusta. Pelolla ja vavistuksella toimittausi hän aina saapuville.

"Mitä sinulla on päivälliseksi tänään?" kysyi herra. Hän näki varsin hyvin, minkä pyhän pelvon hän herätti mustassa palvelushengessä, ja se huvitti häntä.

Kun Molly taisi vastata: "Häränhätälientä, vasikankylkeä, kukkakaalia, Katriinaluumuja, ei hän kadottanut vielä kaikkea rohkeuttaan, mutta joskus täytyi hänen, kuin suuren rikollisen tunnustaa: keitetyitä ahvenia ja mehulientä eli jotain sellaista, ja silloin hän tiesi kohta mikä häntä odotti.

"Keitetyitä ahvenia? Muutamia pieniä, laihoja, ruotaisia puikkoja! Ja mehulientä! Ihmisille, jotka ovat aivoillaan työskennelleet neljä tuntia yhteenmittaan. Ei, parahin Mollyseni, ei se kelpaa."

Ja kääntyneenä äitiin jatkoi hän:

"Mitäs tuumit, jos antaisimme hissata itsemme alas Pelikaaniin?"

Äiti ei koskaan sanonut "ei." Siksi piti hän liian paljon näistä kahdenkeskisistä pienistä hotellipäivällisistä. Hän oli ylpeä saadessaan mennä ulos poikansa seurassa, aivan kuin olisivat he olleet toverit.

Kumpikin maksoi aina puolestaan. Kun pojalla ei ollut rahoja, voi hän lainata pari kruunua äidiltä, jotka hän säännöllisesti suoritti seuraavana päivänä. Ja kun hänellä oli rahaa, ei pistänyt koskaan hänen päähänsäkään ajatus ruveta tarjoamaan. Näin ollen pysyikin heidän välinsä niin vapaana, ettei Williamkaan tuntenut olevansa äidille taakaksi.

Kumminkin vaivasi äitiä alati tuo ajatus, että miksikä hän, joka oli aina niin tarkka maksamaan jok'ikisen lainatun kruunun, ei tahtonut ottaa mitään maksua työstänsä, jonka hän pani hänen muistoonpanojensa sovitteluun. Jo ensimmäisinä päivinä oli hän maininnut Williamille jotakin sellaista, että hän ei voinut käyttää hyväkseen hänen aikaansa korvaamatta sitä, mutta tämä oli vaan vastannut leikkillisellä pyynnöllä, että hän tahtoi saada laskun siitä työstä, jonka äiti oli tehnyt hänelle joulun edellä. Ja kun äiti itsepintaisesti selitti, ettei tämä ensinkään ollut samaa ja, että hän *tahtoi* maksaa hänelle, käänsi hän paikalla piikkinsä ulos.

"Mitä pikkumaisuuksia se on. Pitäisikö meidänkin tehdä tiliä joka pennistä keskenämme kuin poroporvarit?"

Äidin täytyi jättää asia sikseen. Hän tiesi, että jos hän yhä olisi itsepäinen, kieltäytyisi William jatkamasta työtä. Ja siihen kokeeseen hänellä ei ollut uskallusta. Häntä väristytti ajatellessa, kuinka tyhjäksi hänen elämänsä tulisi, tuntui kuin kadottaisi se ainoan ilon lähteensä. Hän tunsikin yhä selvemmin ja selvemmin, kuinka tämä jokapäiväinen yhdessä olo oli tullut hänelle tarpeeksi, kuinka hän oli siihen kiinni kasvanut. Hänen mielestään työ sujui melkein liiankin pian. William oli innokas ja kestävä. Häneltä ei puuttunut työkykyä, vaan tottumusta. Tässä oli tie selvä askel askeleelta; työ kävi kuin leikki ja tuskin tuntui vaativan ponnistusta lainkaan.

Äiti alkoi melkein epäillä, että William oli panetellut itseään, sanoessaan olevansa muistamaton ja veltto. Ja eräänä päivänä kun hän oli taukoamatta työskennellyt neljä tuntia, ei äiti voinut kieltää itseltänsä huvia tuoda ilmi tätä luultua keksintönsä.

"Eihän se ollut totta, kun sanoit, ettet voi työtä tehdä. Sinähän tuherrat täällä kuin vetojuhta päivä päivältä."

"Oh. Tämähän ei ole mitään! Tätä en kutsu työksi!"

"Mitä sinä sitte kunnioitat sillä nimellä?"

"Tehdä jotakin. Sitä juuri en voi. Niin pian kun alan, en pääse paikalta pälkähtämään. Arvostelen aina itseäni niin ankarasti, että pelkään sen jo minut aivan jähmetyttäneen."

"Sen voi vielä voittaa", sanoi äiti ja näistä sanoista kajahteli hänen oma tarmonsansa.

"Ei", kuului vastaus hiljaa ja alakuloisesti. "Eihän sitä voi voittaa."

Oh, nyt ymmärsi äiti hänet. Niin itsetietoisena ja varmana kuin hän esiintyikin, painoi hänen poikaansa kumminkin tuska siitä, ettei hän voinut saada aikaan kelvollista työtä. Ja hän oli liian ylpeä toimittaaksensa jotakin keskinkertaista.

Hän näki liian selvään puutteet siinä mitä hän kirjoitti, ja siksi vaivasi se häntä niin, että hänen kasvonsa vääntyivät hermostuneeseen tuskaan, jos hän siitä vaan mainitsikin. "Kun istuu kotona, ei tule mitään tehdyksi", sanoi hän.

"Työni on vaan tuskallista, väsyttävää taistelua. Näen kuinka sana liittyy sanaan yksitoikkoisena, sielutonna, ja aivoni kiemurtelevat tuskissansa saadaksensa sähköä jokapäiväisiin sanoihin. Mutta se ei onnistu koskaan. Alkaa vaan säikehtiä silmissäni ja minä menen ulos ja niin on kenties neljä riviä, nelituntisen, tuskallisen aivojeni ponnistuksen tuloksena. Niin. Ja kun sitte olen ulkona, ei minulla ole lepoa eikä rauhaa. Ajattelen aina: jos olisin ollut kotona, olisin voinut tehdä työtä. Tunnen kuinka aika juoksee sormieni lomitse — eikä tule mitään tehdyksi."

Oli kuin käsi olisi tarttunut äidin kurkkuun. Hänen lapsensa! Hänen poikansa! Oi, tällä hetkellä tunsi hän, kuinka rakas William oli hänelle.

Mutta hän ei hellittäisi. Pojan alakuloisuus ei saisi tarttua häneen. Hän pakoitti hymyä huulilleen ja leikkisyyttä ääneensä.

"Toivon, että rakastuisit."

"Sitä toivon minäkin. Mutta pelkään sen kyvyn kadottaneeni."

Tyhjyys, joka värähteli hänen äänestänsä, vihloi äidin sydäntä, niin että hän olisi tahtonut huutaa ääneen. Oli niin hirvittävää nähdä tuon rikkaan ihmissielun häviävän, kutistuvan kokoon ja kuivuvan.

Pelastusta — missä oli pelastusta? Tämä ajatus ei antanut hänelle rauhaa. Hän ponnisti aivojansa etsien mahdollisuutta, mutta hän ei nähnyt mitään sellaista. Ja hän tunsi, että tässä ei ollut hänellä mitään tekemistä. Hän ei voinut muuta kuin laskea kätensä rinnallensa ristiin ja antaa asian kulkea, elämän ryöpytyssä heidän ympärillensä ja syöksyessä heidän sivuitsensa. Siellä oli pelastus, siellä oli perikato. Kumpiko niistä voiton saisi, ei ollut hänen ratkaisuvallassaan.

KUUDES LUKU.

Huhtikuun alussa oli työ valmis.

William oli tarjoutunut hankkimaan kustantajan, mutta äiti katsoi parhaaksi itse ottaa asian huoleksensa. Ajat olivat huonot. Yleisö, arvostelun varoittamana ostamasta kirjoja, jotka voisivat osua siihen ryhmään, mitä nimitetään "roskakirjallisuudeksi", oli varmuuden vuoksi lakannut kokonaan häntä ostamasta. Ei ollut niinkään helppoa päättää, missä raja kulki hyvien ja huonojen välillä. Oli huonoja kirjoja, jotka sisälsivät paljon järkeä ja oli hyviä, jotka olivat niin tavattoman ikäviä. Kaikki lisäsi vaan valinnan vaikeutta, sentähden oli mukavinta yleensä olla kirjoja ostamatta. Ja siinä tapauksessa kun ei sitä voinut välttää, oli vanhoja aina varalla. Vanhathan nyt kerran kumminkin olivat saaneet kelpaavaisuusleimansa; nuoria siis epäluulo kohtasi ja heidän kirjansa viruivat kasottaisin myymättä.

Senpätähden olikin luonnollista, että herrat kustantajat ottivatkin totisimman naamansa, niinpian kuin näkivät jonkun nuoren miehen käsikirjoitus kädessä tulla puikkivan konttoriinsa.

Jos nyt tällä nuorella miehellä oli pontta ja taitoa puhua puolestansa, onnistui hänen kumminkin joskus saada teoksensa jättää luettavaksi, mutta tämä menestys oli vaan näennäistä, sillä kun hän kuukauden kuluttua sopimuksen mukaan, toimittausi taas saapuville kuulemaan päätöstä, ei kustantaja kenties ollut joutanut lukemaan läpi käsikirjoitusta, ja jos hän oli lukenut sen, oli tulos tavallisesti joitakuita kohteliaita sanoja ja joku isällinen neuvo.

Mutta nuori kirjailija useimmiten oli niin aineellinen, että hän enemmän olisi pannut arvoa jollekin näkyvälle eikä kylliksi arvoittanut isällisen neuvon hyötyä. Tai jos hänen ylpeytensä oli arkaluontoinen, tuli tulokseksi tavallisesti sanavaihe. Miten olikaan, loppu aina oli, että kirjoittaja meni loukkaantuneena, ja kustantaja jäi, ei vähemmin loukkaantuneena. Ja molemmin puolin oltiin vakuutettuja, ettei kiusallisempia ihmisiä löytynyt auringon alla kuin ne, joiden kanssa heidät asemansa vuoksi oli tuomittu taistelemaan.

Rouva Zimmermann tunsi liian hyvin asemat ja suhteet kirjallisuuden maailmassa ottaaksensa vastaan pojan tarjouksen. Hän sen sijaan kääntyi erään vanhemman kirjallisuus-ystävänsä puoleen ja tämän ystävällisellä välityksellä, tuli hän erään pääkaupungin enimmäen arvossa pidettyjen kustantajaliikkeiden kanssa sitoumukseen. Heitä ei erityisesti houkutellut hänen pieni teoksensa, liikkeen esimies ei salannut sitä, että hän katsoi ruotsalaisen alkuteoksen painattamista hyvin epäilyttäväksi yritykseksi, mutta hän luuli, että yksi painos hänen venäjänkielisistä käänöksistään kannattaisi hyvin ja tämän nojalla tahtoi hän mielellään astua asioimisyhteyteen eteväksi tunnetun

kääntäjätämme kanssa ja ottaa hänen oman pikku kirjansa kaupanpäälliseksi.

Toukokuun puolivälissä ilmestyi siis: Matkakuvia, kirjoittanut Kate Zimmermann.

Kaipauksella olivat äiti ja poika viimeistelleet yhteisen työnsä. Erittäinkin äidin oli vallannut tyhjyyden tunne, kun hän ajatteli, että silloin ja siitä päivästä olisi kaikki lopussa. William ei enää tulisi niin säännöllisesti kuin ennen, äidillä ei olisi iloa nähdä häntä päivä päivältä ja tuntea kuinka hän voitti hänet askel askeleelta, kuinka hänen kylmyytensä suli ja arkuutensa katosi. Äidillä oli kumminkin jonkunmoinen taikauskoinen käsitys siitä, että siitä hetkestä kun heidän yhteistyönsä lakkasi, tulisi poika liukumaan kauas hänestä; hän ei voisi pidättää häntä kauemmin, hänellä ei olisi osaa hänen elämässään.

Tämä suretti äitiä siksi vielä enemmän, kun hän viime aikoina luuli huomanneensa, kuinka hän voitti puolelleen poikansa vähä kerrassaan; hän kävi ihmisellisemmäksi ja mukaantuvaisemmaksi päivä päivältä ja äiti toivoi varmasti, että hän lopuksi tulisi antautumaan.

Kun he olivat lopettaneet työnsä, oli äiti ollut huomaavinaan, että asiat alkoivat olla alaspäin menossa. William tuli nyt enää harvoin aamupäivillä, mutta kumminkin vielä joka päivä hämärissä, kohta päivällisen jälkeen. Ja sitten voi hän istua jossakin äidin mukavista tuoleista, hämärän laskiessa, vaieten poltellen sikariansa, jonka pään äiti näki loistavan ja katoavan joka vedolta, ja vaikka William ei puhunut, oli äidillä kumminkin miellyttävä tunne siitä, että oli ihmisseuraa, aivot, jotka työskentelivät, sydän, joka sykki — ikäänkuin olisi magneettinen virta säteillyt häntä kohti tuosta pienestä valopilkusta, joka väliin aina välähti.

Heillä oli vähemmin toisillensa sanottavaa nyt kuin ennen; olihan heidän yhteinen suuri harrastuksensa poissa. Mutta he nauttivat kumminkin yhdessä olostaan, vaikk'eivät vaihtaneet sanoja; olo toistensa seurassa tuntui niin turvallisen vapaalta, sillä hiljaisuus ei koskaan ollut painostava, eikä keskustelu koskaan pakkoa.

Äiti hautoi kumminkin alati mielessänsä, kuinka hän jälleen voisi saada viritetyksi uuden yhteisen harrastuksen. Hänen mielestään poika kävi yhä hermostuneemmaksi kuta enemmän kevät lähestyi, hän laihtui silminnähävästi ja hänen piirteihinsä sekä koko olentoonsa palasi elohopealuontoinen levottomuutensa, joka kaiken aikaa, kun hän työskenteli muistoonpanojen valmistelemista, oli kokonaan ollut kadoksissa.

Työstään ei poika koskaan puhunut.

"Mitäs nyt puuhaelet tähän aikaan?" kysyi äiti eräänä päivänä.

"Oh, eipä juuri mitään."

Hän sanoi sen väsyneellä äänellä ja äiti tiesi, mitä se merkitsi. Herra Hedström oli kertonut Williamin kääntävän erästä ranskalaista romaania ja sanoi hänen maininneen jotakin palkkion käyttämisestä kylpymatkaa varten kesällä. Äidille ei hän ollut virkkanut mitään tästä tuumastaan.

William kiiruhti työtään, ja kesäkuun alussa olikin käänös valmis. Mutta kun kirja ei voinut ilmestyä ennen kuin vasta syksyllä, veti kustantaja kaikenmoisia verukkeita päästäkseen maksamasta koko palkkiota nyt heti. William sai ainoastaan pienemmän summan, josta suurin osa meni erään säästöpankkilainan lyhennykseen. Koko kesäkuu kului, eikä äiti kuullut mitään matkasta mainittavan.

Kysyä hän ei tahtonut.

Hän tiesi myös, että sitä luottamusta, jota William ei hänelle vapaasta tahdostaan antanut, ei hänen onnistuisi muullakaan tavoin voittaa. Sentähden oli äiti ottanut ohjeekseen, olla aina vähintäkään sekaantumatta hänen tuumiinsa ja toimiinsa. Hän tunsu poikansa kyllyiksi tietääkseen, että kovin selvä osanotto hänen asioihinsa hermostuttaisi häntä vain, ja että William käsittäisi sen keinotteluksi päästä jonkunmoiseen tuttavallisuuteen, ja että hänen vastustushalunsa heräisi, työntäen hänet luotaan. Mutta herra Hedströmin kautta oli hän saanut tietää Williamin ja painattajan välisestä sopimuksesta, ja että rahapula pidatti häntä Tukholmassa. Siitä saakka pyöri äidin aivoissa vain yksi ajatus: kuinka saisi hän hänet ottamaan vastaan sen osan Matkakuvien palkkiosta, joka oikeudella kuului hänelle. Hän mietti sitä yöt, päivät ja vastoin järkevää luonnettansa tapasi hän mielikuvituksensa kerta toisensa perästä miettimästä mitä merkellisimpiä keinoja toimittaaksensa rahat Williamille. Tämä yksinkertainen asia muodostui hänen mielikuvituksessansa korkeaksi vuoreksi, joka painoi häntä niin, että hän väliin oli tuntevinansa ruumiillista tuskaa. Kaikki hänen aivoissansa kiertyi tämän yhden ainoan pisteen ympärille, johon tämä ajatus oli päähänpiston tavoin kiinni-iskeytynyt.

Poikansa näkeminen oli hänelle nykyisin melkein kärsimystä, mutta kärsimystä, jota vailla hän ei

voinut olla. Hänen mielikuvituksessaan oli kuin naulittuna ajatus, että tästä kylpymatkasta riippui pojan joko elämä tai kuolema. Äiti tunsi pienimmänkin piirteen hänen kasvoissaan ja vähäisinkin muutos, joka useinkin seurasi aivan luonnollista syytä, pelästytti heti äidin pahan omantunnon; hänestä tuntui kuin olisi hän tehnyt häpeällisen rikoksen, kuin olisi hän varastanut nämät rahat omalta lapseltaan; ja nyt sortuisi hänen lapsensa, henkisesti ja ruumiillisesti — — ainoan pelastuskeinon oli hän ryöstänyt häneltä.

Kuinka hän voisi antaa rahat hänelle takaisin, kuinka hän voisi sovittaa rikoksensa?

Hänen aivonsa työskentelivät kuumeisesti, mutta työ oli tuloksetonta sisyphus työtä.

Hän vääntelihe sisällisen kamppailunsa käsissä, joka oli päivittäin uudistuva taistelu sen välillä, mitä hän tahtoi ja mitä hän uskalsi. Pelko siitä, että hän kadottaisi sen pienen hiukkasekin rakkautta, jonka hän oli taistellen saavuttanut, pidätti häntä, mutta ajatus matkan sekä henkisesti että ruumiillisesti virkistävistä vaikutuksesta pakoitti häntä eteenpäin. Ja kun näiden molempien vaikutusten vaatimus oli yhtä voimakas, oli taistelukin hänen sisällänsä aina uusi, ja jännitys alati yhtä tuskallinen.

Oli eräs kesäkuun alkupäiviä, William ei ollut saanut unta yöllä; hän oli noussut aikasin ylös ja tehnyt kävelyretken Nakkaan saakka, jossa oli syönyt aamiaista. Paluumatkalla pistäysi hän äitinsä luo.

Ainoastaan se seikka että hän tuli vähän aikasempaan kuin tavallisesti, pelästytti heti äitiä. William oli kalpea unettoman yön jälkeen ja hänellä oli siniset varjot silmien alla ja hän näytti niin huonolta, että oikein koski äitiin kun hän katseli häntä. Mutta hän hymyili ystävällisesti ja ojensi käden pojalleen tervetuloiksi.

"Oli kiltisti, että muistit minuakin", sanoi hän.

"Kiltisti?" Uudisti poika halveksivalla äänellä, kohouttaen olkapäitään. "Satuin kulkemaan tästä ohi ja olin väsynyt." Hän istahti akkunaa ääreen vastapäätä äitiä ja katseli jonkunmoisella tylsällä uteliaisuudella työtä, mikä oli äidillä käsillä.

"On omituista nähdä sinulla nuo puikot käsissä", sanoi hän.

"Niinkö?"

"Kyllä. Ne sopeutuvat niin huonosti sinun ulkomuotoosi ja koko tämän huoneen kuosiin. Jos tämä olisi kuvattuna jossain taulussa, niin sanoisi, että henkilö näytti asetetulta, se ei soveltunut ympäristöönsä."

"Siltä tuntuu varmaankin vaan sentähden, että niin harvoin näet minun naisten töissä puuhailevan."

"Ei, vaan sinun omassa olennessasi on jotain, joka on sitä vastaan. On kuin näkisin kyökkipiian viulua soittamassa. — Noo, mitä siitä pitäisi tuleman?"

"Matkaremmi."

"Sinullahan on kolme ennestään."

Kuinka mielellään olisikin äiti nyt iloisella luottamuksella vastannut: "Mutta sinullahan ei ole yhtään!" Hän taisteli kumminkin haluansa vastaan, pakoittaen sen vaikenemaan ja jatkoi äänetönnä työtänsä; mutta hänen kasvoillansa kuvastelihe sisällinen ilo.

William istui katsellen ulos akkunasta. Alhaalta näkyi kaupunki auringon valon valelemana, Skepsolma, jonka tuuheasta vihannuudesta erottihe kasarmin goottilaiset, punaiset harjanteet ja kirkko korkeinna mäellä. Kansallismuseo, norjalainen ministerihotelli, Bolinderin palatsi, Grandin hotelli ja Fersenin penkere yhtyivät vinoksi jonoksi pitkin Norrströmiä.

Vasemmalla näkyi Skeppsbro purkavine lastilavoineen, vilkkaine vilinöineen ja kauimpana perällä kohotteli Ladugårdsländin kirkko kupujansa ylitse ympärillä olevien kattojen.

Kaikkialla kirkasta päivänpaistetta valovälähdyksineen, heijastuksineen. Virran aallot kimaltelivat ja välkehtivät kuin valkeat liekit, joiden läpi pienet koliibrivenheet viilsivät toisiensa ohi risteilevissä suunnissa.

Grandin hotellin edustalla päästettiin juuri eräs saaristolaislaiva irti. Hitaasti lipui se, lippu perätangossa pitkin virtaa, kadoten taulun puitteiden taakse ja jättäen jälkeensä vaon veteen ja ilmaan pian häipyvän savupilven.

William oli seurannut sitä silmillänsä; ja kauan sen kadottua, istui hän ääneti tuijottaen yhä eteensä.

Äiti katseli häntä salaa; surumielinen ikävöitseminen kuvastui hänen kasvoillaan. Hän oli nähtävästi

unohtanut, että huoneessa oli toinenkin ihminen, sillä se itsetietoinen ja itseänsä ivaava ilme, joka aina leimasi Williamin kasvoja, oli nyt kokonaan poissa.

Sen näköinen oli hän ollut lapsena, — äiti muisti sen nyt yht'äkkiä; ja nuo avoimet ja viattomat, mutta samalla umpimieliset ja uneksivat lapsen kasvot, jotka hän nyt muisti, tulivat hänelle nyt syyttäjäksi täyttämättömistä äidin velvollisuuksista.

Hän ei voinut hillitä itseänsä; kyynelet tulvivat hänen silmiinsä, hänen täytyi laskea työnsä kädestään ja kääntyä pois, salataksensa kyneleitään.

William huomasi, että äiti liikahti ja hänen tietoisuutensa heräsi. Hän katsoi vielä ulos, mutta ivaava ilme oli palannut hänen kasvoilleensa; ja hänen äänensä oli luonnottoman pilkallinen, kun hän tunnelmansa purki sanoiksi.

"En voi koskaan nähdä laivan laskevan rannasta eli junan huhkasevan asemalta, käymättä haikeamieliseksi. Oletko koskaan tuntenut samaa? Voi hyvin kyllä tietää, että juna menee vaan Trosaan — — mutta kun näkee sen katoavan, tuntuu kuin se mennä huristaisi suoraa päätä suureen maailmaan — — minun yksin jäädessä jällelle — — Pahinta on jos lähtevä on höyryvenhe, varsinkin, kun näköala on vapaa ja väljä, eikä maata häämötäkään näköpiirissä. — — Yhä pieneten pienenee jaala; ja lopuksi on se vain pienoinen pilkku, jota silmäni eroittamattomasti seuraavat, ikäänkuin hypnotiseeratun silmät imeytyvät magnetiseeraajan käteen, hänen — koko ruumiinsa seurattessa käden pienimpiäkin liikkeitä, kuin olisi tuhat näkymätöntä, kuluttamatonta lankaa kutoutunut silmien ja voimakkaan käden välille, joka vetää puoleensa... Mutta laivan yhä pienetessä pienentymistään, on kuin meri laajenisi laajenemistaan — — ja ikävöitsemisenikin samassa suhteessa kävisi yhä voimakkaammaksi. — — — Sehän on niin inhimillistä, Jumal'auta, vieläpä kristillistäkin. Kaikki mitä on ympärilläni ei ole mitään — *ulkopuolella* on kaikki rikkaus ja täydellisyys — *se mikä on tuntematonta*, on paratiisi ja autuus ja taivaanvaltakunta."

Äiti oli noussut ja käveli edestakaisin huoneessa peittääkseen liikutustansa. Hän tunsu halun saada heittäytyä poikansa jalkoihin, suudella hänen kättänsä — ja pyytää anteeksi... Mitä? Sitä ei hän tiennyt. Kaikki oli niin epäselvää ja mustaa hänen mielessänsä.

Mutta yht'äkkiä meni hän jälleen akkunalle, asettu he suorana ja jäykkänä pojan eteen ja sanoi äänellä, jonka koki saada niin kuivaksi ja asialliseksi kuin suinkin: "Kuule — on asia, jonka tahtoisin sanoa sinulle. Älä suutu; en sano sinun tähtesi, vaan itseni. Se vaivaa minua niin..."

William käänsi kasvonsa äitiin päin, hymyillen hiukan.

"Mitä se on?"

"Ne on ne rahat, jotka olen saanut työstäsi. On kohtuutonta ja pikkumaista puoleltasi, ettet tahdo ottaa vastaan sinulle tulevaa osuuttasi palkkiosta."

William teki tavallisen hermostuneen liikkeensä olkapäillään, mutta ei vastannut mitään.

Hän oikeastaan ei ollut koskaan ajatellut asiaa lähemmin, ja kuten se nyt hänelle esitettiin, oli se hänestä kauttaaltaan luonnollinen ja kohtuullinen. Mahdollisuus päästä näin yht'äkkiään kerätyn summan omistajaksi, voidaksensa pudistaa Tukholman tomun jaloistansa ja mennä menojojansa, oli myöskin hänestä, varsinkin hänen nykyisessä mielialassansa, jotakin sanomattoman viekoittelevaa.

Mutta juuri tämä ja äidin yhä uudistuva, melkeinpä rukoileva tapa, jolla hän esitti asian, herätti hänessä tavallisen, perusteettoman estelemishalunsa, pelkän eläimellisen vaiston, jonka syynä oli tiedoton pelko päällehyökkäyksestä, joko yhden tai toisen laatuudesta —, jonkunmoisen sielun tenhottoman liikkeen, joka sai hänet kääntämään mielensä nureanpuolen päällepäin.

"Sain tuhat kruunua kirjasta", jatkoi äiti — hän puhui lämmöllä, ikäänkuin hän edeltäkäsikin näkisi tarpeelliseksi puolustaa tekoa, johon aikoi ryhtyä — "ja näistä rahoista on vähintäänkin puolet sinun. Miks'en saa maksaa sinulle niitä nyt, kun tiedät kerran että kiusaa minua, ellen saa sitä tehdä."

"Oh — — on niin pikkumaista laskea lukua", sanoi poika tuskastuneen näköisenä.

"Tässä tapauksessa lasket lukua sinä, kun et tahdo ottaa rahoja. Näin vaan annat asialle merkityksen, jota sillä oikeastaan ei ole."

"Tee kuin tahdot", sanoi William katsoen jälleen ulos ikkunasta.

Äiti meni kirjoituspöytänsä luo ja istuutui kirjoittamaan pankki-osoitetta, tuntien helpoituksen tunteen, johon sekoittui levoton käsitys, ettei leikki vielä ollut lopussa. Hän voisi vielä estellä — — ja äiti istui mietiskellen keinoja, miten pistäisi pankki-osoitteen hänelle niin huomaamattomasti kuin

suinkin. Mutta hän ei keksinyt muuta kuin antaa sen aivan suoraan ja ujostelematta.

"Tee hyvin", sanoi hän, pitäen paperia hänen edessään.

William otti sen vastaan hitaasti, ja hänen katseensa solui tekeytyen välinpitämättömäksi kirjoitettujen numeroiden yli — viisisataa kruunua — — ja samalla hetkellä yht'äkkiä tunsikin itsensä niin iloiseksi, että sydän tuntui silmänräpäyksen ajan taukoavan työstään. Tuo pieni paperilappu sisälsi kahden kuukauden vapauden pakosta — uusia ihmisiä, uuden ympäristön — kaiken tuon tuntemattoman, ulkopuolella olevan, joka on levottomien sielujen taivaanvaltakunta. Mutta juuri mielenliikutuksen voima, joka valtasi hänet, herätti jälleen hänessä tavallisen tenhottoman liikkeensä.

"Olkaamme rehellisiä toisillemme", sanoi hän hieman ivallisella äänellä. "Mitä on kaiken tämän pohjalla?"

"Etkö voi ymmärtää sitä sinä, joka olet niin tarkkanäköinen?" Äiti kulki edestakaisin laattialle, kädet selän takana. Hän oli sellaisella tuulella, ettei pojan äreys mitenkään sitä voisi järkähtyttää. Oli hymyä hänen huulillaan, iloa hänen silmissään ja koko hänen asennossaan ja liikkeessään oli heiluvaa huolettomuutta, jota poika ihastuksella katseli, kuin jotakin outoa ja tavatonta. Hän oli kuin ihminen, joka juuri on viskannut hartioiltaan raskaan kuorman, ja joka kevein askelin astelee nyt tietänsä eteenpäin.

Tämä hyvä tuuli tarttui ehdottomasti poikaankin ja antoi hänen tunnelmallensa toisen suunnan.

"En", sanoi hän vaan, mutta ääni oli saanut hyvänsuovan väreen, jota ei hänen edellisessä lauselmassaan ollut.

"Se siinä on pohjalla, etten tahdo olla sinun velallisesi. Sinun, joka itse siinä suhteessa olet niin arkaluontoinen, pitäisi todellakin oppia käsittämään, että myös muilla kuolevaisilla voi olla pieni ylpeytensä. No niin, poikani" — sanoi hän lyöden häntä keveästi olkapäälle — "ja nyt emme puhu enää tästä."

William taittoi hiljaa, hymyillen paperin ja pani sen lompakkoonsa. Sitte nousi hän, meni äidin luo, laski kätensä hänen olkapäilleen, pudistaen niitä.

"Kuka on sanonut sinulle sen?" sanoi hän luoden häneen katseen, joka muka oli olevinaan tutkiva, mutta jonka takaa hyväntahtoisuus kovin selvään loisti esiin.

"Mitä?"

"Oh, älä ole olevinasi! Olen kyllä huomannut miten vakoilet minua. Tietystikin Hedström, kuten tavallisesti — — Niin, tiedän hyvin kyllä, että pumppuat tietosi häneltä."

Äiti seisoivat vaieten. Hän ei tiennyt mitä vastata, hän katsoi vaan poikaansa. Tämä pieni tuttavallisuus pojan puolelta teki hänelle niin hyvää. Hän oli melkein hurmaantunut, oli kuin olisi hän saanut suuren, upean lahjan, jota hän ei ollut ansainnut. Hän olisi tahtonut silittää kädellään pojan tukkaa, kerran vaan; mutta sitä hän ei uskaltanut. Hän pelkäsi tekevänsä sen tavalla, joka ei häntä miellyttäisi.

"Milloin matkustat?"

"En tiedä. Minua kovin haluttaisi lähteä tänään — vaikkapa mihin, päästäkseni vain täältä. Mutta enhän ehdi tänään."

"No sitte huomenna. Mihin päin lähdet?"

"Sitä en tiedä. Istun höyrylaivaan, vieköön se minne viedä tahtoo."

"Trosaan kenties?"

"Eihän toki. Tottahan toki toimittanen niin, että tulen kanavavenheisiin."

"Pistäydytkö täällä vielä ennen lähtöäsi?"

"Mahdotonta aivan! Siihen ei mitenkään ole aikaa"

"No tietysti myös ei sinusta saa kuullakaan mitään?"

"Se ei ole luultavaa. Mutta tuntuisi niin sidotulta, jos lupaisin sen."

"No älä lupaa mitään."

"Hyvästi", sanoi William ja ojenti kätensä.

"Hyvästi. Onnellista matkaa!"

Menessään ovea kohti oli Williamilla pieni pistopuhe huulillansa tuosta tavanmukaisuudesta äidin viime sanoissa, mutta hän ei tullut sitä lausuneeksi.

Ajatus että äiti jäisi yksin istumaan kaupunkiin tuli yht'äkkiä hänen mieleensä. Hän kääntyi ovelta ja meni takaisin äidin luo.

"Ja sinä itse?" sanoi hän. "Jäätkö kaupunkiin koko kesäksi?"

"Niinpä luulen. Olen kylliksi matkustellut aikoinani."

"Asettuisit kumminkin maalle jonnekin saaristoon."

"Ei. Minun on parempi täällä."

William seiso hetken epäröiden. Hänestä tuntui kuin olisi hän unohtanut jotakin, jota hänen pitäisi sanoa, ja hän ponnisteli turhaan muistaakseen, mitä se oli. Sitte käännähti hän ja nyökkähytti hyvästiksi.

Iltasella, yhdeksän seutuun, kun äiti heittäytyneenä leposohvalle lepäsi päivän työstä, hämmästyti hän ilostuen, kuullessaan pojan askelet etehisestä.

Mutta kun William tuli sisälle, näki äiti kohta hänen kasvoistaan, että hänen käynnillään täytyi olla toinen syy, kuin ainoastaan pojan ikävöityminen saada viettää viime ilta, ennen eroa, äitinsä seurassa.

William ilmaisikin esipuheita, mitä hänellä oli sydämellään. Se oli tietysti rahoista. Hän tahtoi sanoa sen suoraan: tämä tulisi luultavasti tuntumaan hänestä siteeltä ja se tunne tulisi tekemään hänet täst'edes vieläkin suljettumaksi. Hän oli katsonut sen tavallaan velvollisuudekseen ilmoittaa edeltäkäs in se äidille.

Äiti vastasi, että siinä tapauksessa ei asiaa voinut auttaa. Hän taaskin oli toiminut niinkuin hän oman itsensä tähden oli katsonut olevansa pakoitettu toimimaan ja sai siis nyt koettaa kantaa seurauksetkin.

"No niin", sanoi poika lopuksi — — "mutta et missään tapauksessa voi ottaa minulta sitä tunnetta, että olet tehnyt minulle palveluksen, ja tämä velallisuuden tunne, sitä ehdottomasti seuraavine sivumakuineen velallisuuksista — — et voi aavistaa, kuinka tuskallisen epäluuloiseksi se minut tekee. Joka pienimmässäkin lähenemisessä puoleltasi näen kiitollisuuden vaatimuksen ja tämä aivojeni pelätti ajaa minut tunnottomuudesta toiseen."

Äiti kalpeni huomattavasti tuossa loikoessaan sohvalla. Poimu mustien silmäkulmien välillä kävi syvemmäksi kuin tavallisesti, ja otsan kokoonkurtistetut rypyt osoittivat synkkää päättäväisyyttä, mutta ääni hänen vastatessaan oli kaiuton.

"Niin panen oman säälimättömyyteni sinun säälimättömyksiäsi vastaan. Siinä kaikki."

Kotvan aikaan ei kumpikaan virkkanut mitään. Äiti oli sulkenut silmänsä kuin nukkuisi, ja poika seiso katsellen hänen kasvojansa. Niiden surullinen ilme säälitti häntä.

"Sinä pidät varmaan hyvin tyhmänä, että puhun tästä; mutta minusta olisi tuntunut se rehellisyyden puutteelta, jos en olisi sanonut. Se on hassua — ymmärrän kyllä — mutta kun sellainen nyt kerran olen."

Äiti ei vastannut, seurasi jälleen parin sekunnin vaitiolo.

"Eihän sille itse mitään voi minkäläinen on", sanoi poika lopuksi, nousi ja meni äidin luo. "Toivoisin, että vois in pitää sinusta", — hän sanoi sen hiljaa, äänellä, joka värähteli hiukan; samalla antaen kätensä, keveästi kuin linnunsiiven lipua kerran hänen poskeansa pitkin.

"Tahtoisin niin mielelläni pitää jostakin, mutta en voi."

"Aikasi kyllä tulee", sanoi äiti katsahtamatta ylös. Hän tuns i halun lohduttaa, mutta hän ei itse uskonut mitä sanoi.

Äiti makasi vielä silmät suljettuina kuunnellen hänen askeleitaan, kun hän astui rappuja alas ja pihan yli. Ja kun hän ei enää niitä voinut eroittaa, käännähti hän leposohvalla, painoi kasvonsa kovasti sen tyynyjä vasten ja purskahti itkuun.

SEITSEMÄS LUKU.

Höyrylaiva Albert Ehrensvärd liukui eräänä kauniina heinäkuun päivänä pohjoista kohti, läpi Bohusläänin saariston.

Mustana patsaana myllertäen kohosi savu laivan torvesta, mutta pian tarttui tuuli siihen, tuprutteli sitä sinne tänne ja viskasi viimein etukannen telttakattoa vasten, josta se vähitellen valui ulos, pilven riekaleena asettuen keskelle kirkkaan ilman.

Keulapuolella, nojautuneena laivan kaidetta vasten seisoi William Zimmermann hienossa, vaaleanharmaassa kesäpuvussa ja samanvärinen, neulottu matkamyyssy päässään. Hän nojautuhte kaiteen yli ja katseli matkailijan huolettomuudella vesipisaroiden leikkiä, joita laivan terävä keula, tietään halkastessa, viskasi ylös ilmaan la jossa ne sitte auringon valon vankeina säihkyilivät tuhansina timantteina läpinäkymättömän vesijoukon sinertävää silkkipeitettä vasten.

Neljä päivää sitten oli William jättänyt Tukholman. Hän oli tullut kanavateitse Göteborgiin ja oli nyt matkalla Lysekiliin, johon hän aikoi asettua ainakin kuukauden päiviksi vahvistaakseen voimiaan Gullmarin suolavedellä ja Bohusläänin saariston raikkaalla ilmalla.

Jo ennen oli hän kaksi kesää viettänyt tässä kylpypaikassa. Hän tunsu varsin hyvin sen paikallisuhteet ja vuosittain palaavat kantavieraat; hän oli ensimmäisenä kesänä, ollen nuori ylioppilas, ollut kylpölän julkinen, tunnustettu juhlarunoilija ja muistoilla niiltä ajoilta vielä oli aina vetovoimansa.

Ei olisi pistänyt hänen päähänsäkään valita joku toinen, halvempi olopaikka; hän oli liian paljon kaupungin lapsi löytääksensä viehätystä jossakin kaukaisessa maailman kolkassa — hänen maalaiskesäihanteesensa kuului raitista ilmaa ja suolaista vettä, mutta myöskin elämän muut mukavuudet kuin esim. ensi luokan ravintola, kauniita naispukuja, ja ainakin joku tusina tai vähintäänkin puoli, Kuninkaallisesta puutarhasta tuttuja tukholmalaisnaamoja.

Mutta ei yksin tämä vetänyt häntä puoleensa, hän oli myöskin oppinut pitämään Bohusläänin saariston luonnosta. Hänestä oli aina tuntunut, kuin olisi se sukua hänelle itselleen; hän rakasti sen suurenmoista jylhyyttä, sen juhlallista elottomuutta ja syvää hiljaisuutta, jota ei häirinnyt tuhansien ihmisjalkojen kapse, jotka kuumeisesti rientävät pitkin katujen kivikäytävää.

Kun hän seisoi yksin joltain kallionkielekkeeltä katsellen yli avaroiden ulappojen, missä vesi levisi kallioiden ja karien ympärillä kimaltelevan kirkkaana ja kuultavan sinisenä niin kauvas kuin silmä kantoi — silloin valtasi hänet outo ahdistus. Hän itse kutistui pienen pieneksi hiukkaseksi maailman kaikkeudessa ja oli kuin tässä tunnelmassa, se mikä oli parasta ja hienointa hänessä itsessään, olisi puhjennut kukkaansa.

Kaikki tuo valheellisuus ja tavanmukaisuus, pettävä ja teeskennelty, joka elämän hyörinässä kuului tuohon ilottomaan olentoon, joka hänen nimisenään käyskenteli pilkkahymy huulillansa, oli silloin ikäänkuin pois huuhdeltu; oli kuin sielunsa olisi kylpenyt kaiken kuonansa suolakirkkaasen ilmaan, ja veri hänen suonissansa lauloi kauniita runoja, runoja, jotka eivät koskaan saaneet sanoja, runoja elämän ylevimmistä ihanteista, lapsen silmän näkemänä, vailla pettymyksen katkeruutta, kokemuksen epäilyä.

Mutta ei tarvinnut muuta kuin ihmisjalan kapsahdus kalliota vasten, oli tunnelmakin kau'as karkoittunut. Salaman nopeudella vavahtivat kasvojen piirteet asentoon. Yksinäisyys oli poissa, ja seuraelämä alkoi, sielu sieppasi viikunalehtensä ja valhe oli jälleen kunniassaan.

Harmahtavien ja ruskeahkoin vuoren kukkuloiden lomitse pujottelihe laiva eteenpäin; suurien rosoisten jättiläisten ja pienien mustien karien välitse, joiden sileäksi silatuiden selkien yli laineet leikkien loiskuivat.

Etäämpää kohosi Bohusläänin rannikko kuin mahdolloman suuri alastoin graniittipenkere, kohti taivaankantta levottomasti aaltoavine ääripiirteineen. Siellä täällä pilkoitti vihreä pilkku laakson pohjassa tai jossain rantaa kohti viettävässä vuorenrotkossa; muutoin ei näkynyt puuta, ei pensasta, tuskin pienintäkään kasvullisuuden merkkiä. Sinne tänne sirottuneina törötti yksinäisiä majoja autoilla vuoreharjanteilla, mutta laaksoloissa ja rotkoissa olivat ne painautuneet yhteen kalastusasemiksi, venheineen, laitureineen ja lahoavine, veden päällä pylväiden nojassa lepäävine, harmaine rantaaittoineen.

Hän näki sen kaiken ja nautti siitä. Oli kuin maistaisi hän itse ilmaa, rintansa laajeni ehdottomasti ja syvin, pitkin siemauksin hengitti hän, kuin kaareutuisi taivas täällä korkeamana kuin muualla. — Samalla hänen silmäinsä juodessa valovälkkeiden vaihtelevaa leikkiä ja vivahdusten rikkautta. Olisiko

hän ollut maalari, olisi hän tahtonut koettaa voimiaan tätä ilmaa, näitä kallioita kuvaamaan, jotka väliin olivat niin ihmeteltävän likellä ja väliin katosivat kauas pois, niiden värin vaihdellessa mitä erilaisimmissa valaistuksissa, heleimmästä punaruskeasta harmahtavaan ja sinervään hienoimmista värivahduksissa.

Mutta hänhän ei, Jumal'auta, ollut mikään maalari!

Hän kääntyi ja meni tupakkahuoneeseen.

* * * * *

Niin pian kun William oli jotakuinkin saanut kaikki järjestykseen, laitellut tavaransa ja asettanut pari valkoista paperiarkkia pyöreälle pöydän puolikkaalle, joka ynnä sänky, piironki, pesukaappi ja parisien tuolia oli koko kalustus huoneessa, jonka hän 1,25 äyristä päivältä oli hyyrännyt itselleen Korkviikistä, meni hän ulos katselemaan ihmisiä. Hän asteli hitaasti seurahuoneen ja ravintolarakennuksen ohi alas kylpylaitoksen sillalle päin.

"No eihän vaan. — Kuules! Seis hiukan!" kuuli hän äänen takanansa, ja kun hän kääntyi, näki hän pari pitkää säärtä, jotka ponnistelivat täyttää vauhtia pitkin mäkeä seurahuoneelta.

"Pellekö? Oletko sinä täällä?"

"Tottakai. — Hitto soi! No terveeksi vanhus!"

Ja pitkä tulokas oli anastanut Williamin käden ja pusersi sitä sydämellisyydellä, joka oli liian todellista, voidaksensa olla vilpillistä.

William sydämessään oli yhtä iloinen tapaamisesta kuin toinenkin, mutta tapansa mukaan pysytteli hän huomattavasti hillitympänä, eikä edes voinut kieltää itseltään huvia singahuttaa pistosanaa pitkäsaariselle ystävälleen vasten kasvoja.

"No, totta tosiaan, sinua ei koskaan voi kiertää!"

"No alatko jälleen siihen nuottiin!"

"Mitä teet täällä?"

"Hoidan terveyttäni ja maalailen. Täällä on muutamia jäykkiä ukkoja, jotka yhytin Bansvikistä — potria poikia, tiedäppäs, oikeita pikikouria, joiden suupielistä tupakanpuru valuu — — — näetpähän huomenna; ne ovat luonani 12-2. Mutta tänään on iltama ja nyt täytyy sinun tanssia. — Veneborilaisia neitosia, jotka puhuva ihanaa länsigötan murretta, göteborgilaisia, tiedäthän, suurijalkaisia, kaitavyötäröisiä — — ja pari skånetarta, jotka tärriyttävät niin keikailevaisesti herrra Wahlberrrrg — — tule nyt vaan, minä kyllä esittelen." — Hän veti Williamia seurahuoneelle päin.

"Kiitos paljon — pidä vaan skånettaresi omiin nimiisi. En tanssi."

"Ohoh, tulet sinä kumminkin! Täällä tanssitaan, vaikka oltaisiinkin ukkoverta. Täällä on puute väestä, niin hitto vieköön, invaliiditkin saavat astua avuksi."

Pelle oli loistavimmalla tuulellansa ja sukkeluudet pulppusivat yli äyräidensä hänen huuliltaan.

Mutta William oli myöntymätön, hän ei tahtonut tanssia.

Hän istui verannalle, josta hän voi silmillään lasioven läpi seurata pyörähteleviä pareja.

Oli vielä aikaista jälestä puolenpäivän ja ainoastaan jotkut harvat, tanssinhaluisimmat olivat saapuneet. Vasta myöhemmällä tuli hiukan eloa sisälle.

Toiset naisista, jotka eivät katsoneet maksavan vaivaa ottaa tehokkaasti osaa juhlaan täällä sen ensimmäisellä, vähemmän mieltä jännittäväällä asteella, olivat istuutuneet sinne tänne verannalle, joko sanomalehti tai kirja kädessä.

Pelle Wahlberg tuntui kumminkin ottavan kavaljeerivelvollisuutensa täydellä todella. Useiden onnistumattomien kokeiden perästä saada William keinotelluksi mukaan, pyörähteli hän nyt tuolla sisällä pitkine säärineen, kuin kuoleman uhalla, josta kaikki kunnia hänen kevytmielisyydelleen.

William istui katsellen hänen liikuntojaan sellaisella osanotolla, jota ehdottomasti tuntee nähdessään jonkun hyvän ystävän ryhtyvän yhden tai toisenlaatuiseen kokeeseen, jossa henki on kaupalla, kunnes hänen huomionsa anasti eräs nuori neitonen, joka astui verannalle ja otti tarkastellaksensa häntä sellaisella tunkeilevalla rohkeudella, jonka ainoastaan joku "comme il faut"-nainen voi suoda itselleen

katsellessansa jotakin nuorta herra, kunhan hän vaan samalla asentoonsa ja kasvoihinsa panee tarpeeksi suuren määrän kaukana pysyttävää mukaantumattomuutta ja halveksumista.

Tämän salonkijulkeuden otti William mitä pilkallisimmalla tavalla vastaan, alkaen samalla katsella neitoa pisteliäästi, joka nähtävästi siitä ei paljonkaan välittänyt, sillä tyydyttyään ensimmäisen uteliaisuutensa, näytti hän tuskin aavistavan, että koko herraa oli olemassakaan. Neitonen asettausi istumaan verannan nurkkaan vastapäätä Williamia, aukaisten kirjan, johon syventyi.

Mutta William, joka tämän johdannon perästä näki ettei tytön ujous häilynyt vaarassa, katseli häntä edelleen hymyillen ilkkuvasti, johon kumminkin sekottui hitunen hyvänsuopaa uteliaisuutta, sitte kun hän oli lukenut kirjan nimen, jota hän piti kädessään: "Det moderne Gennembruds Maend."

Tytöllä oli suuret, pyöreät sairaloisenkalpeat lapsenkasvot, avonaiset harmaanvihervät silmät, pieni hyvin muodostunut nenänykerö ja paksujen, vaaleahkojen huulten ympärillä oli surumielinen piirre.

Pukunsa oli enemmän eriskummallinen kuin aistikas. Tummansinistä verkaliiviä, joka oli hänen yllään, koristi keltaiset, todelliset nahkareunustat kaulan ympärillä ja hihansuissa. Nahkavyö vyötäröllä, hattu nahkanauhoineen, sekä kengät samanlaatuisesta nahasta täydensivät puvun.

Hän ei ollut istunut montakaan minuuttia, kun eräs vanhempi nainen, hämmästyneen näköisenä sukeltausi esille ja äidillisen hellästi kietoi punasen peitehuivin hänen olallensa. Nuori nainen vastaanotti vanhemman huolenpidon kärsimättömällä liikkeellä, nostamatta kumminkaan silmiänsä kirjasta.

Tuo on muori itse, ajatteli William. Hänellä oli samanlaiset suuret silmät ja paksut huulet kuin nuorellakin. Sukunäkö oli silminnähtävä.

Kun nuori neitonen ei tuntunut antautuvan pitempiin silmäysten vaihteluihin, jäähdytti myös Williaminkin vihamielinen tarkkaavaisuus. Hän nojasi käsillään kaidepuuta vasten ja kääntyi katselemaan Gullmarin lahdelmaa, missä auringonvalon valaisemat valkopurjeet leijailivat edestakaisin. Alhaalla laiturin luona olivat joutilaat kalastusvenheet, kaikki purjeräät yllä, valmistetut työntymään esille ensi tilaisuudessa. Ravintolarakennuksen edessä seisoivat pari tarjoilijaneitiä jutellen billiardin rehevän omistajan kanssa; ja lämpökylpölästä tuli vanha perintökalu Kalle Haare hajasäärin tallustellen kylmää kylpölää kohti.

Salissa puhallettiin valssin säveltä, joka kuului tanssivien tahdikkaiden askelien säestämäänä.

Nyt taukosi tanssi ja parit työntyivät ulos verannalle jäähdyttelemään. Muiden muassa myös Pelle Wahlberg käsikoukussa kulettain nuorta tummaa neittä, jonka kasvojenpiirteet sivulta olivat rohkean kauniit ja jonka silmät olivat ikäänkuin naisellisen uskollisuuden perikuva. Pelle neitosineen istui tuon äskeisen vaalean neiden viereen; Pelle teki kohteliaimman kumarruksensa.

William alkoi jälleen seurata mielenkiinnolla tuota ryhmää ja tämä hänen harrastuksensa tuntui saavan vastinetta naistenkin puolelta. Samassa soitettiin uusi tanssi; William astui esille ja pyysi Pelleä esittelemään hänet tummalle.

"Neiti Johnsson — — — herra William Zimmermann."

"Saanko tanssia kanssanne?"

"Kiitos."

Neiti Johnsson toimitti jonkunmoisen väliasteen niauksen ja kumarruksen välillä, loi silmänsä alas ja tarttui Williamin käsikoukkuun.

"Neiti Hagberg — kandidaatti", jatkoi Pelle auliisti. William ehti vain sivumennen tehdä pikaisen kumarruksen; hän oli jo menossa tanssisiin tumman kanssa. Mutta Pelle seurasi jälessä vaaleine kandidaattineen ja ennenkuin parit olivat tanssineet loppuun, oli William saanut tilaisuuden tulkita ilonsa siitä kun oli saanut tutustua niin suureen naiselliseen opintähteen.

"Oletteko ollut kauan täällä?" kysyi William tanssitoveriltaan laskiessaan kätensä hänen vyötärölleen?"

"Neljätoista päivää", sanoi neiti Johnsson merkillisellä murteella.

Kuten kohteliaisuus vaatii ja pitääksensä keskustelua eleillä, otti William tarkoin tietoa neitosen mieliteoista, tulevaisuustuumista, sukulaisuussuhteista y.m. kaikesta, mihin kohtelias herrasmies, joka on päässyt keskustelemisijän yli, voi löytää tilaisuutta tutkistellaksensa ensi tanssinajalla naiselta, jota hän ei tunne.

Hän sai niin muodoin tietää, että neiti Johnsson oli 16-vuotias ja luki ylioppilaaksi ja että hänen serkkunsa neiti Hagberg jo oli ylioppilas ja että molemmat neidit oleskelivat täällä tätinsä siipien suojassa, joka täti oli kuuro — ja että Alma oli matkustellut paljon ja oli tuttu monen taiteilijan kanssa.

Omin päin voi William laskea, että Alma oli pikku neiti Johnssonin suuren ihastuksen esine. — Hän päätti tanssia suuren opinvalon kanssa, nähdäksensä missä määrin ihailua herättävä hän voisi olla. Hän ei liikoja odottanut.

Kun hän neiti Johnssonin kera tuli verannalle, oli kuuro täti taas ollut esillä verhoten Alman punasella huivillaan. Pelle istui pitäen seuraa hänelle, ja William neitosineen lyöttihe yhteen joukkoon.

"Älkää luulkokaan että olen kandidaatti", lausui neiti Hagberg kääntyen heti Williamiin päin. — Hänen murteensa ei ollut aivan niin skänelaista kuin serkkunsa.

"Miksi tahdotte riistää kuvittelut minulta?" vastasi hän nauraen. "Ei saa koskaan ottaa kuvitteluita tusinaihmiseltä, tiedätte kai. Se on ottaa onni häneltä."

"Se oli tietysti leikkiä herra Wahlbergiltä, joten teidän ilettävä ivahymynne ei minua koske laisinkaan."

"Älkää olko millännekään, jos hän ilvehtiikin kanssanne", sanoi Pelle lohdutellen. "Hän ilvehtii aina. Se on aivan hermostumisesta."

Kun seuraava tanssi soitettiin, vetäysi Pelle pois, ja eräs kalvahko varatuomari kävi noutamassa neiti Johnssoninkin pois. William jäi yksin neiti Hagbergin kanssa.

"Tahdotteko tanssia?" kysyi hän ja teki liikkeen, aikoen nousta ylös.

Heidän katseensa kohtasivat toisensa sekunnin ajan. He olivat ymmärtäneet toisensa.

"Tahdotte mieluummin päästä siitä?" sanoi William ja muutti tuolinsa muutaman tuuman likemmäksi.

"Suoraan sanottu — niin tahdonkin."

"No sehän sopii hyvin."

Tyttö kietoi huivin paremmin ympärilleen, nojauti nurkkaansa vasten, katsoen Williamiin, kuin sanoisi: "no! olkaa sitte hyvä ja pitäkää seuraa minulle."

"Mikä kirja se oli, jota luitte?" Tyttö ei vastannut, ojensi vaan kirjan, jonka William otti vastaan kääntämättä katsettaan hänestä.

"Niin, minä sitäpaitse näin sen jo hyvin."

"Miksi kysyitte sitte?"

"Huvin vuoksi vain."

"Ettekö voi keksiä mitään hauskeempaa?"

"Kyllä kenties — saa nähdä."

"No", sanoi tyttö hemmotellun lapsen kärsimättömyydellä.

"Tiedättekö mitä ajattelin, kun näin teidät kirja kädessä?"

"En."

"Kas, tuossa yksi meikäläisiä."

"Mitä tarkoitatte sillä?"

"Oh Jumalani! miten te olette perinpohjainen, neitiseni. Tarvitseeko minun todellakin selittää sitä?"

"Niin täytyy aina kun lausuu ajatuksensa hämärästi."

"No niin — siis. Niin usein kun näen naisen lukevan kirjaa, joka ei ole lainakirjaston romaani — — apropos! kummallista miten lainakirjastoromaanit ovat useimmille naisille mieluisimmat, — niin tunnen sisälläni sellaisen mielihyvätunteen. Ahah! Siinä on yksi meikäläisiä. Tulen huvitetuksi henkilöstä, on kuin henkeni jo etukäteen kurottautuisi, ottaen hänen sielunsa haltuunsa."

"Eipä ihme että olitte niin itserakkaan näköinen tuossa istuessanne."

"Vai niin. Niinkö mielestänne?"

"Kyllä."

William hymyili.

"Eipä ihme, että minua niin tarkasti tähtäilitte tullessanne."

"Niin. Minähän tiesin, mikä merkillisyys olitte."

"Kuka on teille sen sanonut?"

"Luutnantti Bloch."

"Mitä hän sanoi?"

"Tuolla istuu nuori kirjailija Ville Zimmermann."

"Ja mitä te sanoitte?"

"Hän näyttää olevan hirveästi olevinaan."

William nauroi.

Tytön vastaukset olivat niin ujostelemattoman avomieliset, että ne ehdottomasti vaikuttivat virkistävästi. "Minä sitä pahempi en tietänyt mikä merkillisyys *te* olitte."

"Ettekö?"

"En, mutta olin kumminkin kuullut teistä puhuttavan."

"Keneltä?"

"Sitä en sano."

"No se on yhdentekevä. Mutta mitä sanoi hän?"

"Että täällä — kylpölän nähtävyyksien joukossa — myöskin oli pari skånetarta, jotka tärriyttivät puhuessaan rrrää niin keikailevasti."

"Se oli herra Wahlberg", nauroi tyttö. William oli ehdottomasti tullut matkineeksi Pellen ääntä.

"Paitse sitä tiedän enemmänkin teistä."

"Noo —"

"Olette täällä tätinne kanssa — — joka on kuuro — — ja joka hemmottelee teitä. — — Ja te olette ollut Pariisissa — —"

Hän pysähtyi joka toteennäytöksensä perästä, jonka hän toi esille, katsellen tyttöä koko ajan ilkkuvan näköisenä, kuin tahtoi hän sanoa: huomaatteko, kuinka tarkkaan kaikki minulle on ilmoitettu. Tämä kumminkaan ei tuntunut tyttöä vähintäkään kummastuttavan.

Erään tanssinhaluisen nuoren herran oli hän keskustelun ajalla toimittanut menemään, syyttäen väsymystään. Nyt ilmottausi vielä yksi. Neiti Hagberg vetosi taas väsymykseen, mutta uusi kavaljeeri, joka tuntui olevan vanhempi tuttava, ei antanut itseänsä sillä tyydyttää. Hän oli vaaleahkon lihava tukkukauppias, tyytyväisen näköinen ja päättävänvarma käytöstavaltaan.

"Onko neiti väsynyt? Sen tanssimme me pois", sanoi hän.

Hänen varma päättäväisyytensä tuntui tekevän neitiin vaikutuksen, sillä melkein puoleksi vastenmielisesti nousi hän tarttuen hänen käsikoukkuunsa.

Kenen kanssa tulee seurustelemaan kylpypaikoissa, riippuu yleensä pelkästä sattumasta. Seurapiirin jäsenet tuntevat useimmiten toisiansa aivan pintapuolisesti, läheisempi seurustelu tulee vaan kysymykseen pienemmissä ryhmissä.

Pari nuorta neitoa, samanlaisin harrastuksin ja tottumuksin liittoutuu yhteen, jonkun tai parin vanhemman eukon turvissa, ja valitsevat kumpikin yhden tai parisen nuorta herraa ritarikseen koko kesäksi.

Luonnontieteellinen näkökanta että mies valitsee, tuntuu ainakin tässä tapauksessa olevan

vanhettunut.

Neiti Alma Hagberg oli oleskellut 14 päivää kylpölässä muodostamatta mitään seuruetta. Parhaimmat nuoret herrat, silloin kun hän saapui, olivat jo tilatut, ja niistä uusista, jotka olivat ilmaantuneet, ei kukaan ollut häntä miellyttänyt. Hänellä oli hyvin tuntuvassa määrässä tuo naisellinen heikkous näyttäytyä ja koettaa tulla huomatuksi. Seurueen muodostaminen parin luutnantin tai varatuomarin kanssa ei hänelle itsessään olisi ollut ollenkaan vastenmielistä, mutta niiden olisi pitänyt olla ensiluokan luutnantteja ja ensiluokan varatuomareja. Hän nimittäin tässä suhteessa oli kokeneempi ja tarkkanäköisempi kuin saman ikäisensä, niin että hän tiesi, että oli olemassa ero luutnanttienkin ja varatuomarien välillä.

Ne olennot näitä lajeja, jotka ajelehtivat vielä yksinäisinä, eivät kuuluneet ensi luokkaan. Ne olivat kyllä siivoja herroja, mutta mitättömiä, ne eivät tulleet kysymykseenkään.

Neiti Hagbergin heikkouksiin, paitse haluansa näyttäytyä ja herättää huomiota, kuului vielä myöskin taipumuksensa kirjallisuuteen ja taiteeseen. Kylpölässä kulki maine hänestä, että hän kirjoitti, eikä pistänyt hänen päähänsäkään koskaan tehdä sitä tyhjäksi. Päinvastoin hän puheli mielellään tuttavuuksistaan taiteilija- ja kirjailijamaailmassa ja huvittelihe väliin mainitsemalla nimiä, joilla seurapiirin arvoisien jäsenien korvissa oli sama salaperäinen ja pelästyttävä kaiku kuin möröllä pikku lapsille, ja jotka arveluttavassa ajatusyhteydessä sovitettiin hänen pienien pukumerkillisyyksien kanssa yhteen, ja jonka kautta hän itse tuli esiintymään jonkunmoisena pienenä näppäränä jakobiininä hameissa. Tämä myös oli aivan itsetietoista, hän tiesi, että fryygiläinen hattu, jonka hän houkuttelevaan asentoon asetti vaalealle tukalleen, puki häntä hyvin, mutta hänen ei koskaan tarvinnut pelätä, että tämä pieni viekistely otettaisiin täydellä todella, siksi oli hän liian suuressa määrässä korkeamman seurapiirin todellinen lapsi.

Hän oli rikkaan kauppiaan tytär Malmöstä. Ollen hyväpäinen, oli hän myöskin saanut huolellisen kasvatuksen. Hän oli ollut erään etelä-Ruotsin ylioppilaskaupungin ensimmäisiä naisylioppilaita, ja siellä kierteli vielä ahdasmielisten pikkukaupunkilaisrouvien kesken pari kaskua hänen osanotostaan punssikekkereihin, jotka vastaleivotut apollonpojat olivat pitäneet julkisessa paikassa. Hän oli sen jälkeen ollut vuoden kasvatuslaitoksessa Sveitsissä, pari kuukautta Pariisissa ja parisen kesää isänsä kanssa Karlsbadissa.

Tämä kaikki antoi hänelle sekä pikkukaupunkilaisrouvain että tukholmalaisherrain silmissä ulkolaiskuosin, joka lepytti heidät hänen pukumerkillisyyksiensä kanssa ja vieläpä voi saada heidät katselemaan sormiensa lomitse hänen katupoikamaista tapaansa, että aina tehdä ja sanoa juuri sitä, jonka hän tiesi heistä tuntuvan enimmän uskomattomalle ja hämmästyttävälle. Hänessä oli kumminkin aina jotain, jonka vuoksi ei koskaan voinut todella uskoa hänen vakuutuksesta suosivan noita uudenaikaisia hirvittäviä aatteita. Hän tuntui tekevän vastaväitteensä vain leikillä, vallattomuudesta, lapsellisella uhalla, siksi että se puki häntä.

Yleensä oli hän hemmoteltu lapsi. Hänen äitinsä oli kuollut hänen vielä kehossa nukkuessaan. Hän oli ainoa lapsi ja isä ja täti, jotka häntä kasvattivat jumaloivat häntä. Kolmannesta ikävuodestaan oli hän ollut kodin itsevaltiias. Sellaisella varmuudella, joka versoi tästä kasvatuksesta, oli hän tullut maailmaan, ja kaikkialla, minne vaan hän oli tullutkin, oli maailma alistunut tämän varman, rikkaasta kodista lähteneen pikku valtikan edessä.

Hän oikeastaan oli pikemmin ruma kuin kaunis, mutta hänen näössään sekä tavassaan oli sitä selittämätöntä, joka on miesten makuun ja ne seitsemän vuotta, sitte kun hän oli saanut pitkät hameet, olivat olleet hänelle saman jumaloitsemisen jatkoa, johon hän oli kodissa tottunut, sillä eroituksella vaan, että isän ja tädin osaa ottivat näytelläksensä useat pikkukaupungin leijonat Lundista ja Malmöstä sekä muutamat salaperäiset ulkomaalaiset, joita hän oli matkoillaan tavannut.

Itse oli hän luonnostaan kylmä ja hänen kokemuksensa toisesta sukupuolesta olivat tehneet hänet jo aikasin kyllästyneeksi.

Nykyään oli miehissä enää yksi ainoa ominaisuus, jonka kautta he voivat jossain suuremmassa määrässä herättää hänen mielenkiintoansa, nimittäin välinpitämättömyydellään.

Siinä suhteessa oli William Zimmermann jo heti alussa tehnyt häneen vaikutuksen. Tapa, jolla hän lähenei häntä tuntui tytöstä siltä, kuin oikeastaan herra Zimmermannille olisi aivan yhdentekevää, kuinka hän käsittäisi hänen tapansa ja hänen keskustelunsa, pilkallisine pohjasävelineen ja ujustelemattomalla suoruudella, jossa voi havaita tavoittelemista eriskummallisuuksilla esiintymään, huvitti tyttöä siksi, että herra Zimmermann sillä tavoin, tietämättänsäkin, tuli näytelleeksi häntä kohtaan samaa osaa, johon hän itse oli tottunut asettautumaan ympäristönsä arvoisien jäsenten suhteen.

Sitä paitse oli William edellisestä kesästä tuttu ja nautti jonkunmoista arvontaa vakituisten kylpyvieraiden hienouksien piirissä vielä niiltä ajoilta, kun hän oli heidän oma, tunnustettu juhlarunoilijansa.

Ja kylpölän pieni äänenkannattaja, joka ei koskaan halveksinut sopivaa uutista, oli myöskin julistanut hänen tulonsa ilmoituksena, jonka päällä hänen nimensä oli suurilla kirjaimilla painettuna. Kaikki tämä vaikutti sen, että neiti Hagberg oli tullut valinneeksi Williamin kesäritarikseen.

William itse oli ollut aivan toimeton tässä asiassa, välittävänä renkaana oikeastaan oli Pelle Wahlberg ollut. Pelle nimittäin alkoi olla huomattavasti huvitettu tulevasta ylioppilaasta neiti Johnssonista, ja koska tämä oli eroittumaton vanhemmasta orpanastaan, olivat he neljä tulleet liittytymään yhteen ja muodostaneet seurueen kuuron tädin siveellisessä suojassa.

Tapaamispaikkana heillä oli Bansvik, joka oli Pellen maalausaiheena ja jossa hän maalasi joka aamupäivä kello 12-2.

Näillä retkillä oli täti aluksi mukana, mutta sittemmin kun seurueen jäsenet olivat tutustuneet jonkun verran toisiinsa, jätettiin hänet kotiin. Hänellä oli tuo esiliinoille harvinaisen onnellinen ominaisuus, että hänellä ei koskaan ollut mitään muuta tahtoa kuin nuoren veljentyttärensä ja pian tuli hänen palveluksensa rajoittumaan yksinomaan niihin tilaisuuksiin, kun nuoret esiintyivät, niin sanoaksi, enemmän julkisesti: illanvietoissa, jolloin täti asetettiin käsitöineen nurkkaan ja yleisinä kävelytunteina, jolloin nuoret vaelsivat ihmisvilinässä edestakaisin kylpölän sillalla.

Sitä paitse oli nuorilla tilaisuutta tapaamiseen milloin tahansa päivällä, ja he tapasivatkin toisiaan yhä useammin. Pellen ihastus Bansvikin potrihin poikihin väheni huomattavasti samassa suhteessa kuin hänen ihastuksensa pieneen skånettareen, viehättävine rrrineen kasvoi, ja Williamin valkoinen paperiarkki kävi yhä tomusemmaksi, hänen kynänsä koskaan koskematta siihen.

Eräänä päivänä kun hän neiti Hagbergin kanssa sattui kulkemaan seurahuoneen kivijalassa olevan haarakirjakaupan ohi, ehdotteli hän, että he menisivät alas katsomaan mitä uutta oli ilmestynyt.

Kirjakaupan hoitajatar, joka vanhastaan tunsi Williamin, tervehti häntä ystävällisesti: "Hyvää päivää herra Zimmermann!" ja William alkoi silmäillä esille asetettuja kirjoja. Siellä muiden muassa oli hänen oma novellikokoelmansa Kate Zimmermannin matkakuvien vierellä.

"Oletteko myyneet monta kappaletta kirjaani, sitte kun tulin tänne?" kysyi hän.

"Kolme kappaletta", vastasi myyjätärneiti hymyillen.

"Neitosille varmaan."

"Tietysti."

"Kuulkaa — neiti — sanokaa minulle kenelle. Voisi olla jollain tavoin huvittavaakin saada tietää se."

"Neiti on ostanut yhden", sanoi kaupanhoitajatar osottaen kädellään neiti Hagbergiä.

William hymyili.

"Ooo! mikä kunnia tekijälle!"

"Se lisää aina menekkiä kun herra Zimmermann tulee. Viime vuonna en myynyt ainoatakaan kappaletta."

William osti yhden äidin matkakuvista ja he menivät edelleen kylpölän puistolle päin.

"Niin, tepäs olette hieno, pieni neitonen", sanoi William, kun he olivat tulleet siksi kauas, ettei ääni enää kuulunut.

Tyttö purskahti nauruun. Hän oli alusta alkaen tekeytynyt kuin hän varsin hyvin tuntisi William Zimmermannin kirjalliset tuotteet.

"Mitä olisi minun sitte pitänyt sanoa. Tiedän varsin hyvin miten turhamaisia herrat kirjailijat ovat."

"Entä sitte? Kuka on teitä käskenyt liehakoimaan turhamaisuudelleni?"

"Se huvitti minua nyt."

"Ja täytyy aina tehdä sitä, mikä huvittaa."

"Niin."

"Sen olen paneva muistooni."

He istuivat sohvalle vastapäätä suihkulähdettä kultapalloineen; William kysyi tytöltä, jos hän oli lukenut äidin kirjan.

"Kyllä tietysti."

"Samalla tavoin kun olitte lukenut minunkin?"

Tyttö nauroi, mutta ei vastannut.

"Ostin tämän antaakseni teille, mutta jos te olette lukenut niin..." William ojensi kirjan puoleksi esille, jonka neiti Hagberg otti vastaan nyökkäyttäen keveästi päätään ja heittäen samalla häneen naurua täynnä olevan, peittelemättömän silmäyksen, joka tuntui sanovan: herran tähden, ettekö voi ymmärtää että valehtelen! Mutta näettekö, en pelkää sitä tunnustaa.

William oli vähä kerrassaan tottunut niin neiti Hagbergin seuraan, että hän nykyisin tuskin voi olla sitä paitse. Hän laski leikkiä itse siitä. "Voi tottua uskomattomimpaankin", sanoi hän tytölle, luoden häneen katseen, joka juuri puhui päinvastaista, ja jonka tyttö varsin hyvin oivalsi. Hän nimittäin oli myöskin ehtinyt tottua Williamin puhetapaan ja ymmärsi nyt kaikki mitä hän sanoi juuri oikealla tavalla — sielutieteellisesti, ei sanojen mukaisesti. Kuka huoliikaan sanoista. Sanat ovat vaan kätkeäkseen ajatukset.

Näin ollen voikin William vapaasti lasketella merkillisyyksiänsä ja sen hän katsoikin perussyiksi siihen mielihyvän tunteeseen, jonka hän tunsu tytön seurassa. Tyttö myöskin puoleltaan päivä päivältä tuli yhä enemmän huvitetuksi tästä sanoilla leikkimisestä, tästä alinomaisesta ottelusta, joka juuri siksi tuli niin jännittäväksi, kun hän ei koskaan tietänyt, mitä herra Zimmermann oikeastaan tarkoitti, ainoastaan, että hän ei tarkoittanut juuri sitä mitä sanoi.

Williamin mielestä oli kaikki niin vähäpätöistä, hän puhui kaikesta hienolla ivaaänellä, joka ei vähääkään ilmaissut hänen omia ajatuksiaan ja tunteitaan, vaan jätti vapaan leikkitanteren tytön mielikuvituksille.

Aika kului niin jäljettömiin kun aika voi kulua mieluisassa kesänvietossa, jossa toinen päivä on toisensa kaltainen. Päivä, joka oli määrätty molempien skånettarien lähtöpäiväksi, alkoi lähestyä.

Kun William ajatteli pian tapahtuvaa eroa, tuntui se hänestä olevan yksi niitä mieliharmeja, joiden alle on alistuminen tässä maailmassa; se tuotti hänelle vastenmielisyyden tunteen, jollaista tuntee, kun tulee häirityksi tavoissaan esim. muuttaessa; mutta hän ei sitä paljonkaan mietiskellyt. Ajatus, että hän mahdollisesti voisi olla rakastunut — ajatus, joka joskus pujahti hänen mieleensä — veti aina hymyilyä hänen huulilleen, niin uskomattomalle se hänestä tuntui.

Mahdollisuutta, että tyttö oli rakastunut, katsoi hän kyllä todenmukaiseksi. Neiti Hagberg oli selvästi osoittanut olevansa hänestä erityisesti huvitettu. William ei tuntenut tyttöä kylliksi tietääkseen, että hän itse oli ollut tytölle melkein samaa kuin tyttökin hänelle: huvittavan kokeena, johon käy varmalla edellytyksellä, että itselleen siinä ei ole mitään vaaraa.

Tässä leikissä oli tytöllä kumminkin se etuisuus Williamin rinnalla, että hän ainakin tunsu hänen elämänsä ja mielipiteensä ulkopiirteissään, jota vastoin William ei tietänyt mitään tytön entisyydestä, joka tosin ei koskaan ollut mennyt yli luvallisuuden rajan, mutta jonka historia kumminkin voisi antaa aihetta aika pitkään Leporello luetteloon lemmenseikkailujen urhotöistä, joissa hän usein oli uskaltanut niin likelle rajaa, kuin mahdollista oli, astumatta sen yli. Williamin mielestä oli hän tavallinen, pieni maalaisneitonon, joka taas puolestaan piti Williamia hirvittävästä don Juanina, jota vastaan hänen oli oleminen varoillaan.

Hän ei hetkeäkään uskonut, että tuo don Juan voisi todellakin käydä hänelle vaaralliseksi, siksi tunsu hän liian hyvin voimansa ja kylmäverisyytensä. Mutta hänellä oli vastustamaton halu päästä selville siitä, miltä tällainen herra oikeastaan näyttäisi hetkellä, jolloin intohimo hänet täysin valtaa, ja mitä keinoja hän tulisi käyttämään voittaaksensa sen naisen vastustelut, jota hän rakastaa. Hän oli utelias näkemään sitä, sillä se olikin melkein ainoa tällä alalla, joka kuului hänen kokemuksensa ulkopuolelle.

Siksipä olikin hänelle ollut melkein pettymys, kun ei William ollut ottanut askeltakaan siihen suuntaan. Jo tällä asteella huomasi tyttö koko joukon selvemmin, kuin William itse, hänen koittavat tunteensa; mutta juuri siksi ei hän voinut ymmärtää hänen ujouttaan siinä suhteessa.

Kun hän vielä päivää ennen heidän lähtöänsä ei ollut tehnyt minkäänmoista lähenemisen koetta, toimitti tyttö itse viimeisenä iltapäivänä tuon tapaamisen, jota hän oli odottanut Williamin pyytävän häneltä.

"Menen vuoren kukkuloille tänään iltapäivällä", sanoi hän heidän erotessaan aamupäivällä.

"Vai niin."

William arvasi heti hänen tarkoituksensa ja nauroi salaa tälle lapsellisuudelle.

"Yksinäni", jatkoi tyttö.

William ei vieläkään ollut ymmärtävinään. Häntä huvitti nähdä; kuinka pitkälle hän voisi päästä viattomuudessaan.

"Ottaaksenne hyvästit seudulta varmaankin?"

"Noo —." Tyttö katsahti häneen uteliaasti. "Miksi ei hän sano mitään", ajatteli hän.

"Tahdotteko mukaan?" kysyi hän suoraan lopuksi.

"Luuletteko myös että se sopii?" William tunsi itsensä niin paljon ylempänä olevaksi tuota lapsellista, yksinkertaista pikku sielua, mutta jonka viaton avomielisyys häntä kumminkin suuresti viehätti.

"Miks'ei se sopisi?"

Katse, jonka tyttö loi häneen oli avonainen ja peloton. William piti sen hänen viattoman tiedottomuutensa osoitteena, mutta se todellisuudessa olikin ilmaus hänen tietoisuudestaan ja siitä, että hän oli niin täydellisesti varma itsestään.

"Kas vaan, mikä järkevä pikku neiti te olette!"

He sopivat kellonmääräksi puoli viisi ja tapaamispaikan: paikan kylpölän alueen ulkopuolella.

"Tämähän on melkein kuin — — kuinka sanotaankaan tanskan kielellä? 'Staevnemöde'."

"Niinkö mielestänne?"

"Kyllä. Niin se on totta — olen kuullut, että naiset tavallisesti myöhästyvät, kun heillä on kohtaaminen jonkun nuoren herran kanssa. Ettekö tahtoisivat vanhan tuttavuuden vuoksi tehdä minulle sitä palvelusta ja ilmoittaa, kuinka paljon te ajotte myöhästyä?" sanoi hän leikkikäästi.

"Tulen aina säntilleen", nauroi tyttö.

"Aina. Kaunis tunnustus!"

William Zimmermann ei juuri ollut kovinkaan vaarallinen don Juan, joksi neiti Alma Hagberg häntä kuvitteli. Hänen elämänsä oli ollut köyhä rakkaudesta, niin köyhä, että tämä oikeastaan oli hänen ensimmäinen yhtymänsä naisen kanssa hänen omasta yhteiskunnallisesta piiristään. Hän odottikin sitä nyt siksi helposti selitettävällä uteliaisuudella, johon sekoittui hiukan tuskallista levottomuutta siitä, ettei hän tässä uudessa asemassansa voisi näyttellä osaansa sellaisella halveksivalla varmuudella, kuin hän mieluummin olisi toivonut. Hän oli luonnostaan ujo ja peittääkseen tätä luonnonvamman oli hän jokapäiväistä käytäntöä varten hankkinut itselleen tuon ujostelemattoman julkean puhutavan; mutta hän käsitti vaistomaisesti, ettei tässä tapauksessa sitä voisi käyttää, ja hän ponnisteli turhaan saadaksensa selville millaisena hänen nyt tulisi esiintyä; toisaalta pelkäsi hän tulevansa naurunalaiseksi sekä tytön että omista silmissään ujoutensa vuoksi ja toisekseen oli hänelle vaikeaa pakoittaa itseänsä ritteliäisyyteen, joka oli vastaista hänen luonnolleen — ja joka voisi pelästyttää tytön luotaan.

Hän päätti lopuksi asettua odottavalle ja huomioita tekeväälle kannalle, se oli juuri sama asema, jonka tyttökin jo edeltäkäsikin oli aikonut ottaa. Tulokseksi tulikin, että vihollisjoukot asettautuivat vastatusten, mutta että vastoin molempien toivoa, ei mitään ottelua tullutkaan.

Hetkisen ennen määräaikaa marssi William huvilalle päin, missä vanha tati veljentyttärineen asui. Hän pysähtyi erään huoneuston suojaan voidaksensa tehdä huomioita. Hän oli utelias näkemään, josko tyttö todellakin tulisi, hän luuli melkein varmaan hänen jäävän pois. Hänestä tuntui niin oudolle, mutta hän ei suonut itsellensä aikaa ruvetakseen mielialaansa tarkemmin miettimään. Hän toimi enemmän vaistomaisesti kuin ennakolta muodostetun päätöksen mukaan. Hänen huomaamattansa olivat johtolangat hänen tahtonsa ja toimintansa välillä jo poikkikatkaistut ja hän kulki tyttöä kohti nyt ikäänkuin luonnonmahdin vetämänä.

Muutama minuutti ennen puolta viittä tuli neiti Hagberg verannalle ja läksi määräpaikkaa kohti. William seurasi häntä jonkun matkan päässä, ja kun neiti Hagberg oli ehtinyt kylpölän alueen ulkopuolelle, meni William hänen luokseen ja tervehti.

"Oletteko täällä?" sanoi tyttö vaan.

"Kyllä. Olen seurannut jälessänne."

"Kuinka kauan?"

"Huvilasta saakka, missä asutte!"

"Miksikä niin?"

"Tirkistelläkseni teitä tietysti! — — Suoraan sanoen — Uskoin tuskin että tulisitte."

"Näette että niin kumminkin tein."

He kiipesivät vuoren kukkuloita ylös. Joskus, missä oli jyrkkää, täytyi Williamin kurottua tytölle kätensä ja vetää häntä ylös.

Liikunta toi tytön poskille hieman väriä ja suuriin vihervanharmaisiin silmiin loistetta. William katsoi häntä ja ensikerran kävi hänen lävitsensä aavistus, että hän kenties kumminkin oli hiukan, hiukkasen vain rakastunut. Tämä ei vaikuttanut häneen suinkaan epämiellyttävästi. Hän ei hetkeäkään uskonut, että tämä rakastuminen tulisi näyttelemään mitään osaa hänen elämässään, mutta hän iloitsi sille rahtuselle surumielisyyttä, jonka se tulisi jättämään jälkeensä, kun kaikki oli ohi. Se olisi oleva pieni kesämuistelma, jonka voisi ottaa esille, silloin tällöin talvi-illoin, istuessaan yksin unelmoiden hämärän laskiessa.

He olivat tulleet korkeimman vuoriharjanteen kukkulalle ja istahtivat aurinkoiseen rotkoon, jossa maa oli peittynyt lämpöisellä kuivuneella ruoholla. William tahallaan ei asettunut aivan likelle, ettei tyttö pelästyttäisi, ja että hän paremmin voisi tehdä havaintoja.

"No", sanoi. William, "täällähän on kaunista, eikö niin? Ja me olemme yksinämme, eikä kukaan häiritse meitä. Mitäs me nyt keksimme."

"Niin mitä te haluatte?"

"Minä olen kokonaan teidän käytettävänänne."

"Kiitos. Mutta tällä haavaa ei minulla ole tilaisuutta siihen."

He katsoivat toisiinsa varsin välinpitämättöminä, mutta samalla salaisesti uteliaina, vaihtaessaan näitä lauselmia.

"Leikimmekö — mitä? Leikkimistä sanoilla, tarkoitan minä. — Tahdotteko niin? Otammeko seurustelulörpötykset esille? Rupeammeko kekseliäiksi? Laskettelemmeko taas eriskummallisuuksiamme?"

William puhui yhä vielä ivahtavaan tapaansa, mutta pohjalta kaikui kumminkin toinen sävel, jolleka tytöllä oli hyvin tarkka korva, ja jonka hän heti ymmärsi. "Nyt se tulee", ajatteli hän. Hän ei vastannut mitään.

"Oh. Tämähän on viimeinen iltapäivä. Kauniin kesän viimeinen iltapäivä. Niin mielellään tahtoo käydä vähän hentomieliseksi — eikö niin?"

William siirtyihe muutaman tuuman likemmäksi — ei kumminkaan enemmän kuin että välimatka vielä heidän välillään oli kyllin arvoa antava.

"Olisimmeko hiukan hentomielisiä?" sanoi hän osaksi todella, osaksi leikillä katsahtaen tyttöön.

"Olkaa juuri niin kuin teitä haluttaa."

"Ai, ai! Se oli vaarallinen lupaus. Ajatelkaa, jospa ottaisinkin teidät sanasta kiinni!"

"No mitä sitte?"

"Minulle voisi esim. tulla halu — — suudella teitä."

William katseli tyttöä yhä edelleen hyvin tarkkaavaisesti, nähdäksensä, minkä vaikutuksen hänen sanansa tekivät. Mutta ei näkynyt pienintäkään muutosta tytön kasvojen ilmeessä, ei edes pikaisintakaan punastusta.

"Sen tekee, jos uskaltaa — — kun siitä puhuu, osoittaa se, ettei siihen ole rohkeutta", sanoi tyttö kohdaten Williamin katseen suurimmalla tyyneydellä. William tunsu itsensä noloksi huomautuksesta ja

siitä ujostelemattomasta avomielisyydestä, jolla tyttö sen oli esilletuonut.

"Te olette älykäs pieni neitonen", sanoi hän. "Ja alanpa melkein myös epäillä, että olette harvinaisen rehellinen pikku neiti. Minua huvittaisi tulla teitä tuntemaan."

"Siinä tapauksessa saatte kiiruhtaa, sillä huomenna matkustan minä."

"Ettekö tahtois kertoa minulle jotakin itsestänne?"

"En"

"Miksi ei?"

"Mitä se hyödyttäisi?"

"Se huvittaisi minua."

"Niin, mutta ei minua."

"No kuten tahdotte."

William loi silmänsä tytöstä saaristoon, joka uiskenteli tuolla alhaalla, kaukana heidän edessään kuin aaltoihin vajonneen ylänkömaan ylöspistävät vuorenkukkulat. Laajana kultaisena virtana, leveni vinoon lahdelman poikki vaipuvan auringon valoheijastukset. Kaikki välkehti ja kimalteli tässä jäähyväisloisteessa. Eräästä huvivenheestä levisi värjähdellen yksinäisen b-kornetin kiehtovat sulavat sävelet ja kaukaisena kohinana kuului kylpölän sillalta edestakaisin astuvien kylpyvieraiden jalan-kapse. Lokin kokoisena kuumotti etäältä Kattegatilta kalastajavenhe, valkoisine, auringon valaisemine huippupurjeineen.

Kului pitkä aika, eikä sanottu sanakaan. Silloin kuului yht'äkkiä ripsahdus kalliolta. William kohottihe puoleksi nojautuen kyynäspäihinsä ja kuunteli. Hymy välähti hänen kasvoillaan; hän oli tuntenut Pelle Wahlbergin ja neiti Johnssonin äänet.

"Tuntuupa olevan useampiakin kuin me näköalalle hyvästit sanomassa", sanoi hän. He katsoivat hymyillen toisiansa silmiin ja kuuntelivat, askelet lähenivät ja äänet kuuluivat yhä selvemmin.

"Hyvä Jumala, miten täällä on kaunista!" sanoi Pelle — nuo kaksi olivat pysähtyneet kallionkielekkeelle aivan toisten pään päälle.

"Herranen aika, jospa voisin maalata noin! Voi sentään! Meidän Herramme on aika mestari. Me muut olemme vaan ilman aikojaan tuhruksia."

Mitä neiti Johnsson vastasi, tahi jos hän ollenkaan vastasi, ei voinut eroittaa, hän puhui aina niin hiljaa ja verhotulla äänellä. Mutta Pelle lasketteli edelleen samaan ajatussuuntaan, josta hän oli alkanut.

"Hyvät ihmiset! miksi täytyykin olla sellainen hutilus. Mitä? Oi, Jumalani, jospa voisinkin maalata noin — vai mitä? — niin voisimme mennä naimiseen huomenna."

"Mitä? Ettekö huoli minusta, sanokaa?" — — ja samassa oli tullut aivan toinen väre Pellen puheeseen. Se kävi niin pehmeäksi ja taipuisaksi. Muutos oli tapahtunut aivan yht'äkkiään, oli selvää että hän aivan edeltäpäin valmistamatta oli tullut tälle alalle ja että sanat olivat ryöstäytyneet melkein vastoin hänen tahtoansa.

"Sanokaa ettekö tahdo?"

Tuolla ylhäällä tuli niin hiljaista ja ne muutamat minutit, jotka kuluivat, tuntuivat kiusallisen pitkiltä noille kahdelle tuolla alhaalla. Tyttö oli noussut. William nojasi vielä maahan toisella polvellaan ja he katsoivat toisiansa silmiin omituisen juhlatunteen valtaamina, johon sekottui häpeän tunnetta, kuin jos he äkkiarvaamatta olisivat tavanneet toisensa kuuntelemassa oven takana, jonka toisella puolella kaksi ihmistä luuli häiritsemättömässä rauhassa keskustelewansa elämänsä pyhimpiä ja enin yksityisiä asioita.

Mutta oli myös jotain muutakin, joka valtasi heidät molemmat, se oli melkein kateutta, tunne omasta köyhyydestä. Noilla kahdella tuolla ylhäällä oli nuoruuden välitöntä tunnetta, joka pysähdyttää onnensa lennostaan, ilman tuskallista epäilyä, omaa tunnelmaansa ennakoita rikki nyppimättä, noilla kahdella tuolla ylhäällä oli nuoruuden uskoa ja elämänrohkeutta ja jaloa, kaunista ajattelemttomuutta — ne voivat rakastaa ne kaksi.

Ja ensikerran tunsivat nuo toiset, jotka olivat leikkineet kesäleikkiänsä, kumpikin salaisesti luullen olevansa vaaraa vasten varustetut, kyllästyvänsä tuohon tyhjään, pintapuoliseen leikkiin ja tunsivat

ikävöitsemistä antautua kokonaan hyvineen, pahoineen, ilman arveluitta, epäilyttä.

Kantapääät rapsahtivat taas kalliota vasten ja askeleet etenivät...

William oli noussut ylös. Hänestä tuntui kuin jotakin pitäisi sanoa, mutta hän ei löytänyt sanoja. Kaikki ivalliset pilkkapuheet olisivat takertuneet kielelle ja omille inhimillisille tunteilleen puuttui häneltä ilmaisukeinoja.

He kulkivat äänettöminä takaisin kylpölää kohti.

Jälkeen illallisen tapasivat he taas toisensa ihmisvilinässä, joka aaltoili edestakaisin kylpölän sillalla. Vanha tati istui penkillänsä ja neljä nuorta olivat aluksi yhtä joukkoa. Pelle Wahlberg oli nyt niin omituinen. Hän voi vaieta pitkiksi ajoiksi yhtämittaa, ja kun hän puhui, oli hänen äänensä hillittyä ja pehmeää. Pieni kuustoista vuotias ylioppilaskokelas kulki hänen rinnallaan ja oli, jos mahdollista, vieläkin hiljaisempi kuin tavallisesti. Hän näytti kalpealta kuun valossa, mutta uskollisuutta uhkuvat, kauniit silmät olivat saaneet syvemmän sisällön, ikäänkuin olisi hän ensikerran katsonut omaa elämänkohtaloansa vasten kasvoja.

Joukko alkoi harventua sillalta. Tati kääriysi väristellen peitehuiviinsa ja ikävöi lämpimään sänkyynsä, mutta hänellä ei ollut sydäntä häiritä nuoria. He olivat nyt, kuten tavallista, jakaantuneet kahdeksi pariksi.

Kuu kulki korkealla kylpölän edustalla olevan kallion yläpuolella, sulana hopeavirtana värähdellen lahdelman tummassa vesikuvastimessa. Kauempana Pelleskäristä kuului iloinen barytoniääni laulavan juomalaulua "Konung för en dag."

Seuraavana aamuna ihmetteli William Zimmermann itseään. Hän löysi itsensä hereillä, aivan ilmihereillä, jo niin aikaseen kuin kello 5. Hän tavallisesti voi ponnistelematta nukkua kello 9.

Turhaan turvausi hän vanhaan keinoonsa, kääntyi, koettaen saada vielä pienen aamu-unen. Hän tunsu kohta, että se olisi turhaa. Yht'äkkiä välähti hänen mieleensä aivan perusteeton toive, mahdollisesti saada tavata neiti Hagbergia jo tänä aikaisena aamuhetkenä. Hän uskotteli itselleen, että neiti Hagbergin tietysti täytyi nousta aikasin ylös keräilemään tavaroitaan ja että hän samalla tuntisi halun saada sanoa hyvästit heidän kauniin, pienen kesä-idyllinsä ihastuttavalle puitteelle. Hänen onnistui niin täydellisesti sulautua tähän kuvitteluunsa, että hän lopuksi oli aivan vakuutettu siitä, että hän tapaisi tytön.

William kierteli kauan rannikkoja pitkin, meni kylpölän sillalle, missä hänen yksinäiset askeleensa kaikuen kumahtelivat ja hän tunsu itsensä vallan hämmästyneeksi siitä, kun ei mitään sairaloisen kalpeaa pikkuneitiä näkynytäkään. Ainoa elävä olento, jonka hän tapasi, oli Kalle Hare, joka leveine saappaineen tulla tallusteli somerikon poikki ja huomattavasti hämmästyen tervehti muinaista juhlarunoilijaa, jota ei oltu totuttu näkemään tähän aikaan päivästä.

William päätti lopuksi mennä kiskomaan Pelleä ylös vuoteeltaan. Mutta Pelle, unikeko, oli jo mennyt menojaan.

Puolen tunnin päästä näki William Pellen vivahdukselta, mutta hän ei ollut yksin. Hänellä oli mukanaan siniseen matkapukuun puettu pikku neiti ja he vaelsivat yhdessä tietä pitkin. William voi nähdä heidän käynnistäänkin, että he olivat olemassaoloonsa tyytyväisiä.

* * * * *

Laiva teki lähtöä rannasta.

Satamalaituri oli yhtenä pilvenä heiluttavista nenäliinoista ja laivan laitamilta vastattiin hatuilla ja päivänvarjoilla hyvästijättöihin. Naiset seisoivat lempeästi hymyillen, kädet kukkasia täynnä ja samalla tarkastellen toistensa lähtösaaliita.

Neiti Alma Hagberg oli yksi niistä, joka oli saanut kauneimman sadon; hänen kasvonsa olivatkin pelkkänä autuaallisena hymyilynä. Hän seisoi ylikannella ja hänen pienen, pyylevän vartalonsa piirteet esiintyivät selvästi ruskeassa matkapuvussaan tupakkahytin valkeata seinää vasten. Hänen vierellään seisoi pieni neiti Johnsson solakkana ja suorana sinisessä kesätakissaan, jalompimuotoisena paljonkin vartaloltaan ja asennoltaan, verrattomasti kauniimpana rohkeine, totisine piirteineen William ajatteli hieman katkeralla mielellä, että hänen kenties olisikin pitänyt valita hänet kesäidyllinsä sankarittareksi, niin olisi se kenties siinä tapauksessa saanut paremmin tyydyttävän lopun, — todellisen hyvästijätön. Hän tunsu hurjasti janoavansa tätä hyvästiä, jota vaille hän oli jäänyt ja tämä jano purkihe katkeruuden tunteeksi sitä kohtaan, joka nyt vetäysi pois, antamatta muuta hyvästiä kuin käden puristuksen laivasillalla, keskellä väen vilinää. Pelle oli vaeltanut tietä pitkin kesäsatuineen. Hän varmaan oli saanut

oikeat hyvästit, hän!

Pelle seisoi hänen vierellään, huiskuttaen kuin mieletön.

Niin, hänellä olikin syytä viuhkoa. William pisti nenäliinan taskuunsa; hitto tässä seiskoon ja hassutelkoon kauemmin.

"Tuletko mukaan?" sanoi hän Pellelle.

"En vielä."

William kohoutti olkapäitään ja koetti olla ivallisen näköinen. Hän alkoi katsella ympärillä seisovia pilkallisilla silmäyksillä.

Kylpyhuoneen verannalla heiluttivat kylvettäjämattamat suurilla kylpylakanoilla, ravintolarakennuksen verannalta kaikki tarjoilijaneitokset valkosilla ruokailuliinoilla — kolme kaartinluutnanttia matkusti tänään laivassa — ja biljardin edustalla seisoi sen lihava omistaja huiskuttaen osoitustaulun pyyhkeellä; se oli viimeinen hyvästijättö uskollisimmalle kantavieraalle, taitavimmalle à la guere'en pelaajalle, eräälle ylioppilaalle Upsalasta, joka oli maannut kylpölässä kuuden viikon ajan muka terveyttään hoitaakseen.

"Tuletko mukaan jo?" kysyi William vielä kerran.

"Koht' sillään."

Laiva oli jo loitolla, mutta vielä liehui uskollinen nenäliina ylikannelta, ja niin kauan kuin sitä kesti, oli mahdotonta Pelleä saada hievahtamaan.

Vihdoin viimeinkin onnistui Williamin saada hänet mukaansa ja he vaelsivat rinnatusten kylpölää kohti, sanaakaan virkkamatta.

"Täällä käy ikäväksi nyt", äännähti William vihdoin.

"Niin", sanoi Pelle alakuloisella äänellä. "Luulenpa, että matkustan pian."

"Sinäkinkö? Minne?"

Hän hymyili salaperäisesti.

"Skooneen kenties."

"Mitä sinulla on siellä tekemistä?"

Pelle hymyili yhä harvinaisen säveästi.

"Oh, ei juuri mitään. Voisi olla hauska nähdä maakuntaa. En ole koskaan ollut siellä. Luonto kuuluu olevan siellä hyvin omituista."

"Niin se varmaan on hyvin omituista", sanoi William merkitseväisesti. "Sinä matkustat sinne syömään puuroa. Sinä tulet voimaan siellä paksusti."

Pelle vilkasi sivulta häneen ja ajatteli: "mitä hittoa hän tarkoittaa? Hänen äänensä kajahti niin merkillisen hermostuneelta."

KAHDEKSAS LUKU.

Äidistä oli kesä ollut pitkä. Se oli ollut ikäänkuin raskasta, yksitoikkoista koneen polkemista päivä päivän perästä saadaksensa ajan kulumaan. Hän oli yksi niistä ihmisistä, jotka kiintyvät yhteen ainoaan asiaan niin lujasti, että se karkoittaa jokaisen muun ajatuksen ja tunteen. Hänen elämässään ennen oli kaiken hänen harrastuksensa esineenä ollut hänen miehensä, ja niin kauan kuin hän eli, ei ollut mitään jäänyt heidän lapselleen. Nyt oli isä ja puoliso kuollut ja paikan, joka täten oli jäänyt avoimeksi, oli poika luonnollisesti kyllä tullut täyttämään. Sillä tunteiden voimakkaisuudella, joka oli keskustana äidin luonteessa, oli hän omistanut omaksensa tuon laiminlyödyn, jähmettyneen lapsen, hän antausi niin kokonaan rakkaudelleen, että kaikki muu maailmassa oli hänestä vähäpätöistä, ellei se tavalla tai toisella ollut jossain suhteessa hänen poikaansa. Kaikki se raitis, luonnollinen itsekkäisyys, jota äiti

kukoistusaikanaan oli käyttänyt omana elämänsä ja onnensa vaatimusten tyydyttämiseksi, oli nyt keräytynyt syväksi hellyyden lähteeksi, jolla äiti koki vaalia pojan onnea ja elämää, sillä tässä elämässä asui hänen oma olentonsa ja tässä nuorena veressä hänen sielunsa kuolemattomuus.

Hän oli pysähtynyt Tukholmaan, sillä hän oli aivan välinpitämätön siitä missä oleskeli, kun ei hän kumminkaan voinut olla siellä, missä poikansa.

Tarkalla vaistollaan tunsi hän, että se oli jotain, josta hänen täytyi kieltäytyä. Kosto siitä koituisi heidän välillensä ja tekisi sen elämän-ilman ummehtuneeksi ja tukahduttavaksi. Poika pitäisi sen painavana siteenä ja repisi siitä itsensä irti.

Mutta oli myös toinenkin syy, jonka vuoksi äiti ei jättänyt kaupunkia. Hän tiesi varsin hyvin, että oli vaarallista olla sieltä poissa. Siellä voi tapahtua niin paljon ja poissaolevalla ei ole mitään osaa tapausten juoksussa. Poistuminen sieltä olisi ollut samaa, kuin päästää langat käsistensä, tehdä älynsä ja vaikutuksensa voimattomaksi toimimaan itsensä säilyttämiseksi olemassaolon taistelussa; se olisi ollut asiain päätösaikojen laiminlyömistä ja otollisten asianhaarojen tuhlausta.

Williamilla oli paikka sanomalehden toimituksessa, asema, joka hyvin sopi hänelle ja antoi hänelle hänen toimeentulonsa. Sill'aikaa kun hän oli poissa, voisi joku toinen tunkeutua sijaan ja anastaa hänen paikkansa. William itse ei ollut koskaan ajatellut sellaista mahdollisuutta, mutta äidin hyvää tarkoittava itsensä säilyttämisvaisto oli vaaran käsittänyt, ja siksi oli hän maannut paikallaan, kuin uskollinen koira vartioiden isäntänsä omaisuutta.

Ikäviä päiviä olivat olleet nämät kesäpäivät, vailla muuta iloa kuin työn tuottama. Mutta itse tätä työtä oli äiti oppinut rakastamaan, sillä hän tunsi, kuinka se solmi yhä lujemmin hänet pojan maailmaan, antoi hänelle tuhat salaista tietä tulla häntä lähemmäksi, tarttua kiinni hänen harrastuksiinsa, taistellen saavuttaa hänen kunnioituksensa — ja rakkautensa.

Säännöllisesti, yksitoikkoisesti kului aika. Työtunnit, aterioimisajat, lepo ja virkistyshetket — siinä hänen päivänsä. Viimemainittuja ei hän lyönyt laimin. Hän kylpi ja teki pitkiä kävelyretkiä. Hän piti ylpeytensä että Williamilla olisi terve, kaunis vanha äiti, jota hänen ei koskaan tarvitsisi häveten kulettaa käsikoukussa ja jonka ryhtiä ja voimaa hänen mieluummin tulisi ihaella hiukan, hiukkasen vain.

Tuttujansa ei hän usein tavannut; useimmat lintusista olivat liittäneet pois kesän ajaksi. Ainoa, joka silloin tällöin tuli hänen luoksensa oli herra Hedström. Mutta tätä kunnan miestä, jolla ei ollut varaa asettua maalle, vaivasi alituinen alakuloisuus, jonka vuoksi hänen seuransa ei ollut mitä huvittavinta. Kaiken onnettomuuden lisäksi oli hän vielä tilapäisesti leski; pikku rouva oli kolmannen luokan vaunuissa lähetetty vieraanvaraisten sukulaisten luo Smoolantiin, vahvistaakseen siellä voimiaan vuohenmaidolla ja havupuiden tuoksulla.

Yhden ainoan kirjeen oli äiti saanut Williamilta kesän kuluessa. Tässä ilmoitettiin hänelle — neljällä rivillä — että hän oli Lysekilissä ja aikoi oleskella siellä jonkun aikaa. Likemmä kahteen kuukauteen ei hän sitte ollut antanut mitään kuulla itsestään, äiti ei edes tietänyt, missä hän oli, ja Williamin vaiteliaisuus alkoi tehdä hänet levottomaksi.

Mutta tämä oli jotain, jota täytyy kärsiä, hän ei kaikella tarmollansakaan voinut mitään tässä asiassa. Tämä kesä oli kuollut piste hänen elämässsä, jonka yli hänen täytyi koettaa päästä. Hän ei voinut muuta kuin odottaa ja malttaa mieltänsä.

Mutta ei ollut niinkään helppoa malttaa mieltänsä. Hänen ajatuksensa lensivät heti pojan luo niin pian kuin päivätyön kovat ohjat olivat löyhtyneet. Ja päivän toisensa perästä kuluessa kasvoi tuskakin yhä, leviten hänen mieltänsä pohjalle ja verhoten kaikki mustalla pohjavärillään.

Ja yhäti kiiti hänen mielikuvituksensa samaa pimeätä tietä pitkin, jossa se niin usein oli väsyksiin asti juossut. Jälleen ja jälleen kaikui hänen korviinsa nuo kaksi sanaa, joihin poika oli keskittänyt elämäntunnuksensa: "halvattu sisällisesti!"

Niin makasi hän jälleen eräänä elokuun iltana leposohvallaan käännähdellen kalvavassa levottomuudessaan poikansa ja hänen tulevaisuutensa tähden; oli kuin katseleisi hän yli aution nummen, pimeän ja viluisen, missä ei yksikään tuore oksa voinut versoa, eikä ainoakaan vihreä taimi juurtua. Hän näki ihmiselämän, koko ihmiselämän niin aution, niin tyhjän, niin pimeän, ei ulkonaisten olosuhteiden, vaan koko tahdonsuuntansa tähden. Ja tuo ihmiselämä oli sen olennon, jota ainoata hän rakasti koko maailmassa. Äiti näki poikansa hitaasti, vastustelematta soluvan alaspäin ja kuitenkin ei ollut hänellä voimaa pysäyttää häntä, pidättää häntä menemästä! Hän olisi tahtonut ravistaa häntä olkapäistä, huutaa hänen korviinsa: Nouse! Jännitä lihaksesi! Ryhdy työhön! — mutta huuto kuoli hänen huulillensa, sillä hän tunsi, ettei hän mitään voinut. Oma tahtonsa ainoastaan voi pelastaa hänen poikansa — mutta hän ei usko tahdon voimaan. Niin, uskoa hän tarvitsi, uskoa omaan ponnistukseen,

onneen ja edistykseen. Hänellä itsellään oli uskoa siirtämään vuoria ja kuolemankin voittamaan — ja hän ei voinut hitustakaan siitä antaa lapselleen.

"Halvattu sisällisesti."

Oi Jumala, jos hän voisi rakastaa, jos hän voisi oppia pitämään jostakin! Hänet itsensä saisi hän mielellään sysätä syrjään — — jos vaan löytyisi ainoakaan ihminen maailmassa, josta hän pitäisi. Äitiä kauhistutti se tyhjiys, tyhjiys, jonka hän oli tavannut norjalaisessa nuorisokirjassa.

Äiti oli juuri samana iltapäivänä lopettanut toisen romaanin lukemisen. Sen tekijä oli lahjoiltaan toisen tai kolmannen luokan kirjailija. Hän oli yksi niistä sokeista orjista, jotka liittyen kirjallisuuden yleiseen tunnussanaan, suurien henkien antamaan, tallustelivat nyt vetelehtien tietä, jonka ne olivat aukaisseet. Kirjassa ei ollut ainoatakaan ajatusta, joka olisi säihkynyt, ei rahtustakaan yksilöllistä lahjakkaisuutta, ei mitään sellaista, jota hän itse olisi tahtonut saada sanotuksi, ja joka olisi kirjailijan sisimmästä, sieluntaistelun ja synnytystuskan kautta murtautunut esille; se oli vain tuon yleisen tavan seuraamista kirjallisuudessa; tummaksi värittämistä, mielistelyä "työmies raukoilla", joka oli tullut nykyaikaisten kirjailijoiden Werther'iksi, tuota alati surunsointuista säveltä heidän harpuissansa; ja sitte lopuksi vielä vastenmielistä kohteliaisuuksien latelemista naisraukoille, jotka olivat hemmoitellun lapsen rohkeudella tunkeutuneet kirjallisuuden alalle ja joka nyt tulvehti heidän yksitoikkoisesta, tekointoisesta lausunnostaan.

Hän tunsu maailmaa liian hyvin, voidakseen olla käsittämättä tuota totuutta puuttuvaa ja perusteeltaan petollista tässä laususkemisessa, tätä yleistä virtausta kirjallisuudessa, jonka yksi ainoa mahtava henki oli eloon herättänyt ja jonka pinnalla nyt tyhjat kuplasat pyöriskelivät.

Kuinka sairaloiselle, keinotellulle ja keskinkertaiselle oli tuo kirja tuntunut. Hän kärsi sitä lukiessaan, siinä oli vaan kurjuutta, vailla vähintäkään valopilkkua, ja tuon kurjuuden yläpuolella ei lihoitellut todellinen runoilijahenki, siellä räpisteli keskinkertainen kyky omaperäisyydestään epäilyttävillä siivillään. Siks'ei hän koskaan voinut tunkea sydänjuuriin saakka, kuten suuri henki voi, siinä ei kaikunut kauttaaltaan tuskanhuuto, se oli vain kärsimättömän lapsen vikinää hampaan puhkeamisaijana. Kokonaisuus ei jättänyt sellaista vaikutusta, kuin olisi se itsenäisesti tunnettua, se oli ainoastaan opittua pessimismää, jonka juuri ei ollut kirjailijan omassa sydämässä.

Eikö löytynyt ketään, joka olisi tahtonut kirjoittaa niille, joiden elämä on raskasta, kuollutta, ja jotka ottavat kirjan käteensä, ei saadaksen ajan kulumaan, vaan tunteaksensa itsensä ilahdutetuksi hetken ajaksi kantaessaan päivittäin uudistuvaa taakkaansa?

Jospa hän voisi oppia kirjoittamaan heille! Ei etsitysti ja teeskennellen, vaan raittiisti ja lämpimästi, iloksi kaikille, joilla on tahtoa olla kunniallisia ja hyviä.

Ja hän, hänen poikansa voisi kirjoittaa heille. — —

"Halvattu sisällisesti."

Ei. Ei, tämä luonnoton kylmyys täytyi saada sulamaan. Hän voittaisi, hänen täytyisi voittaa vielä hänet.

Ja sitte kun hän oli voittanut hänet... Hänen kunnianhimonsa pakoittaisi poikaa, kuin höyry eteenpäin, tarmonsaa tarttuisi poikaankin jännittäen hänen älynsä voiman äärimmäisyyksiinsä.

Kenties silloin loisi hän sen runoteoksen, jota aikalaisensa odottivat, kuunnellen hiljaa, henkeä vetämättä.

Niin makasi hän kauan äidin suuruuden-unelmien tuuditettamana, kesäyön hämärän hengittäessä yli huoneen ja kietoessa kaikki läpikuultavaan utuunsa. Tunti kului tunnin perästä, eikä hän sitä huomannut. Kuumeisesti tykytti hänen korvissaan ja sydän sykki kuuluvin, raskain lyönnein; hän otti yhden leposohvan tyynyistä, painoi sen kovasti rintaansa vasten ja taivutti päänsä taakse päin.

Olisi turhaa pannakaan levolle, hän ei kumminkaan voisi nukkua. Hän nousi, sytytti työlamppunsa ja istui kirjoituspöytänsä ääreen kynä kädessä.

Akkunaverhot eivät olleet alas lasketut. Hän katsoi yli uinuvan kaupungin, missä päivän levoton touhu oli tauonnut. Tässä pyhässä hiljaisuudessa asui hänen jumalansa — työ; sellaisena yönä oli hänen poikansa tuleva maailmaan — tuo odotettu lunastaja.

Hartauden tunne valtasi hänet ja hän alkoi palvella jumalaansa.

Yö kului. Ulkona akkunan edessä alkoivat aikaisimmat kesälinnut laskea liverryksensä kuuluville ja elämä heräsi vähän kerrassaan. Silloin heitti hän kynän kädestään, otti päällystakkinsa, hattunsa ja

meni.

Jäähdyttäen kosketteli aamurikas ilma hänen polttavaa otsaansa. Skeppsholman takaa kohottihe majesteettillisessa mahtavuudessaan auringon loistavanpunainen kiekko. Päivä koitti — koitti hitaasti yli kaupungin, maan ja meren.

Helsingborgissa 3 p. syyskuuta.

Pidät minua varmaankin kelvottomana lapsena, joka voi koko kesän olla poissa äitinsä luota, antamatta tietoa itsestään. Myönnettyäni että olet täydellisesti oikeassa, voin lisätä, että koko kauan olen tuumiskellut ja tuumiskellut antaa sinulle tiedoksi missä oleskelen, vaikka se nyt vasta toteutuu.

Sitä paitse ei minulla ole mitään merkillistä juteltavaa. Minulle tulee vain halu — tunnelma; ja minulle, vastoin tapaani on tarmoa kyllin istuakseni kirjoituspöytäni ääreen. Mutta tavallisesti käy niin, että niinkauan kuin tunnelma kestää en viitsi. Se on osaksi velttoutta, osaksi jonkunmoista vastenmielisyyttä tunnelmani rikkirepimiseen. Mutta oikeastaan se on syntiä; se on hengen varojen tuhlausta. Esim.: kun nukun yöllä enkä saa unta, päätä polttaa ja aivoista kumpuaa esille ajatus ajatuksen perästä. Täytyisi sytyttää kynttilä, tarttua kynään ja kirjoittaa kaikki. Kuinka rikas olisinkaan, jos olisin niin tehnyt! — No kenties kaikki kumminkaan missään tapauksessa ei mene hukkaan — mutta muoto, kaunis, ilmakepeä muoto ei koskaan palaja juuri sellaisena kuin se oli. Se täytyy ainakin ostaa kovilla henkisillä synnyintuskillä, sen toiste tullessa maailmaan. — —

Olen ollut täällä neljätoista päivää. Oikeastaan matkustin tänne tavatakseni ihmistä, josta pidin, ja joka sitä paitse oli eräs nainen. Olimme leikkineet kesäsatua Lysekilissä ja olin saanut tietää, että hänen pitäisi tulla tänne. No, hän olikin kaupungissa, mutta emme tavanneet — tietystikin. Lohdutin itseäni Pelle Wahlbergin vakuutuksella, että Skoone on "hieno maakunta." En aivan ole hänen kanssansa samaa mieltä, mutta täytyyhän kumminkin katsella isänmaatansa; olen myös tehnyt pyhiinvaelluksen iso-isän huvilalle.

Sitä paitse olen ollut erääseen ääneen rakastunut jonkun ajan. Sen haltijatar asui huoneeni viereisessä huoneessa, samassa hotellissa, — asui yksin ja oli keuhkotautinen; se on kaikki mitä tiesin ja tiedän hänestä. Nyt hän on mennyt — en aavistakaan minne.

Mutta tuntui niin ikävälle ja tyhjälle iltasilla silloin kun tulin kotiin ja huomasin hänen olevan poissa. Ensiksikin näin, että hänen nimensä oli pyyhitty pois mustalta taululta — hätkähdin oikein — — sitte vasta huomasin minä hiljaisuuden täällä sisällä ja yksinäisyys tuntui niin sanomattoman painostavalle.

En aavistakaan, minkä näköinen hän oli, olen melkein varma, että hän oli ruma ja kulki vinossa. Mutta hänen äänensä kaiku oli hieno ja pehmeä ja hänen naurunsa, vaikka hermostunut, niin helähtelevä. Varmaan oli hän hysteerinen — yksi niistä tuhansista, jotka palavat sisällisesti. Sitä voi aavistaa kun kuuli hänen ohuehkon, notkean äänensä kuumeiset värähtelyt, pikaiset perusteettomat muutokset haikeasta tunteellisuudesta iloisuuteen ja päin vastoin.

Hänellä ei ollut ketään muuta kuin huoneen siistijätär, jonka kanssa olisi puhellut — — tuntui niin köyhältä ja hyljätyltä kun kuuli hänen puhuvan tuon hanhen kanssa, puhelevan vakavasti, ymmärräthän, sydän huulillansa, istuin ja toivoin, että hän kutsuttaisi minua luokseen. — Hän oli lapsellisen yksinkertainen tyttö-rukka, mutta tuossa lapsellisuudessa oli jotakin niin luonnonraitista. Ensimmäinen ja viimeinen oli kumminkin hänen äänensä, kuin lasi, ymmärräthän, mutta norja ja taipuisa; ja hänen murteensa — se kaikui kuin toinen kieli kamalan skoonelaisen murteen rinnalla, jota muuten kuulen ympärilläni. Hän varmaankin oli Sörmlandista.

Tällaisen kuvan on mielikuvitukseni huviksensa kokoon kehreälyt. Luuletko uskovani tämän todeksi? Eihän toki! "Mutta onhan ihanaa unelmoida", sanoivat vanhat idealistit!

No mitä pitikään minun vielä sanoa? Niin. Olen kirjoittanut pienen palan lyriikkaa, jonka lähetän sinulle. Toimita se sanomalehdelle ja ilmoita osoitteeni konttoriin, että rahat kiireimmän kautta lähetettäköön minulle. En tiedä nimittäin, josko on senkään verran jälellä, että riittää täältä pois pääsemiseen.

Aiheen tähän sain matkalla tänne ja tuohon pieneen neitoseen tietysti olin rakastunut. On ihmeellistä kuinka helposti nykyään voin rakastua. On kuin tallusteleisin ympäriinsä sydän kourassa, valmiina ojentamaan sen sille, ken ottaa tahtoo. Tuntuu kuin täytyisi minun antaa se pois; aivan mahdotonta siitä päästä.

Matkustin tänne, sillä luulin olevani rakastunut (hiukan) erääseen, laivalla rakastun toiseen ja kun tulin tänne, rakastun ääneen — joka ei kumminkaan estä minua käyskentelemästä kaikkialla kuin mieletön etsien sitä ensimmäistä, jota tavatakseni oikeastaan matkustin tänne ja hyräilemästä itsekseni liikuttavan tunteellisesti:

Wo bist du! Wo bist du!! Mein geliebtes — Kind!!!

Kunhan taas tulen sinne Tukholmaan lepoon jälleen, aijon tarttua työhön ja tehdä tuhertaa.

Hyvästi. Näkemään asti!

William.

Äiti luki kirjeen uudelleen ja yhä uudelleen. Se kajahti niin terveelle. Se oli niin erilaista kuin millaiseksi hän ennen oli oppinut tuntemaan poikaansa. Tässä oli nuoruutta — — se ei ollut tavallista jähmettynyttä kylmyyttä, epäilystä, toivottomuutta. Olisiko hän todellakin — —?

Äidin täytyi silitellen tyyntä rintaansa; oli kuin ihastumisen ilo tukahduttaisi hänet muutoin.

Jonkun ajan perästä istui hän ja kirjoitti "suureen kirjaansa", hän oli pysynyt uskollisena tavalleen.

Antakaa minulle anteeksi kaikki järkevyyden jumalat, suo anteeksi vanha kirja, joka todistaa kaikki hulluuteni ja suo anteeksi minulle sinä — kirjailija — että kulutan aikaani sen kirjoittamiseen, mitä voisin saada painettunakin lukea. Mutta en voi odottaa. Tunnen mielettömän halun tämän palasen omistamiseen, saadakseni lukea sitä uudestaan niin usein kuin tahdon, sulkea silmäni ja kuunnella sen hyväilevää kaikua. Haa Jumalat! Niin ei kirjoiteta, ellei ole mahdollisuutta tulla taiteilijaksi.

En ole sokea sen virheille. Johdanto on liian pitkä ja raskas, sen seuraaminen vaatii ponnistusta ja siinä näkee ponnistuksen.

Ja mikä on Irlannista on kovin räikeää väriltään — — Mutta tunnelma on mestarillisesti tuotu esille.

Lyriikkaa.

(Kirjoittanut.)

William Zimmermann.

Raskain ähkyvin huokauksin tekee höyrykone kovaa työtänsä. Väliin kuuluu se väsyneeltä ja vaivaloiselta kuin ylivoimin kuormitetun eläimen puhallukset, joskus taas niin toivottomalle, mutta kumminkin voimallaan vaikuttavalle kuin taisteleisi jättiläiskokoinen ihmeotus tuskallista kuolonkamppaustansa tuolla alhaalla.

Konehuoneen avoimesta akkunasta näkee kirkkaaksi kiilloitettujen teräsakselien tahdikkaan taksutuksen ylös alas. Pyörähuoneen alta hämöttävät punaset siiventerät kuin suuret vereen ryvettyneet hampaat petoeläimen kidassa, Vesi vaahtoa valkeana mihin ne painuvat, ja kauan laivan mentyä näkyy vielä kiehuun, kuohuen jälki, valkeana kuin maito, kuin linnunrata kylmäkirkkaana talviyönä, unelmahienoine, vihreäköine vivahduksineen.

Taivas on harmaa ja matala. Elävinä olentoina, vaihtelevina muotoina ajelevat pimeät pilvet toisiaan kuumeisesti taistellen olemassa olostaan. Ne pilstotaan palasiksi, kääriytyvät yhteen ja myrsky vitsoo niitä eteenpäin; ne kieppuvat mastojen huipuissa, repeytyvät riekaleiksi ja häipyvät ilmaan.

Idässä kohoaa Hallannin rannikko lainehtivine pengერიerteineen, lähimmät kalliot hämöttävät punaisina ja harmaina, kaikin graniitin sammal, jäkälä, roso ja rakovivahduksin, käyden yhä utuisemmiksi ja utuisemmiksi reunaa kohden, joka taivaansinisenä loistaa vasten harmaata ilmaa.

Vasemmalta näkyy aava meri. Tuolla kaukana on rajuilma keskittynyt paksuksi, sameaksi sinipunervaksi pilviseinämäksi, joka reunustaa taivaanrannan. Takaa tämän paksun verhon kuumottaa hehkuen aurinko. Sen voi erottaa valovivahduksena, pyöryläisenä vailla varmoja rajoja, heijastaen tuskin huomattavan loisteen tummaan vedenpintaan.

Korkeina, suorina ja jäykkinä kohoavat harmaasta ilmasta Nidingenin valotornin molemmat puusotamiehet varvatuine vartaloineen, ja pienine päineen, joista silmät yöllä punertaen loistavat.

Neljä loppia seuraa laivaa. Ylös, alas nousevat ja laskevat ne. Väliin aivan veden pinnassa, väliin vähän ylempänä tähtäilevät ne tarkoilla silmillään kuohuvaan vanaveteen. Ja niin pian kuin vilahtaa jotain syötävää tuolla alhaalla, syöksähtävät ne sikin sokin veteen, viiltäen ilmaa viitakesiivillään. Tuokion räpisteltyään veden pinnassa, liitelevät ne taas kauas, jatkaen lentoaan, tyyminä ja verkalleen, tasaisesti, kömpelösti liikuttellen siipiään.

Matkustajat kävelevät edestakaisin peräkannella, lämpimiin kääriytyneinä, sillä tuuli on tuima ja kylmä, ainoastaan eräs 16-vuotias herrasmies pitää takkinsa olkapäälleen viskattuna. Vilusta väristen on hän asettanut kehittymättömän vartalonsa ja uuden-uutukaisen talvipukunsa erään nuoren neidon katseltavaksi, joka istuu sohvalla sinervänä pakkasesta ja mieltäkiinnittävänä.

Katselen nuorta miestä tarkemmin. Iho lienee kaunis, kun ruumiinlämpö on kohtuullinen. Piirteet ovat hienot ja hän on terveen näköinen.

Aina kello kahdeksasta, jolloin hän astui laivaan, on hän ollut innokkaasti puuhassa poltellen suuria sikareja. Kun päivälliskäsky annettiin, näytti hän olevan hiukan hämillään, ruokasalissa ei häntä nähty, kun tulin kannelle jälleen, seiso i hän kaidepuuhun nojautuneena vastasytytetty sikari suussa, unelmoiden katsellen sadesumuun.

Nähtävästikin joku haaveellinen luonne.

Hän seisoo ja nauttii siitä, että on köyhä ja täytyy kieltäytyä. Jos hänellä olisi ollut rahoja ostaaksensa ruokaa, olisi hän jäänyt tätäkin nautintoa vaille. Nyt tuntee hän itsensä ylpeäksi ja jaloksi ollessaan pakoitettu kieltäytymään. Hän on jonkun kauniin kertomuksen väärin ymmärretty sankari.

Sankaritar tulee juuri rappuja ylös. Hän on rikas ja hänellä on varaa syödä. Juuri se tekee taas hänet mieltäkiinnittäväksi. Ja sitte tummuudellaan muistuttaa hän etelästä, unelmien ja mielikuvituksen aurinkoisista rantamista ja hän näyttää ulkomaalaiselta silkkisessä matkalakissaan. Hän muistuttaa avarasta maailmasta, suuresta, ihanasta maailmasta, luokseen vilkuttavine seikkailuineen ja houkuttelevine mahdollisuuksineen — tuntemattomasta maailmasta, jonne lapsen ja nuorukaisen mieli ikävöi.

Nuorukainen ei voi ihailuansa peittää. Hänen katseensa riippuvat kiinni tytön kasvoissa ja hänen tähtensä käsittelee ikin hän niin pahasti sikareita.

Käännyn ja hymyilen — hieman halveksivaa elähtänyttä hymyilyä. Kuinka hän nyt unelmoi, hienosti ja hempeästi. Hän on juuri siinä iässä.

Häntä on opetettu uskomaan rakkauteen — tuohon salaperäiseen sanaan, joka jo paljaalla kaiullaankin panee hermoston värähtelemään. Hän käy alinomaisessa kuumeessa. Hän ei voi nähdä nuorta naista kysymättä itseltään: lieneekö hän minun tuleva rakastettuni? Joka hetki koettaa hän henkisesti valtimoansa ja pienimmänkin tunnelman pujahtaessa täytyy hänen sydämensä onnen aavistuksille ja sykähtelee kaksinkerroin kiivaammassa tahdissa.

Rakkaus on suuri ja mahtava. Se kohottaa, se jalostaa; jalostaa kurjimmankin. Se tekee raukan rohkeaksi, heikon voimakkaaksi.

Rakkaus on voima valtava. Se kestää elämän tuolle puolelle, se kuolemankin voittaa. Se voi leimahtaa hehkuvaksi intohimoksi ja se silloin on verraton. Mutta sen korkein muoto on kumminkin se, "joka voi kaikki kieltää."

Ylevä rakkaus on sielun etuoikeus.

Ylevä rakkaus on aistillisuudesta vapaa ja hieno. Sillä ei ole yhteyttä raakojen vaistojen kanssa. Jos se ilmaantuu omistamisen ikävänä — oi silloin ei ole se puhdas! — — —

Tuhma, tuhma poika — tietäisitkö kuinka yksinkertaista elämä olisikin, jos uskaltaisit elää omalla vastuullasi! — — —

Ilma kiihtyy kiihtymistään. Tuuli kieriskelee mastoissa, aallot kasvavat ulapalla. Siellä täällä kuohahtalee lakkapäitä lainehia, loistaen tummasta vesijoukosta ikäänkuin valkoiset hanhiparvet, sinne tänne sirottuneina, elävinä, sukkelasti uivina ja levottomasti sukeltavina.

Pilvet taivaalla painuvat yhä alemmaksi, muodot ja piirteet häviävät, kaikki juoksee yhteen paksuksi, kosteutta vuodattavaksi mustanharmaaksi peitteeksi, levittyen matalalle yli meren.

Kannen yli näkyvä Nidingenin kaksoismajakka katoaa ilmaan laivan taakse. Rannan aaltomainen kallioviiva harmenee harmenemistaan, pyyhkiytyy pois ja katoaa kangastellen.

Etukannen matkustajat istuvat tavarakääryjen ja hinkaloiden päällä vetäytyen toistensa suojaan kuin lammaslauma rajuilmassa.

Peräkannella kävelee pari herraa edestakaisin kallistellen ruumistaan laivan luikerruksien mukaan. Muut ovat kääriytyneet paksuihin päällysvaatteihinsa alistuen rajuilman alle toivottomalla alamaisuudella.

Nuori herrasmies on vetänyt päällystakkinsa ylleen. Se on kulunut ja vanhanaikainen; hän kärsii siitä. Sikari on sammunut. Hän näyttää alakuloiselta.

Suurin, uskollisuutta uhkuvin silmiin katselee hän romaaninsa sankaritarta. On kuin joka piirre hänen kasvoissansa tahtoisi julkijulistaa hänen nuorta ihailuaan, yksinkertaista ihastustaan.

Taaskin täytyy kääntyä salatakseni hymyilyä, joka ehdottomasti pyrkii huulilleni.

Katselen nuorta tyttöä. Hän ei ole kaunis, mutta miellyttävä katsella.

Hento kehkeymätön vartalo, vähän liian pitkä selästä, eikä suinkaan sopusuhtainen. Kaidat kasvot; silmät loistavat tummanruskeina, kuin kiillotettu pähkinä. Nenä liian suuri, ehdottomasti liian suuri ankaroiden kauneuden mittojen mukaan, suukin kenties liian pieni. Mutta kaikki sopii hyvin yhteen; eikä hennoisi toivoa sen toisin olevan.

Hänen tumma silkkinen matkalakkinsa vetäytyy hyvin hiusten mukaisesti, jotka niskaan ylökiedottuina eivät näytä runsailta, sillä kankaan läpi voi erottaa hänen päänsä hienot piirteet. Mutta varjostimen alta aaltoilevat ne kiiltävän mustina, keveissä kiehkuroissa.

Kaulansa ympäri on hän kietonut pitsiliinan, väriltään samanlaisen kuin hiuksetkin. Ilmakepeänä ja pehmosena peittää se hänen hartioitaan. Ja kun hän tuossa istuu viluissaan kokoonkyyristyneenä, on kuin näkisi jäätyneet, kalvakat kasvot savupilvestä pilkistävän.

Hän ei ole kaunis. Mutta noissa lapsellisissa piirteissä on jotain sanomattoman viehkeää, jotain avuttoman houkuttelevaa, joka saa sydämen heltymään. Ja tuo kehkeymätön varsi on kuin nappu tuntemattoman kukan, se sisältää tuntemattoman kumman kiihoituksen. Ei tiedä mitä se sisällensä sulkee; tahtoo niin mielellään uneksia mahdollisuuksia rikkaita ja täyteläitä.

Tiedän hänen nimensä. Se on kaiverrettuna laattaan hänen matkalaukkunsa kupeessa ja näin sen aamusella hotellin taululla: miss Bowen Irlannista.

Hän matkustaa vanhemman naisen kera. Hän nähtävästikin matkustelee vain huviksensa. — —

Hän on siis rikas. Kenties jonkun vampyyrin tytär, joka imee hänen kotimaansa mehun, kansan auttamattomasti hätään kuihtuessa.

Suljen silmäni. En tahdo häntä nähdä — — —

Sade räiskyy yli purjekankaisen katon. Tuuli laulaa raakapuissa alakuloista syyslauluansa, laiva kallisteleiksi laineissa puolelle ja toiselle — tuudittaen hervotonna raskasta ruumistaan edestakaisin aalloissa. Matkatakkineni on paksu ja pehmeä. Tuntuu kuin istuisin lämpimässä huoneessa koneellisesti keinutellen tuolia edestakaisin.

Tuolla kuvastuu hänen maansa eteeni: Ihana luonto:

Mehevinä vihreät niityt.

Metsät vaihtelevat väriänsä tuhansissa hienoissa vivahduksissa tummimmasta, melkeinpä mustasta havupuun vihreydestä aina vastapuhjenneen koivunlehden keveään, ilmahkoon värisävelmään, missä lehtivihreä on enemmän aavistettavaa kuin nähtävää.

Kellertäen loistavat vainiot auringonpaisteessa. Heikko tuulenhengähdys käy yli kypsyvän tähkän kuin kevyt varjo kuultavan kirkkaan taivaan poikki.

Kirkkaina päilyvät järvet. Niiden yllä värjyy ilma kesän kuumuudessa. Sinisenä ja syvänä kuvastelee avaruus niihin ja ne kuin ääretön silmä surukatseineen tuijottavat maailman kaikkeuteen.

Ihana luonto. Kaunis puite rajattoman kurjuuden taululle.

Mataloissa, likaisissa maakuopissa, missä ilma on epäterveellinen ja äikeä, missä voimaton köyhyys turhaan taistelee tautia ja kurjuutta vastaan — siellä elävät maan asukkaat elämäänsä, vieraiden ihmisten ulkomailla tuhlatessa niitä rikkauksia, jotka yhä suuremmassa määrässä keräytyvät heille, kuta enemmän irlantilaisien hätä kasvaa.

Mutta kauan on kuulunut kummaa nurinaa. Ja tulee aika, jolloin viha sulut murtaa ja väkivalta ottaa, mitä oikeuden nimessä äsken pyydettiin. Ja kenties murhanenkeli — — —

Heikko huudahdus! Hätkähdin.

Katsahdan ylös. — Oh — sehän oli vaan mielikuva.

Venhe oli tehnyt vaarallisen käänteän ja pieni irlantilainen miss oli pelästynyt.

Nyt kyyristy hän jälleen kokoon, naurahtaen hiukan itselleen.

Mitä on tässä tytössä, jonka vuoksi en voi olla häntä katselematta. Hän ei ole kaunis, uudistan sen melkein suonenvedon tapaisella innolla itselleni. Ja sittekään en voi irroittaa katsettani näistä, kaidoista kalpeista kasvoista, jotka ikäänkuin savupilvestä pilkistävät.

Hän on kuva syksystä. Niin tuntuu hän minusta. Rakastan syksyä.

Ilmanko vuoksi, luonnon surumielisyyskö vaikuttaa minussa, että käyn helläksi kuin lapsi.

En tahdo antautua hellyydelle, en tahdo taipua tunnelmaan, joka kumpuaa povessani. Olen järkevän käsityksen mies. Voin leikellä rikki tunteeni, olen tottunut etsimään luonnonlait, jotka pakoittavat ne esille.

Ja kumminkin tuntuu kuin jotakin lauhaa ja suloista syntyisi sisälläni. On kuin kevätvirta lämpimin lainein kohoaisi yhä korkeammalle povessani ja yhtyisi sydämen ympärille, hitaasti nousten ja laskien pitkinä hyväilevinä maininkeina, tuntuu ikään kuin merkittävä magneettivirran voima vetäisi minua hänen luoksensa, ja istun tämän tunteeni tuottamaan mielihyvään vaipuneena, nauttien siitä kuustoistavuotiaan neidon vastaheräävällä kaiholla — tiedotonna, vapisevana. On kuin tuulessakin olisi tuoksua, mutt'en tiedä mitä se on, on kuin sävel soisi ilmassakin mutt'en tiedä mistä se tulee. En kysykään sitä. Suljen silmät ja unelmoin.

On kuin kaikki lapsuussatujen ihanteellisuus elpyisi jälleen. Tunnen kaiken tunteiden hellittelyn, jota kuolettavaisesti olen pilkannut ja ivannut, kohoavan jälleen. En voi pilkata enää. Antaudun tunnelmalleni. Suljen silmäni ja istun unelmoiden.

Kauniita unelmia — liidellen pohjalla, mistä epäily on poistyonnetty, täyttävät ne mieleni muutamaksi tuokioksi onnen tunnelmalla.

Pieni, kalpea, viluinen lapsi, rakastan sinua. Rakastan muutamia lyhyitä hetkiä niin kauan kuin tunnelma kestää, hienosti ja kauniisti kuin lapsi, vähääkään ajattelemta omistaa sinua, tuntematta sinua.

En tahdo omata sinua, en oppia tuntemaan sinua, sillä sillä hetkellä katoaa kaikki tuo viehättävä sinussa. Olisit sinä kuten nuo muutkin jokapäiväinen ja mitätön.

Tiedän sen. En toivokaan mitään.

Rakastettuni et olekaan sinä, se on vain oma mielikuvitukseni luoma, joka nyt on ottanut sinun muotosi ja piirteesi.

Tunteeni on lapsen yksinkertaista uskoa sadun lumottuun prinsessaan, se on koko nuoruuteni kaiho, joka on keskittynyt sinun kuvaasi. Olet runon, todellisuudessa tapaamaton naisihanne, en tahdo koskettaa sinuun kädelläni, ettet katoaisi ilmaan.

Tahdon vaan istua hiljaa ja katsella, mielikuvitukseni kehrätessä vaihtuvia varjojaan sinun ympärillesi, uneksien kehittymättömistä mahdollisuuksista, jotka odottavat vain aurinkoaan puhjetaksensa kukkasiksi; koittavasta kauneudesta, rohkeudesta ja elämänhalusta, ajatuksista, jotka välähtelevät ja tunteista, jotka liekehtivät pohjalla — tunteista niin lämpimistä, terveistä, joustavista ja elinvoimaisista.

Lasken käden sydämmelleni ja tunnen kuinka sydän lyö, silitän kasvoani otsasi mustakutrista sauhupyörrettä vasten, kumarrun ja kohtaan pelästyneen katseesi korkealle kaareutuvien kulmiesi alta.

— — —

Herään ja huomaan, että minua katsellaan.

Mahdoin näyttää enemmän kuin luvallista lapsellisen yksinkertaiselta, sillä herrasmies sikarineen näytti kuin hän aavistaisi minut kilpailijaksensa ja vastapäätä minua seisoi vanha, epäilijännäköinen herra hymyillen.

Omaa pilkallista hymyilyäni!

* * * * *

Kauan vielä kun äiti oli lopettanut kirjoituksensa, istui hän pöydän ääressä, tuijotellen ulos akkunasta kynä kädessä. Hänen kasvoillaan kuvastu rauhallinen ilo.

Hänelle tämä ei ollut samaa kuin muille: ainoastaan kirjoitustavan taiteen muodostama, nuorekas tunnelma paperille viskattuna. Hänelle oli se niin äärettömän paljon enemmän. Se osoitti ihmistunteiden esiinmurtautumista viluisessa mielessä, se osoitti kevään vihdoin tulleen puhkeavine oksineen, kuohuvine nesteineen ennusti kesää kasvullisuuksineen ja viljoineen. Hänelle itselleen lupasi se vapautuksen alati painavasta tuskasta — — se oli pelastus hänen lapsellensa!

Hän kastoi kynän ja lisäsi.

"Maltas, mihin voin tään verrata? — Ruusuihin, vielä puhkeamattomiin, jotka ovat vain aukaisseet umpunsa siksi, että voipi vilahduksella nähdä niiden vilpoiset, punoittavat lehdet sisältä; tai mansikkatuoksuun yksinäisellä, aurinkoisella mäenharjanteella, kun ei katse vielä ole niitä kohdannut; — — tai siihen mitä tuntee, kun oltuaan kauan sisälle suljettuna, näkee metsän viheriöivän."

YHDEKSÄS LUKU.

Syyskuun puolivälissä palasi William Tukholmaan. Hän ei ollut mitään kirjoittanut siitä, milloin aikoi saapua ja äiti vallan ihastui, kun hän eräänä päivänä astui sisään, tavalliseen aikaansa, kohta päivällisen jälkeen. Hän oli terveennäköinen ja hänen olentoonsa oli tullut reippautta; kesä oli nähtävästi tehnyt hänelle hyvää.

Äiti istui ja katseli häntä ruskeilla, lämpöä sädehtivillä silmillään, hän seurasi pojan jokaista liikettä ja kasvojen ilmettä, kuunnellen jokaista hänen sanaansa. Hän oli niin ilon valtaamana, että se tänä hetkenä täytti hänet kokonaan.

"Kiitos kirjeestäsi", sanoi hän. "Tulin siitä niin iloiseksi."

William ei vastannut mitään, näytti melkein siltä kuin olisi tuntunut hänestä vastenmieliseltä tämä muistutus avomielisyydestään.

Hetken perästä alkoi hän puhua Pelle Wahlbergistä ja hänen kihlauksestaan.

Äiti odotti hänen puhuvan itsestään, mutta kun hän aivan aikeellisesti sitä näkyi välttävän, ei hän tahtonut kysyä.

Vähä kerrassansa solui heidän jokapäiväinen elämänsä tavalliseen juoksuunsa; poika tuli melkein säännöllisesti joka päivä, jälestä päivällisen, ja pysähtyi tunnin tai pari äidin luona. He menivät yhdessä teattereihin ja söivät illallista jälkeinpäin hotellissa Pelle Wahlberg tai joku muu Williamin ystävä seurassa. Ne toiveet sydämellisemmästä suhteesta, jotka olivat kytenneet äidin mielessä, saatuansa pojan kirjeen sekä alussa, kohta hänen tultuansa, eivät olleet toteutuneet. William oli kyllä hyvä ja ystävällinen, mutta hänen olennossansa oli vielä tuota tuskallisen arkaa noli me tangre (älä koske), jonka vuoksi äidin sidottu hellyys ei päässyt vapautumaan.

Poika oli hillityn kylmyytensä kautta pakoittanut ensi hetkestä alkaen äidin näyttämään osaa, joka oli hänen luonteelleen vastaista. Hän oli jähmettyneen tunteettomuutensa painolla kukistanut äidin intohimoisen pikaisuuden pienimmänkin ilmauksen sekä hyvässä että pahassa. Ja kun William yhden ainoan kerran oli seissut kasvat kasvoja vasten äidin tumman, koleerisen luonteenpurkauksen kanssa, oli poika tuijottanut hämmästyneenä häneen, kuin olisi hän ollut nainen, jota hän ei tuntenut.

Äitiä vaivasi tämä petollisuus heidän suhteessaan, vaan hän ei voinut viskata naamiotansa. William olisi taas jälleen tuijottava häneen yhtä vieraana, hän luulisi että jokainen äidin tunteen ilmaus olisi paula, jolla hän koki sitoa hänet; ja etana vetäytyisi kuoreensa.

Tämä suretti häntä sitä enemmän, kun hän jälestäpäin oli tullut huomaamaan, että poika olisi ollut helpompi voittaa, jos hän heti alusta alkaen olisi rohjennut toimia oman vaistonsa mukaan ja kohdella häntä luonteensa koko lämmöllä ja hellyydellä. Hän olisi kyllä vavahtanut ensi koskettelussa, mutta lopullisesti olisi hän huomannut, että ainoastaan sellaisena oli hän luonnollinen. Sen sijaan nyt oli hän itsekin kokoonkutistunut hänen epäystävällisyytensä tähden; hän oli jo näytellyt osaansa niin kauan, että poika oli siihen jo tottunut, ja jos hän nyt yht'äkkiään jättäisi sen, katsoisi hän sen tekeytymiseksi ja työntäisi hänet luotaan.

Äidin täytyi tyytyä, seurata hänen elämänsä kehittymistä, odottaa ja toivoa.

William oli hyyrännyt pari huonetta Kuningattaren kadun varrella ja oli jälleen ottanut paikkansa

sanomalehden teatteriarvostelijana ja olipa hänellä vielä ensipäivinä ollut kuntoa kyllin istua kirjoittamaan yksinäytöksisen kappaleen, johon hän ajatuksen oli saanut matkaltaan. Hän oli jättänyt sen kuninkaalliselle teatterille ja se oli otettu näyteltäväksi.

Äiti ei ollut mitään siitä aavistanut, ennen kuin hän eräänä päivänä näki uutisen sanomalehdessä.

Hän ilostui, mutta ilon alta sorahteli toinenkin mieliala, se oli katkeruutta, jollaista tuntee tullessansa ansaitsemattomasti syrjään sysätyksi. Pojan sulkeutuvaisuus haavoitti häntä kuin kipeä loukkaus. Mikä olisi ollut luonnollisempaa, kuin että hän olisi sen kertonut hänelle, äidilleen.

Herra Hedström, joka pistäysi samana aamupäivänä rouva Zimmermannin luona, oli aivan yhtä hämmästynyt uutisesta. Hänkään ei ollut mitään aavistanut. Tämä ei ollut niinkään vähäinen lohdutus äidille, joka mielessään katsoi Hedströmiä vaarallisimmaksi kilpailijakseen, niin vaaralliseksi, että oli hetkiä, jolloin hän tunsu mielessään varmoja mustasukkaisuuden oireita häntä kohtaan.

Päivällisen jälestä tuli William, kuten tavallisesti ja istuutui sikareineen mielipaikallensa, mukavaan nojatuoliinsa kamiinin luona.

"No, sinunhan eräs kappaleesi on otettu teatteriin näyteltäväksi", sanoi äiti. "Onnittelten."

"Kiitos."

"Näin sen sanomalehdestä aamulla. Sitte tuli herra Hedström tänne aamupäivällä. Hän oli hyvin ihmeissään."

"Siksikö, että näytellään muutakin kuin saksalaisia huvinäytelmiä?"

"Ei. Mutta siitä, ettet ollut mitään maininnut kappaleesta."

William hymyili.

"No, olipa se sitte jotakin puhuttavaa."

"Milloin kirjoitit sen?" kysäsi äiti.

"Kohta tultuani. Se on jonkin joutavaa vain..."

"Kuinka kauan kirjoitit sitä?"

"Oh, pari päivää, kolme tai neljä — — — Sinähän olet oikein suurinkvisiittori."

"Niin tietysti", nauroi äiti, "siksi että teen sinulle parisen kysymystä, kun et itsestäsi mitään kerro."

"En tiennyt, että tämä voisi huvittaa sinua. Ja sitä paitse", lisäsi hän, kohottaen olkapäitään — — "on niin pikkumaista puhua itsestään."

"Ja sitte kummastuttaa se sinua, että jonkun kerran saa halun olla suurinkvisiittori."

"Niin. Minun on todellakin vaikea uskoa, että muita voi huvittaa se, mikä minua koskee."

"Kiusaako sinua, jos jatkan kidutustani hetkisen vielä?"

"Ei ollenkaan. Anna tulla vaan."

"No mitä toimittelet nykyisin?"

"Poltan sikareja."

"Kiitos. Mitä työtä teet, kun olet kotonasi — koska täytyy lausua ajatuksensa niin täsmällisesti."

"En mitään. Niin, minä kirjoitan teatteriarvosteluja joskus. Ja luen kirjoja kun sattuu. Myöskin kotimaista kirjallisuutta väliin, kun täytyy ilmoittaakseni. Mutta siinä onkin kylliksi."

"Lukemisessako vai kirjoittamisessa?"

"Molemmissa, mutta varsinkin ensimmäisessä."

Hänen äänensä, joka tähän saakka oli ollut hieman ivallinen, kävi yht'äkkiään vakavaksi.

"Kuta enemmän luen, sen vähemmän saan halua itse tehdä mitään."

"Kuinka se on käsitettävä?"

"Näen kuinka ikävää tulos on. Se oikein vaivaa minua. Sellaista en tahdo kirjoittaa."

Äidin ruskeissa silmissä välähti ilon loistetta. Nämähän olivat hänen omia ajatuksiansa, sanoiksi saaneina.

"No kirjoita sitte jotakin muuta", sanoi hän hiljaa.

William hymyili.

"Jotakin muuta — niin. Se on helppo sanoa! Mutta mitä? Olemme kirjallisuuden käänneaikakaudessa. Uusi suunta, joka kymmenkunta vuotta sitte oli oikeutettu siksi, että se oli uusi rengas kehityksen ketjussa, on nyt tullut niin yleiseksi ja käynyt uskonkappaleeksi, joka painostaen ja uhaten ehkäisee runoilua Pohjolassa. Sen turvissa puhkeaa pikkukykyjä kuin sieniä maasta, eläen loiselämää kysymyksillä ja ongelmoilla, jotka uranaukasijat kymmenkunta vuotta sitte esittivät. Katso vaan kirjoja, jotka ilmestyvät täällä meillä. Realistista käsityöläistyötä! Kunnioitusta herättävää — jumal'auta — reseptin mukaan kokoonkyhättyjä — — ikäviä niin, ettei kukaan viitsi niitä lukea. Kuka viitsisi kuulla Nooran jälkeläisen yhdennessätoista sukupolvessa laususkelevan. Kun kuulen yhäti märehdittävän lauseita naisten sorrosta, inhoittaa se vaan minua. En yhäti voi käydä haikeaksi 'työmiesraukan' tähden. Olen myös nähnyt nälkää päivinäni; se ei ollenkaan ole vaarallista. Ja jos johonkin kelpaa, saa ruokaa aina lopuksi. Tahdon kirjoittaa romaanin tukkukauppias raukasta, joka parhaissa vuosissaan kuoli sydämen ympärille muodostuneen rasvakerrostuman tähden, syystä että oli syönyt liian hyvää ja juonut liian paljon. Hän myöskin on surkuteltava olento. Hän seurasi vaan halujansa. Luonto ei ollut antanut hänelle kylliksi aivoja pidättääkseen itseään, ja hän kärsi marttyyrikuoleman ruokahalunsa tähden. Ei yksin työmies ole surkuteltava. Kaikki olemme surkuteltavia, sillä meidän täytyy kaikkein kuolla."

Hän oli kiihoittunut puheestaan ja lopuksi seurasivat sanat toisiaan kuumeisessa kiireessä. Kun hän oli läähättänyt ilmoille viimeisen merkillisyytensä, voi äiti äänilajista kuulla, kuinka hän oikein nautti, kun luuli löytäneensä jotakin, jota äiti pitäisi hyvin törkeänä. Hän ei tietänyt että perusajatus siinä jota hän sanoi, oli sama mitä äiti niin usein itse, ennen häntä oli ajatellut.

"Olet kyllä oikeassa", sanoi äiti vaan. "Nuoressa kirjallisuudessamme on jotakin painostavaa, kokoonkutistunutta. Puuttuu aurinkoa — — etkö sinä voi sitä meille antaa?"

Poika nauroi, mutta tuon naurun läpi kuului jotain muutakin ja ääni, jonka olisi pitänyt olla leikkisä ja ivahtava oli kaiuton ja epävarma hänen vastatessaan:

"Osvald anna minulle aurinko! Ei, siitä ei tule mitään. Mutta aurinko tulee kai kerran vielä, ennemmin tai myöhemmin. Odotellessa kirjoittelen teatteriarvosteluja ja sanomalehtikirjoituksia. Muserran niskat ajatukseltani saada aikaan jotain oiva työtä. On ikävää käyskennellä tuntien itsensä aina jotakin omaavaksi, voimatta sitä kumminkaan koskaan synnyttää."

Tuossa oli taas sama apeamielisyys, jonka äiti luuli kesällä karkoittuneen; näin hiiviskeli se jälleen näkyville.

"Ja sinun kappaleesi, joka on otettu näyteltäväksi", sanoi äiti äänellä, jonka koetti tehdä niin huvittavaksi kuin mahdollista.

"Kappaleeni", vastasi poika halveksivaisesti kohouttaen olkapäitään. "Ivaa! Ivaa vaan parketille! Pieni tyttölerpukka, joka työntää kieltänsä yleisölle. Siinä koko juttu. — —"

Eräänä lokakuun päivänä kun William meni toimiston konttoriin oli siellä paikalliskirje hänelle. Hän avasi sen ja luki allekirjoituksen. A. Hagberg oli siinä. Ensi tuokiossa ei hän voinut saada selville, kuka tämä herra Hagberg oli, mutta seuraavassa sekunnissa tunsu hän hätkähdyksen rinnassansa, hän se oli.

Tyttö kirjoitti, että hän oli tullut Tukholmaan puhutellakseen lääkäriä. Kun se oli tehty, oli hän sijoittanut tädin kotiin, hotelliin, ja itse lähtenyt vaeltelemaan hämärän tullen. Hän oli ollut niin mielihyvissään, hän oli yksinänsä juonut suklaata kahvilassa Hallituskadun varrella ja lopuksi oli hän kahdeksan seudussa löytänyt itsensä vihellellän käymässä Kustaa Aadolfin toria pitkin. Nyt istui hän kotona, hotellissa, suloisessa sohvasa nurkassa poltellen pientä egyptiläistä sikariansa ja niin oli pistänyt päähän kirjoittaa herra Zimmermannille, että hän kumminkin tietäköön hänen olleen kaupungissa.

William ei tullut kotiin sinä aamupäivänä. Se kului hänen juostessansa hotellista hotelliin, kävellessänsä Norrbro'lla, Kuninkaallisessa puutarhassa, kaikkialla missä vaan voi toivoa tapaavansa etsittynsä. Lopuksi meni hän ja söi päivällisen puoleksi suutuksissaan, puoleksi iloissaan kirjeestä. Jo se vain että tytön päähän oli pistänyt kirjoittaa hänelle, osoitti...

Hän oli jo melkein unohtanut pienen kesäidyllinsä, kun tämä kirje tuli elvyttäen muistot jälleen. Oli

tullut niin paljon väliin. Hedvig, Isabella ja Louise — hän oli solunut vanhoihin suhteihinsa, pääkaupungin elämä oli pyörtänyt hänet jälleen aaltoihinsa. Nyt tunsin hän taas keskellä tämän jokapäiväisen elämänsä, kesämuistojen kaikua, joka heikkona sointuna kohottausi erilleen taustan yksitoikkoisesta kohinasta.

Seuraavana päivänä näki hän erään hotellin matkustajailmoitusten joukossa tädin nimen. Hän meni sinne, mutta naiset olivat juuri edellisenä iltana palanneet takaisin Skooneen.

Kun hän tuli kotiin epäonnistuneelta löytöretkeltään, istuutui hän kirjettä vastaamaan.

Tukholmassa 23 p. lokakuuta.

Neiti Alma Hagberg.

Tepäs olette hieno, pieni neitonen!

Ellen tietäisi, että te perin juurin olette itseenne yhtä harmistunut, kuin minä olen teihin, niin tahtoisin varmaan ääni kirjeessäni käydä vieläkin nuhtelevammaksi. Mutta nyt kuultakoon vain rivien välitse hillityn lempeä surumielisyys siitä, että olette riistänyt yhden työpäivän minulta.

Koko lauantaipäivä kului kolkutusjahdissa jalon metsäotuksen perässä: Vaaniskelin kaikki Kustaa Aadolfin torin läheisyydessä olevat hotellit, vaan ei missään oltu nähty pikku neitiä, josta tahdoin saada selkoa. Germaania hotellissa näytti alussa lupaavalta. Siellä asui skoonelainen neiti tätineen — nimeä ei ovenvartija voinut muistaa. Minkänäköinen hän on — tyttö? Vaalea tai tumma? — Vaalea. (Hyvä!) — Pieni — — (no niin) laiha — — — (!?!) — — keski-ikäinen — — — (pötkin tieheni).

Rosenbadissa oli yksinäinen malmöläisneiti, nimeltä Haglund. Pyysin saada häntä nähdä, mutta arveltiin että siihen ei voitu myöntyä. Hän sitä paitsi oli tumma, sanottiin. Luikin edelleen. — —

Pikku neitien, jotka tulevat suuriin kaupunkeihin ei pitäisi vaatia, että heihin tulisi olla niin rakastunut, että pitemmittä asioitten ilmaisuita voisi aavistaa, missä he oleskelevat. Sen sijaan, että olisin istunut ja kirjoittanut juoksentelin kaikkialla, Kuninkaallisessa puutarhassa ja Norrbro'lla pikku neitosia pilkistelemässä. Turmelin päivälliseni juomalla kupin suklaata Bergissä ja polttelin pientä sikaria, vain hermostumisesta. Iltasella menin teatteriin katselemaan pikku neitosia; vaan kaikki turhaan.

Pikku neidit, jotka tulevat Tukholmaan ja aikovat viipyä vaan muutamia päiviä, älkööt luulkokaan tapaavansa ystäviänsä kaduilla. Pikku neitien tulisi ottaa kaupunginlähetti, kirjoittaa parisen sanaa paperilapulle ja lähettää toimitukseen ja saada sieltä osoite ja niin edelleen, heti paikalla.

Eikä näin. "Istun hotellissa..." Ettekö silloin yhtä hyvin voinut kirjoittaa: istun — — hotellissa, siinä näet nimi, hotellin nimi, terveen järjen ja epänaissellisen logiikan nimessä. — —

Ja tahdotteko nyt kuulla jotakin kappaleestani — "milloin sitä näytellään j.n.e.", kuten te niin näppärästi suvaitsette siitä lausua — niin istuutukaa ja antakaa minun tarkemmin tietää Tukholmassa olostanne kuinka monta kertaa te tietämättänne kulitte akkunoideni ohitse (oikealla kädellä Rauhankatua ylösmennessä) ja muuta pientä ja hyvää, joka voi sielutieteellisesti ja sielunleikkelytieteellisesti huvittaa ystäväanne

William Zimmermannia.

Viikon perästä sai hän vastaukseksi jotensakin vähäsisältöisen, vinorivisen, hutiloimalla ja vakaantumattomalla käsialalla kirjoitetun pikku kirjeen. Tyttö kertoi olleensa edellisenä iltana tanssiaisissa ja siitä syystä tunsin itsensä niin tylsäksi, ettei voinut keksiä muuta sen parempaa kuin kirjoittaa herra Zimmermannille. Hän kertoi olostaan Tukholmassa ja uudisti jälleen juttunsa viheltelystä Kustaa Aadolfin torilla, jota hän tuntui pitävän suurena urhotyönä. Hän koetti läpeensä saada saman notkean, huolettoman kaiun kirjeesensä kuin Williaminkin kirjeessä, vaan hänen puuttuva muodonhallitsemiskykynsä esti sen onnistumasta..

William luki kirjeen hiukan hymyillen. Mutta häntä hyvin halutti jatkaa edelleen tuttavuutta, jonka vuoksi hän ei voinut olla pitkittävä kirjevaihtoa. Hän istuutui heti kirjoituspöytänsä ääreen ja vastasi:

Tukholma marrask. 4 p.

Neiti Alma Hagberg!

En ole ollut tanssiaisissa, mutta tunnen itseni kumminkin tylsäksi ja tyhjäksi — "Sellaista voi tapahtua parhaimmallekin", sanoi pitkäsaarelainen, ja niin on käynyt minun. Olen kirjoittanut pari tuntia erästä sanomalehtikirjoitusta, eikä se nyt enää tahdo sujua, mutta kello ei ole enempää kuin kolme ja on liian aikaista syödä päivällistä.

Tämä kaikki ei ole selitykseksi, miksi oikeastaan kirjoitan teille. Sen kaikessa tapauksessa olisin tehnyt. Minua haluttaisi tulla teitä tuntemaan. En luule teidän olevan minkään erinomaisen lahjakkaan pikku neidin — luulenpa melkein sen enemmän olevan luulottelua. Mutta on sielutieteellisesti huvittavaa nähdä taistelu teidän puoleltanne tuon kuvittelun ylläpitämiseksi — — — ja kaikki tämä ei ole totta, kuten kaikki totuudet nykyaikana. Siksi ei teidän tarvitse tästä suuttua.

Kirjeenne ei ollut kovinkaan sisältörikas, mutta kaikessa tapauksessa sielutieteellisesti huvittava, siksi että voipi lukea rivien välistä pikku neiti Hagbergin ihastuksen siitä, että hän on saattanut ryhtyä johonkin niin sopimattomaan kuin käydä vihellellä hämärissä pitkin Kustaa Aadolfin toria, mutta neiti Alma Hagberg on vapaamielinen ja emansipeerattu — hänhän taitaa puuhaella pikkuneitos-novellikokoelman julkaisua, olen kuullut — mutta häntä ei ujostuta sittenkään, vaan päinvastoin kertoo hän erehdyttämättömästi veikistellen käyneensä vihellellä iltasella — voi hirmuisuutta!

Näen teidän käyskentelevän toria pitkin ja kuulen teidän viheltävän hiljaa, melkeinpä tuskin kuultavasti, sydämellisesti mielihyvissänne, että käytte vihellellä Kustaa Aadolfin torilla.

Teidän mielestänne se näyttää joltakin, ja te olette aivan rakastunut siihen tauluun, jonka toimitatte.

Niin olen minäkin sitäpaitsä — tietysti säädyllisesti ja maltillisesti, kuten ajanmukainen nuorimies nykyään rakastuu (en kumminkaan *teihin*, vaan tuohon tauluun, jossa *te olette mukana*).

Tukholma 9 p. marrask.

Neiti Alma Hagberg!

Ihanteellinen? — olkoon menneeksi! Mutta idiootti? — Ei!

Mutta te olette sairas, älkäämme siis väitelkö. Minulla on kiire ja ehdin vaan parisen riviä. Toivon tällä kirjalla voivani lyhentää ja sulostuttaa muutamia hetkiänne sairassuoteella.

Mitä tuohon erinomaiseen epäonnistumiseen tulee, niin luulen teidän erehtyneen. Siihenkin on kappale aivan liian huono.

Kun te tällä kertaa tulette kaupunkiin, niin toivon, että teette minulle sen ilon ja itsellenne sen palveluksen, että ilmoitatte minulle missä otatte asunnon, tahi esim. milloin tulette.

W. Z.

P.S. Maanantaina annetaan kappale ensi kerran.

P.P.S. Ette tarvitse ensi kirjeessä kunnioittaa minua kirjoittamalla Te ja Teille (suurilla kirjaimilla). Olen tyytyväinen vähempäänkin. Tehän kirjoitatte jumala (pienellä j:llä) te, joka olette jakobiini.

P.P.P.S. Tämähän on kuin ystävättären kirje.

Äidin ja Williamin väli oli muuttumaton. Hän kävi joka päivä äidin luona, mutta luottavaisuutta puuttui. Keskustelu kävi kankeasti ja äidin täytyi pitääksensä sitä vireillä alati ja lakkaamatta kertoa itsestänsä. Tämä vaivasi häntä, mutta se oli ainoa keino tehdä heidän yhdessäolonsa siedettäväksi.

William ei tuntunut koskaan välittävän josko puhuttiin tai valettiin, ja hän auttoi harvoin keskustelua, lukuunottamatta silloin tällöin lausumiansa muistutuksia, joidenka kylmä ivallisuus koski äitiin.

Kerta toisensa perästä päätti äiti lakata latelemasta näitä avomielisiä kuvauksia omasta elämästään. Mutta aina viime hetkellä, kun hiljaisuus uhkasi käydä kovin painostavaksi, valtasi hänet omituinen

tuskan tunne, joka sai hänet hillitsemättömästi turvautumaan siihen aineeseen, joka vaan ensiksi päähän pälkähti, useimmiten omasta menneisyydestään.

Eräänä päivänä kun William tuntui olevan jotenkin hyvällä tuulella, päätti äiti sanoa hänelle suoraan, ja hän ottikin puheeksi heti poikansa ovesta astuttua.

"Tänään aijon näyttellä William Zimmermannia", alkoi hän leikillisesti.
"Äänetönnä ja mukaantumatonna."

"Noo, miksi niin?"

"Siksi että olen väsynyt alituisen itsestäni puhumiseen. Ja nyt voi jo olla sinun vuorosi."

"Mutta kun se nyt ei ole minun luontoni mukaista."

"Luulet kenties sen kuuluvan minun luontooni, mutta kumminkin olen tehnyt niin päivä päivän perästä, että..."

"Antaisit minulle hyvän esimerkin", keskeytti poika. "Eikö niin?"

"Kaikessa tapauksessa ei enää olisi liika aikaista, jos jättäisit pois minua kohden jotain vaiteliaisuudestasi."

"En sitä voi" — hän katsoi äitiä suoraan vasten kasvoja, vahingoniloisena. "Mutta sinullahan on tilaisuus tutkia minua."

"Mitä tarkoitat?" äännähti äiti ikäänkuin henkeä vetämättä.

"Tarkoiton, että kaikki se mitä olet pumpunnut herra Hedströmiltä, tarvitseisi tulla täydennetyksi omilla havainnoillasi", sanoi hän kylmästi ja tuolla inhottavalla ivalla, joka tuntuikin olevan loistokohta hänen kovin yksipuolisessa näyttelytaidossaan. Tässä ivahymilyssään oli hän kehittynyt kieltämättä mestaruuteen saakka, ja hänen vastauksensa olikin erittäin pisteliäs.

Seurasi pitkä vaitiolo.

Äiti ei ollut valmistautunut näitä sanoja vastaanottamaan, hän tunsu itsensä aivan tyhmistyneeksi, hänen ymmärryksensä tuntui seisovan.

"Kuinka voit olla niin ilkeä?" sanoi hän hiljaa, tuskin sai hän sen sanotuksi.

"Ahaa! Olenko hämmästyttänyt sinua! Et luullut minun voivan katsella lävitse!" puhkesi hän lausumaan voitonriemuissaan.

Äiti ja poika katsoivat toisiansa silmiin kotvan aikaa; äiti lukeaksensa pojan ajatukset, poika värähtämättä vähääkään kasvojensa ilmettä, yhäti ylönkatseellisen pilkallisena.

Seurasi taas pitkä vaitiolo. Äiti tunsu itsensä kovin alakuloiseksi voidaksensa vastata. Kaikki mitä hän oli tehnyt, koko vuoden työ oli nyt sirpaleina hänen jaloissaan. Hän ei tiennyt vihako vai suru oli valtavampi; viha väärästä syytöksestä, vaiko tuska nähdessänsä itseänsä pilkattavan juuri sillä, mikä oli kauneinta ja hienointa hänen sielunelämässään.

"Ja sinä itse", sanoi hän lopuksi. "Oletko myöskin tullut tutkiaksesi minua?"

"Tietystikin! Voitko todellakin uskoa, että nuori mies, jolla on tosi aikomus tulla kirjailijaksi, tulisi joka päivä yhtä uskollisesti, ellei hänellä olisi tarkoituksena tutkia?"

Hämmästyen pysähtyi äiti ihmettelemään tätä ihmistä, joka oli hänen poikansa, ja jolla tuntui olevan vaan pää — sydäntä ei lainkaan.

"Olen erehtynyt suhteesi." — Se sanottiin hiljaa ja surumielisesti.

"Niin äidit aina tekevät. Olet ihaellut liiaksi. Oppiessasi lähemmin tuntemaan, olet tullut huomaamaan toivoneesi aivan liian paljon. Totuus paljastuisi kumminkin kerran, ennen tai myöhemmin. On hyvä, että siitä on jo päästy."

"Niin, niin. Kenties!"

"Aivan varmaan. Ihmiset nyt kumminkaan eivät kestä lähempää tarkastelua. Ne menettävät aina."

"Eivät kaikki", huomautti äiti laimeasti. "En minä."

"No — minä kumminkin."

"En ole tutkinut sinua kyllikseni, josko se on totta."

"Niin. Voit uskoa kyllä sanaani. Minä olen suunnaton narri." — —

Hetkisen kuluttua valitti William että talossa, missä hän asui, yläkerrassa hänen huoneensa päällä soitettiin pianoa, jotta hän ei voinut rauhassa tehdä työtä.

"Tuumiskelen muuttaa maalle. Aijon asettua asumaan johonkin talonpoikaistaloon, puolen peninkulman päähän kaupungista."

"Siihen et kauan tyytyisi."

"Miks'en? Viihdyn parhaiten yksinäni. En ole seurankipeä!"

"Entä päivälliskävelyt Kuninkaallisessa puutarhassa?"

"Sellaiset ovat vaan tottumuksia, joita ei ole vaikea voittaa."

"Mutta iltasin? Onhan hauska, koko päivän työtä tehtyensä puhella jonkun kanssa."

"No kenties joskus. Minun täytyy tietysti tulla kaupunkiin, kun annetaan jotain uutta teatterissa. Mutta muutoin en kaipaa kaupunginelämää."

"Kyllä se vähän yksinäiseksi käy ajan pitkään."

"Yksinäisyys onkin iloni. Olen oikea Ibseniläinen peikko. Itsessäni on minulle kyllin!"

Hän istui vielä hetken äidin luona, mutta keskustelu kävi kankeasti vaitioloineen, jotka äidin mielestä olivat niin sietämättömän pitkiä ja jotka pakoittivat hänen alati hapuilemaan uusia aineita, kunnes hän lopulta jonkunmoisessa epätoivossaan alkoi puhua taas itsestään. Hän kuuli kyllä kuinka ulkoläksyltä ja yksitoikkoiselta se kuului, mutta hän ei voinut löytää muuta sanottavaa. Mitäpä hän ei olisikaan antanut, jos hänellä vaan olisi ollut kykyä kulettaa keskustelua pojan omalle alueelle! Muiden ihmisten seurassa oli se hänelle niin helppoa, mutta poikansa seurassa oli aivan toisin.

Kun William oli mennyt, vaelteli äiti edes takaisin laattialla kiihtyneessä mielentilassaan. Hänen sisällänsä poltti, mutta hän taisteli mielenliikutustansa vastaan, joka tuntui kasvavan kasvamistaan, niin että jännitys kävi yhä suuremmaksi, kuin höyrypannussa paineen lisääntyessä.

Jos ei hänen onnistuisi houkutella poika esille kuorestansa, olisi kaikki särkynyt. Hänen täytyi voittaa hänen luottamuksensa, tahi sitten vetäytyä takaisin; on aivan hyödytöntä tämä alinomainen itsensä näytteille asettaminen. William tulisi vaan näkemään hänen heikot puolensa niinkuin näkee sisäpuolen nurin vedetystä sormikkaasta, aavistamattakaan oikeata puolta. Kenties hän päällepäätteeksi pitäisi häntä puhehaluisena vanhana eukkona. Ei, pois kaikki ilvenäytelmät! Miks'ei hän uskaltaisi näyttäytyä sellaisena kuin oli? Hän tiesi kyllä, että hän kumminkin pohjaltaan oli suora, kelpo luonne.

Miksi olikaan hän hänen seurassaan niin hirvittävän ujo ja arkatunteinen? Se kävi vaan kiusalliseksi hänelle itselleen ja pojalle, eikä ollut ketään, joka olisi hänen hyväkseen lukenut hänen arkatuntoisuuttaan. Miksi olikin hän niin sairaloisen arka pelätessään haavoittavansa hänen tunteitaan, oliko poikansa koskaan huolinut hänen tunteistaan. Mitä raukkamaista pelkoa tämä olikaan, miks'ei hän voinut antaa itsekkäisyytensä käydä raa'aksi ja karkeaksi kuin muutkin? Uhrautuminen muiden edestä ei totta tosiaan ollut niinkään suuri ilo.

Näin käveli hän kauan edes takaisin laattialla, kiemurrellen itseään kuin mato oman epä-itsekkäisyytensä tähden.

Mutta hän ei voinut päästä siitä, eikä hän tahtonutkaan siitä päästä.

KYMMENES LUKU.

William Zimmermannin pikku kappale näyteltiin eräänä marraskuun iltana.

Päivällisen jälestä oli hän, kuten tapansa oli, käynyt äidin luona. Hän oli hyvällä tuulella eikä tuntunut

olevan vähintäkään levoton.

"Etkö ole peloissasi?" kysyi äiti.

"En, saat nähdä se tulee onnistumaan. Se on kyllin huono kelvatakseen yleisölle, eikä kumminkaan niin huono että se ilettäisi."

He menivät yhdessä teatteriin. Äidillä oli paikka parketilla; Williamilla oli paikka erotetussa loogissa, kun hänen omaa kappalettansa näyteltiin. Katsottiin tekijälle aivan sopimattomaksi asettautua teatterisalonkiin kaikkein katseltavaksi. Williamia muutoin olisi haluttanut murtaa tämä perintötapa, sillä hänessä ei ollut merkkiäkään pelkokuumeesta. Pelle Wahlberg ja Hedström kävivät tervehtimässä häntä hänen vankilassaan, juuri ennen esiripun nousua.

Pelle oli ylen hullunkurisella päällä.

"Onko sinulla siisti puku ylläsi, vai kuin? —" Hän tarttui Williamin takin liepeesen. "No hyvä on, sinunhan täytyy näyttämölle kumartelemaan. Totisesti tulet sinne! Etkö aijo tulla!"

"En. Saat nähdä että se ei tule tapahtumaan!" vakuutti William varmasti.

"Lyönpä vetoa! Mitä? Pullo schampanjata?"

"Olkoon menneeksi. Mutta sinä menetät."

"Se on minun asiani. Ravintolassa jälestä sitte?"

"Niin, ja kättä päälle."

Pääosaa esitti eräs yleisön lemmikki ja hän hämmästyttikin kaikkia notkealla vallattomuudellaan ja katupoikamaisilla kasvonsa kujeilla. Loistolla ja ihastuksella tarjoili hän koko tyttöveijarivarastonsa ja saikin yleisön aivan haltioihinsa; ja kun hän lopuksi toi esille kappaleen suuren kepposen, pitkän nenän, pulppusi ihastus yli kaikkien rajojen. Esiripun laskettua seurasi loppumatoin käsienvaukutus. Ja kun näyttelijät olivat saaneet suodun osansa, kuultiin tekijää esille huudettavan.

William hymyili. Hän oli vakaasti päättänyt olla näyttäytymättä, mennä näyttämölle esittämään itsensä tämän pikku jutun tekijäksi, olisi hänestä tuntunut niin pikkumaisen turhamaiselta ja siihen hän ei tuntenut vähintäkään viekotusta. Hän nautti vaan kuullessansa voimakkaat esillehuudot — hän oli selvästi eroittanut Pellen äänen, joka oli huutanut itsensä käheäksi innoissaan. Niin huutakoon vaan! Schampanjan saa hän kumminkin maksaa!

Mutta samassa temmastiin ovi auki. Teatterinjohtaja ilmestyi vihastuksissansa, henki kurkussa.

"Herra Zimmermann! Herra! Eikö herra kuule? Yleisö huutaa — piru vie!"

"Kuulen kyllä, antaapa heidän huutaa."

Teatterin johtaja hämmästyti. Tällaista ei ollut tapahtunut koskaan ennen hänen kokemusaikanaan. Herra, joka ei huolinut esillehuudoista! Tämä tuntui hänen näyttelijä-aivoilleen aivan käsittämättömälle.

"No niin, mitä temppuja nämät ovat. Tulkaa! Herrahan on hassu!"

Hän tarttui Williamin käsivarteen ja veti hänet mukanaan, eipä suinkaan erittäin lempeällä tavalla. Hän oli vihastunut, tunsu itsensä loukatuksi, ikäänkuin olisi hänen pyhimpiä tunteitaan haavoitettu. Olla välittämättä esillehuudoista, tämä oli melkein samaa kuin sanoa papille, ettei usko Jumalaan.

William seurasi mukana nauraen hänen harmistukselleen, samalla turhaan koettaen irroittautua hänen tanakasta tartunnastaan. Ja ennenkuin hän ehti aavistaakaan löysi tekijä itsensä näyttämölle survaistuna; aivan tietämättään oli hän käynyt häpeävän näköiseksi, astui hiljaa muutaman askelen eteenpäin ja kumarsi. Juuri kun esirippu laskeusi, luuli hän eräässä loogissa nähneensä kalvakat naiskasvot, jotka hän tunsu. Sydämensä sytkähti.

Hän oli koko viime ajan tuuditellut itseänsä uskomaan, että neiti Hagberg olisi teatterissa ensikerran kappaletta esitettäessä, ja nyt muuttui se hänelle varmuudeksi.

Hän se oli.

Kun William väliajalla tuli salonkiin — tarkastelivat kaikki ihmiset häntä, mutta se ei haitannut häntä ensinkään — paikka oli tyhjä. William istui äidin viereen ja puheli hänen kanssaan; äiti huomasi miten hajamielinen hän oli, mutta luuli kumminkin kappaleen tavattoman menestyksen siihen syyksi, eikä pannut siihen sen enempää huomiota. Niin yht'äkkiään näki hän pojan kasvojen hermostuneesti

vavahtavan, — hän seiso i kääntyneenä äitiin päin ja katseli ylös salonkiin. Kalpea nainen oli tullut sisälle jälleen; se ei ollut hän.

Turhaan haeskeli William kiikarillansa kaikkialta sekä oikealta että vasemmalta salongista. Siitä vaaleasta päästä, jonka hän oli kuvitellut sieltä löytävänsä, ei näkynyt vivahdustakaan.

Hän seiso i ja etsiskeli kunnes taas tuli pimeä ja esirippu nousi; hän etsiskeli seuraavatkin väliajat, mutta yhtä turhaan.

Koko illan oli hän harvasanainen ja hermostunut. Äiti ihmetteli mikä oli syynä hänen nähtävään mielensä epäsointuun ja Pelle Wahlberg mehevällä kielellään alkoi pitää hänelle pitempää nuhdesaarnaa ravintolassa.

"Mikä sinua vaivaa pöppö? Kaikki on onnistunut niin hävittömän hyvin ja sittenkin olet hapan kuin mehunsa menettänyt tupakanpuru. En ole huutanut ääntäni käheäksi sinun tähtesi, vaan sentähden että olisit hitusenkin hauska tänä iltana — — ja niin istua töllötät sitte kuin ventomielinen rotta! Etkä välitä muista vähääkään! Parempi tuuli nyt; ukkonuhjus!"

Kuinka oli, hälveni vähä kerrassaan alakuloisuus ja ilta loppui rattoisaa mielialaan.

Aika kului ja William unhoitti. Unhotti pintapuolisesti, kuten unhottaa jokapäiväisen elämän touhussa, sillä välin ajatuksen, tunteen, pähänpiston, tietämättä pohjalla maatesa ja hautuessa.

Kaupunkiin saapuivat siveellisyyden suuri apostoli ja epäsoiveellisyyden pieni apostoli, molemmat ilmoittivat luentonsa.

"Kummalle näistä kahdesta aijot uhrata roposi?" kysyi William äidiltään.

"En tiedä. Mitäs itse aijot?"

"Minulle on yhdentekevää; osaan ne molemmat ulkoa. Mutta suuri saa täyden huoneen ja pieni vaan vähän, siksipä luulen, että annan kruununi siveettömyydelle."

"Niinpä saan mennä yksinäni siveellisyyttä kuulemaan; mutta toimittanet kai minulle lipun toiseenkin?"

"Tietysti, mennään yhdessä, äiti ja poika paheen kaivoon — — — sekös vasta roskamaista."

Luentopäivä tuli ja he menivät yhdessä epäsoiveellisyyden saarnaan. Oli jokunen viisikymmentä kuulijaa sinne tänne sirottuneina ympäri salia; enimmäkseen vanhempia, naimattomia naisia ja nuoria herroja "Sturm ja Drang" aikakaudessaan olevia.

He istuivat aivan ovensuuhun.

"Näetkö", sanoi William, "eipä ole eduksi raha-asioille esiintyä epäsoiveellisyyden edustajana. Suurella oli täpötäysi huone."

Pieni, punanaamainen epäsoiveellisyyden saarnaaja astui sisälle, joi lasin viiniä ja alkoi tekstinsä.

William istui ja kuiskaili pieniä, ivallisia muistutuksia äidillensä esitelmän kuluessa. Yht'äkkiään näki äiti omituisen ilmeen hänen kasvoillaan. Oli kuin silmät olisivat laajenneet ja kirkastuneet. Hän nousi ääneti, eteni jonkun askeleen sisemmä saliin ja istuutui erään turkkiin puेतun naisen viereen, jonka vaalea pää näkyi karvasen talvilakin alta.

Tämän pään oli William tuntenut. Se oli neiti Alma Hagbergin Malmööstä.

"Hyvää päivää! Tekö!" sanoi William istuutuessaan hänen viereensä.

"Päivää!"

Tervehdykset lausuttiin kuiskaten; pienen yhteiskunnan parantajan lasisilmät loistivat jo uhkaavina puhujalavalta, oli mahdotonta saada enempää sanotuksi.

Mutta William istui ja ihmetteli. Hän luuli ihastuttaneensa tyttöä, mutta turhaan oli hän etsinyt punastuksen hiventäkään tahi merkkiäkään mielenliikutuksesta hänen kasvoillaan.

William tiesi neiti Hagbergin tulleen luennolle tavatakseen häntä, mutta hän ei aavistanut, että tyttö oli nähnyt, kun hän tuli sisälle äitinsä seurassa ja että hän siten oli istunut hiljaa ja odottanut kuin kalastaja nykyä. William katseli häntä. Tytön kasvot olivat tyynet ja hienolla iholla ei ollut punan vivahdustakaan.

Hän ei hetkeäkään uskonut tuon tyyneyden olevan luonnollista, mutta jo itsensähallitsemisen tuloksenakin — joka hänestä tuntui suunnattomalle — oli tytön välinpitämätön ulkomuoto hänelle kuin loukkaus.

Koko luentoajan istui William katsellen häntä, samalla armahtamattomalla ankaruudella arvostellen oman mielialansa tunteita. Kohta kun hänen silmänsä sattuivat tyttöön, oli kuin jotain lämpöä olisi virrannut häneen, jotakin joka yhtyen ihanan kesän muistoihin, päiväpaisteineen, lämpimine kallioineen, kirkkaine ilmoineen, siintävine lahdelmineen sointui moniääniseksi, värähteleväksi sävelmäksi hänen sielussansa, sulosointuiseksi viehkeäksi säveleksi, joka äkkiä katkesi kaikumasta, kun hänen tajuntansa kerkesi siihen, ruhtasten kielet poikki, ja nyt istui hän katsellen katkaistuja kielentyntäkiä hymähdellen: hempeätunteisuutta! vanhanaikuista haaveilua! hassutusta! Kesärakastuma!

Mutta kuinka hän pilkkasikin itseänsä, tosiasiana kumminkin pysyi, hän tunsu itsensä iloiseksi nähdessänsä tytön, iloiseksi ajatellessansa, että hän pian taas saisi kulkea hänen rinnallansa, sanella pistosanojansa, joilla hän ei mitään tarkoittanut, ladella eriskummallisuuksiansa, joilla ei ollut mitään merkitystä. Tuossa istui tyttö nyt niin totisena ja antoi suurien silmiensä kiintyä katselemaan pientä yhteiskunnan parantajaa puhujalavalla; se melkein suututti Williamia, hän ikävöitsi luennon loppumista, hän tahtoi että noilla suurilla silmillä olisi vapaus kääntyä kenen puoleen ne mieluummin halusivat.

Hän muisti aamun Lysekilissä, jolloin hän yksin, kello viiden aikaan, oli kierrellyt kylpölän sillalla, hän muisti päivät Helsingborgissa, jolloin hän luuli löytävänsä hänet joka toisesta naispukimesta, jonka hän näki. Niin hän oh kyllä ollut rakastunut — kenties — kumminkin hiukan.

Mutta se aika oli mennyt. Oli tullut niin paljon väliin: Hedvig, Isabella — koko hänen entinen elämänsä.

Niin välähti hänen aivoissansa ajatus. Jospa?... Tyttö oli niin kalpea, näytti niin väsyneeltä. Ei näkynyt yhtään tervettä piirrettä noissa kalpeissa kasvoissa, ainoastaan laimea harrastus kuvastui hänen suurista silmistään. Jospa hän opettaisi hänet rakastamaan; opettaisi hänet tuntemaan elämää täyteläänä ja rikkaana, kuin sitä pitäisi voida tuntea — — — opettaisi sen hänelle vaikkakin vaan muutamiksi lyhyiksi minuuteiksi.

Tätä ajatellessansa kuuli hän sydänlyöntien kiivastuvan tahdissansa.

Paikallansa, takana istui äiti ja tarkkasi näitä kahta. Pojan kasvojen ilme oli ollut hetkellä, kun hän keksi tuon nuoren tytön, niin erikoinen, eikä äiti ollut sitä ilmettä koskaan ennen nähnyt hänen kasvoillaan, ja samassa kun hän sen näki, tiesi hän kuka nuori tyttö oli. William ei ollut koskaan puhunut hänestä muuta kuin tuon pienen viittauksen kirjeessään; äiti ei koskaan ollut kuullut hänen nimeänsä, eikä hänellä ollut aavistustakaan hänen ulkonäöstään, mutta kumminkin selveni hänelle kuin sisäisen aavistuksen kautta, kuka hän oli Omituista — se koski häneen. Kuinka hän soikin pojalleen kaikkea hyvää, kuinka paljon hän olikin tätä toivonut — tuntui kumminkin kuin jokin hänen sielussaan nousisi tätä vastaan. Hän ei voinut itsellensä selittää mitä se oli, himmeänä ja epäselvänä liikkui hänen sisällänsä vaistomainen tuska, hän tunsu, ettei hänen poikansa ollut koskaan hänelle niin rakas kuin juuri nyt, hänestä tuntui kuin ei hän koskaan olisi tuntenut niin hillitöntä halua sulkea hänet syliinsä ja suojella häntä elämältä — todelliselta elämältä, joka hellittelee toista, toista lyö; hyväilee ja lyö sokeasti kuin pahankurinen lapsi.

Heti luennon loputtua nousi äiti ja meni. Kun William kääntyi häntä katselemaan, oli hän jo kadonnut.

"Nyt saatan minä teidät kotinne", sanoi William, kun he olivat tulleet kadulle. "Saan myös samalla nähdä, missä asutte."

"Ei kiitos. Menen yksin. Hyvästi!"

Hän nyykähytti ja niputteli tiehensä, mutta William seurasi tasaisin askelin hänen rinnallaan.

"Pikku neitien ei tulisi olla oikukkaita", sanoi hän.

"Teillähän on seuraa, kiiruhtakaa, etsikää hänet."

"Hän kyllä on jo mennyt. Se oli äitini."

Neiti Hagberg pysähtyi äkkiä keskelle katukäytävää.

"Teidän äitinne?"

"Niin."

Hän alkoi jälleen astella.

"En sitä koskaan olisi uskonut", sanoi hän.

"Miksei?"

"Hän näytti niin nuorelta."

Oli kuin nuori nainen tämän ilmoituksen perästä olisi käynyt mukautuvaisemmaksi ja pian kävi keskustelu tuttavallisesti kuin vanhojen ystävien välillä.

He kulkivat kauan katuja pitkin, joidenka lyhdyt loistivat pitkissä riveissä, menivät ohi kimaltelevain myymäläakkunoiden, mistä laaja valovirta levisi yli kansajoukon, joka tummina aaltoloina lainehti ohi.

Vieno surumielisyys painoi heitä molempia. Tyttö kertoi kevein, leikkikään sanoin sairaudestaan, äänellä, joka värähteli. Iltailma oli kolea ja kostea; hän yski paljon. Tuon tuostakin täytyi hänen muistuttaa Williamia, että hän kävi liian nopeaan. Hän pysähtyi käsi rinnalla taistellen hengästymistä ja sydämen tykytystä vastaan. Mutta sitte jatkoi hän puhuen leikkisellä äänellä, että hän kuolee pian. Hän oli jo niin kauan taistellut yhä enentyvää veren vähyyttä vastaan, nyt oli hän väsynyt ja tylsä, oli lakannut toivomasta. Ei maksanut vaivaa nauttia lääkkeitä, hän huononi siitä vaan huononemistaan. Matkansa Tukholmaan oli viime koetus, mutta hän ei uskonut tuloksiin.

William Zimmermann kävi hänen rinnallaan ja kuunteli. Hän ei puhunut muuta kuin mikä oli kaiken välttämättömintä; hän vaan katsoi alas näihin kalpeisiin lapsenkavoihin suurine, pelästyneine silmineen. Ei koskaan ollut sääli ja hellyys häntä niin täyttänyt kuin nyt katsellessansa tätä pientä, helposti murtuvaa elämää, joka kulki hänen rinnallansa ja puhui kuolemastaan. Hän tunsi itsensä niin rohkeaksi ja voimakkaaksi ja voiman tunteesen yhtyi halu saada suojella. Kuinka mielellään olisikin hän ottanut tuon pienen, sairaan lapsosen käsivarrellensa, aukaissut päällystakkinsa ja kietonut hänet sen poimuihin. Hän asteli hiljaa tuskallisesti tarkaten kumppaninsa piirteitä ja hänen äänensä oli himmeää kuin olisi hän pelännyt sen terävyyden koskevan häneen ja se kaikuikin kauneimmassa, pehmoisimmassa äänilajissaan, kuin tahtoisi hän tyyntäen kääriä sen soinnun hänen levottomuutensa ympärille.

Tyttö pysähtyi erään huoneuston edustalle Sture-kadun varrella.

"Tässä on asuntoni."

"Nytkö jo? Ettehän mene vielä kotiin? Mennään vielä eteenpäin?"

He menivät edelleen esplanaadia pitkin, jonka hehkulamppurivi riippui kuin suurista, loistavista krysoliiteista kokoonpantu rukousnauha, heittäen terävää, sinivalkoista valoansa molemmille puolille yli huonerivien ja huvilankattojen, huljutellen haaveellista kuuvaloansa Floran kukkuloille ja hopealla reunustellen Humlegårdin puiden hienoimmat huippuoksat.

Oli kuin Williamin silmät olisivat yht'äkkiä auenneet. Oli kuin hänen olentonsa ensi kerran olisi aukaissut kehälehtensä, kuin jos elämän, luonnon kauneus ensi kerran olisi säteillyt hänen sisällensä. Kuinka kaunista, kuinka sanomattoman kaunista tämä olikaan; hän ei koskaan ennen ollut sitä huomannut. Hän oli vaeltanut ohi katsellen sitä kuolleen miehen silmillä, eikä yksikään säde tästä kauneudesta ollut tunkeutunut hänen sieluunsa. Nyt oli kuin täyttäisi se hänet kokonaan, hän hengitti syvään ja ilma tuntui niin vilpoisan raikkaalta kuin juoma metsän-lähteestä.

Tunnin toisensa perästä vaelsivat he ilman päämaalia. He olivat käyneet aivan tuttavallisiksi, yhteinen tunnelma oli lähentänyt heidät vastustamattomasti. Ja William Zimmermann puhui avomielisesti ja pakotta, tavallisesta pilkallisuudesta tuntui tuskin jälkeäkään, puhui kuin vaatimaton, rehellinen, hyvä ihminen tuskatta ja peittelemättä — omasta elämästään. Oli kuin sulut yht'äkkiään olisivat auenneet ja kaikki keinotekoisesti pidätetyt ajatukset ja tunteet olisivat nyt syöksähtäneet esille, muodostuen levottomaksi edeltäkäs in aprikoitsemattomaksi vuolaaksi sanavirraksi — —.

"Kyllä nyt ovat jo juoneet teen majurskan luona", sanoi William lopuksi.

Tyttö hymyili.

"Mitä kello on?"

"Puoli kymmenen."

"Nyt täytyy mennä kotiin."

Mutta siihen ei William tahtonut myöntyä. Mitenkään ei hän voinut ottaa omalletunnolleen sitä, että neiti Hagberg nälkäisenä sai käydä levolle, niin kalpea ja veretön kuin hän oli. Hän veti tytön mukanaan pieneen kahvilaan laitakaupungilla.

Siellä ei ollut muita vieraita kuin he kaksi, huone näytti kodikkaalle ja vaikutti rauhoittavasti.

He istuivat pöydän ääreen eräässä nurkassa, joivat teetä ja söivät voileipiä; kun he olivat lopettaneet syömisen, muutti William tuolinsa tytön viereen hänen lukiessaan erästä avomielistä nureksivaa kirjettä, jonka Williamille oli kirjoittanut joku kuuluisa mies — — —

Muutaman päivän päästä soitti pieni sairaloisenkalpea neiti rouva Zimmermannin ovelle ja ääni skoonelaismurteella tiedusteli Mollyltä, josko rouva ottaa vastaan.

Rouva Zimmermann nousi kirjoituspöytänsä äärestä ja meni sisäänastujaa vastaan.

"Neiti Hagberg —, eikö niin? Tervetuloa!"

Pieni vaalea tulokas astui esille ojentaen kätensä hänelle.

"Olen kauan toivonut päästä tuntemaan Kate Zimmermannia", sanoi hän.

"Se ilahuttaa minua. Olkaa hyvä ja istukaa."

Nuori nainen istui työtuolille, jonka rouva Zimmermann juuri oli jättänyt."

"Saanko istua täällä kirjoituspöytänsä ääressä? Ja lupaattehan minulle, ettette pane pahaksenne kun tulin?" sanoi hän samalla kääntäen suuret silmänsä emäntään, hemmotellun lapsen lailla, joka on varsin itsetietoinen omasta vaikutusvallastaan.

"Tiedän kyllä että te ja poikani olette hyviä ystäviä."

"Se ei liene kenties niinkään varma osoite siitä, että mielellänne tahdotte nähdä minut?"

"Kuinka voitte niin luulla. Äidille on se aina paras puoltolause."

Pieni hymyili. "En tiedä sitä. Minun isäni ja tätini mielestä ei se olisi mikään puoltolause, jos joku tulisi ja esittelisi itsensä minun ystävänäni."

"Niinkö" — Rouva Zimmermannin täytyi hymyillä tälle suoraan sanotulle tunnustukselle. "Mutta kenties äitinne mielestä?"

"Minulla ei olekaan äitiä. Hän on kuollut jo kauan sitte."

"Pikku raukka" — — Rouva Zimmermann lakkasi samassa, kuin olisi tuntenut piston omassatunnossansa. Oli toinenkin, jonka monta vuotta oli täytynyt olla äidin huolenpitoa vailla.

"Kuka on teidät kasvattanut?"

"Isäni ja aivan kuuro tätini, joka on itse hyvyys."

"Sitte te olette varmaan hyvin hemmoteltu."

"Niin sanotaan, olen ainoa lapsi."

"Isänne asuu Malmöössä. Miten viihdytte siellä?"

Vieras nauroi, eikä salannut halveksumistansa. "Hirvittävästi, mutta en olekkaan kotona paljon."

"Missä muutoin sitte oleskelette?"

"Nyt viimeksi olin Lundissa yhden lukukauden."

"Oliko siellä parempi?"

"Ei. Siellä on kamalaa. Mutta jossainhan täytyy olla!"

"Niin kyllä. Ja tottuuhan kaikkeen."

"Ei", väitti pieni innokkaasti vastaan. "En totu koskaan Lundiin. Siellä on kaikki niin vanhanaikuista ja pikkumaista. On kuin olisi elävältä haudattu."

"Mutta miksi asutte siellä sitte?"

"No, onhan näyttävänäni kuin opiskelisin. En tee koskaan mitään. Olen aivan liian laimea."

"Mitä tutkisitte, jos ette olisi niin laimea?"

"Estetiikkaa. Se on kylttini. Kannan sitä — — päästäkseni ulkomaille pian jälleen."

"Tutkitta estetiikkaa?" — sanoi rouva Zimmermann mieltäväisenä.

"Niinpä kirjoitatte varmaan?"

Pieni naurahti.

"Oh. Ei se ole totta. Sen on vaan herra Zimmermann keksinyt tehdäksensä kiusaa minulle" —.

Kun nuori nainen oli mennyt, seisoi rouva Zimmermann ja koki selvitellä itsellensä ensivaikutusta. Hänessä oli: kylmyyttä ja pehmeän, kainostelevan naamion takana itserakasta rohkeutta — — Tämän tarkastelun perästä ei hän epäillyt enää, että tämä nuori nainen kirjoitti.

Mutta voin erehtyä, ajatteli hän itseksensä kuullen jälleen korvissansa tuon hyväilevän äänen kaikua, joka oli kuin himmeää soittoa.

William tuli hämärissä. Hän viime aikoina aina oli ollut hyvällä tuulella ja hänen olentoonsa oli tullut jotain ihmisellistä, vapaata, joka ei jäänyt äidiltä huomaamatta. Hänenkin oma käytöksensä tällä tavoin oli päässyt vapautumaan siitä painosta, jota Williamin vaiteliaisuus oli hänessä vaikuttanut. Tämän onnellisen muutoksen luki äiti mielessänsä nuoren tytön läsnäolon ansioksi. Sentähden taisteli hän tuota peräti epäedullista ensivaikutusta vastaan, vakaasti päättäen voittaa sen. Hän ei uskonut suhteen nuorten välillä olevan senlaatuista, että se todella vaikuttaisi kummankaan elämään; mutta hän iloitsi ajattellessansa, että sillä kenties voisi olla ratkaiseva merkitys pojan elämässä.

"Tiedätkö, kuka on ollut luonani aamupäivällä?" kysyi äiti iloisesti.

William meni hänen luokseen ja taputteli häntä poskelle osaksi hyväilevästi, osaksi leikkisästi.

"Kyllä", vastasi hän hymyillen. "Eräs pieni skoonelaisneiti. Mitä pidit hänestä?"

"Aika paljon."

"Se ilahuttaa minua. Tahtoisin mielelläni, että hän seurustelisi kanssasi. Hänelle olisi siitä hyötyä."

"Sen suon mielelläni."

Williamin käynnit tästä puoleen kävivät vähä kerrassaan yhä lyhemmiksi; hän tuli joka päivä, mutta hän oli saanut ilkeän tavan tarkastella tuon tuostakin kelloansa, jota hän ei ennen ollut pitänyt tapanaan. Hän kertoi itse, että hänen pitäisi tavata jotakin; ja äiti tiesi kuka tämä joku oli. William puhui myöskin heidän kahdenkeskisistä kävelyistään.

"Pidän tyttötylyykästä. On niin harvinaista tavata sellaista ihmistä kuin hän on. Hän on niin tavattoman vapaa kaikesta tavanmukaisuudesta, ja siksi voimmekin seurustella kuin toverit", sanoi hän.

He seurustelivatkin kuin toverit. Neiti Hagberg asui erään eläkettä nauttivan majurskan luona ja hänellä oli oma huone. William kävi hänen luonaan joka aamupäivä; ja iltasin he menivät yhdessä ulos. William odotti häntä kadun kulmassa kello 7 aikaan joka ilta, ja tyttö tuli harvinaisen säntillisesti. Sitte kiertelivät he katuja pitkin, katselivat valaistuista puotien akkunoista sisälle ja tirkistelivät ihmisiä kuin kaksi irtilaskettua vallatonta koululasta. Näissä kävelyretkissä oli tytölle koko uutuuden viehätys ja hänen jakobiinilaisuuteen tuntui niissä olevan näppärä vivahdus jostain "sopimattomasta", joka hyväili hänen turhamaisuuttaan. Ja sitä paitsi piti hän ylpeytensä tehdä aina sitä, mitä ei kukaan muu pikku neiti uskaltanut — kumminkaan antautumatta mihinkään suurempaan vaaraan. Ja lopuksi pakoitti hänen uteliaisuutensa häntä askel askeleelta eteenpäin.

Eräänä iltana kun he kävivät Kuningattaren kadulla, pysähtyi hän äkkiä ja sanoi:

"Tässähän te asutte."

"Niin. Haluatteko tulla tervehtimään?" lennähtivät sanat Williamilta.

Tyttö ei hämmästynyt vähääkään.

"Kyllä. Miksen?"

He nousivat rappuja ylös. Hiipivät varovaisesti varpaillaan ja kun he olivat tulleet Williamin huoneisiin, lukitsi hän oven.

"No niin", sanoi hän. "Nyt me olemme turvan takana."

Hän sytytti lampun ja tyttö asteli ympäriinsä huoneessa hyvin kotiintuneena, tarkasteli kaikkea uteliain silmäyksin. Lopuksi istui hän kirjoituspöydän ääreen ja selaili pöydällä olevia papereita.

"Katsokaammepa nyt, mitä olette kirjoittanut", sanoi hän.

William ei häntä häirinnyt. Hänen läsnäolonsa täytti hänet ilolla. Tämä oli ikäänkuin arveluista ja ennakkoluuloista vapaamman ajan sarastusta; tyttö oli hänelle eloa saanut unelma, hänessä toteutui se ajatus, mikä oli ollut hänen nuoruutensa suuri rakkaus. Williamin täytti melkein päyhän kunnioituksen tapainen tunne. Ja tuossa kun tyttö käveli vapaana ja pakotonna kaikkialla hänen huoneessaan, aavisti hän ensi kerran oikein, että hän rakasti häntä.

Tämä antoikin hänen käytökselleen tytön ensi käynnillä jonkunmoisen ritarillisen vivahduksen, jota huomaavaisuutta hänen ei olisi pistänyt päähänkään näyttää muussa tapauksessa ja joka juuri oli räikeässä ristiriidassa sen ärsyttävän julkeuden rinnalla, jolla hän muuten tavallisesti seuraelämässä kohteli nuoria neitosisia.

"Kas vain miten ihmismäinen te nyt olette", sanoi tyttö hymyillen.

"Ettekö uskonut sitä minusta?" — Williamin ääni oli leikkisä, vaan pohjalta kaikui hellyys.

"Kyllä. Sen kyllä tiesin, senhän te kyllä tiedätte!"

Kun he olivat tulleet kadulle pälkähti Williamin päähän yht'äkkiään:

"Menemmekö tervehtimään äitiäni? Otamme hänet mukaan ja menemme hotelliin syömään illallista?"

Tytön kasvot välähtivät ilosta, mutta hän pysähtyi yht'äkkiään.

"Sepä olisi kovin hauskaa", sanoi hän innokkaasti. "Mutta en tiedä, uskallanko."

"Uskalla! Oh! Mitä löpötystä se on. Ei mahtane majurska välittää siitä sen enempää kun sanotte, että olette ollut Kate Zimmermannin seurassa."

"Majurskasta minä viisi. Mutta mitä ajattelee teidän äitinne. On myöhäistä."

"Kuulkaa — pikku neiti — luuletteko etten minä voi vastata tästä asiasta?"

Neitosta halutti kovin tulla mukaan, eikä tarvittu paljonkaan houkuttelutaitoa. Hetken perästä olivat he jo antaneet hinata itsensä Mosebackin sillalle ja olivat jo tiellä rouva Zimmermannin asunnolle. Hän oli kotona, sillä Skeppbroolta olivat he jo nähneet tulen tuikkavan akkunasta.

Eräällä pikku kadulla Mosebackin torin toisella puolella kohtasivat he meluavan joukkueen; pienenon vavahti pelästyksestä ja William pujotti hymyillen käsivartensa tytön käsikoukkuun.

"Ei se mitään tee täällä Södernillä", sanoi hän tyynnyttäen. Ja he menivät edelleen.

Rouva Zimmermann otti heidät vastaan ei niin kovin ihmetellen, mutta huomattavasti ilostuen.

"Jäättehän tänne illaksi?" kysyi hän.

"Ei. Ota päällesi. Menemme Grandin hotelliin. Neiti Hagberg tahtoo nähdä erikoisia naamoja."

Williamin tavassa oli sellaista huoletonta vallattomuutta, jollaisena äiti ei koskaan ollut häntä nähnyt. Parhaallaan kun hän puheli heidän kanssaan, otti hän äitiä vyötäröltä kiinni ja veti hänet etehiseen.

"No niin. Kiiruhda jo!"

"Kyllä, kyllä. Eipähän nyt sellaista hoppua liene", nauroi äiti ja antoi tinkimättä vetää itsensä etehiseen ja auttaa päällensä päällysvaatteet. William oli kuin toinen ihminen. Hän puheli, hän nauroi, hänessä oli jotain niin nuorekasta.

"Tiedättekö, rouva Zimmermann, missä minä olen ollut tänä iltana?" kysyi nuori tyttö heidän istuessaan vieretysten erään perimmäisen pöydän ympärillä hotellissa.

"En."

"Herra Zimmermannin luona", sanoi hän yllyttäväisesti.

Äiti ei voinut olla naurahtamatta. Tuo itseensä tyytyväinen ääni oli niin hullunkurista.

"Kas vaan. Sehän oli kovin sopimatonta."

"Tiedäppäs, hän onkin pieni Jakobiini ja se juuri onkin hänen ylpeytensä", nauroi William.

Keskustelu oli vapaata ja hilpeätä suurimmassa määrässä. Äiti oli paraimmalla tuulellaan. Myöskin

neiti Hagberg oli nähtävästi omalla alallaan. Yht'äkkiään taivuttihe hän eteenpäin aivan aiheettomasti ja katsoi tarkkaavaisesti rouva Zimmermannia suoraan silmiin. Vanhemman naisen täytyi nauraa, tämä ujustelematon uteliaisuus tuntui niin naurettavalle. Näkyi niin hyvin että nuori oli lellitelty lapsi, jolle oli käynyt tavaksi seurata kaikkia oikkujansa.

"Mitä te tarkastatte?" kysyi rouva Zimmermann.

"En koskaan olisi voinut ajatella", vastasi pieni, "että herra Zimmermannin äiti voisi näyttää noin nuorelta. Kohta kun hän tuli Lysekiliin oli hän minusta kuin vanha ukko."

"Niinkö? Mutta eikös hän tullut sitte paremmaksi?"

"Kyllä. Häneen kyllä tuli hiukan eloa sitte. Merikylvyt kai sen vaikuttivat, luulen ma. Ne ovat mainioita kylpyjä. Minäkin olin hirveän kipeä alussa, mutta tulin paremmaksi siellä, vaikka nyt on jälleen yhdenlaista.

"Oletteko kipeä nyt? Minusta te näytätte niin terveelle."

"Se on vain tuo hyvä ulkomuoto, joka pettää sinut", sanoi poika nauraen. "Mutta se on vaan arsenikin ansiota. Hän on syöttänyt itsensä lihavaksi ja pulleaksi myrkyllä."

Neiti Hagberg hymyili.

"Kahden kuukauden aikana on lääkäri tukkinut minuun kahdeksanlaisia lääkkeitä. Ja sitte käski hän minun maata sängyssä ja minä makasinkin siivosti 14 päivää. Mutta minä huomasin, että kävin vaan huonommaksi. Ja silloin sanoin minä, että tahdon itse määrätä. Määräsin matkan Tukholmaan. Sanoin, että tahdoin puhua erään tämän taudin tunnetun erikoistutkijan kanssa täällä, mutta silloin suuttui hän ja sanoi, että minun täytyy pysyä Lundissa. Mutta silloin sanoin minä taas, etten muistakaan lääkäreistä huoli, ja silloin suostui hän ja sanoi ilmanvaihdoksen tekevän minulle hyvää, hän varmaankin tahtoi päästä minusta."

"Noo — ja matka on vaikuttanut teihin hyvin?"

"Kyllä. Kaikkialla on parempaa kuin Lundissa. Jos en olisi tullut sieltä pois joksikin ajaksi, luulen että olisin kuollut. Minulla oli hyvä ystävä, joka kuoli keväällä. Hänellä oli myös kalvetustauti ja lääkäri sanoi, että hänen pitäisi maata. Ja hän makasi, mutta ennenkuin ehti aavistaakaan, oli tyttö kuollut, kenenkään sitä huomaamatta — — aivan niinkuin kynttilä sammuu. — — Ei, Lund on hirmuinen!"

"Neiti Hagbergilla ei ole punaisia verisoluja ensinkään", tarttui William puheesen äitiin kääntyneenä. "Jospa me koettaisimme hankkia hänelle niitä? Hän on kuutamoihminen."

Äiti istui ja katseli nuorta tyttöä. Hänen silmänsä olivat hiukan ulohtaalla ja niiden väri oli omituinen, sinivihreä, kuin läpikuultava vesi.

"Kyllä. Koetamme kyllä tehdä teidät terveeksi."

Nämät silmät, joiden katse oli muutoin niin ujustelematon ja lapsellisen rohkea vetäysivät yht'äkkiään pienemmiksi, ikäänkuin salatakseen ilmettänsä.

"En tule koskaan terveeksi", sanoi hän ja suu hymyili ikäänkuin olisi hän sanonut jonkun hassutuksen, mutta kyneleet tahtoivat tunkeutua väkisinkin silmiin, "olen koettanut jo kaikkea. Se auttaa kyllä heti hiukan, mutta pian on kaikki jälleen samanlaista."

"Oi. Saattepa nähdä, että Tukholman ilma tekee ihmeitä", sanoi William hilpeästi, samalla luoden verettömiin lapsen kasvoihin hellän, huolehtivan silmäyksen, jonka äiti hyvin huomasi.

"Antakaa minun ruveta lääkäriksenne", sanoi hän. "Te saatte nähdä se auttaa."

"Niin neljäksitoista päiväksi", vastasi nuori tukahuttaen epätoivonsa, "mutta sitte on sama juttu jälleen. En tiedä mitä nuorena olo oikeastaan on, en ole tuntenut sitä päivääkään — olen vaan laahannut itseäni eteenpäin kuin en jaksaisi elää. Tahdon mieluummin tulla oikein kipeäksi ja kuolla."

"Lörpötystä! Puhua kuolemasta vähäisen verenpuutteen tähden! Siitä kyllä päästään."

William oli taivuttautunut eteenpäin kuullaksensa mitä nuo molemmat naiset sanoivat toisilleen. Hänen silmänsä loistivat kiitollisuutta katsoessansa äitiin.

"Vähäisen verenpuutteen tähden? Kun ei viiteen vuoteen päivääkään ole saanut tuntoa, miltä tuntuu olla terve."

"Se on teidän sielun elämäne, joka on sairas. Laitelkaamme mieli ensin kuntoon, niin saammepa nähdä."

Äitiin oli tullut iloisuutta ja hellyyttä, jota poika ei koskaan ennen ollut hänessä huomannut.

"Miten se on: Teillä tietystikin on kureliivit?" kysyi äiti.

"Kyllä. Mutta ne eivät ole tiukalla."

"Se on sama; niistä täytyy teidän luopua. Se on määräykseni n:o 1."

"Mutta sitte palellun minä kuoliaaksi", vastasi nuori iloisesti. "Ja minusta tulee koukkuselkäinen päällepäätteeksi."

"Katsomme kyllä ettei niin käy. — Mutta vielä sekin seikka — kuinka kauaksi aikaa voitte jäädä Tukholmaan?"

"Kyllä niin kauan kuin tahdon."

"Minun hoitotapani kestää kolme kuukautta. Onko teillä aikaa uhrata se terveydellenne?"

"On — — kyllä — — — jos tarvitaan —", sanoi hän vitkastellen.

"Mutta isä ja täti tulevat aivan toivottomiksi."

"Sen enemmän he ilostuvat, kun te palaatte kotiin terveydestä ja punaisista verisoluista loistavana", lisäsi siihen William, joka erinomaisella tarkkaavaisuudella oli seurannut edellistä väittelyä. "Tämähän sopii vallan mainiosti! Äiti huolehtii ruumiista, ja minä lupaan hyväntahtoisesti pitää huolta sielusta. Kaksi tuntia sielun voimistelua päivässä. Saattepa nähdä että tulos on loistava!"

Kun rouva Zimmermann meni yöllä yksin kotiinsa tunsikin häntä, että tuo nuori tyttö oli tullut häntä niin likelle, kuin hän ei koskaan olisi sitä uskonut. Hän oli jo alkanut katsella häntä pojan silmillä. Hän ei ajatellut, ei tuumiskellut sitä tarkemmin; hän ei uskonut mitään syvemmänlaatuista suhdetta olevan heidän välillään. Hän tiesi ainoastaan että tuo pieni, kalpea olento oli ihminen, josta hänen poikansa piti ja se oli kylliksi, että hän myöskin piti hänestä.

Ripein, varmoin askelin asteli hän. Vilkkaasti virtasi veri hänen suonissansa, se melkein lauloi hänen sisällänsä. Yöilma tuntui niin vilpoisalle huuhdellessansa jäädytellen hänen kuumaa otsaansa, missä tuhannet ajatukset työskentelivät.

Hän oli nähnyt ihmistunteita poikansäsilmissä; hän oli nähnyt ihmisellisen osanoton ja lämmön valaisevan hänen kasvojansa. Luonnon kylmyys oli sulanut. Hän oli pelastettu. Hän ei joutuisi hukkaan. —

YHDESTOISTA LUKU.

Rouva Zimmermann oli nojallaan mukavassa tuolissansa; oli yksi hänen synkimpiä hetkiään.

Niitä ei ollut usein; mutta kun ne tulivat, valtasivat ne hänet aina luonnon mahdin väkivaltaisuudella ja silloin oli kaikki maailmassa mustaa.

Koko päivän oli hän taistellut alakuloisuuttaan vastaan, mutta se oli yhä enemmän päässyt voitolle; taistelu oli vaan uuvuttanut hänen voimansa niin, että hän nyt oli aivan masentunut.

Tulla hyljätynsi, syrjään sysätyksi, pois viskatuksi kuin kelvoton, vanha vaatekappale — se tulisi nyt olemaan hänen osansa. Ja tämä pieni pintapuolinen olento, jossa ei ollut sisältöä minkäänlaista, tulisi tunkeutumaan sille paikalle, jonka voittamista hän niinkauan oli tavoitellut, pyrkinyt siihen koko tummalla tarmollaan, ikävöinyt sitä olentonsa joka säikeellä. Kaiken, mitä hän oli uneksunut saavansa itämäänsä ja versomaan, kaiken, minkä hän oli toivonut näkevänsä kukaksi puhkeavan, kaiken tulisi tämä vieras ottamaan, kenties välinpitämättömin käsin — kenties pian sen pois viskatakseen.

Kuta enemmän hän tätä ajatteli, sitä varmemmaksi kävi tämä viimeinen otaksuminen; ja hän uudisti sen suononvedon tapaisesti itsellensä itsekiduttajan väristyttävällä tyydytyksen ja tuskan sekaisella tunteella. Niin hän — tuo toinen — pettäisi hänen poikansa ennemmin tai myöhemmin. Sen, jota hän

itse, hänen äitinsä olisi hoidellut kuin hentoista tainta rakkautensa lämpimässä ilmakehässä, sen antaisi tuo pieni, tunteeton olento armotta kuihtua ja kuolla.

Äiti makasi kiihtyen yhä tässä mielialassaan ja hänen mielikuvituksensa maalasi kaikki synkimmillä väreillä.

Hän kääntelihe tuskissansa. Ohimoita pakotti ja tuon tuostakin karmivat viluväreet hänen ruumistansa, niin että hampaat kalisivat kuin pakkasessa. — Hän tiesi varsin hyvin, mikä oli kaiken tämän pohjana — äidin mustasukkaista itsekkäisyyttä — mutta tämä tietoisuus ei vähentänyt ollenkaan hänen kärsimystänsä.

Tunti toisensa perästä kului. Molly tuli päivällispyyntöineen; hän meni ruokasaliin, mutta ei voinut mitään syödä. Ainoa, minkä hän sai alas puserretuksi oli pari lasia viiniä; sitte otti hän taas entisen paikkansa työhuoneessaan.

Hän oli väsynyt kuin valvotun yön jälkeen; hermot, jotka ennen olivat olleet äärimmäisyyteen asti jännitetyt, olivat hervahtaneet. Mutta ne värähtelivät vielä kuin pianon kielet intohimoisen, sielukkaan esityksen perästä.

Kun William tuli, ei äidillä ollut voimaa edes peittääkseen mielenliikutustansa; poika huomasi sen heti.

"Miten on laitasi?" kysyi hän hilpeästi.

"Hyvin." Mutta äidin oli mahdotonta saada ääntänsä iloiseksi.

"Hyvin? Sanot sen äänellä, joka ei kuulu kovinkaan vakuuttavalle."

He vaikenivat tuokion. William asteli huoneessa, tuumiskellen millä keinoin näyttäisi myötätuntoisuuttaan, mutta hän ei uskaltanut värähtää todellisempaa kieltä, peläten näyttävänsä kovin tuntehikkaalta ja että se mahdollisesti tekisi pahan pahemmaksi.

"No niin", sanoi hän vain samalla menen ja silittäen kädellään äidin poskea. Mutta tämä ainoa pieni hyväily oli enemmän kuin tuhannet sanat.

"Sellaiset ihmiset kuin minä pitäisi lyödä kuoliaaksi jo syntymässä." — Hänen äänensä vapisi vieläkin, mutta uneksiva, puoleksi onnellinen, puoleksi surumielinen hymyily viivähti hänen suunsa ympärillä — "ne eivät sovi muiden kanssa. He ovat vaan irti reväistyjä ihmispuolikkaita; toisilla on luu ja nahka, mutta heillä on vaan hieno kalvo, ja heidän sydämensä kiintyy yhteen, ainoaan asiaan; jos heidät siitä reväistään irti, vuodattavat he sydänverensä."

"Oh", sanoi poika iloisesti, mutta pohjalta kaikui hellyys ja hyvyys, "luulen että luu ja nahka sinussa ovat oikeassa suhteessaan. Sinä varmaan kokonaisuudessaan olet varsin hyvin muodostunut ihmisolento."

Nämät olivat muutamia köyhiä sanoja, jotka jollekin toiselle eivät olisi merkinneet mitään, mutta äidissä vaikuttivat ne kääntein, lauhduttaen hänen mielialansa. Katkeruus, levottomuus, nyrpeys, kaikki oli yht'äkkiään pois pyyhkäisty.

Äiti katseli sitä lauselmaa, käänteli ja hymyili sille kuin olisi se ruusuvihkonen, jonka sai.

Nyt saisi hän jälleen tehdä työtä yhdessä poikansa kanssa, kuulla hänen ääntänsä joka päivä, ajatella vaan hänelle ja toivoa hänelle! Nyt oli hän jälleen yhtä onnellinen kuin äsken onneton tuskissaan itseään kiemurrellessa — taaskin tämä pikainen, täydellinen sulauminen nykyhetkeen, joka oli hänen syvän, koleerisen luonteensa omutisuus.

Äiti seurasi poikaansa silmillään tuossa hänen astellessaan, hyväillen häntä katseellaan ja kuunnellen jokaista hänen sanaansa kuin olisi se ollut vastineeksi annettu hyväily.

William puhui luonnollisella äänellään, joka pehmeine vaihteluineen kaikui himmeänä ja hellänä — se oli niin erilaista kuin tuo teeskennelty, teroitettu ääni, joka oli opittua soveltuakseen hyvin hänen välinpitämättömän naamionsa ja tapansa tulkiksi.

Hän puhui tuosta nuoresta tytöstä. Tyttö oli päättänyt jäädä joksikin ajaksi Tukholmaan ja William pyysi nyt äidin pitämään hänestä huolta.

"Sen teen mielelläni, jos sinä niin tahdot", — viime sanoissa piili tarkoitus, jonka William ymmärsi.

"Niin. Pidän paljon hänestä", sanoi hän.

"Pidät? Eikö enempää?"

"En tiedä. Sitähän ei koskaan tiedä."

Äiti näytti alakuloiselta; tämä oli pettymys; kun William oli antanut hänelle osan luottamuksestaan, miks'ei hän sitte antanut sitä kokonaan.

"En luule mitään rakkautta liittyvän leikkiin, ainakaan ei vielä. Niin, kenties, on pohjalla hiukan kumminkin — hiukan vaan, — mutta ei enempää."

Äiti tunsu rintansa riemastuvan. Tämä oli enemmän kuin luottamusta, se oli itsensä koettelemista, totuuden erehdyttämättömästi leimaamaa. — Siis ei mitään todellista vielä, ei mitään, joka hänet itsensä tulisi työntämään takalistolle.

Äiti nousi ja kun William tuli hänen luokseen, laski hän molemmat kätensä hänen päänsä ympärille.

Tämä oli ensi kerran kun hänen äidinhellyytensä oli uskaltanut näin pitkälle kuin tällaiseen hyväilyyn. Ja William ei suuttunut, ei työntänyt häntä luotaan. Hän otti äitiä vyötäröltä kiinni molemmilla käsillään ja katsoi häntä silmiin ja hänen katseessaan oli omituista lämmön ja veitikkamaisuuden kajannetta.

Tämä, joka murtausi esille hänen mielessänsä, oli vielä niin uutta, että ujoudella täytyi aina olla varatie avoinna. Vielä ei hän uskaltanut täydellisesti olla ihminen, vaan täytyi hänen aina hätätilassa saada miedontaa itseään hymyilyllä.

Mutta äiti ymmärsi hänet. Hän tiesi että se toinen kerran oli tuleva ja tämä, joka oli, oli hänelle enemmän kuin kylliksi. Hän laski toisen kätensä hänen olallensa ja veti hänet ilosta sädehtivänä akkunan luo.

"Katso", sanoi hän. "Olen seissut tässä usein yksin, silmäillen lyhtyriivejä tuolla alhaalla ja kuvitellut mielessäni miltä tuntuisi käydä muiden ihmisten joukossa tuolla alhaalla, puhellen kanssasi, huoletonna, iloisena. Tahdotko käydä hetken kanssani? Oi sinua! Ja saanhan pistää käteni käsikoukkuusi? Eihän haittaakaan mitään, joskin tapaavat jonkun tuttavahan, kun sanot, hän on äitini, eihän sen tarvitse olla minkään häpeän, vaikka en olekaan nuori ja kaunis."

William hymyili ehdottomasti hänen innolleen. Sitte taivutti he hän äidin puoleen, painoi hänen otsalleen suudelman, keveän kuin untuva. — — —

Kun William Zimmermann kertoi äidilleen ettei heidän, hänen ja nuoren tytön välillä ollut mitään rakkautta, uskoi hän sen itsekkin. Hän oli yhä vielä samalla asteella kuin ennenkin, hän kuvitteli, ettei se itseasiassa ollut mitään. Hän tiesi viihtyvänsä hyvin tytön seurassa, Hän tiesi myöskin, että hänellä joskus oli taipumusta johonkin, jota hän kutsui hentomielisyydeksi, mutta hän kuvitteli mielessään tämän pääasiallisesti riippuvan tunteellisesta mielialasta, joka pian menisi ohi ja katoaisi; se olisi vain jotain, joka muistolle olisi kuin kullan kajastusta ilmassa, jotain valoisaa heijastelua, vaan ei mitään enempää.

Hänellä itsellään ei ollut aavistustakaan, minkä valtavan muutoksen alaisena hänen sisällinen elämänsä juuri oli. Hän oli kuin pala tiedotonta luontoa, missä kaikki toimii ja versoo sisäisen pakon vaikutuksesta, siksi että on kevät ja aurinko paistaa.

Kauan vielä, nuppujen jo puhjettua, ei hän tietänyt, mitä oli tapahtunut.

Sattui kerran eräänä päivänä, kun hän oli tytön luona aamupäivällä, että hän ilman edeltäviä mietintöjä ja tahdon ilmauksia, kietasi kätensä tytön vyötärölle ja katsoi häntä silmiin. Mutta nämät silmät eivät vastanneet mitään, tyttö vavahti ja nousi. Silloin nousi hänkin, alkoi käydä edestakaisin lattialla ja tarttui jälleen keskustelun katkaistuun säikeeseen.

He tapasivat toisensa iltasella. He kiertelivät katuja pitkin väen vilinässä ja kuten melkein aina oli tapahtunut viime aikoina, loppui ilta nytkin niin, että he väsyneinä ja tyytyväisinä etsivät hetkiseksi lepoa Williamin huoneissa.

Hän lukitsi oven ja sytytti suuren katossa riippuvan kiinalaisen lyhdyn; kamiinista loisti takkavalkean riittävä hiilos ja sen eteen oli tyttö istunut Williamin mukavimpaan tuoliin. Ja ennenkuin hän mitään aavistikaan, oli taas Williamin käsi tytön vyötäröllä; tällä kertaa ei hän noussut ylös.

"Tahdothan olla ystäväiseni?" sanoi hän hiljaa. Hän ei tahtonut sanoa "minä pidän sinusta", sillä hän ei uskonut rakastavansa tyttöä.

"Tahdothan olla ystäväiseni?"

"Tahdon."

Sitte suuteli hän tyttöä intohimoisesti.

"Niin kutsu sitte minua Williamiksi ja sinuksi. Ja saanhan suudella sinua joskus?"

Tyttö vaikenä; Williamin tavassa oli jotain, joka oli tuntunut hänestä vastenmieliseltä ja ainoa, mitä hän tunsu hänen suudellaan, oli kummastusta.

William käytti usein luuloteltuja oikeuksiansa, pitäen itsensä ystävänä, mutta alati oli työllä sama tuntemus, kuin se olisi ollut jotakin, joka oli hänen luonteellensa vastenmielistä, jotain karkeata ja epähienoa — se oli suudelmia ostetuista hyväilyistä. William ihmetteli hänen tunteettomuuttaan ja luuli sen olevan näyteltä. Hän voi ottaa hänen kätensä, silittää sillä hiuksiansa ja kasvojansa, mutta kun hän päästi sen, putosi se alas kuin eloton puukappale. Kerran vavahti tyttö tahdottomasti.

"Sinä et saa suudella minua noin", sanoi hän.

"Miks'en?"

"En pidä siitä!"

Tyytyväisin oli hän, kun hän sai nojata päänsä Williamin olkapään ja takinkauluksen väliseen poimuun, painaen kasvonsa hänen pehmeää samettinuttuansa vastaan, Williamin hiljaa hyväillessä häntä.

"Tuntuu niin tyyneltä ja turvalliselta", sanoi hän.

Tyyneys ja turvallisuus, siinä hänen elämänsä ihanne. Voimakkaita tunteita ja valtavia mielenliikutuksia pelkäsi hän. Tätä pientä, helposti murtuvaa purtosta ei oltu rakennettu uhkaamaan meren myrskyjä ja kuohuvia laineita, vaan maataksensa aurinkoisessa lahdelmassa pieneen, valkeaksi maalattuun venhevalkamaan kiinni kytkettynä.

Tytön tunteet eivät koskaan olleet kuumat, ainoastaan haaleat.

Hän ei koskaan itsestään antanut minkäänmoista hyväilyä, mutta jätti tahdottomasti sille hiukkaselle mielihyvän tunteelle, jonka hän tunsu hänen ottaessaan niitä. William laski usein leikkiä hänen kylmydestään, kutsui häntä jääkynttiläkseen, lumi-impyekseen y.m. Tyttö nauroi ja uudisti mitä hän niin usein ennen oli sanonut: "En pidä sinusta."

Mutta tämä juuri kiihoitti Williamia. Hän uneksi sulattavansa tämän jääpuikon, lämmittävänsä hänen haaleutensa ja saavansa hänet rakastamaan täydellisesti ja kokonaan.

"En tule koskaan sitä tekemään", sanoi tyttö. "En sinua."

William puhui hänen kanssaan kaikesta, avomielisesti ja vapaasti, kuten älykäs mies voi puhua älykkäälle naiselle, keskustelun käymättä loukkaavaksi ja epähienoksi. Hän tahtoi tehdä hänet täydellisesti tajuavaksi olennoksi — "sielun ylimykseksi", sanoi hän. "Katsella kirkkaasti ja ylevästi ajatella on pääasia. Ei sovi sinun sokeana vaeltaa tietäsi maailmassa, vaan tulee sinun seista korkealla, niin, että näköala on laaja ja että se mikä on alhaista ja likaista ei ulotu sinuun."

Tyttö tuntui olevan myötä ohjelmassa, hän yleensä oli myöntäväinen kaikkeen. Hän antausi tahdottomasti hänen henkiselle etevämyydelleen, samoin kuin ruumiillisestikin antausi hänen hyväilyilleen.

Ja sitä paitse tuo sielun ylimyksen näyttelemine, mieleltään niin uudenaikaisen miehen kuin Ville Zimmermannin kanssa, oli hänen pienelle Jakobiniläisluonteelleen erittäin viehättävää ja aina kun William oli sanonut jotakin, jota ihmiset yleensä olisivat pitäneet hyvin sopimattomana, nauroivat he kuten kaksi, jotka hyvin ymmärtävät toisensa ja William taivuttihe äkkiä tytön puoleen kysyen:

"Mitä luulet, että Beata täti olisi tästä sanonut?"

"Beata täti" oli heistä molemmista poroporvarillisuus omassa olennossaan.

William tuumiskeli alati mikä oli syynä tytön kylmyyteen.

"Etkö koskaan ole pitänyt minusta siksi kun olen mies?"

"En."

Hän oli vakuutettu että tyttö valehteli.

Heidän yhä enemmän toisiinsa tutustuessa, kävi heidän välinsäkin yhä läheisemmäksi, ja saattoipa William joskus nähdä tytön silmissä ilmeen, joka yhä yllytti häntä, silloin tällöin jonkun pienen välähdyksen, ei intohimoa, vaan sydämellistä lämpöä, ja tämä pieni säde oli hänelle kylliksi täyttämään hänet ilolla ja voitonriemulla. Silloin toivoi hän aina voittavansa hänet kerran, ja että hän voisi kytkeä kiinni hänet itseensä rakkautensa ja älynsä voimalla. "Pieni puluseni", sanoi hän hyväillen, kun hänen täytyi jotain selittää hänelle, "pieni puluseni, joka on niin tyhmä, niin tyhmä — niin tyhmä."

Ja hän luki usein tytölle Heinen tunnetut säkeet Kärpäselleen:

"Dich fesselt mein Gedankenbann
Und was ich dachte, was ich sann
Das musst Du denken, musst du sinnen —
Du kannst nicht meiner Geist entrinnen."

Silloin voi tyttö istua mieltäväisenä hetken ja niin sanoi hän lopuksi ajattelevasti ja totisesti:

"Minä en pidä sinusta. En oikein."

"Sen tiedän minä. En minäkään pidä sinusta", sanoi William ja suuteli häntä.

Mutta nyt hän tiesi rakastavansa häntä. Hiljaa, tuskin tietämättään oli mefistofelesviitta valunut hänen hartioiltaan. Hän oli, aluksi ikäänkuin leikillä, painanut päänsä tytön polvelle, vähä kerrassaan oli se saanut siinä levähtää kauemmin ja kauemmin, kunnes hän lopuksi oli antautunut kokonaan, pidättelyittä. Ja siitä hetkestä ei hän ollut enää sama ihminen kuin ennen.

"Olet niin erilainen kuin ennen", sanoi tyttö.

"En ilvehdi enää kauemmin kanssasi. En sinulle — en koskaan sinulle."

William kertoi hänelle elämänsä. Ei löytynyt soppea hänen sielussansa, jota hän ei olisi tahtonut paljastaa hänelle. Hän antoi hänelle kaikkensa. Arveluitta, epäilyttä murtausi vastustamattomasti esille kaikki, mitä hän oli elämässään kokenut, mitä ajatellut, pienin haihtuvaisin tunnelmakin, minkä oli tuntenut. Eikä hän huomannut sitä, ettei hän mitään saanut vastineeksi.

Suhde äitiin kävi myöskin sydämellisemmäksi. Muutos mikä pojassa oli tapahtunut, täytti äidin ilolla ja ilo muodostui kiitollisuudeksi nuorta tyttöä kohtaan, joka oli saanut hienoimman ja kauneimman puolen pojan olennossa esille puhkeamaan.

Epäedullisesta ensivaikutuksesta ei ollut enää jälkeäkään; äidillisestä mustasukkaisuudesta ei myöskään. Hän oli nähnyt, että tämä oli varmin keino voittaa poikansa; sekä vaistomaisesti että tietensä veti hän nuoren tytön puoleensa. He kolme elivät joka päivä yhdessä; ja kuta läheisemmäksi seurustelu kävi, sitä enemmän alkoi äiti katsella nuorta tyttöä pojan rakastunein silmin ja lopuksi ei paljonkaan puuttunut, että hän, tuo kokenut, lahjakas, teräväkatseinen ja syvätunteinen nainen ihaili tätä lasta, jossa ei ollut paljonkaan muuta ihailtavaa kuin se, että hän oli nainen, jota hänen poikansa rakasti.

Alma Hagberg oli alkanut ottaa hierontaa ja sairasvoimistelua; ja se tuntui tekevän hänelle hyvää. Isälle oli hän kirjoittanut pitkän kirjeen, jossa puhui niistä hyvistä tuloksista, mitä hän oli tuntenut lääkärin hoidon hänessä vaikuttavan ja esitti miten erittäin tärkeää hänen tulevalle terveydelleen olisi, ettei tätä hoitotapaa, joka kestäisi vähintään 3 kuukautta, keskeytettäisi. Hän kertoi edelleen siitä ystävyydestä, jota etevä kirjailijattaremmen rouva Kate Zimmermann oli hänelle osoittanut, jopa siinä määrässä, että oli tarjonnut hänelle kodissansa asunnon hänen Tukholmassa oloajakseen, tämä oli tietysti jotakin, jonka hän kiitollisuudella oli ottanut vastaan. — Williamista ei hän maininnut sanaakaan.

Isän vastaus tuli, jota seurasi epäävä kirje Beata-tädiltä, jossa Alinaa mitä epätoivoisimmin sanoin pyydettiin tulemaan kotiin, vaikkakin vaan pariaksi päivää. Hänhän voi jo kohta uudelta vuodelta matkustaa takaisin jatkaakseen oloansa jälleen sen käsittelyn alaisena, jolla oli näyttänyt olevan niin suotuista vaikutus hänen terveyteensä; mutta ilman häntä oli heidän jouluilonsa tarvelty.

"Täytynee kai tehdä heille mieliksi", sanoi hän.

Joulun aaton aattona matkusti hän turkkiin ja huiveihin käärittynä, majurskan, jonka luona hän asui, Williamin ja rouva Zimmermannin saattamana, jonka luona hän sopimuksen mukaan tulisi asumaan palattuansa takaisin. Ruokasalin takana huone oli valmistettu mitä somimmaksi linnunpesäksi ja kaikessa salaisuudessa oli rouva Zimmermann toimittanut hyryläisenkin pois alakerrasta. Hän tiesi varmasti pojan nyt suostuvan tarjoukseen saada hyyrätä huoneet.

"Tahdotko viettää huomenillan luonani?" kysyi äiti heidän palatessaan asemalta. He eivät olleet

puhuneet tästä asiasta ennen.

"Tietysti", — poika pisti tuttavallisesti kätensä äidin käden alle — "missä muutoin olisin?"

"Oh, minä ajattelin — —." Äiti sanoa sukasi sen ainoastaan leikillä, mutta William keskeytti.

"Et saa ajatella sellaisia tyhmyyksiä!" ja William pudisti hänen kättänsä rajusti, kuin muka vihoissaan.

Muistot tästä jouluillassa kajastelivat sitten molempien mielessä jonakin valoisana, iloisana ja juhlallisen lämpimänä tunnelmana — siinä oli sitä yhteenkuuluvaisuuden ja turvallisuuden tunnetta, pakotonta luonnollisuutta ja antamisen tuottamaa iloa, joiden aina tulee olla perhe-elämän pyhänä suojeluskilpenä.

"Tämä on ensimmäinen jouluaatto, jonka yhdessä vietämme", sanoi äiti.

William oli loistavalla tuulellaan ja hän kertoi äidille ensi kerran itsestään. Alussa tuntui puhuminen hänestä olevan vaikeaa, sanat tulivat pieninä, lyhyinä lauselmina ja näyttipä kuin olisi vaatinut ponnistusta saada ne sanotuksi; mutta vähitellen tempasi aine hänet mukaansa, kuvaukseen tuli lämpöä ja runollinen pohjasävel, jota äiti ei koskaan ollut hänessä huomannut. Hän makasi kuunnellen jokaista ilmettä, jokaista väreilyä poikansa äänessä; hän tuskin uskalsi hengittäääkään, peläten kadottavansa yhden ainoaankaan vivahduksen — hän kuuli oman sydänsykitänsä.

William viivähti kesämuistelmissa, poimiskellen esille toisen tuoksahtavan pikku kukkavihkosen toisensa perästä heille molemmille iloksi. Hän kuvasi ensi tapaamisen Tukholmassa, toi esille omat tunnelmansa; antoi hänelle lyhyin piirtein rakkausjuttunsa. Ja kun hän oli lopettanut, meni hän äidin luo, nojasi päänsä hänen polvelle.

"Luuletko, että ihaelen liiaksi?" sanoi hän. Tämä oli viime ilmaus hänen epäileväisyydestään, mutta siinä ei ollut entistä katkeraa terävyyttä, puhe oli pehmeää, hellää ja luottavaa kuin lapsen.

Äiti silitti vaan kädellään hänen päänsä yli. Hän ei voinut mitään vastata, oli kuin olisi hän tukehtua, kuin kuulisi hän onnesta.

"Poikani!" — kuului hiljaa tuokion kuluttua. — "Poikaseni! Oi kuinka tätä olen ikävöinyt!"

Pojalle selveni yht'äkkiään, kuinka syvästi tätä rajatonta rakkautta, hänen arkuutensa ja puuttuva luottamuksensa oli mahtanut haavoittaa ja vaivata kuluneena aikana.

"En voinut puhua; minulla ei koskaan ole ollut ketään kenen kanssa puhella. — Se on ruotsalaisen onnettomuus, että hän ei voi puhua. Ajatukset ja tunteet polttavat kuluttaen sisällä, kun eivät pääse ilmoille. — Olet niin erilainen kuin minä."

"Kuulun toiseen sukupolveen kuin sinä. Kenties syynä on myöskin se — —."

Kun William tuli kotiin yöllä, istui hän kirjoituspöytänsä ääreen ja kirjoitti:

Runoelmani!

Tulen äitini luota, missä illan olen viettänyt; nyt on jouluaamu ja pitäisi kai pannakseni levolle, mutta tunnen, että minun täytyy saada puhella hetkinen kanssasi. On niin omituista, että sinä olet poissa. Minusta tuntuu kuin sinun täytyisi olla mukana jokaisessa pikkuasiassakin mikä minulle tapahtuu, jokaisessa ajatuksessa, jonka ajattelen ja kaikessa mitä tunnen, jota en voi sinulle ilmaista — sillä sen kirjoittaminen vaatisi koko elämäni ajan — tuntuu ikäänkuin petollisesti pidättäisin sinulta jotakin, joka on sinun omaisuuttasi.

Kuin nytkin tämän jouluaamutunnelmani.

Lamppu suhisee. Täällä on niin yksinäistä ja hiljaista, nautin siitä koko sydämelläni.

Tässä yksinäisyyden tunteessa on jotain niin elvyttävää. On kuin kaikki johtolangat minun ja maailman välillä olisivat poistetut ja istuisin itse korkealla ilmassa ja kuulisin ainoastaan äänen tuolta alhaalta kuin kaukaisen, surullisen laulun, himmeän ja katkonaisen — — — olemassaolon autiuuden, elämän unelmarunsaan surumielisyyden laskiessa pääni päälle kuin lepakon suunnaton siipi.

Ja silloin — silloin käyn minä tuntehikkaaksi kuin, ein Mops, wenn er zum ersten Male liebt!

Tunnen itseni niin köyhäksi. Aineellisesti ei. — Onhan 50 kruunua kotelossani vielä, en henkisestiäkään, sillä minulla on runoilijakuume ja mielikuvitus hehkuu polttaen päässäni.

Mutta tunnen valtavaa halua, voimakkaan, imevän, kuihduttavan ikävöitsemisen *antaa*. Se on polttavaa kuin velan tuntemus — velan, joka tasoittuisi sillä että minä — joskin vaan tuokioksi tai pariaksi valeleisin loistetta elämäsi, saisin kelmeän, sairaloisen veresi raikkaana pulppuamaan suonissasi, opettaisin sinut oikein elävästi ja lämpimästi tuntemaan olemassaolon suuren, mahtavan, huikaisevan ihanuuden siivenlyönnit — — — josta en itse tiedä mitään.

Voimattomuuteni painaa minut maahan. Tunnen itseni niin köyhäksi — niin köyhäksi.

W. Z.

Joulujen välissä muutti William äidin huoneisiin ja tammikuun alkupäivinä palasi Alma Skoonesta.

Hän oli kolmella rivillä vastannut Williamin kirjeeseen ja ilmoitti tulopäivänsä. William jätti kirjeen äidille ja hän luki sen.

"Tuletko myös junalle?" sanoi hän.

"En."

Ensimmäinen jälleennäkeminen olisi nuorilla oleva kahdenkeskinen.

Molly oli saanut aamiaispöydän juhllallisesti katetuksi, kun rattaat pysähtyivät oven eteen.

Alma meni kohta huoneesensa järjestämään hiukan pukuaan, tavaroista huolehtiminen jäi Williamin osaksi.

Juuri kun hän ja Molly hilasivat otsansa hiessä rappuja ylös suurta matka-arkkua, aukasi äiti etehisen oven. Ehdottomastikin täytyi hänen hymyillä tälle näylle.

"En olisi koskaan uskonut saavani tätä nähdä."

"Etkö", vastasi William leikkisästi, vaikka nähtävästikin hieman hämillään.

Hän oli aivan kuin toinen ihminen, äärimmäisyydet olivat vaihtuneet toisesta toiseen, ukosta oli tullut poika. Hänen naurunsa kaiku oli niin raikas, se oli luonnollista ja sydämellistä, hän oli tullut puheliaaksi ja ilomieliseksi ja hänen asennossaan oli tapahtunut muutos, huoleton reippaus oli astunut entisen, itsetietoisien jäykkyyden sijalle. Hän tuntui hakevan kulkuväylää sisällään asuvalle, sidotulle voimalleen; kerta toisensa perästä otti hän äitiä vyötäröltä ja koetti nostaa häntä laattialta. Almaa hän pyöräytteli tuon tuostakin aivan empimättä, kumminkin jonkunmoisella hellällä varovaisuudella kuin pientä, haprasta kapinetta, jota täytyy katsoen kosketella.

Päivällisen edellä, kun hän sitte oli mennyt työskentelemään huoneesensa, kuuli äiti hänen äänensä alakerrasta. Hän lauloi!

Sitä ei äiti myös koskaan ollut uskonut saavansa kuulla.

William alkoi nousta aikasin aamulla ylös, hän, jolla muutoin oli tapana maata pitkään, aina puoleenpäivään asti, alkoi urheilla, tehdä pitkiä kävelymatkoja sivuitse Skanssin tullin vahvistaakseen voimiaan ja taltuttaakseen tahtoaan. Nyt työskenneltäisiin täällä!

Hän hankki itselleen pienen sinkkisen kylpyammeen, jossa hän otti kylmiä kylpyjä aina aamusin. Hän oli saanut niin kovan puhtauden halun, että lämmin kylpy kerran viikossa ei ollut hänelle enää kyllyksi.

"Perhe" oli jakanut päivänsä määrättyiden periajatusten mukaan, puolen tunnin "hyvää huomenta" aamiaisen jälestä, pitkä työskentelyaika aamupäivällä ja sitte iltapäivä vapaa.

Päivän loistokohta oli hämärätunti päivällisen jälestä, silloin makasi äiti nojallaan leposohvalla ja molemmat nuoret istuivat lähetysten kamiinin luona hiiloksen valohehkun aallotessa huoneesen läpi mustan rautaristikon..

He istuivat melkein aina ääneti, silloin tällöin tulla tupsahti joku sana kuin sattumalta. Jos joku puhui, puhui hän aina hiljaisella, himmennetyllä äänellä, ikäänkuin pelkäsi hän häiritsevää tunnelmaa.

Näinä hetkinä oli kuin turvallista hyvinvointia, hellän myötätuntoisuuden lämpöä olisi itse ilmassakin ollut. Silloin huulet aukenivat ikäänkuin itsestään, luottava avomieliisyys ehdottomasti täytti mielen. Oli kuin olisi oltu henkisessä paradiisissa, missä kaikki ajatukset ja tunteet vapaasti käyskentelivät kaikkialla ilman valheen ja teeskentelyn peitteleviä viikunalehtiä.

Niin olivat he eräänä iltana polvillaan nuo molemmat nuoret pää päässä kiinni painautuneena äidin

syliin. Hän oli kietonut kätensä heidän ympärilleen ja painoi heitä molempia lujasti rintaansa vasten.

"Eläisimmekö me kolme aina yhdessä?"

Hehkuvan hiiloksen valossa näki äiti jotakin kosteaa kimaltavan pojan silmässä, hänen nostaessaan katseensa äitiin.

Nämät kolme kuukautta, jotka sitte seurasivat, olivat Williamille sekä henkisen että ruumiillisen hyvinvoinnin aika. Koskaan ennen ei ollut hän tuntenut itsensä niin voimakkaaksi, terveeksi ja iloiseksi. Ja siinä lämmön ilmapiirissä, missä hän nyt eli, sukeusi hänen luonteensa kauneimmat puolet kukkasiksi.

"Tunnen, kuinka tulen paremmaksi päivä päivältä", sanoi hän eräänä iltana, kun he tapansa mukaan istuivat hämärissä. "Se on sinun työtäsi pikku varpuspienoseni."

Erään toisen kerran kuului:

"Olen tehnyt suuren keksinnön. Olen löytänyt viisauden kiven: taidon tehdä huonosta ihmisestä hyvän. Se on tehdä hänet onnelliseksi."

Joskus vielä voivat kyllä hänen entiset elämäkokemuksensa tunkea esille jonakin pisteliäänä sanana tai ivallisenä muistutuksena, mutta itse ivasanoissakaan ei ollut samaa kaikua kuin ennen, siitä oli poissa sen kammoksuttava kylmyys ja sydämettömyys, siinäkin oli jotain sovinnollista ja myötätuntoista kaikkea inhimillistä kohtaan, jotain sellaista, jota tapaa niissä, joille ei mikään inhimillinen ole vierasta ja joille ymmärtäminen on samaa kuin anteeksi antaminen.

Hän kertoi esim. mielialastaan ensi iltana, kun oli Alman tavannut Tukholmassa. Hän oli, erottuaan hänestä, aivan sattumalta kohdannut sen naisen, joka silloin oli hänen rakastajattarensa ja hän ei ollut voinut kukistaa mielessään sitä vastenmielisyyttä, jonka hän oli hänessä herättänyt. He olivat lopettaneet täydellisellä erolla.

"Lopetitko todellakin, samana iltana?" kysyi Alma innokkaasti.

"Kyllä."

"Pitkö hän sinusta?" kysyi äiti osanotolla.

"Kyllä — joskus — kun minulla oli rahaa", mutta itse äänessä oli jotain sovittavaa, siinä ei ollut pilkallista katkeruutta.

Alma Hagbergille oli tämä aika kuin unelma. Ne uudet suhteet, joihin hän tuli, viehättivät häntä uutuudellaan ja tuo sielunylevyys ja vapaa ilmapiiri, joka ympäröi häntä, oli niin erilaista sen ilman rinnalla, mitä hän oli hengittänyt pikkuoloissa, joissa oli elänyt! Ulkomailla matkatessaan oli hän viettänyt matkailijan muuntelevaa elämää, jolloin tuskin ehtii muuta kuin aivan pintapuolisesti tutustua ihmisiin, joita tapaa; ja se vuosi, jonka hän oli ollut Sveitsissä, ei ollut sen rikkaampi suurista vaikutuksista kuin olo tavallisessa ruotsalaisessa tyttöjen kasvatuslaitoksessa, missä pikkumainen valvonta on pääasiana opettajattarien kasvatusjärjestelmässä ja pienet juorujutut oppilaiden suurimpana henkisenä harrastuksena.

Olo täällä oli aivan toista. Täällä oli hänellä koti, kodin lämpöineen, vailla vain sen pakkoa. Hänellä oli täysi vapaus seurustella kenen kanssa tahtoi ja tämä maailma, mihin hän tuli sisälle vedetyksi, oli juuri se, johon hän aina oli ikävöinyt. Uudet tuttavat olivat miehiä ja naisia kuuluisin nimin, nimin sellaisin, joiden hän usein oli kuullut suhisevan korviensa ohi ja jotka nyt kävivät hänelle eläviksi olennoiksi. Se piiri, johon hän nyt astui sisälle, oli pääkaupungin sivistysyhäilistön kukkanen, ja hänet otettiin vastaan kuin saman-arvoinen, siksi että hän tuli sinne Kate Zimmermannin tunnustetun arvon turvissa.

Sitä ei hän itse koskaan huomannut, ei sitä miettinytkään. Hän oli niin tottunut myötätuntoisuudella kohdeltavaksi mihin ikänä menikin, ja hän otti sen vastaan hymyillen samaa lapsellista, vapaata, iloista hymyilyään.

Suhteensa Williamiin ei ollut kylmempi, eikä lämpimämpi kuin ennenkään. Hän painausi hänen olkapäänsä poimuun ja otti vastaan hänen hyväilynsä, mutta ei ollut mitään lupautta, mitään sidettä heidän välillään. William itse oli sanonut. Tahdon että olet vapaa. Älkäämme kaiverrelko ja nypplikö rikki sitä, mikä nyt puhkeaa esille. Antakaamme sen kukkia tai kuihtua, kovin rohkeilla käsillämme sitä koskematta.

Juuri tämän, että hän antoi niin täyden vapauden, luuli hän olevan elämänehdon tytön rakkaudelle; silloin varttuisi se vähitellen suureksi ja voimakkaaksi.

Näyttikin siltä kuin hän olisi ollut oikeassa. Tämä arkatuntoisuus, jolla William valvoi, ettei koskaan mitään sidettä päässyt heidän välillensä, joka voisi käydä painostavaksi, vaikuttikin, että tyttö vapaasti, arvelematta, punnitsematta voi antautua sille mielihyvän tunteelle, jonka hänen seuransa ja hyväilynsä hänelle tuottivat. Eivät he koskaan oikein toisillensa selvittelleet tunteitaan. "Tiedän, että heti katuisin, kun sana olisi suustani päässyt", sanoi tyttö. Ja William ihmetteli hänen avomielisyyttään, ottaen väittelemättä vastaan syntymättömän sanan sellaisenaan hänen huuliltaan. Hänen itsensäkin mielestä tämä oli hienompaa ja sydämellisempää; "sanat itsessään olivat jo niin kylmät ja karkeat."

Joskus kumminkaan ei hän voinut olla kysymättä! "Sano — eikö tunnu sinusta nyt kuin voisit tulla omakseni?" mutta tyttö vastasi aina vältellen.

Perheen keskuudessa oli kaikki yhteistä; sen jäsenet lukivat toistensa kirjeet ja jakoivat toistensa salaisuudet. Alma oli ainoa joka kätki kirjeensä.

Mutta se ei tullut luottamuksen puutteesta, niin sanoi hän itse ja William uskoi häntä. William oli utelias, vaan ei tahtonut olla tunkeilevainen. Hän otaksui että isän ja tädin kirjeissä oli paikkoja, joita Alma häpesi siksi etteivät hänen omaisensa olleet samalla sivistyksen asteella kuin ne ihmiset, joiden kanssa hän seurusteli.

Äitiin oli Alma liittynyt sokeasti luottaen ja rajoittamattomalla rakkaudella. Tässä ystävytydessä, jota tämä kypsytynyt vanha nainen oli hänelle osoittanut, nainen, jolla oli kuuluisa nimi ja jota hän itse ihaeli, oli hänen turhamaisuudelleen paljon hyvikettä. Tälle naiselle saattoi hän kertoa kaikki pelkäämättä tulewansa väärin ymmärretyksi, sillä äiti rakasti jo tätä pientä vaaleata päätä yhtä tulisesti, voimakkaasti kuin poikaansakin, — rakasti sitä pahoineen, hyvineen, vikoineen ja heikkouksineen.

Mutta hän näki sekä viat että heikkoudet, sillä Alma, joka aivan vaistomaisesti käsitti, että tämä nainen tahtoi hänelle hyvää, ei koskaan koettanut pienimmälläkään tavalla peitellä luonteensa pikkun varjopuolia. Hänhän tiesi kumminkin, että tämän syvän rakkauden rinnalla eivät ne mitään merkitseisi.

Rouva Zimmermann huomasi hänen tahdon puutteensa, hänen häilyväisyytensä ja pikkukaupunkilaisylpeytensä, jolla hän täällä koki esittää ympäristönsä ja jokapäiväistä elämäänsä Malmössä ja Lundissa. Mutta kaikki tämä ei painanut mitään sen suuren tiedon rinnalla: että hän oli nainen, jota hänen poikansa rakasti, — ja joka rakasti hänen poikaansa.

Silloin tällöin voi äidissä kumminkin herätä epäilystä tytön tunteiden laadusta, hän ei ollut sokea huomataksaan, että nuori tyttö, kun oli kysymys Williamista, oli tuskallisen varovainen puheessaan, kuin tahtoisihan hän aina pitää takaportin avoinna itselleen, mutta äiti kukisti tämän epäluulon halpamaisena ja epähienona. Hänhän näki joka päivä kuinka onnellisia he olivat; ja Alman hyväilyissä ei ollut pidättelyä.

Sitä paitse ei sitä ollut missään, joka koski näiden kahden naisen suhdetta. Nuori tuntui olevan niin suora, kiittolinen ja täynnä rakkautta. Näyttipä melkein siltä kuin hänen tunteensa äitiin olisi syvempää kuin lempensä poikaan ja kerran meni hän niin pitkälle, että hän uskoi äidille epäilynsä Williamin tulevaisuudesta, puhui nureksuvia sanoja, ettei hän mitään saanut aikaan taiteilijana eikä kirjailijana.

Silloin tunsin äiti ensi kerran jotain vierasta ja kylmää hiipivän heidän välillensä. Mutta se ei kestänyt kauan, kun William tuli, löi kätensä heidän ympärilleen, suudellen äidin otsaa, oli se silloin kuin poispyyhkäisty.

Ja aika kului. Oli ehditty iltaan huhtikuun alkupuolella, iltaan, joka oli heidän viimeisensä; huomenna hajoaisi perhe. Alma matkustaisi takaisin Skoonen.

Sinä iltana oli hämärähetki pitkä.

Äiti makasi leposohvalla. Alma istui hänen vierellään ja William oli heittänyt karhunnahalle pitkällensä, päänsä tyttönsä jaloilla leväten — tunti toisensa perästä kului hitaasti, hiiloshehku kamiinissa himmeni, riutuen viimein, mutta he eivät sytyttäneet valkeaa. Ja muistot kuluneilta kuukausilta kuvastuivat mieleen pitkänä, yhtäjaksoisena, ylinäkemättömänä jonona.

Lopuksi nousi äiti, otti päälleen takkinsa ja hattunsa ja meni ulos. Hän tahtoi että nuoret hetkisen saisivat olla kahden.

Kauan hänen mentyään makasi William vielä samassa asennossa. Tuhannet ajatukset risteilivät hänen aivoissaan ja tunteet tyrskyilivät hänen suonissaan. Hänen halunsa ottaa tyttö syliinsä, huuhdella häntä polttavilla suuteloillaan, kävi yhä palavammaksi joka sekunti, mutta hän pani koko tahdonlujutensa liikkeelle kukistaaksensa sen. Tyyni, tyyni tulisi hänen olla; hänen täytyi ajatella selkeästi.

Hän rakasti tätä nuorta naista ja luuli itsensä rakastetuksi; heille molemmille eivät ulkonaiset menot

merkinneet mitään, tunteen sydämellisyys oli kaikki kaikessa. Mikä esti häntä sitte antamasta halullensa vapaat ohjat, mikä esti häntä nyt tekemästä hänet puolisoiksi.

Väristys kävi läpi hänen ruumiinsa, päästä pitkin selkäpiitä, kun hän ajatteli tämän ajatuksen loppuun.

Silloin tunsi hän tytön käden päänsä päällä, tämä oli taivutunut alas silitellen hänen tukkaansa.

"Sinä vapiset?" sanoi hän ja pehmeän, kauniin äänen kaiku oli tavattoman hellä.

Samassa tuokiossa tuntui kuin nuo tuskallisesti jännitetyt hermot olisivat hervahtaneet läpi koko hänen olentonsa ja kuin kaikki sydämellisyys ja lämpö, mitä hänessä oli, olisi tunkeutunut yhteen, yhtyen yhdeksi ainoaksi pisteeksi vasemmalle puolelle hänen rinnassaan.

Ensi kerran muisti hän vastuunalaisuuden teoistansa, yht'äkkiä selkeni hänen tietoisuuteensa, että halujen hetkellinen tyydytys ei olisi kaikki, vaan että se ainoastaan tulisi jättämään yhä syvemmän tyhjyyden jälkeensä, ellei siitä hetkestä, jolloin tyttö olisi hänen, alkaisi uusi aikakausi heidän elämässään, jos eivät he siitä hetkestä alkaen saisi elää aina yhdessä, jakaen ilot ja surut, toiveet ja tulevaisuustuumat — — jos ei hän aina siitä hetkestä saisi pitää häntä läheisyydessään, niin että hän voi kietoa lempensä suojaten hänen ympärilleen ja älynsä, työkykynsä ja kuntonsa voimalla vaalia tätä pientä, heikkoa elämäkoneistoa, jota hän rakasti.

Hän oli noussut ylös, varovaisesti ja hellästi laski hän kätensä tämän pienen pään ympärille, silkin hienoisine hiuksineen ja hiljaa ja pehmeästi painoi hän huulensa hänen otsallensa.

"Jumala sinua siunatkoon!" kuului kuin kuiskaus hänen suustaan.

Hän ei tiennyt kuinka hän tuli valinneeksi juuri nämät sanat. Kaikki mitä hän tällä hetkellä tunsi hienoa, kaunista, lämpöä ja sydämellisyyttä puki ihe tähän onnentoivotukseen, kuni lapsuus muistojen kaikuna sisältäen kaiken sen, mikä lapsuudessa oli ollut hänelle pyhintä ja korkeinta — vapaa-ajattelijan välitön, mietiskelemätön: Jumala sinua siunatkoon!

* * * * *

Hän kulki kaikkialla kuin siipeen ammuttu lintu ensi ajat, tytön lähdön jälkeen, mutta kaipaus ei ollut samaa sidottua, autiota, kylmää kuin ennen. Nyt oli jää murtunut, nyt tuli hän iltasin, alakuloisuuden käydessä kovin raskaaksi ja painoi päänsä äidin povelle.

Äiti silitti hyväillen kädellään hänen niskansa yli.

"Poikani! Rakas poikani!" sanoi hän vain, vaan äidin rakkaus värähteli hänen äänestänsä kuin soinnukas, lempeä sävel vanhan hyvän violoncellin kielistä.

Eräänä päivänä tuli poika ja jätti hänelle pitkän sulkemattoman kirjeen, se oli Almalle, ja hän pyysi äidin kirjoittamaan siihen muutamia rivejä viime sivulle.

"Suon mielelläni että luet sen", sanoi hän kun äiti epäili.

"Tarkoitatko todellakin?" kysyi hän ja ruskeat silmät välähtivät.

"Etkö voi sitä ymmärtää", vastasi hän hellästi, laskien kätensä hänen kaulansa ympärille.

Äiti silmäili sieltä täältä täyteen kirjoitettuja sivuja, mutta pian valtasi hänet vastustamaton halu.

"— — — Kun tulin kotiin istui äiti tuolillaan ja kirjoitti. Tulin niin iloiseksi, että suutelin häntä poskelle. Hän oli niin solmeutunut kiinni kaikkeen, kietoutunut elämäämme näinä kolmena kuukautena — ja mitä hän on meille ollut, sen tiedät yhtä hyvin kuin minäkin. En ole koskaan ennen pitänyt hänestä, luulen ma. Hän antoi minulle kaikkensa, mutta minulla ei ollut mitään antaa, ei mitään yhdellekään ihmiselle koko maailmassa, minä vaan otin vastaan, maksamatta takasin mitään, sillä minulla ei ollut mitään, olin niin köyhä sisällisesti. Nyt tuntuu minusta kuin olisin yht'äkkiään käynyt rikkaammaksi."

Hän ei päässyt kauemmaksi. Kyynelet syöksyivät hänen kasvojansa pitkin, hänen täytyi vetää nenäliinansa estääkseen niitä. Mutta kun hän hetken kuluttua kirjoitti tervehdyksensä viime sivulle, ei hän voinut jättää lukematta mitä William oli kirjoittanut tuohon ylälaitaan.

— — — On myöhäistä. Kello varmaan on yli yhden ja huomenna täytyy minun nousta ylös kuten tavallisesti. Jos ei olisi niin vanhaa ja kulunutta sanoisin: Hyvää yötä, varpuspienoseni! Mutta se on vanhaa ja kulunutta, ja se on tyhmää, sillä varpuspienokset nukkuvat varmaankin autuaiden unta, vanhan romanttisuuden naisihanteiden syvää,

unematonta unta. Ja sinun vuoteesi yllä liitelevät valkoiset siivet ja pikku enkelit soittelevat kultaharppujansa nurkissa. Oi Jumalani, miten se on kaunista! Kuinka mielelläni tahtoisinkaan olla puhdas valkoenkeli ja istua sänkysi laidalla soitellen kultaharppua sinun nukkuessasi! Palaako amppele katossa? Onko sen valo vaalean tai tummanpunanen? Se on varmaan vaaleanpunaista ja se antaa lämpimän, hienon värisävelen pehmoisille lapsenkasvoille, joissa joka piirre on ikäänkuin sulautunut yhteen, suurille täyteläisille, ympyriöille lapsenkasvoille, jotka ovat niin liikuttavasti vailla minkäänmoista ilmettä ja jotka kenties ovat rumat, mutta joidenka puoleen taivuttaudun ja painan suutelon otsalle noin vain kevyesti — ettet herahtaisi, noin vain viattomasti kuin ainoastaan enkeli kultaharppuineen voinee suudella — — — aivan sieluttomat kasvot, joiden puoleen taivuttaudun ja suutelen siksi että — — siksi että tunnen noiden kasvojen joka vivahduksen, tiedän kuinka ne kirkastuvat, kun suuret aivot — sielu — herää ja hän kummastellen luopi suuret silmänsä auki.

Ei nyt menen ja panen levolle!

William.

Vastaus tuli ja oli suuri pettymys. Se oli lyhyt, tyhjä — tuntui melkein tuskallisella varovaisuudella kirjoitetulta. William päätti että kuluisi aikaa ennenkuin hän taas antaisi kuulla itsestään ja pontevasti pysyikin hän sanoissaan kolme päivää. Niin istui hän jälleen ja kirjoitti yhtä pitkän, suoran sydämellisen kirjeen.

Eräänä päivänä toukokuun alussa tuli hän ilosta sädehtivänä kotiin ja kertoi, että hän matkustaisi viikon ajaksi Kööpenhaminaan sanomalehden puolesta, ollaksensa taideosastojen kirjeenvaihtajana suuressa näyttelyssä.

Hän eli loppuviikon kuin kuumeessa. Niin matkusti hän vihdoinkin eräänä kauniina kevätpäivänä.

KAHDESTOISTA LUKU.

Viikko oli kulunut Williamin lähdöstä. Rouva Zimmermann istui akkunan ääressä yksin ja ompeli. Musta vartalo piirtäysi pehmeänä syvää, tummapuista akkunanpuitetta ja alempien ruutujen monivärisiä laseja vasten.

Neula kävi ylös alas tyyneessä tahdissa ja villalangan särinä, kun se vetästiin ristikankaan läpi oli ainoa hiljaisuutta häiritsevä ääni.

Tämä työ oli hänelle rakasta. Se oli hänen lepohetkiensä kulutus. Tästä tulisi kiikkutuolinpeite pojalle ja tuntui kuin hän näihin lämpimiin, voimakkaisiin väreihin yhdistäisi oman rakkautensa, ommellen sen joka pisteeseen, tuntui kuin jokainen kuvio saattaisi jälleennäkemisen lähemmäksi.

Ja neulan yletessä, aletessa pyöriskelivät hänen ajatuksensa näissä kahdessa, jotka olivat hänelle hänen armainpansa, ainoat maailmassa, jotka voivat estää autiuuden ja tyhjyyden tunkeutumasta hänen elämäänsä.

Hän istui siinä niin sileäksi kammattuna, leppeänä ja tasaisena ja hän ajatteli alati: niin tahtoo poikani.

Ennen ollessansa nuori, oli hän tuskallisesti pelännyt vanhaksi tuloansa. — Silloin olisi se ollut hänelle samaa kuin tulla poisviskatuksi, menettää miehensä rakkaus; sillä kaikki pukujen apukeinot eivät voisi peittää, että hänen aikansa oli ohi, ja Konrad — miehen ijankaikkisella nuoruudella — olisi asettanut aina nuoret etusijalle.

Nyt oli tuska poissa. Nyt juuri sen kautta, että hän tulisi vanhaksi, voitaisi hän poikansa rakkauden.

Miten äärettömän turvallista sentään oli olo äitinä! Koskaan ei liene kai löytynyt poikaa, joka olisi hyljännyt äitinsä siksi, että hänen tukkansa oli valahtanut valkeaksi, tahti poskensa käynyt ryppyiseksi. Päinvastoin! Äiti voi ottaa jokaisen uuden päivän levollisesti vastaan, vielä kun hän olisi vanha ja harmaa, sanoisi pojan hyväilevä katse: kaunis äitini.

Oli hymyä hänen kasvoillaan kun hän katseli ylös kohti siintävää ilmaa, työn kädestään vaipuessa. Mikä lääkitävoima elämällä oli! Sama luonnon terve-vaisto, joka ajaa haavoitetun eläimen etsimään

luolaansa, joko kuollaksensa tahi parantuaksensa, oli pakoittanut hänet tänne hillitsemättömällä ikävällä. Ja nyt oli kaikki, mikä oli mennyttä kuollutta; nykyisyys oli kaikki kaikessa! Ja nykyisyys oli poika; hänen onnensa säteili kuin heijastelu auringosta äidin elämään.

Koputettiin ovelle. Molly toi postia sisälle; sanomalehtien ja korjausluvun joukossa oli kaksi kirjettä, joita hän oli odottanut: Williamilta ja Almalta.

Hän repi ensin pojan kirjeen auki ja luki:

Kööpenhaminassa toukok. 12 p:nä.

Äitini!

Kohta kun olin päässyt selville oloista ja suhteista täällä, hyyrännyt huoneen j.n.e., matkustin minä Lundiin, Olen nähnyt Alman vilahdukselta matkustaessani pikajunalla siitä ohi — tapasin hänet asemalla — mutta vaan muutamia lyhyitä minutteja ja voit ymmärtää, kuinka ikävöitsin saada tavata häntä oikein — — —

On parasta sanoa se kohta: olemme vieraat toisillemme.
Aivan vieraat.

Rouva Zimmermann antoi kirjeen vaipua. Vieraat? Vieraat tuskin kuukaudenkaan eron perästä. Ei, hän ei ymmärtänyt tätä maailmaa, jossa eli.

Vapisevin sormin mursi hän Alman kirjeen auki. Sieltä löytäisi hän kyllä selvityksen, se kirje puhuisi pidätetystä lämmöstä ja arkuudesta, tulkitseisi rakastavan naisen koko vaihtelevan sielunelämän, jota William ei ollut ymmärtänyt. Se oli lyhyt.

William on ollut täällä. En tullut iloiseksi hänen tulostaan.

Katselin häntä aivan toisilla silmillä nyt ja hän oli minulle vieras.

Tiesin että näin tulisi käymään, mutta en luullut sen tapahtuvan näin pian.

Hän viskasi kirjeen lattialle. Tiesin että näin tulisi käymään! Se se oli, joka oli niin kammostuttavaa.

Rouva Zimmermann otti pari sähkösanomapaperia ja kirjoitti: "tulen huomenna Lundiin. Hanki huone!"

Pari viimeistä sanaa puuttui Williamin sähkösanomasta, muutoin oli sisältö sama.

Rouva Zimmermann vietti yönsä junassa, mutta ei voinut nukkua. Ajatukset painiskelivat kuumassa otsassa ja ohimojen valtimot löivät tahtia, paloitellen pitkän yön pikku palasiksi kuin kellon sekuntiviisari. Aamupuoleen nousi hän; oli turha toivoakaan unta — hän istui tarkastellen akkunasta ohi rientäviä maisemia, joista usvat alkoivat haihtua kuin aaveet koittavan auringon tieltä.

Kun hän käänsi katseensa sisälle, näki hän silmäparin vastapäätä olevalta sohvalta katselevan häntä. Nämät silmät pilkistivät esiin vaaleista, lihavista, ilmeettömistä kasvoista, mutta silmäin katse oli hyvänsuopaa.

"Nukkumisesta ei taida tulla mitään?"

"Ei."

Molemmat naiset alkoivat keskustella. Tuo kalpea lihavanlöntä nainen oli eräs rouva Malmöstä, ja keskustelunaine oli tietty, koska näyttäytyi, että hän tunsi Alma Hagbergin. Hän puhui hänestä kuin pikkukaupungin enin huomatuista tanssinukesta, viivähti moittien hänen emancipeeratuissa aatteissaan ja taipumuksissaan lemmentehkeisiin, kertoen lopuksi salaperäisellä luottavaisuudella, että hän kumminkin, kaikkine puutteineen ja vikoineen, tulisi tekemään aivan harvinaisen hyvän naimakaupan. Hän nimittäin oli salakihloissa erään tukkukauppiaan kanssa Malmööstä — kyllä hiukan lihavahko, mutta muutoin tavattoman kunnollinen mies...

Rouva Zimmermann kuunteli tätä sisäisen raivon valtaamana. Hän ei uskonut kaikkea tätä joutavaa jaaritusta, mutta sen takalistolta kohottausivat yht'äkkiä hänen eteensä kasvot, jotka hän luuli tuntevensa. Mistä? Niin, nyt muisti hän, tuo epäedullinen ensi vaikutus nuoresta työstä muistui jälleen ilmielävänä hänen mieleensä. Jotain hemmoteltua ja yritteliästä — kylmyyttä — itserakasta rohkeutta.

Ja lihava, hyväntahtoinen rouva oli sanonut pari sanaa, jotka yht'äkkiä antoivat tälle kuvalle valonsa:

tyhjä tanssinukki.

Alma oli Lundin asemalla häntä vastassa. Hänen ilonsa jälleennäkemisestä oli teeskentelemätöntä ja vilpittöntä. Hänellä oli kyneet silmissä. Ja hän vaelsi rouva Zimmermannin rinnalla läpi kaupungin, tuttujensa ohi, joiden ällistyneistä silmistä hän voi lukea kysymyksen: kuka on tuo totinen, ryhdikäs nainen, jonka kanssa neiti Hagberg käy.

Hän puheli ja nauroi, oli mitä loistavimmalla tuulellaan, mutta rouva Zimmermann oli kylmä.

Vihdoinkin tulivat he kaupunginhuoneelle, jossa Alma oli hänelle hankkinut asunnon. Aamupäivä kului hitaasti ja raskaasti. Luottavaisuus ei viihtynyt tässä jäykässä, epämiellyttävässä hotellihuoneessa.

Päivällisen aikaan odotettiin Williamia. Äiti oli kertonut sähköittäneensä hänelle.

"Menetkö junalle?" kysyi hän nuorelta.

"Menen tietystikin. Etkö tule mukaan?"

"En. Olen väsynyt. Mieluummin olen poissa."

Hän luuli vielä kaiken tulevan entisellensä, kun he saisivat tavata ja puhella toistensa kanssa.

Mutta kun hän näki heidän astuvan ovesta sisälle, tiesi hän että kaikki oli ohi. Sen sanoi koko heidän asentonsa, tapansa puhutella toisiaan ja katsoa toisiinsa: luottavaisuus oli poissa. Oli kuin pikkukaupungin ilma heidän ympärillään olisi painostaen kietoutunut heidän olentonsa ympärille; täällä väijyili juorupuhe vahdissa joka nurkassa ja tieto siitä synnytti tuskastuttavan ahdistuksen.

Äidin sydän kutistui kokoon kuin iho kovassa pakkasessa. Ei siis ollut mitään ollutkaan heidän välillään! Ei siis mitään muuta kuin jota he itse kutsuivat tunnelmaksi, joka pujahti pois, kadoten kokonaan; se oli ollut leikkimistä pyhimmän kanssa, mitä elämässä on. Ansarikukkasta oli hän vaalinut, rakastanut ja toiveensa siihen liittänyt; se oli kuihtunut kohta, kun se muutettiin kylmempään maaperään; se oli saippuakuplanen, joka oli loistellut kamiinin ääressä tulen liekitessä, mutta joka ei ollut kestänyt päivän selkeää valoa. — Muistoon kajastelivat vielä sen kauniit värät, kun hän istui tuijottaen tyhjyyteen.

Lyijynraskaana ja mustana tulisi tämä tyhjyys levittymään hänen elämäänsä.

Surun syynä ei ollut yksin se, että nuorten välinen suhde oli syössyt juurensa syvälle hänen sydämeensä; lisäksi vielä sanoi vaisto hänelle, että ero tulisi jättämään jäljen pojan sieluun, jota ei koko hänen äidinrakkautensa voisi syövyttää siitä pois. Hänestä tuntui kuin olisi hän jo tuntenut tuon kylmyyden virtaavan vastaansa ja hän huomasi, miten hän itse kutistui siitä kokoon; oli kuin kaikki hienoimmat langat, joiden kautta hän niin vähän aikaa sitte vielä voi tuntea poikansa ajatusten ja tunteiden tykyttävän omaa sydäntänsä vastaan, nyt yht'äkkiä olisivat katkaistut.

Iltapäivällä täytyi pojan jälleen matkustaa. Ei oltu vaihdettu ainoatakaan luottavaista sanaa tässä epäonnistuneessa kohtauksessa näiden kolmen välillä, mutta äiti, joka tunsikin jok'ainoaan värein pojan kasvoissa oli nähnyt tuskan pilkistävän takaa kalpeain, hillityiden piirteiden.

Molemmat naiset olivat saattaneet hänet junalle. Ja kun he hitaasti palasivat asemalta iskihe kuva näistä kalpeista kasvoista, kokoon puristettuine huulineen, kuin poltettuna äidin aivoihin.

Nuori tyttö puhui ja nauroi koko matkan hermostuneella vilkkaudella, hän kertoi hauskoja pikku kaskuja Lundista, sanat ajelivat toisiansa kuumeisessa kiireessä, kuin sekunninkaan vaitiolo olisi ollut hänellä tuskallista ja äidin suu vetäysi tuon tuostakin sieluttomaan, koneelliseen hymyyn, mutta hän tunsikin sisällään kasvavan polttavan katkeruuden tätä nuorta naista kohtaan, joka voi nauraa ja laskea leikkiä kuin ei mitään olisi tapahtunut — — omistamatta ainoatakaan ajatusta sille, joka ajaa täryytti eteenpäin rautatie-vaunussa kohti autiota, tyhjää, yksinäistä elämätänsä. Hänellä ei ollut kylliksi tarkka korva huomaamaan, että tässä jännitettyssä naurussa piili kaipaus, syvä kuin hänen omiansakin. Karttumistaan karttui yhä katkeruus hänen sisällänsä ja lopuksi tunsikin hän vihaavansa tätä pientä olentoa, joka kuukausi sitten oli ollut hänelle rakas, kuin rakkain, jonka hän omisti maailmassa.

Mutta tämän tunteen rinnalla oli toinenkin. Hän oli utelias.

Hän tahtoi tietää, mitä oli tapahtunut nuorten välillä. Hän tahtoi väijyä saadaksensa ilmi Alman salaisuuden, sitä sitte mahdollisesti käyttääksensä poikansa hyväksi.

"Tahdotko tulla luokseni?" sanoi hän, kun he olivat pysähtyneet hotellin eteen.

"Kyllä, mielelläni!"

Ei ollut kovinkaan vaikea saada Alma kertomaan. Nyt kun William oli mennyt, oli kuin vanha luottavaisuus osaksi olisi palannut. Alma esitti kaikki äidille epäilemättömällä avomielisyydellä, hän ei aavistanut, että tämä nainen, joka oli ollut hänen paras ystävänsä ja jota kohtaan hän tunsi lapsen täydellistä luottamusta, istui siinä nyt vihollisena vakoillen häntä.

Kohta päivällisen jälestä, jonka äiti ja poika olivat yhdessä syöneet, oli William eronnut hänen seurastaan. Äiti tuli nyt vakuutetuksi siitä, mitä oli aavistanut, että hän silloin oli käynyt tapaamassa Almaa asunnossaan.

Nuori tyttö kuvasi heidän kohtauksensa ja hänen sanoistaan hohti erehdyttämättömästi kylmyys esille. Itsensähillitseminen ei ollut hetkeäkään jättänyt hänen poikaansa pulaan, he olivat puhuneet tyyneesti suhteestaan toisiinsa. Mutta William ei ollut ollut itsensälainen, hänestä oli jälleen tullut tuo William Zimmermann, jonka tyttö muisti heidän ensi tapaamisestaan Lysekilissä. Hänen kasvonsa olivat jälleen ottaneet ivaavan maailmaahalveksivan ilmeensä; mutta ivallisen äänen alta oli hän silloin tällöin havannut värähtelyn, joka todisti kylmyyden olevan taisteltua.

Hän oli sanonut Williamille kaikki; hän oli paljastanut hänelle sisimpänsä ja hän oli ymmärtänyt hänen olleen suoran, kun hän oli sanonut, "en rakasta sinua", eikä hän ollut koettanutkaan lämmittää häntä hyväilyllään.

"... Ja siksi kunnioitan häntä", sanoi tyttö lopuksi. "Useimmat miehet eivät olisi tehneet kuin hän; sellaisissa tilaisuuksissa ei miehillä ole ylpeyttä lainkaan."

Rouva Zimmermann istui ja ihmetteli tätä lasta, joka puhui sellaisella ylönkatseella ja kuin kokemuksesta miesten puuttuvasta ylpeydestä "sellaisina hetkinä." Ja sisällänsä kuuli hän lihavan, hyvän rouvan sanat: tyhjä tanssinukki.

Mutta hän ei voinut uskoa tätä tunteettomuutta; se oli niin vierasta hänen omalle luonteelleen, ettei hän voinut sitä ymmärtää; hän epäili sen olevan tekeydyttyä, eli ainakin kuvittelua.

"Jos hän olisi jäänyt tänne, olisi kaikki varmaankin muuttunut hyväksi jälleen."

"Ei. Koskaan ei niinkuin ennen. Kuulen mielelläni hänen puhuvan. Pidän siitä kun hän kutsuu minua varpuspienosekseen, mutta..."

"Sano — — etkö kertaakaan ole ikävöinyt häneltä hyväilyä?" — Hän katsoi tutkivasti nuorta tyttöä silmiin kuin tahtoisi hän hakea totuuden sieltä ilmi, joskin sanat valehtelesivät.

"En", sanoi hän ja katse sekä äänilaji olivat todelliset. "Olisin tuntenut vaan iletystä ja vastenmielisyyttä."

"Se ei ole mahdollista."

"Kyllä. Välillämme ei varmaan ole koskaan ollutkaan mitään, tai jos on ollut, on se ainakin nyt ohi."

"Yhden ainoan kuukauden kuluttua."

"Niin. Aavistin aina että se loppuisi, mutta en tiennyt sen tapahtuvan näin pian."

Rouva Zimmermann istui ja katseli tätä kalvahkoa naisihmistä, joka tirkisti häntä niin suoraan kasvoin ja sanoi; "ei varmaan ole koskaan ollutkaan mitään." Hän istui oman luonteensa tulisuuuden, elinvoimaisuuden ja harmistuksen, tuskan ja kammon ja säälin sisällään riehuessa ja hän väentelihe voimattomuudessaan, kun ei voinut siirtää omasta, punasesta, etelämaisesta verestään vähääkään tähän kuutamo-olentoon, niin että hänkin saisi tuntea, mitä rakastaminen oli.

"Eikö tunnelmasi voi vaihtua?" Hän valitsi kysymykseensä juuri tuon sanan, jota hän ennen kaikkea kammoi, oli kuin hän täten tahtois alentua sen tasalle, jota puhutteli.

"Ei. Tiedän ettei koskaan niin käy. Jos hän tahtois, että kaikki olisi kuin ennen, tuntisin vaan vastenmielisyyttä häntä kohtaan, niinkuin noita muitakin."

Nuori tyttö oli noussut ja ojensi kätensä hyvästiksi.

He seisoivat hetken katsoen toisiansa silmiin; surumielisyys oli tunkenut katkeruuden tieltään.

"Tuntuu omituiselta, että minun täytyy erota teistä kahdesta", sanoi äiti. "Se surettaa minua vielä enempi siksi, että sinä juuri nyt minua eniten tarvitseisit."

Suuret merenviheriät silmät kiehtyivät kyyneleitä täyteen; nuori tuijotti näihin ankaroihin kasvoin,

kuin vasta nyt ensi kerran hän oikein tajuaisi mitä merkitsi, että he eroaisivat.

"Niin", kuiskasi hän. "Nyt juuri tarvitseisin sinua."

Vanha nainen silitti hiljaa hänen hiuksiansa. Osanottavuuttaan ei hän voinut kieltää häneltä; siksi oli tämä vaalea pää maannut liian usein hänen povellansa.

Mutta mitään enempää ei hän voinut antaa. Heidät temmastaisiin niin kauas toisistaan, ettei hänen suojansa sinne ulottuisi. Ja hän soluisi turvatonna suhteesta suhteeseen.

"En voi auttaa sinua. — Sen täytyy tulla sisältä työn ja tahdon ponnistuksen kautta."

"Tiedän sen", sanoi nuori hiljaa. "Ja se tuottaakin minulle tuskaa — — sillä juuri tahdonvoimaa minulta puuttuu — —."

"Sano menenkö naimisiin?"

"Kenen kanssa?"

"Oh... Se on eräs tukkukauppias, hän..."

Viihlasi äidin sydäntä ja hän tunsi jäätävän kylmyyden virtaavan lävitsensä.

"Niin, mene vaan naimisiin hänen kanssaan — sen parempi kuin pikemmin."

Kun rouva Zimmermann jäi yksin, istuutui hän pöydän ääreen painaen päänsä käsiinsä ja nojaten käsivarsillaan pöytää vasten.

Jälleen näki hän edessään nuo kalpeat kasvot hillityine, tuskaa todistavine piirteineen. Hänen poikansa! Poika raukkansa! Niin oli hänen kaunis unelmansa auttamattomasti lopussa ja vanha tyhjiys tuijottaisi jälleen häntä vastaan nyt niinkuin ennen — — ei, nyt vielä ilkeämpänä kuin ennen koskaan, siksi että hellyydenhalu oli hänessä nyt herännyt.

Äiti tempasi pian kirjearkin ja kynän. Hän tahtoi kirjoittaa pojalleen, niin että hän jo huomen-aamuna sen saisi. Hänen pitäisi tuntea kuin hän koko ajan olisi ollut heidän kahden kanssa, joista ainuista hän piti. Hän tahtoi kuvata kaikki mitä oli tapahtunut kielen pehmoisimmilla sanoilla. Hän tahtoi laskea leikkiä — josta poikansa niin paljon piti, — kertoa kaikki juttuset Lundista Alman omalla lystikkäisyydellä. Hän tahtoi kaksostua korvataksensa hänen vahinkonsa, tahtoi olla ei ainoastaan hänen äitinsä, vaan myös hänen iloinen toverinsa. Kiireestä kantapäähän tahtoi hän kietoa hänet rajattomalla, tuskallisella rakkaudellaan, sovittaaksensa monien vuosien laiminlyönnit — — mitäpä ei hän tahtoisikaan tehdä oman, ainoan, rakkaan, lapsensa edestä.

Ja kynä kiiti kuumeista kyytiä paperilla — — mutta yht'äkkiään hän pysähtyi. Hän näki miten riittämätön lohdutus oli, kuinka hänen lempensä ei ollut mitään sen kangastelun rinnalla, jossa pojan sydän oli kiinni riippunut; ja katkeruus heräsi jälleen hänen mielessään, katkeruus sitä kohtaan, joka oli tehnyt hänet niin avuttomaksi, ettei hän mitään voinut.

Tämä teroitti hänen mielensä muistamaan kaikki pikku piirteet tytön puolinaisuudesta ja peräytymisen huolehtimisesta, johon hän oli kiinnittänyt huomionsa keskellä onnen päiviä; ja niin murtausi viha esille. Ja kirjeestä, jonka olisi tullut tulkita hänen rajatonta rakkauttansa, tulikin sen sijaan hillitsemättömän vihan kuohuva purkaus.

Olen käynyt vaieten koko ajan, ettei ainoakaan sanani painaen putoaisi tunnelmienne vaakakuppiin — mutta nyt en voi vaieta enää. Nyt murtautuu paha sisuni esiin, ja, olet tuijottava minuun taas kuin ihmiseen, jota et tunne. Mutta sellainen olen. En ole hyvä. Jos vaadit, että minun täytyisi pitää hänestä vielä, jos vaivaa sinua — kun puhun katkeria sanoja hänestä — — niin, en voi sitä auttaa! ennen sitte erotkaamme!

En tahdo koskaan enää velvoittaa itseäni olemaan avomielinen ja äidillinen häntä kohtaan, en tahdo, että hänellä olisi oikeus lukea minun kirjeeni.

Jos hän olisi olentonsa joka tuumalla ollut sinun, jos hän olisi sitä ollut kokonaan, ajatuksineen, tahtoineen ja tunteineen — kokonaan, täydellisesti luottaen, niin silloin olisin voinut pitää hänestä vieläkin. Mutta se oli vaan uteliaisuutta, siksi en voi sanoilla sanoa kuinka halveksittavan halpamainen hän on minusta. Tiedän, että haavoitan sinua, että kenties menetän ainoan, mitä koko maailmassa rakastan, mutta en voi vaieta, enkä tahdokaan vaieta. Olen häijy, ilkeä, alhainen — miten vaan tahdot. Onhan se totta Herra Jumala, tiedänhän itsekin, että sellainen olen. Mutta en voi olla haalea. Teen itseni onnettomaksi, mutta en voi teeskennellä.

Niin kauan kuin luulin hänen rakastavan sinua, niin kauan oli hän minulle rakas. Olisin tahtonut tehdä kaikki hänen edestään, en tiedä mitä en olisi tahtonut antaa hänelle kiitollisuudesta. Silmäni leikiteltäviksi — luulen ma.

— Itken niin, että kirje on yhtenä sumuna edessäni, en voi elämässäni koskaan tulla miettiväiseksi, kylmäksi puupölkyksi, niin kuin kaikki muut. Voin antaa itselleni sen muodon, sillä olen ylpeä; mutta jos pikaisuuteni kerran puhkeaa esille, on sitä mahdollin enää ehkäistä.

Hän tietää sen. Hän tietää, että vuodan verta sisällisesti tuskassani, jonka hän on minulle tuottanut. Hän tietää, etten voi itselleni mitään hänen suhteensa, siksi, etten koko tahdonlujuudellanikaan voi kääntää huomiotani pois hänen itserakkaasta pikkumaisuudessaan. Hän voi riemuita meistä molemmista! — —

Hän tuntee kaiken mikä on hienointa ja kauneinta minun elämässäni, hän tuntee menneisyyteni ja hänellä on pitkä elämä edessänsä — hän voi pitää sitä keskusteluaiheenaan kaikkien tulevien sulhastensa kanssa. Hän on tullut minua niin kirotun — tarkoitan, Jumala nähköön todellakin sydämeni pohjasta, niin kirotun likelle minua ja — sanan täytyy esille! — Minä vihaan häntä!

Tiedän että olen alhainen ja halpamainen. Niin, niin! niin!
Ellen saa niin olla, niin anna minun mennä.

Hän hiipi väliimme petollinen tunnussana huulillaan: hän sanoi rakastavansa sinua; hän sanoi sitä hyväilyillään, joskaan ei koskaan sanoillaan; onko suudelma vähempi kuin yksi ainoa sana?

— Mutta hän ei ole koskaan rakastanut sinua, ei hetkeäkään. Rakkaus voi kuolla, minä tiedän sen, mutta se kuolee ahdistuksella ja tuskalla, tahi kuihtuu se vitkalleen pois, tahi murhaa sen isku ulkoa päin.

Tämä rakkaus ei koskaan ole elänyt, siksi ei tuntunut ainoatakaan tempausta kun hän koetti uskotella, että se kuoli.

Kenties tuntee hän turhamaisuutensa ja itsekkäisyytensä haavoitetuksi. Niin, niin minä tiedän kaiken, kaiken. Mutta minä olen ihminen ja minun täytyy tuntea oman luonteeni, eikä niinkään yleisen kaavan mukaisesti.

En voi antaa hänelle anteeksi.

Tuntuu kuin olisin pakana, jonka pyhäkköön vieras on kengät jalassa hiipinyt. Hänen täytyy kuolla, kuolla, kuolla — tulla elämästäni pois pyyhkästyksi.

Hän hiipi sinne sisälle siksi, että vastoin parempaa tietoa pakoitin itseni katselemaan häntä sinun silmilläsi. Se oli väärin minulta; se oli heikkoutta — — mutta en voinut kestää, että kadottaisin sinut.

Nyt olen voimakas jälleen, voimakas kyllin ollakseni yksin ja elää kumminkin.

Vihaan häntä, en voi hänelle antaa anteeksi. Voin olla hänen seurassaan, voin näyttäytyä ystävälliseltä, hyvältä ja tyyneeltä häntä kohtaan, kuin tänään — — mutta silloin olen viekastelija, niinkuin olen sitä useampien muidenkin seurassa. Jos vaadit, että minun tulisi olla suora häntä kohtaan, niin täytyy sinun valita jompikumpi meistä. Sitä minä en voi. Silloin tulisin olemaan viekas teitä molempia kohtaan. Ja sinua kohtaan en tahdo sitä olla.

Kirjoita nyt ja sano kumman valitset. Ja kirjoita tyyneesti, jos voit. Ja muista, että vihaan häntä! vaikkapa se olisikin viime sanani.

Hän nousi kirjoituspöytänsä äärestä ja katsoi täyteen kirjoitettua paperiarkkia edessään; hänen tyyntä, varma käsialansa oli levotonta ja hermostunutta.

Niin, hän vihasi, vihasi koko luonteensa voimalla tätä vaaleata päätä, joka voi levätä niin pehmeänä sydäntä vasten — ja kieritelläidä sitte niin näppärästi ja kevyesti pois.

Hänellä ei ollut aavistustakaan siitä, että eräässä talossa, vähän matkan päässä istui romaanien ja tanssiaisliekailujen ymmälle panema pienokainen olento, hyödyttömästi itseään kiduttaen tutkistelemalla ja leikkelemällä omaa olentoansa ja siihen yhä tuijottamalla kuin olisi hän merkkinen, kaikista muista eroavainen ihme olento.

Vahakalpea käsi, jolla tuskin oli voimaa hyväilyyn ja joka oli vieras elämän jokapäiväiselle työlle, kirjoitti hysteerisellä innolla sidottuun päiväkirjaan, kirjoitti lapsellisilla, vakaantumattomilla kirjaimilla.

"Miksi on minulla tämä onneton hävityksen halu! Tämä, joka painaa minua kuin kirous, vetäen onnettomuutta kaikkeen, mitä kosketan. Tahdon aina taivuttaa kaiken ylpeyden, sytyttää tulta kaikkeen kylmyyteen, ja tämä halu on niin voimakas, että se herättää minussa itsessänikin jonkunmoista lämpöä siksi kunnes tarkoitukseni olen saavuttanut; mutta sitte seisonkin, itkuun valmiina, tyhjin käsin kuin lapsi, joka on suopakuplasta tavoitellut ja tuhonnut sen tarttumalla siihen kiinni. Vihaan itseäni, mutta niin kumminkin aina on. Mihin vaan onnistuu minun lietsoa lämpöä, käännyin siitä pois ja käyn kylmäksi kuin jää; se, joka minua rakastaa, tuntuu minusta nololta, ainoastaan siinä, joka voi minua vastustaa, on minulle jotain viehätystä; voin huutaa, vaan en vastata, voin voittaa, vaan en antaa, tahdon vaan kietoa yhä pauloihini viskatakseni saaliini maahan kuin kasan kuolleita lintuja, mutta jos jokuakaan nousee ja tahtoo vapauttaa itsensä, silloin tempaa tuska minut, tahdon vangita hänet jälleen, tahdon hänet sitoa, tahdon pidättää häntä vielä, ja jos tämä onnistuu, uudistuu entinen juttu, imen hänet kuin vampyyri tyhjäksi, antamatta pisaraakaan omaa vertani vastineeksi. Näin teen, sillä minä pelkään hänen löytävän korvausta sijalleni ja hän voisi kenties kääntyä ja katsella minua välinpitämättömänä, kenties arvostellen; ja minä en voi sietää, että toinen omaa sen, joka kerran on ollut minun.

"Kiroan itseäni! Olenko ihminen, vai mikä olen? Ei mitään voida verrata siihen inhoon, jota tunnen itseäni kohtaan. Sisimpäni on kuin teloituspaikka täynnä kuolleiden luita. Tahtoisin mielelläni rakastaa, ikävöin palavasti sitä, mutta en voi."

* * * * *

Aamu oli tullut. Aurinko paistoi molemmista ikkunoista Alma Hagbergin pieneen huoneeseen, heittäen kevyen, kirjavan uutimen läpi häämeää valoansa kaikkiin esineisiin. Tämä huone oli sullottu täyteen pieniä koristekapineita, terrakotta veistokuvia, valokuvia, makartti kukkavihkoja — kaikkea mitä suurissa kaupungeissa saa ostaa halvalla hinnalla ja joka täällä, tässä pienessä pikkukaupungin komerossa kävi kunnollisesta komeudesta. Suuren kiinalaisen päivänvarjostimen alla oli poikittain nurkassa pieni kirjoituspöytä.

Etehisen kello kilisi ja pian laskettiin eräs nuori herrasmies sisälle.

"Sanon neidille heti", sanoi palvelustyttö, joka oli oven avannut. "He ovat paraillaan aamiaisella."

"Ei mitenkään. Älkää millään muotoa pyytäkö neitiä kiiruhtamaan, voin kyllä odottaa."

Nuori mies jäi yksin huoneeseen ja hän katseli ympärilleen jonkunmoisella kunnioittavalla uteliaisuudella. Hän kävi huonekalusta huonekaluun, katsellen kaikkea niin tarkkaan kuin olisi hän ollut museossa, missä jokainen esine, pieninkin, tarjoaisi hänelle uutta oppimista. Käsiänsä piti hän selkäänsä takana, ikäänkuin varjellaksensa niitä joutumasta kiusaukseen liikuttaa esineitä ja hattunsa piti hän kädessään ikäänkuin ei se olisi kyllin arvokas anastaakseen paikan siellä kaikkien harvinaisuuksien joukossa. Hän oli likinäköinen ja hänen täytyi kumartautua syvään ja jälleen kurottautua korkealle nähdäksensä, mutta kaiken aikaa piti hän kädet uskollisesti selän takana, kuin olisi hän pelännyt niillä vahingoittavansa jotain.

Siellä oli medicealaisen Venuksen valokuva, johon oli kirjoitettu: Pariisi 5 p. 1886. Siellä oli juomalasi Karlsbadista ja kiilloitettuja puuesineitä Emsistä. Kirjoituspöydällä oli erään tunnetun näyttelijän valokuva, teatteripuvussa ja laitaan oli hän itse kirjoittanut: Neiti A.H:lle ja nimensä. Siellä oli myös eräs naisen valokuva: se oli kaunis pää, ankaroin, tarmokkain kasvoin ja ikäänkuin kehystänä tälle oli espanjalainen huntu, joka hiuksilta aaltoili alas hänen rinnallensa. Tämän käsikirjoitus huvitti vierasta enin kaikesta. Siinä oli: *Varpupienoselle äidiltään* ja sen alla toisella käsialalla: In memoriam.

Mutta nyt aukesi ovi. Huoneen ja ihanuuksien haltiatar astui sisään.

Hänen kasvonsa olivat kuin sairaan lapsen kasvot, niin vahakalpeat, pyöristellyt ja pehmeät kaikilta piirteiltään. Myöskin kädet olivat samoin sairaloisen kalpeat. Pieni, pyylevä vartalo oli puettu viinipunaseen, villakankaiseen aamutakkiin, joka oli tuuheasti reunusteltu vaaleankellervillä pumpulipitsilöillä; se juohdutti mieleen punapuuroa ja kermavaahtoa — makeinta mitä vieras tiesi.

Hän katseli neitiä lapsellisella ihailulla, hänen maalaiskäsitökselleen oli tämä nainen mitä hienoimman ylellisyyden loistavin edustajatar.

"Suokaa anteeksi että tulini näin aikaseen", sanoi hän kumartaen ja tehden samalla muutamia aiheettomia liikkeitä ylioppilaslakillaan, punan levitessä hänen näppyisten kasvojensa yli aina päälakeen asti, joka kuumotti lyhyeksi leikatun kellanvalkean tukan läpi, "mutta pelkäsin kovin, että joku toinen ehtisi ennen minua."

Neiti Hagberg viitaten pyysi vierasta istumaan ja istui itse leposohvalle. Hänen tapansa oli hyvin tottuneen huoletonta, hän oli sisään astuessaan vastannut vieraan syvään kumarrukseen keveästi nyykäyttäen, eikä ollut huomaavinaanakaan, että tämä hyvin kyhentelihe ojentaaksensa kättänsä. Nyt katsoi hän vierasta kysyvällä välinpitämättömyydellä.

"Mitä se asia sitte oli?" kysäsi hän.

"Niin, meillä on tanssiaiset osakunnan kesken lauantaina ja kysyisin, tahtoisiko neiti suoda minulle kunnian ja tulla sinne kanssani?"

"Kiitos."

Vieras tahtoi niin sanomattoman mielellään saada keskustelun käyntiin, mutta hän ei oikein tiennyt, mitä sanoisi.

"Neiti kai tietnee, että tulee toukokuun karnevaali tänä vuonna", sanoi hän vihdoin.

Hän itse oli karnevaalitoimikunnan jäsen, eikä hän mitään olisi mieluummin halunnut kuin saada ilmoitella sen salaisuuksia.

Mutta neiti ei tuntunut niistä huvitetulta.

"Kyllä", vastasi hän vaan aivan kuivasti.

Vieras koetti keksiä huvittavampaa keskustelua neidin omalta alalta.

"Miten kaunis asunto neidillä on täällä!" — hän katsoi ihastellen ympärilleen. — "Mahtaa olla hupaista matkustella niin paljon?"

"Kyllä. Minä pidän matkustelemisesta."

Neiti katsoi häntä suoraan kasvoihin niin kerrassaan välinpitämättömästi, että puna alkoi jälleen levitä vieraan näppysille kasvoille, eikä hän tiennyt vihdoin, mihin silmänsä kääntäisi. Hän ei uskaltanut katsoa neitiin, vaan loi katseensa lopuksi alas kuin olisi hän nuori, ujo tyttönen ja neito taas vanha, tottunut viekoittelija.

"Aikooko neiti matkustaa tänäkin vuonna?" sai hän viimeinkin sammalletuksi nyplien hattuaan.

"En tiedä. Olen hiukan ajatellut matkustaa syksymmällä Italiaan."

"Mahtanee olla hauskaa kun saa tehdä noin — aivan niinkuin itse tahtoo." — Hän kumartui sanottuansa sen, ja punastus hohti jälleen vaalean tukan läpi.

"Teen aina, kuten tahdon."

"Sen tiedän — — — minä — — — minä sangen suuresti ihaelen neitiä." Näissä viime sanoissa voi huomata kohteliaan hymyilyn tavoittelua.

"Ettehän te tunne minua."

"Olen kuullut niin paljon neidistä — — — Natanael Heikelstamilta."

"Vai niin" — sanoi neiti välinpitämättömästi.

"Niin. Me seurustelemme jotenkin paljon. Eikö hän mielestänne ole kaunis poika?"

"Kyllä. Tuleeko hän tanssiaisiin?"

"Ei." Vieras katsoi arasti tutkistellen neitiä silmiin saadaksensa selville, josko neiti hänen tulostaan oli jollain tavoin huvitettu, mutta hän ei voinut havaita punastuksen vivahtustakaan; nämät kasvot olivat niin tyynet ja kylmät, kuin ei olisi pisaraakaan verta pehmeän ihon alla.

"En kai saane kauemmin viivytää teitä?" sanoi vieras epäillen ja samassa nousten. Mutta neiti oli myöskin noussut aivan armotta.

"Tokko neiti koskaan menee ulos aamusin kävelemään?" oli vielä hänen viime kokeensa.

"Kyllä, useinkin."

"Neiti — — neitiä ei varmaankaan haluttaisi tulla ulos, vaikka vaan vähäksikin aikaa? on niin kaunis ilma."

Oli kuin hymyn varjo olisi solunut neidon kasvojen yli.

"Olen puettu aamupukuuni", sanoi hän.

"Vai niin — Niin — anteeksi." Hän häpesi erehdystänsä ja sulasta hämmästyksestä kumarteli hän kumartelemistansa, samalla punastuen vetäytyen ovea kohti.

Kun hän seiso i siellä ja kumarsi viime kerran, nyykähytti tyttö armollisesti hänelle, niinkuin poistuva olisi ollut pieni lapsi.

"Voinhan tulla joskus toiste sitte", lohdutteli hän.

Vieraan koko kasvot loistivat kiitollisuudesta ennenkuin hän vihdoinkin katosi.

Tyttö katsoi ympärilleen ikäänkuin kahden vaiheella millä hän alkaisi aikaansa kuluttaa.

Pieni liinanen leposohvalla oli mennyt ryppyyn ja hän laitteli sitä paikoilleen. Sitte istui hän kirjoituspöytänsä ääreen, otti päiväkirjansa laatikosta ja luki sen, mitä siihen edellisenä iltana oli kirjoittanut.

Sitä lukiessansa näki hän itsensä jonakin salaperäisenä, onnettomuutta tuottavana olentona, kammoksuttavana, mutta suurena. Kaikki hänen ympärillään muutti suuruussuhteitaan ja kasvoi; hän silmäili helppohintaisia koruja ympärillään ja tuns i olevansa rikkauden ja ylellisyyden ympäröimänä. Täällä ei näkynyt vivahdustakaan pikkukaupungin työstä, joka oli lukenut romaaneja ja kuherteli lemmentuokissa, hän oli vaarallinen sireeni kuninkaallisesti koristetussa luolassaan.

Mutta yht'äkkiä oli kuin tuska olisi häntä kouristanut, tuska, jota hän ei voinut selittää: siinä oli tyhjyyttä, ikävää, häpeää ja pelkoa yhtyneenä.

Hän pani kirjan takasin laatikkoon ja nousi ylös. Miettivä, vanhamainen ilme hänen kasvoillaan oli lientynyt nuorekkaaksi, valoisaksi hymyilyksi. Turvallisella lämmöllä ajatteli hän häntä, joka oli sanonut aina tahtovansa olla hänen ystävänsä ja joka voi painaa hänen päänsä rintaansa vasten, hyväillen niin hienosti ja hellästi, joka voi suudella ja hyväillä — vaatimatta mitään — pitämättä häntä halpamaisena, katsomatta sitä velvoittavaksi kun hän antoi sen tapahtua.

Niin kuuli hän jälleen kellon kilisevän ja pian naputettiin ovelle. Tulija oli Williamin äiti.

Hän oli jäykän ja kylmän näköinen, ja tumma varjo oli silmien alla.

"Olen ollut postissa", sanoi hän. "Olen kirjoittanut Williamille."

Alman katseesen ilmestyi jotain epävarmaa. Oli kuin olisi ajattellessansa häneen koskenut, että hänen tästälähin täytyi olla heistä eroitettuna. Samalla säpsähti hän ja katsoi kirjoituspöydälleen. Juolahti hänen mieleensä, että hän oli unohtanut päiväkirjansa auki, ja rouva Zimmermann voisi tahtomattansakin tulla lukeneeksi muutamia sanoja siitä. Mutta sitte muisti hän panneensa sen laatikkoon; hän näki myös, ettei kirjoituspöydällä ollut mitään sellaista, jota ei siellä olisi saanut olla, — mutta kumminkin oli hänellä tunne kuin olisi siellä jotain, jota tulisi piilottaa; hän näki vanhemman silmissä jotain, joka sanoi, ettei kaikki ollut huoneessa niinkuin olisi pitänyt olla.

Nämät silmät soluivat tutkien paperikoristeiden, vaasien ja tusinatöiden ylitse ja Almasta tuntui kuin yht'äkkiään olisi näyttämön muutos tapahtunut hänen silmänsä edessä. — Hänelle selveni että huone oli aistiton, teatterikorea ja täyteen sullottu — tämä oli loistoa sellaista, joka voi häikäistä pikkukaupunkilaista, mutta ei naista, joka oli elämänsä elänyt ulkona, suuressa, avarassa maailmassa. Hän toivoi, että hän olisi voinut yhdellä kertaa pyyhkäistä pois kaiken helppohintaisen komeuden ja että hänellä olisi näyttää yksinkertainen, vaatimaton kamari.

Hän asetteli paikoilleen pientä silkkityynyä leposohvalla ja pyysi vierastansa istumaan.

Rouva Zimmermann istui aivan äärimmäiselle reunalle, ikäänkuin pelkäisi hän vajoavansa sohvaan niin mukavasti istumaan, että olisi vaikea jälleen siitä nousta.

"Olen kirjoittanut kaikki niinkuin on minusta tuntunut, säälimättömästi ja katkerasti. Tuntuu kuin tavallaan olisi velvollisuuteni sanoa se sinulle. Siksi tulinkin tänne."

Nuori tyttö katsoi häneen suurilla lapsen-silmillään, joissa oli ikäänkuin nuhdetta siitä, että vanha voi pahoittaa niin hänen mieltään.

"Niin, voin sen hyvin ymmärtää", sanoi hän hiljaa.

"Niin, vielä on toinenki asia, joka minua vaivaa", jatkoi rouva Zimmermann kuivalla, melkein pä ponnistetulla äänellä. Tuntui kuin hengittäminen olisi ollut hänelle vaivaksi eikä hän siitä syystä tahtonut saada sanoja lausutuksi muuta kuin aivan lyhyinä lauseina.

"Niin, tuo valokuva tuolla — sinä muistat, missä oloissa sen sait..."

Tarkkaavaiset, likinäköiset silmät olivat tuijottaneet puhujaan ikäänkuin koettaen arvata hänen tarkoituksensa voidaksensa täyttää hänen toiveensa. Niin, hän ymmärsi.

"Oh niin", sanoi hän auliisti, "voin niin hyvin ymmärtää miten se sinua vaivaa."

"Sinulla siis ei ole mitään vastaan antaa se minulle takasin", tuli ikäänkuin keveämmin.

"Ei, ei vähintäkään" — sanottiin yhä yhtä iloisesti ja avuliaasti. Lapsi erosi niin mielellään lelustaan, tehdäkseen sen mieliksi, josta piti. Hän meni kirjoituspöytänsä luo, otti esille kirjekotelon; kaiken aikaa selasivat mustat silmät häntä epäluuloisesti vakoellen.

Mutta hän otti todellakin valokuvan pois puitteista, pani sen huolellisesti koteloon, yhäti vaan yhtä sydämellisesti tyytyväisenä, kun hän voi tehdä kaikki mitä häneltä vaadittiin.

"Tässä on", sanoi hän ystävällisesti, ojentaessaan kuvan vieraalte.

"Kiitos", kuului vastaukseksi vanhan naisen kova ääni; kaidat sormet tarttuivat halukkaasti pikku kääroön ja hän nousi lähteäksensä.

"Istu vielä ... etkö tahdo istua", pyysi nuori.

Rouva Zimmermann istuusi vastenmielisen näköisenä jälleen leposohvalle, näytti kuin ei hän jaksaisi seista. Mutta hän istui kumminkin suorana ja jäykkänä.

Lapsen kasvot kuvastivat hämmästyä. Hänestä tuntui kuin olisi vieras nainen tunkeutunut hänen huoneesensa, ilkeä, vanha nainen, niin erilainen kuin tuo lempeä, äidillinen ystävä, jonka olkapäätä vasten hän niin usein oli nojannut päänsä.

"Lapsi", sanoi sama vieras ääni, "luulen ettet käsitä miten syvään tämä minuun on koskenut. Sinä et voi ymmärtää sitä."

"Kyllä, — mutta."

"Mutta?"

"Sinä sanoit kerran", tuli viiptyen ja epäillen, "ettet ainoastaan Williamin tähden — — vaan että sinä pidit minusta itsestänikin — — ja että aina tahtoisit olla kuin äiti minulle..."

"Luulin niin; mutta se ei ollut totta. En voi sitä, vaikka tiedän Williamin sitä toivovan."

Merenvihertävät silmät laajentuivat suuriksi ja pelästyneiksi.

"Älä ajattele minua", sanoi ohut ääni tuskalla, jota hän ei voinut peittää.

"En ajattelekaan sinua", — mustat silmät kääntyivät ikäänkuin väkisinkin pois pienistä, vahan kalpeista kasvoista — "ajattelen Williamia ja itseäni. Meidän välillämme tulee ero. Nyt olen menettävä hänet."

Suuriin, pelästyneisiin lapsensilmiin kiertyi pari kyyneltä, ne pysähtyivät niissä tuokion ja uiskentelivat toiseen silmänurkkaan, tipahtamatta alas.

"Sinä tulet menettämään hänet — minun tähteni?"

— "Niin, niin tulee käymään."

Karaistuissa naiskasvoissa ei näkynyt vavahdustakaan; mutta niistä kuvastui yksinäisyys, niin pohjaton ja hyljätty, että nuorta väritytti katsoessa niihin.

"Se ei ole mahdollista", sanoi hän ja kylmät, pienet sormensa laskeusivat käden päälle, jossa valokuva oli.

"Niin. Et käsitä miten katkera viha minussa kasvaa, kasvaa pääni tasalle, tukahduttaen kaiken muun. Tuhoan sen niin kauan; mutta kun se puhkeaa esille, en enää voi sitä hallita."

"Niin sinun täytyy tuntea katkeruutta minua kohtaan", kuului nöyrästi ja hiljaa. "En muuta ole odottanutkaan."

"Mutta et sinä tiedä millaisilla silmillä minun nyt täytyy katsella sinua."

Ja vihaavat, läpätunkevat silmät tuijottivat näihin hentosiin kasvoihin, jotka kirkkaine kyynelhelmineen suurissa silmissään näyttivät vieläkin lapsellisemmille ja viattomimmille kuin tavallisesti.

Ei kuulunut vastausta, arka käsi vetästiin vaan pois, saamatta vastahyväilyä.

"En voi olla oikeudenmukainen sinua kohtaan. Olen koettanut, mutta en sitä voi."

"Oi, sen ymmärrän niin hyvin, älä kiusaa itseäsi ystävällisyyteen minua kohtaan."

"En tarkoita sitä. — — Tarkoitan, etten voi mennä pois sanomatta sinulle mitä ajattelen."

Katseesen tuli jotain, joka sai nuoren tytön vavahtamaan.

"Jos olisit rakastanut Williamia yli kaiken muun maailmassa niin, että olisit antautunut hänelle kokonaan, ilman vihkimystä ja muuta, niin en olisi hylkien katsellut sinua, siksi että hän oli sen tahtonut. Mutta, hän tahtoi tehdä sinut vaimokseen ja pitää sinusta koko elämänsä ajan — vaan sitä sinä et tahtonut — et tahtonut hänen uskollisuuttaan, ainoastaan hänen hyväilynsä hetkeksi..."

Sisäinen raivo katkaisi hänen äänensä. Hän mietti löytääksensä sanat, ikäänkuin hapossa pistetyt, syövyttäöksensä ne hänen sielunsa arimpaan kohtaan. Hän tahtoi vitsoa ihon ja nahkan läpi puolinaisuuden ja pintapuolisuuden, veriin saakka; hän tahtoi kiduttaa, vaivata tätä naista pienillä, hehkuvilla loukkauksilla niin kauan, että hän häveten, haavoitetun eläimen lailla väänteletisi tuskissansa.

Hän oli leikitellyt hänen poikansa sydämellä, työntänyt hänet jälleen tyhjyyteen ja kylmyyteen. Ja hän kumminkin luuli itsensä viattomaksi kuin ennen, siksi ettei hän ollut astunut yli "luvallisen" äärimmäistä rajaa.

Mutta äiti oli vannonut, että tämä leikki olisi jättävä jälkeensä muutakin kuin sekoittumatonta tyydytystä, ja tuossa jähmettyneessä katseessa, joka häneen oli käännetty, näkikin hän, että iskunsa oli sattunut.

"Luulin että pidin hänestä", sanoi nuori hiljaa.

"Puolinaisesti ja laimeasti, niin!"

"Lemmenliekailua ja keräilemishalua! Voit tuntikausiksi piiloutua hänen syliinsä — niin — ja nyt on hän sinulle aivan vieras — kuukauden kuluttua. Nyt piiloudut kenties — koetteeksi — jonkun toisen syliin; sehän on niin hupaista — ja niin voi käydä sylistä syliin — yhä uudestaan, kunhan ei koskaan astu rajan yli. Voi saada koko jonon rakastajia, kumminkaan koskaan rakastamatta ainoatakaan. Silloin ei ole enempää vastuunalaisuutta kuin koiranpenikalla, joka antaa selkensä kaikkien sivukulkioiden siliteltäväksi! Mutta senlaatuisten naisten kanssa ei minulla ole mitään yhteistä. Sen olen kirjoittanut Williamille, eikä hän ole koskaan sitä minulle anteeksiantava."

Rouva Zimmermann nousi.

Harmi ja loukattu ylpeys oli kuivannut kyöneleet Alman silmistä. Nämät molemmat naiset, joiden suhde niin vähän aikaa sitte oli ollut kuin äidin ja tyttären, katsoivat uhkan ja vihan katsein toisiansa silmiin, vaihtaen kädenlyönnin, kylmän kuin jää.

KOLMASTOISTA LUKU.

Rouva Zimmermannilla oli kaikki valmiina matkaa varten, mutta hän tahtoi odottaa pojan vastinetta kirjeesensä. Se viipyi.

Hän alkoi melkein luulla, että William oli kovin suuttunut voidaksensa heti kirjoittaa ja että hän odotti vihansa lauhtumista.

Äidin sisällä hautui lyijynraskas suru ja syvällä sen pohjalla väijyi epätoivoinen ajatus. Hän tunsi tuon mustan koiran hehkuvine silmineen — syvällä takana näiden kiiluvien silmien asui hänen koleerisen luonteensa hillitsemätön tarmo. Hän voi katkaista langat, jotka olivat kehräytyneet hänen omasta rinnastansa, ruhtaista ne kerrallaan poikki; hän voi asettautua ulkopuolelle onnen leikkiä; se kyllä tuntui kuin polttaisi hehkuvalta raudalla omaa lihaansa, mutta hän voi sen tehdä.

Palatakkoo takasin Ameriikkaan, vapauttaako poika ja itsensä näistä loppumattomista ristiriitaisuuksista, jotka vaivasivat vaan heitä molempia, koskaan kumminkaan selviymättä onnelliseen ratkaisuun!

— Eikä koskaan nähdä poikaansa enää! — Jättäytykö jälleen suuren maailma-aallon pyörteeseen, kadotaksensa kauaksi, niin ettei pojan elämän surut häneen ulottuisi, — ei haavoittava sana koskaan häneen enää sattuisi, — — — mutta ei myös lämmittävä hyväilykään!...

No niin... Yhden tekevä! Yhden tekevä! kaikui hänen sisällänsä synkän päättäväisesti. Hän sai koettaa kestää senkin, — vielä senkin — myöskin sen.

Hän oli valmis vastaanottamaan: hän tiesi mitä oli tuleva. Mutta hän ikävöi kaikessa tapauksessa vastausta, vaikkapa se olisikin isku, sillä epävarmuus kävi sietämättömämmäksi joka kuluvalta tunnilta.

Ajatukset pyörivät pojassa, jättämättä häntä hetkeksikään rauhaan; hän ei voinut olla hiljaa, ei voinut pysyä sisällä, hänen täytyi ulos, täytyi nähdä ihmisiä, elämää ympärillään.

Hänen täytyi saada jotain, joka haihduttaisi ajatukset, kääntäisi hänen aivojensa toiminnan toisaalle. Hänestä itsestäänkin tuntui naurettavalle, että hän väentelihe tässä toisen surujen taakan alla, mutta mitäpä mietiskelyt auttoivat? Pää voi ajatella vaikka kuinkakin kylmästi — veri tuntee kumminkin yhtä kuumasti. Hän tunsi ikäänkuin ruumiillista tuskaa rinnassansa, hän tunsi palavasti janoavansa jäähdytystä ja ilmaa.

Hän otti päällysvaatteensa ja meni ulos, — — hän astui ja astui tuntematta väsymyksen merkkiäkään. Tuntui kuin ei ruumiilla olisi enää mitään virkkamista, tuska oli anastanut ohjat hampaihinsa ja nelisti tietänsä. Tunnin toisensa perästä astui hän; hän olisi voinut käydä vaikka koko päivän, tuntematta muuta kuin että sydäntänsä kirveli.

Tummaa puita, vaalea kesäinen taivas, yksinäisiä pilven hattaroita, punakeltaista soraa jalkojensa edessä — siinä oli kaikki mitä hän muisti tältä kävelyltään.

Kun hän tuli kotiin oli Williamin kirje odottamassa pöydällä. Hän repäsi sen auki ja luki:

Äitini!

Sain kirjeesi tänään; istun kohta sitä vastaamaan. Tunnen kuumaverisen luonteesi joka rivillä ja näen loukatun pakanan epätoivon siitä, että vieras on astunut hänen pyhäkköönsä kengät jalassa, antaen katseensa solua välinpitämättömänä yli kaiken sen, mitä pakana jumaloi ja rakastaa. Ymmärrän että sinun täytyy vihata häntä, vierasta, sillä sinä et voi vihata minua, joka vein hänet sinne.

Mutta kuinka tämä voisi haavoittaa minua? Kuinka voisin loukkaantua kirjeestä, jonka joka kirjain henkii hillittömän luonteesi rajatonta rakkautta minuun, joka en ole tehnyt hiventäkään sitä ansaitakseni.

Kuinka voit ajatella niin alhaista minusta? Enkö voisi ymmärtää miten komeata ja vapaata on, kun ukkospilvi käy yli aavikon, singahuttaen salaman toisensa perästä ja sytytellen talot ylt'yleensä? Enkö voisi käsittää, miten on suurta ja kaunista, että olet juuri sellainen kuin sinun oman luonteesi mukaan täytyy olla — kuinka paljon siitä, mikä on parasta ja hienointa ihmismieleessä kätkeykään villin hillitsemättömän vihan ja tuskan takana? Silloin en ansaitseisi tulla pojaksesi kutsutuksi.

Mutta minä näen hänet toisessa valossa kuin sinä. Kuulun samaan sukupolveen kuin hän — puolitunteiden sukupolveen. Siksi on minun helpompi ymmärtää häntä.

Tuomitset häntä kuin olisi hän täysin valmis luonne, niinkuin sinä itse; mutta hän ainoastaan on heikko, pieni naisraukkanen. Ja tämä pieni, heikkonen olento oli liikuttavalla luottamuksella liittynyt sinuun; hänestä tuntui kuin voisi hän sanoa sinulle kaikki — sinä ymmärtäisit aina hänet. —

Kun hän sitte luuli kauniin unelmamme olevan lopussa, kantoi hän kohta salaisuutensa sinun käsiisi. Koski kyllä häneen, kun työnsit hänet pois. Se oli kuin uskonnon riistämistä lapselta — sillä hän uskoi sinun kaikkietävyisyytesi ja hyvyytesi kuin Isään Jumalaan

taivaassa.

Työnsit hänet pois siksi, että rakastit minua — niin yksipuolisesti, mutta kokonaisesti ja lämpimästi. Kuinka luulet tuon pienen lapsen voivan sitä ymmärtää? Hän tuntee ainoastaan, että olet ollut julma ja ilkeä hänelle.

Tarkoitat ettei hän ole minulle mitään antanut, niin luulee hän itsekin ja kumminkin on minun paljosta häntä kiittäminen.

Olin kuivettunut kasvi, hän eloa antava kaste. Mistäpä sadepisara tietäisi, mihin se putoaa! Painolaki vetää sitä alas, aurinko lämmittää — ja kuiva maa juo sen.

Olin näivettynyt kala, kauan maannut ranta-äyräällä, nyt olen jälleen veteen viskattu. Nyt on minulla halua tehdä työtä. Tahdon otella meidän Herramme — elämän kanssa. Saa nähdä, josko olen jo maannut liian kauvan rannalla.

Olet usein sanonut, että elämän pitäisi käydä minuun lujasti käsiksi. Mutta minä olin mietiskeleväinen kala, johon oli vaikea tarttua. Oli liian paljon kylmää ymmärrystä ja liian vähän kuumaa, raikasta verta. Nyt tuntuu kuin voisi minusta tulla ihminen jälleen. Nyt tunnen, että elän. Se on hänen työtänsä, vaikka hän ei sitä tiedä.

Sanot, ettei hän ole minulle mitään antanut. Eikö se ole mitään, kun hän on antanut minulle sinut? Unohdatko, että hänen kauttaan luonnottomuus sulii? En olisi koskaan tullut sinua niin lähelle kuin nyt, ellei hän olisi sattunut tiellemme. Ja sinä sanot vihaavasi häntä! Rakas, armas äitini — luuletko että koskaan olisin voinut kosketella arimpia kieliä sielussasi hienosti ja pehmeästi ymmärtämisen varovaisilla käsillä, ellei hän olisi saanut minua nuortumaan ja helytymään. Voisimmeko me vihata hänen muistoansa sinä ja minä?

Äiti antoi kirjeen vaipua. Niin, William oli oikeassa. Hän oli aina oikeassa. Hän oli hieno, hyvä ja jalo hänen rakas, kaunis poikansa; ja hän itse oli alhainen, ilkeä, hillitsemätön luonteeltaan, joka ei koskaan huolinut muista, eikä koskaan voinut hillitä itseään.

Taas tuntui huone hänestä niin omituisen tukahduttavalta ja painostavalta, hän otti taas päällysvaatteensa ja meni ulos hiljaisena iltana.

Mutta kuinka toisenlainen oli hänen mielialansa nyt.

Hän katsoi ympärilleen nyt avoimin katsein ja kaikki mikä nyt hänen mieleensä kuvastui oli surullisen kaunista.

Taivas oli sininen, ja ylimpien talojen kattoja sekä savupiippuja kultasi aurinko vielä viime loisteellaan.

Ilma oli kumpuavain nuppujen tuoksua täynnä, ja eräässä huoneessa, jonka ohi hän kulki, puhalteli soittokunta jotain Bellmannin laulua.

Hän asteli edestakaisin Lundagårdin käytävillä, vanhan kirjastohuoneen ohi, joka muistutti aina hänen mieleensä jotain saksalaista, keskiaikaista kaupunkia, näiden ijäkkäiden puiden alitse, joiden siimeksessä hän hämärän tullen luuli melkein saavansa nähdä Faustin ja jonkun Margareetan käyvän käsikädessä.

Kaikkialla oli lepoa ja se hellyytteli hänen sydämensä kaipaamaan. Yhä uudistuen kaikuivat hänen mielessään kirjeen sanat kuin kansanlaulun surulliset sävelet.

Ilmassakin hänen ympärillään oli jotain niin hillittyä, kansan luomaluonteessa, työmiesten sitkeässä velvollisuuden tunnossa, tuolla kun he vielä istuivat kalkutellen kivimöhkälettään, ylioppilasten hiljaisessa keskustelussa, kun he kaksittain tai yksinänsä vaeltelivat kuin inhat miehet — kaikkialla vaan tätä samaa: Oll tyytyminen, taipuminen, viihtyminen.

Surumielisyyttä, talttumista — kaikkialla vaan sitä samaa. Kun hän käveli täällä, tässä ympäristössä, ymmärsi hän poikaansa paremmin kuin koskaan ennen. — William ei milloinkaan nousisi uhaten tätä pientä lasta vastaan, joka ei sanonut häntä rakastavansa, mutta kumminkin tahtoi pitää hänet leikkikalunansa. Pitäisikö hänen sitte nähdä poikansa soluvan pois luotaan! Pitääkö hänen sitte ainiaaksi jäädä yksinäiseksi kuin lapseton äiti!

Jälleen ja jälleen kaikuivat kirjeen sanat kuin surunsointuinen sävelmä, kuvaten hänen eteensä tuon tutun, pienen, vaalean pään ja herättäen hänessä vastustamattoman halun avata sylinsä painaakseen tuon pienen huimapään rintaansa vasten nyt kuin ennen. Enempää aprikoimatta kääntyi hän yht'äkkiä astelemaan erästä käytävää pitkin. Luotaan syökseminen tai luokseen vetäminen, ne molemmat olivat

hänelle yhtä helppoa, sillä kumpikin oli toimintaa. Maltillisuus, odotus kädet ristissä oli ainoa, joka oli hänelle vierasta.

Hän soitti pikku etehisen ovelle. Alma itse tuli aukasemaan.

"Tahdotko tulla luokseni hetkiseksi?" Oli melkein pilkkopimeä sisällä, mutta se "kyllä", joka seurasi kysymystä, osoitti iloista hämmästyä.

"Tule pian sitte. Menen jo edeltäkäsini."

Rouva Zimmermann riensi pois odottamatta. Hän ei olisi voinut kestää keskustelua Alman kanssa tuolla hänen omassa huoneessaan; tuntui kuin joka pikkuesine kimmahuttaisi takaisin ne vihan ja soimauksen sanat, jotka ne olivat imeneet itseensä; tai kuin vihan täytyisi jälleen herätä tässä ympäristössä.

Ei viipynyt montakaan minuttia kun Alma jo tuli.

Mutta seisoessaan siellä vastatusten, ojentaessaan kätensä tervehdykseksi ja etsiessään jotain toisillensa sanottavaa tunsivat he, kuinka auttamattomasti kaikki oli katkennut.

"Istu", sanoi vanhempi tavanmukaisesti ja kuolleesti.

Alma istui. Hän odotti anteeksipyyntöä, mutta sitä ei tullut. Rouva Zimmermann odotti edes jotakin merkkiä entisestä pehmeystä, mutta sitäkään ei tullut.

"Nyt kadut varmaan, kun kutsuit minut tulemaan", sanoi nuori.

"En. En kadu. On parasta että tapaamme vielä kerran."

"Niin minunkin mielestäni." Keskustelu keskeysi. Tämä kesäillan hämärä hotellihuoneessa teki niin ihmeellisesti kuolettavan ja raskauttavan vaikutuksen, se ei suainnut vapautta, ja molempia naisia painoi toistensa läheisyys kuin sietämätön kuorma.

Rouva Zimmermann käveli edestakaisin laattialla pehmoisin, tuskin kuultavin askelin ja joka kerran lähetessänsä katseli hän tätä päätä, joka ei vähääkään värähtänyt. Hän voi erottaa ainoastaan hiusten epävarmat ääripiirteet.

Hän janosi edes jonkunmoista elon merkkiä, jotain, joka ilmaiseisi, että tämä olento tunsi jotain, mitä tahansa; mutta ei tullut mitään. Nuori tyttö istui siinä suorana, jäykkänä, hiljaisena kuin olisi ollut puuhun veistettyä. Hän vaikenä niin itsepintaisesti kuin vaikeneisi hän koko yön.

Yksinäistä, mustiin puettua naista väritytti. Tuntui kuin seisoi hän vielä kerran ruumisparin ääressä tuona hirvittävänä päivänä, jolloin hän kadotti kaiken — tuona päivänä, joka jonkun aikaa oli ollut pois pyyhittyä hänen mielestään.

"En aavistanutkaan miten syvästi olin sinuun kiintynyt", — sanoi hän, sanat olivat tunkeutuneet hänen huulilleen kuin sisällisen tuskan pakoittamina, mutta tässä katkesivat ne yht'äkkiään.

Nuori istui ja odotti jatkoa, hän odotti anteeksipyyntöä. Hän ei ymmärtänyt mitään muuta kuin että hänelle oli tehty vääryyttä, ja lapsen hallitsemishalulla tahtoi hän taivuttaa tämän vanhan pään, jonka asennon elämä oli tehnyt niin jäykäksi ja kankeaksi. — Nuori tunsi vaistomaisesti tässä taistelussa olevansa voiton puolella.

"Sanoit kaiken olleen liehakointia ja keräilemisintoa", sanoi hän synkästi. "Sitä en voi unohtaa, eikä se ole totta."

"En ole koskaan uskonut sen olevan *itsetietoista* ja minä sanoin jo sinulle myös, että olin liian kiihtynyt voidakseni olla oikeudenmukainen."

Nuori istui odottaen jatkoa; tämä tunnustus ei ollut hänelle kyllyksi. Syvällä hänen sydämessänsä liikkui halu painaa päänsä toisen olkapäätä vasten, luottavasti kuin ennenmuinoin; mutta sen halun tukahdutti tietoisuus, että hän oli ollut väärän syytteen esineenä.

Lasta oli loukattu; ja kodin epäjumala oli tottunut anteeksipyyntöihin.

"Jos olen tehnyt väärin, jos olen tehnyt väärin", sanoi äiti kyynelten tulvatessa hänen kasvojansa pitkin ja äänen käydessä luonnottoman tyyneksi, mutta samalla niin voimattoman masentuneeksi, "jos en ole ollut oikeudenmukainen, niin sinun pitäisi ensin ajatella *mistä syystä*."

Hänen täytyi pysähtyä ja pyyhkiä kasvojansa, mutta kyyneleet syöksähtivät taas esille. Kiihkeästi

vierivät kyneleet, mutta eivät ehkäisseet ääntä, antoivat vain sille joskus väreen kuin poikki katkeavalle soittimen kielelle. Ja sanat tulivat aivan itsestään kuin tämän kyynelvirran kantamina, käsien vääntyessä kokoonkäärityn, kostean nenäliinan ympärille.

"Et voi ymmärtää miltä tuntuu, kun ei koko maailmassa ole ketään muuta kuin yksi ainoa olento, josta pitää — — tämä yksi vaan, jonka ympärille solmeutuvat kaikki ajatukset, tulevaisuustuumat ja toiveet — — niin ettei voi elää omaa elämäänsä, vaan sulautuu kokonaan toiseen — —."

Hänen täytyi pysähtyä; oli kuin vanhempi surunainen olisi tullut lisäksi ja sekoittunut tämänpäivän suruun. Hän nojauti hetkisen pöytää vasten, painoi nyrkkiin puserretuilla käsillensä otsaansa; mutta Alma ei sitä nähnyt, liikkumatonna istui hän tuolillaan ja käänsi selkensä häneen päin.

Rouva Zimmermann alkoi jälleen kävelyensä ja hänen äänensä oli tynnempi.

"Voithan ajatella, ettei silloin enää ole mahdollista olla oikeudenmukainen, kun tuolle rakastetulle on tuotettu tuskaa. Katkeruus tunkee kaikki tieltään. Jos joku uskaltaa väräyttää hiuskarvaakaan hänen päässään, on hän tehnyt suurimman rikoksen maailmassa — —."

Sama kuolon hiljaisuus hallitsi huoneessa joka kerran, kun hän kokosi äänensä uudelleen sanoiksi puhjetakseen. Vähitellen alkoi hän käsittää, että hän puhui kuuroille korville ja lopuksi kuului ääni toivotonna ja heikkona.

"Jos pidät hänestä vain hitusenkaan, niin täytyy sinun ymmärtää, että kaikella, mitä olen sanonut sinulle ilkeätä ja väärää, — — — kaikella on juurensa rajattomassa rakkaudessaani häneen; ja pitäisihän yhteisen myötätuntoisuuden — — —."

Hän ei voinut jatkaa. Hän tiesi tämän loukatun ylpeyden ponnahuttavan kaikki hänen sanansa takaisin. Hän kukistui kokoon nöyristyneenä, ajatellessansa, ettei hän voinut pidättää kyneleitänsä tämän puolinaisen pikku olennon edessä, joka ei kyynelten esille tulvehtimisessä kumminkaan näkisi muuta kuin heikkouden, josta hän riemuitsi.

Rouva Zimmermann oli heittäytynyt tuolille ja piiloitti kasvonsa nenäliinalla. Nyt nousi hän. Asento oli saanut jäykkyytensä ja päättäväisesti pisti hän nenäliinan taskuunsa, alkaen jälleen vaelluksensa.

Alma istui paikallaan kuin odottaisi hän vielä. Mutta nyt ei tullut mitään enää, ja hiljaisuus, joka seurasi, ei ollut hetken vaitiolo, se oli kylmää epäystävällisyyttä ammoittava kuilu.

"Miltä tuntuu sinusta itsestäsi?" sanoi äiti itsensä hallitsemisen täydellisellä ylpeydellä. "Oletko pahoillasi vai oletko vihainen?" — Sanoissa oli melkein ivaava kajanne.

"En ole yhtä enempi kuin toistakaan — luulen ma."

— "En yhtä enempi kuin toistakaan — luulen ma. Niin, siinäpä juuri onkin koko luonteesi avain."

Nuori tyttö nousi.

"Hyvästi", sanoi hän.

"Hyvästi! Ja onnea seuraavaan yritykseen! Mutta varo silmiäsi, jos hänellä on äiti!"

Hän sulki oven vieraansa mentyä. Sitte jatkoi hän kävelyään, kyynelten tyrskyessä jälleen vapaudessaan.

Hän ei koskaan voisi väittää poikaansa vastaan, etteivät nuo kasvot olleet somat, pienet kasvot; ja koko hänen rakkautensa ei painaisi vaakakupissa noiden silkin hienoisten, vaaleiden hiusten hentoisimmankaan hivenen vertaa.

Myöskin hänen täytyi talttua.

Palattuaan Tukholmaan sai rouva Zimmermann pojaltaan kirjeen. Se oli aivan lyhyt ja äidin mielestä tuntui se pakollisuuden leimaamalta.

Kööpenhaminassa 20 p. toukok.

Äitini!

Alma ja minä olemme tavanneet. Kirjoitin ja kysyin, eikö hän tahtois tulla pariaksi päiväksi ja niin oli hän. Oli niin toisin täällä kuin Lundissa. Tuntui kuin olisi hän puistanut pikkukaupungin ilman ja tomun sinne kotiin. Hän tunsu sen, tiesi sen ja kärsi itsekin sitä, että täytyy matkustaa.

Hän pitää minusta kumminkin — joskus. Se voi välähtää esiin hetkeksi, kun hän laskee päänsä rintaani vasten.

Silloin on hän yhtä todellinen kuin taas sanoessaan, ettei koskaan ole ollutkaan mitään.

En pyydä, että pitäisit hänestä, tahdon vaan itse olla vapaa. Josko rakastan häntä, en tiedä; huoli en sitä mietiskellä. Mutta tahdon olla hänen ystävänsä. Tahdon että hän voisi tulla luokseni kuin vanhan sedän luo, painaa päänsä povelleni ja uskoa minulle, miten ilkeä elämä on. Ja setä on hellästi kosketteleva lapsosen tunteen kieliä vanhan, älykkään miehen ymmärtäväsillä käsillä.

Ja niin rakas, armas äiti, puristan kättäsi kovasta kovemmin kuin ennen ja sanon hyvästit ensi näkemään. Parin päivän perästä matkustan Kööpenhaminasta asettautuakseni jonnekin maailman kolkkaan; ja ennen kuin näet minut taas, toivon saaneeni oivan palan työtä tehdyksi.

Tämä kirje teki äitiin omituisen vaikutuksen. Parasta on olla tapaamatta, parasta erota. Niin — — — parasta kylläkin, niin ajatteli myöskin hän itse.

Hän oli syössyt poikansa epäjumalan tomuun. Loukatun huulet nyt voivat kyllä puhua anteeksiannosta, sydämensä ei koskaan. Tämä tulisi pysähtymään kumminkin ainaiseksi mieleen epäluuloa kasvattavana kylvönä, nyt hiipisi valhe heidän välillensä. Siksipä tahtoikin hän mieluummin mennä menojaan yksinäisenä pois avaraan maailmaan. Maailma on niin suuri, siellä kyllä olisi sijaa heille kaikille — kaikille kolmelle — tarvitsematta tulla toistensa tielle ja katkeroittaa toistensa elämää.

Näin oli hänen sokea rakkautensa tuonut hänet tänne — — äärimmäiseen yksinäisyyteen.

Parasta on olla tapaamatta. Voimakkailta käsillään tarttuisi hän aina häiriten heidän tunnelmiinsa.

Hän vaatisi lujuuutta aina ja todellisuutta siinä missä he voivat tyytyä löyhiin, haihtuviin unelmiin. — Mutta näille voimakkaille käsille ja kukistumattomalle todellisuusmielelle löytynee kai jokin työ jossain maailman kolkassa — yksinäinen, kova työ, johon niiden sopii käydä käsiksi.

* * * * *

Oli kulunut viikko edellisestä. Meri lepäsi valoisana ja uinuvan tyynenä, vaalealle metallille välähdellen. Taivas oli sininen ja pilvetön. Kauimpana, missä rantaa vielä hiukan häämöitti, reunusteli sen kirkkautta hienoinen utuharsokko.

Joukko herroja ja naisia seiso i peräkannella lipun alla, jota juuri nostettiin tervehdysmerkiksi ohi lipuvalla laivalle; he viskelivät leipäpaloja ahnaille lokeille, jotka sipaisten vettä hohtavilla siivillään kaappasivat ne vedenpinnasta.

Keskellä laivan kantta seiso i yksin mustapukuinen nainen. Hänen tummat silmänsä tuijottivat rannalle, joka kapeana juovana häämöitti vielä utuharson läpi. Hän pani kätensä ristiin tuijottaen yhä sinne, vaikka kyyneleet himmensivät hänen katseensa. Hän läksi, hyvästittä, maanpakoonsa, hän kuului sukupolveen, jonka oli poistuminen, jättääksensä sijaa kylmästi epäilevälle, verettömälle suvulle, jolla kumminkin on nuoruuden oikeus elää ja olla olemassa.

Taisto oli päättynyt.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ÄITI ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.